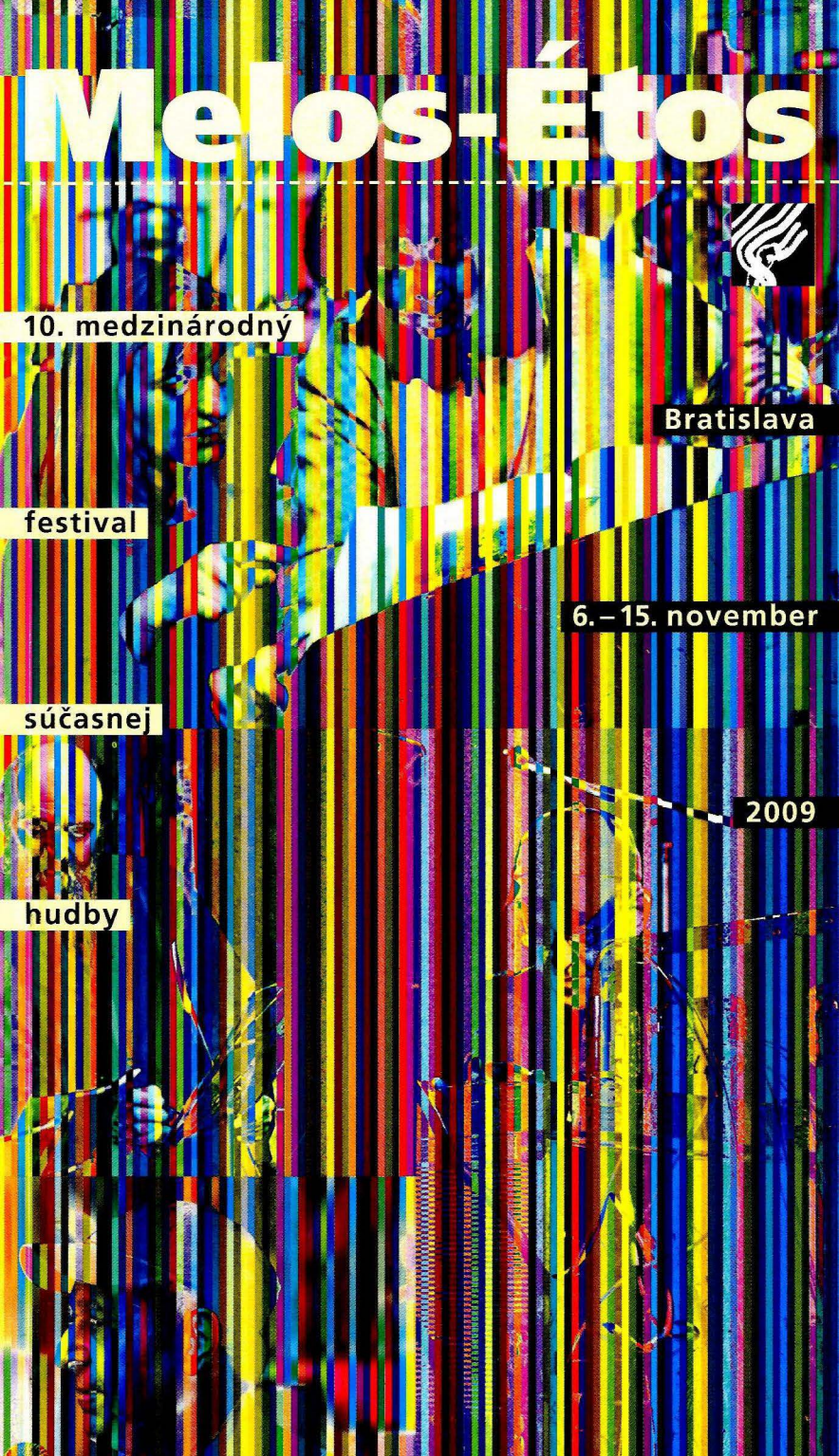
Melos-Étos

10. medzinárodný

festival

súčasnej

hudby

Bratislava

6. – 15. november

2009

10. MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL SÚČASNEJ HUDBY

Člen asociácie European Conference of Promoters of New Music

BRATISLAVA
6. – 15. NOVEMBER 2009

MELOS – ÉTOS 2009

Festival sa koná s podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Hlavný usporiadateľ

Hudobné centrum z poverenia Ministerstva kultúry SR

Festival sa uskutočňuje pod záštitou
primátora Hlavného mesta SR Bratislavy Andreja Ďurkovského

Spoluusporiadatelia

Slovenský rozhlas
Hudobná a tanečná fakulta Vysokej školy múzických umení
Večery novej hudby
A4 – nultý priestor
Divadelný ústav Bratislava

V spolupráci

Hlavné mesto SR Bratislava
Bratislavský samosprávny kraj
Medzinárodná spoločnosť pre súčasnú hudbu (ISCM) – slovenská sekcia
Medzinárodné združenie hudobných informačných centier (IAMIC)
Bratislavské kultúrne a informačné stredisko
Goetheho inštitút Bratislava
Veľvyslanectvo Spolkovej republiky Nemecko v Bratislave
Ministerstvo zahraničných vecí Spolkovej republiky Nemecko
Národné kultúrne inštitúty Európskej únie (EUNIC)
Veľvyslanectvo USA v Bratislave
Veľvyslanectvo Holandského kráľovstva v Bratislave
Rakúske kultúrne fórum Bratislava
Poľský inštitút v Bratislave
LOT Poľské aerolínie
RE:NEW MUSIC
Divadlo Aréna
Hudobný fond
Konzervatórium v Bratislave
Galéria mesta Bratislavy
Základná umelecká škola Miloša Ruppeldta, Bratislava
exe, s. r. o.

Festivalový výbor

Daniel Matej, predseda
Ivan Buffa
Slavomír Krekovič
Marián Lejava
Oľga Smetanová
Ronald Šebesta
Ivan Šiller

Sekretariát festivalu

Silvia Zvarová
Eva Planková
Katarína Hašková
Ľubica Zajacová-Záborská

Organizátori festivalu vyslovujú všetkým zúčastneným inštitúciám a jednotlivcom svoju úprimnú vďaku za poskytnutú pomoc a podporu.

KALENDÁR KONCERTOV

Piatok ■ 6. 11. ■ 19.00 s. 11

01

Veľké koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
Otvárací koncert
ANDRIESSEN
VENI ensemble
Lejava

Sobota ■ 7. 11. ■ 19.00 s. 23

02

Malé koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
DAVIES
KMIŤOVÁ
BOROŠ
KAGEL
Melos Ethos Ensemble
Palko, Isherwood, Nagy

Nedeľa ■ 8. 11. ■ 19.00 s. 33

03

Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
BURLAS
HRUŠOVSKÝ
BENEŠ
MARTINČEK
Moyzesovo kvarteto

Pondelok ■ 9. 11. ■ 19.00 s. 43

04

Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
KOLMAN
SIXTA
LACHENMANN
Stadler Quartet

Pondelok ■ 9. 11. ■ 21.00 s. 49

05

A4 – nultý priestor
Mori, Lee, DJ Olive

Utorok ■ 10. 11. ■ 19.00 s. 53

06

Štúdio 12
CAGE
Skuta, Bad Boys Collective

Streda ■ 11. 11. ■ 17.00 s. 61

07

A4 – nultý priestor
PIAČEK
Beňačka
Musica falsa et ficta
Philippsen

Streda ■ 11. 11. ■ 19.00 s. 69

08

Veľké koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
ČEKOVSKÁ
BACEWICZ
KROUPOVÁ
Symfonický orchester Slovenského rozhlasu
Zdunik, Paľa, Borowicz

Štvrtok ■ 12. 11. ■ 19.00 s. 79

09

Dvorana HTF VŠMU
ŠIMAI
BOKES
HATRÍK
BERGER
IRŠAI
Varínska

Piatok ■ 13. 11. ■ 19.00 s. 89

10

Divadlo Aréna
MERZBOW
KARKOWSKI
TENNEY
REED
FRIEDL
zeitkratzer

Sobota ■ 14. 11. ■ 10.30 s. 97

11

Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
KURTÁG
Šiller, Bálešová-Mudroňová
Žiaci základných umeleckých škôl

Sobota ■ 14. 11. ■ 19.00 s. 103

12

Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca
JANÁRČEKOVÁ
MURAIL
GRISEY
Quasars Ensemble
Buffa

Nedeľa ■ 15. 11. ■ 10.30 s. 113

13

Mirbachov palác
ČEKOVSKÁ
PAPANETZOVÁ
SZEGHY
KMIŤOVÁ
CHUŤKOVÁ
Pavláková

Nedeľa ■ 15. 11. ■ 19.00 s. 119

14

Divadlo Aréna
STOCKHAUSEN
KAGEL
musikFabrik
Hill, Tali

* slovenská premiéra
** svetová premiéra

Zmena programu a účinkujúcich vyhradená!

SPRIEVODNÉ PODUJATIA

Streda ■ 4. 11. ■ 11.00 **s. 131**

Dvorana HTF VŠMU, Zochova 1
Prednáška Louisa Andriessena

Utorok – štvrtok ■ 10. – 12. 11. ■ 10.00 – 17.00 **s. 131**

Mozartova sieň, Zelená 7
„Melos" a „Étos": včera, dnes..., zajtra?
Medzinárodné sympózium

Festival Melos-Étos vznikol v roku 1991 ako zavŕšenie umeleckých snáh, či naplnenie sna generácie, ktorá v 60. rokoch minulého storočia vytvárala priaznivú klímu pre tvorbu, interpretáciu a recepciu súčasnej hudby na Slovensku a usilovala sa o to, aby sa naša hudobná kultúra stala rovnocennou súčasťou európskeho hudobného priestoru. Jej kultúrno-integračné úsilie bolo koncom 60. rokov násilne prerušené vpádom sovietskych vojsk a následnými dvoma dekádami tzv. normalizácie. Bolo preto logické, že festival Melos-Étos táto generácia vnímala aj ako určitú satisfakciu za dvadsať rokov nedobrovoľného života v opätovnej izolácii od slobodného sveta a snažila sa v dramaturgii tohto podujatia - najmä v jeho prvých ročníkoch - dobehnúť mnohé z toho, čo sa zameškalo... Aj symbolické umiestnenie medzi 7. a 17. novembrom, či apel na prepojenie hudobnej výpovede s osobnou aj spoločenskou etikou bolo zreteľnou výpoveďou o pocite tejto generácie, ktorej väčšina aktívneho života prebehla v prostredí poznačenom rôznymi formami neslobody a politického útlaku.

Dnes, 20 rokov po novembri 1989, keď každý z nás v sebe nosí nejakú osobnú skúsenosť so životom v naozaj slobodnej krajine (so všetkými jej pozitívami aj negatívami), keď sme po každej stránke (teda aspoň „na papieri") súčasťou civilizovaného sveta, je azda namieste položiť si otázku, akú ďalšiu perspektívu ponúknuť podujatiu, akým je Melos-Étos...

Niektorí z tých, ktorí stáli pri zrode tohto podujatia už dnes nie sú medzi nami, zloženie festivalového výboru sa v ostatných rokoch menilo a priestor v ňom dostávali postupne mladší ľudia, ktorí 60. roky aj veľkú časť normalizácie poznajú iba z rozprávania, alebo ju prežili ako deti... S pribúdajúcimi rokmi sila symboliky dvoch novembrových dátumov slabne. Tí, ktorí sú dnes vo veku, v akom boli v 60. rokoch tvorcovia prvých ročníkov tohto festivalu, a ktorí sa s podobnou energiou usilujú o vytváranie zdravého prostredia pre tvorbu, interpretáciu a recepciu súčasnej hudby na Slovensku, sú stále opatrnejší v používaní a zdôrazňovaní symbolov generácie svojich rodičov a učiteľov, lebo majú pocit, že sa ich obsah v novom kontexte môže stratiť, alebo zostať iba (v tom lepšom prípade) spomienkou... Ich úsilie sa však napriek tomu veľmi podobá úsiliu predošlej generácie - ide im o to, aby sa v našej krajine tvorila a hrala DOBRÁ HUDBA, teda tá, ktorá je aktuálna, ktorá autenticky vypovedá o stave sveta v ktorom žijeme, ktorá vynáša „z kultúrneho pokladu staré aj nové veci", ktorá si váži minulosť (lebo aj vďaka nej sme tým, kým sme dnes) a zároveň skúma súčasnosť a chce z nej vybrať a prezentovať to, čo sa zdá byť zaujímavé, neošúchané a inšpiratívne. O tieto kvality sme sa snažili aj my, tvorcovia koncepcie jubilejného 10. ročníka. S úctou sa pozeráme do minulosti a so záujmom si všímame súčasnosť. A to chceme ponúknuť tohtoročnému festivalovému publiku.

Daniel Matej
predseda festivalového výboru

PIATOK 6. NOVEMBER

Veľké koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
19.00 hod.

01

MELOS-ÉTOS 2009 / VEČERY NOVEJ HUDBY 2009

VENI ensemble

Michal Šintál – hoboj
Róbert Holota – hoboj
Róbert Krchniak – hoboj, anglický roh
Ladislav Roth – hoboj, anglický roh
Maroš Podhajský – trúbka
František Bečka – trúbka
Marek Bielik – trúbka
Branislav Tomášek – trúbka
Martin Novák – lesný roh
Antonín Kolář – lesný roh
Martin Sokol – lesný roh
Pavel Chomoutský – lesný roh
Igor Bielik – lesný roh
Peter Sivanič – lesný roh
Peter Kižňanský – lesný roh
Marcel Majoroš – lesný roh
Albert Hrubovčák – trombón
Martin Noga – trombón
Ľuboš Šantavý – trombón

A. Schnittkeho či S. Sciarrina a nové diela slovenských skladateľov. Mnohé z nich vznikli na objednávku súboru (V. Bokes, J. Kmiťová, P. Oliveira-Bachratá, V. Janárčeková, J. Vajo). Medzi priority Quasars Ensemble patrí aj konfrontácia repertoáru baroka a klasicko-romantickej epochy s novými skladbami (projekt *„Bach v kontexte"*). Súbor sa predstavil na festivaloch Musica Viva (Lisabon), Festivais de Outono (Aveiro), Nová slovenská hudba (Bratislava), 20. jubileuszowe Dni muzyki kompozytorów krakowskich (Krakov), Festival súčasného umenia (Košice). Umeleckým vedúcim súboru je skladateľ a klavirista Ivan Buffa.

Julian Gretschel – trombón, basový trombón
Ján Ďurčo – hlas
Ondrej Šaling – hlas
Helga Bachová – hlas
Eva Šušková – hlas
Silvia Adamíková – hlas
Lucia Duchoňová – hlas
Enikő Ginzery – cimbal
Jaroslav Gregorovič – bicie nástroje
Emil Machain – bicie nástroje
Karol Kompas – elektrická gitara
Attila Tverďák – elektrická gitara
Branislav Dugovič – basová gitara
Adriana Antalová – harfa
Lucia Papánová – harfa
Ivan Šiller – klavír
Zuzana Biščáková – klavír
Peter Vrbinčík – viola
Peter Šesták – viola
Bálint Kovács – viola
Veronika Prokešová – viola
Jan Pospíšil – violončelo
Csaba Rácz – violončelo
Irena Morisáková – violončelo
Vladimír Sirota – violončelo, produkcia
Michal Vavro – kontrabas
František Výrostko – kontrabas

Daniel Matej – umelecký vedúci, produkcia
Ronald Šebesta – produkcia

MARIÁN LEJAVA – dirigent

Roman Laščiak – zvuk
Pavol Prockl – zvuk

LOUIS ANDRIESSEN

Mausoleum (1979) *
pre dva mužské hlasy a veľký súbor

PRESTÁVKA

De Staat (Štát, 1976) *
pre štyri ženské hlasy a veľký súbor

Koninkrijk der Nederlanden

ISCM SLOVAK SECTION

VŠMU BRATISLAVA

Koncert sa koná s podporou Veľvyslanectva Holandského kráľovstva v Bratislave, v spolupráci s festivalom Večery novej hudby, Medzinárodnou spoločnosťou pre súčasnú hudbu – slovenská sekcia a Hudobnou a tanečnou fakultou Vysokej školy múzických umení v Bratislave

LOUIS ANDRIESSEN (1939, Utrecht) pochádza z hudobníckej rodiny. Jeho otec Hendrik (1892–1981) i strýko Willem (1887–1964) boli významnými holandskými skladateľmi, kompozícii sa venoval aj jeho brat Jurriaan (1925–1996) a sestra Caecilia (1931). Andriessen začal svoje hudobné štúdiá u svojho otca (1953–1957), neskôr študoval na Kráľovskom konzervatóriu v Haagu u Keesa van Baarena (1957–1962) a u Luciana Beria v Miláne a Berlíne (1962–1964). Vo svojej tvorbe čerpá z viacerých inšpiračných zdrojov – zrejmé sú vplyvy serializmu (*Serries*, 1958), pracoval technikou koláže (*Anachronic*, 1966–1967), s mg. pásom (*Il Duce*,1973), inšpirovala ho však i energia jazzových orchestrov. Práve v tomto období sa vyprofilovala Andriessenova radikálna hudobná estetika ako reakcia na dobový konzervativizmus holandskej skladateľskej školy. Približne od začiatku 70. rokov odmietal písať pre klasicko-romantický orchester a tvoril pre vlastné idiosynkratické nástrojové zostavy. Andriessenova hudobná tvorba je predovšetkým syntézou vplyvov Igora Stravinského, jazzu a amerického minimalizmu, ako skladateľ však preferuje európsku disonantnosť na úkor konsonantnej modality. Ďalším znakom jeho tvorby počínajúc koncom 60. rokov je politická angažovanosť, čo sa počas 70. rokov prejavilo v jeho hudobných komentároch Platónovho *Štátu* (*De Staat*) a sv. Augustína, či v inšpirácii Michailom Bakuninom (*Mausoleum*). V priebehu 80. a v prvej polovici 90. rokov sa Andriessen v spolupráci s filmovými tvorcami Robertom Wilsonom, Halom Hartleym a Petrom Greenawayom venoval tvorbe rozsiahlych operných projektov (opera *Rosa*, film *M is for Man, Music, Mozart*). V súčasnosti sa vo svojej tvorbe venuje kontemplatívnym témam smrti a šialenstva: *La Passione* (uvedená v roku 2002 dirigentom Oliverom Knussenom a London Sinfonietta), *Racconto dall'Inferno* (2004, na Danteho texty), opera *La Commedia* (2004–2008).

Louis Andriessen je činný aj ako organizátor – v roku 1972 inicioval založenie dychového telesa Orkest de Volharding a v roku 1976 stál pri zrode súboru Hoketus. Už od roku 1974 pôsobil aj ako pedagóg na Kráľovskom konzervatóriu v Haagu, najprv vyučoval inštrumentáciu, od roku 1978 aj kompozíciu. Roku 1987 prednášal aj na Yalskej univerzite.

Výber z diela: *Nocturnen* pre soprán a komorný orchester (1959), *Ittrospezione II* pre orchester (1963), *Registers* pre klavír (1963), *Series* pre 2 klavíry (1958–1964), *Souvenirs d'enfance* pre klavír (1966), *Anachronie I* pre orchester (1967), *Contra tempus* pre 22 hudobníkov (1967–1968), *Anachronie II* pre hoboj a komorný orchester (1969), *Spektakel* pre súbor jazzových hudobníkov (1970), *De Volharding* pre dychový súbor (1972), *On Jimmy Yancey* pre dychový súbor (1972), *Melodie* pre zobcovú flautu a klavír (1972–1974), *Il Duce*, mg. pás (1973), *Il Principe* pre 2 zbory, dychové nástroje, basovú gitaru a klavír (1972–1974), *De Staat* pre 4 ženské hlasy a nástroje (1973–1976), *Workers Union* pre ľubovoľné nástrojové obsadenie (1975), *Mattheus Passie*, hudobné divadlo (1976), *Orpheus*, hudobné divadlo (1977), *Hoketus* pre inštrumentálny súbor (1977), *Symfónia pre prázdne struny* pre sláčiky (1978), *Mausoleum* pre orchester (1979), *George Sand*, hudobné divadlo (1980), *De Tijd* pre zbor a orchester (1981),

Predohra k Orfeovi pre čembalo (1982), *De Snelheid* pre orchester (1983), *Doctor Nero*, hudobné divadlo (1984), *De Stijl* pre súbor (1985), *Double Track* pre klavír, čembalo, zvonkohru a čelestu (1986), *Hadewijch* pre soprán, 8 hlasov a orchester (1988), *De Materie*, opera (1989), *Nietzsche.redet* pre rozprávača, drevené dychové nástroje, 2 klavíry a sláčikové nástroje (1989), *Flora Tristan* pre miešaný zbor (1990), *Facing Death*, sláčikové kvarteto (1991), *Dances* pre soprán a komorný orchester (1991), *Hout* pre tenorový saxofón, marimbu, gitaru a klavír (1991), *Lacrimosa* pre 2 fagoty (1991), *M is for Man, Music, Mozart*, hudba k filmu P. Greenawaya (1991), *Rosa*, opera (1993–1994), *Trilogie van De Laatste Dag*, hudobné divadlo (1996–1997), *De herauten* pre 3 lesné rohy, 3 trúbky, 3 trombóny a tympany (1997), *Writing to Vermeer*, opera (1997–1999), *Passegiata in tram in America e ritorno* pre ženský hlas, husle a klavír (1999), *La Passione* pre ženský jazzový hlas, husle a malý orchester (2000–2002), *Inanna*, hudba k filmu H. Hartleyho (2003), *Raconto dell'Inferno* pre ženský jazzový hlas a orchester (2004), *La Commedia*, filmová opera v piatich častiach (2004–2008).

Mausoleum a *De Staat* – sen a jeho naplnenie

Nepamätám sa celkom presne, kedy to bolo, ale skladby *Mausoleum* a *De Staat* som počul niekedy v druhej polovici 80. rokov, počas môjho štúdia na VŠMU, teda v období, keď som sa intenzívne zaoberal myšlienkou založiť súbor, ktorý by hral súčasnú hudbu. Myslím, že ako prvé som počul *Mausoleum* (bolo to asi v Hudobnom fonde, kde sa v tých časoch ešte stále pretrvávajúceho informačného embarga vo vzťahu k Západnej Európe, v posledných rokoch zdochýnajúcej normalizácie, dali občas nájsť veľmi zaujímavé nahrávky, ktoré sa tam dostali formou propagačných balíčkov z hudobných centier jednotlivých európskych krajín...). Pamätám sa – tentoraz celkom presne – ten pocit ohromenia z úžasnej hudby, ktorá v sebe integrovala to najlepšie, čo som (už) poznal z amerického minimalizmu, zo Stravinského, z jazzu, rocku, a pritom bola – paradoxne – v tejto fúzii neuveriteľne autentická, neopakovateľná, originálna a politicky angažovaná (!); samozrejme, v úplne inom duchu, v akom boli „angažované" politicky servilné skladby českých a slovenských skladateľov v období normalizácie a socialistického realizmu... Druhý nával ohromenia sa dostavil z dokonale presvedčivej interpretácie, po ktorej zaznel nadšený aplauz a ja som si, šokovaný, uvedomil, že to bola nahrávka z koncertu.

Myslím si, že tieto dva zážitky – ohromujúca a neuveriteľne presvedčivá hudba a jej ohromujúca a neuveriteľne presvedčivá interpretácia – boli vtedy jednými z tých, ktoré veľmi ovplyvnili moje skladateľské aj interpretačné smerovanie.

Odvtedy som hľadal príležitosť stať sa Andriessenovým žiakom... Stalo sa tak v roku 1990, keď som bol prijatý na Kráľovské konzervatórium v Haagu do jeho kompozičnej triedy. Medzitým sme (koncom roka 1987) založili súbor VENI ensemble a o dva roky neskôr aj festival Večery novej hudby a ja som začal hľadať príležitosť, ako tieto dve skladby (alebo aspoň jednu z nich) uviesť u nás na Slovensku. Hľadanie tejto príležitosti trvalo 20 rokov, takže dnes, keď sa začína jubilejný 10. ročník festivalu Melos-Étos a zároveň sa definitívne uzatvára dvadsaťročná história festivalu Večery no-

vej hudby, je ten deň, ktorý je tou príležitosťou, tým naplneným snom. Pamätám sa, ako Louis Andriessen otvoril v roku 1990 históriu festivalu Večery novej hudby: prvý koncert tohto podujatia bol jeho (skromným) autorským portrétom (na väčšiu prezentáciu sme vtedy nemali prostriedky). A posledný koncert tohto festivalu je opäť jeho (tentoraz veľkolepým) autorským portrétom, predovšetkým vďaka tomu, že sa podarilo spojiť úsilie a využiť ponuku veľkého (a oveľa bohatšieho) festivalu Melos-Étos. Započúvajme sa do týchto dvoch angažovaných skladieb a spoznajme chuť ozajstnej politickej hudby!

Daniel Matej

Mausoleum je skladateľovou poctou známemu ruskému revolucionárovi Michailovi Bakuninovi (1814–1876), revolučnému vodcovi, zakladateľovi tajných revolučných spoločenstiev. Tento filozof a anarchista (*de facto* ideológ anarchizmu), bol nepochybne charizmatickou osobnosťou, a pritom *„človekom, ktorému nebol nikdy postavený pomník"*, ako konštatuje Hans Magnus Enzensberger v poéme *M. A. B.* zo zbierky *Mauzóleum – 37 balád z dejín pokroku* (1975). Andriessen dielo koncipoval pre veľký inštrumentálny súbor s prevahou dychových nástrojov (ústrednú funkciu má osem lesných rohov), pričom Bakuninove texty zhudobnil v ruštine. Ako hovorí sám skladateľ: *„Bakuninov citát som použil v tejto skladbe na vysvetlenie základných téz anarchizmu a zároveň na vyjadrenie svojho politického presvedčenia."* Ku koncu skladby je zhudobnený text (taktiež v ruštine), prebratý od švajčiarskeho novinára Arthura Arnoulda, ktorý Bakunina poznal a obdivoval ku koncu jeho života. Hudobne je *Mausoleum* založené na pevnom princípe; celé dielo je postavené na jednom intervale – veľkej sekunde. Všetky následné harmónie (štvorhlasné) sú potom založené na superpozícii dvoch veľkých sekúnd. Tempo skladby sa podriaďuje binárnemu konceptu, a to z hľadiska celku (postavenie rýchlej prvej a pomalej druhej časti) i z hľadiska koncepcie jednotlivých častí (kontrastné postavenie jednotlivých taktov). Čo sa týka rytmickej stránky, skladateľ často používa techniku hoketu. Premiéra diela sa uskutočnila 17. júna 1979 v Amsterdame.

De Staat som napísal ako príspevok k diskusii o vzťahu hudby a politiky. Mnohí skladatelia nazerajú na akt kompozície bez prihliadnutia na sociálne otázky, ja s tým však nesúhlasím. Spôsob organizácie hudobného materiálu, použitie jednotlivých kompozičných techník i nástrojov partitúry je predsa do veľkej miery determinované sociálnymi podmienkami nášho vlastného života, poslucháčskymi skúsenosťami i finančnými možnosťami. Súhlasím, že abstraktný hudobný materiál – výška tónu, jeho trvanie a rytmus – stoja nad sociálnou problematikou, nakoľko sú dané prírodou. Avšak v momente, keď je hudobný materiál organizovaný, dostáva kultúrny a sociálny rozmer – stáva sa kultúrou, a tým spoločenským fenoménom.

Louis Andriessen

Louis Andriessen si pre svoj príspevok volí explicitne politickú predlohu – Platónove texty. Kladie otázku, či môže byť hudba politickou rozvratnou silou. Skladateľ polemizuje s filozofom, ktorý vo svojej vízii ideálneho štátu vykazuje hudbu zo života spoločnosti s odôvodnením, že podpora iracionálnych inštinktov môže narušiť stabilitu obce.
Úryvky z Platónovho spisu *Štát* v starogréčtine Andriessen zveril skupine vokalistiek sprevádzaných orchestrom bohato obsadeným dychovými nástrojmi (zo sláčikov využíva len violy), elektrickými gitarami, harfami a klavírmi. Hneď v úvode skladby autor exponuje trojicu kontrastných úsekov. V prvom siaha po drevených dychových nástrojoch – timbre, harmónia i „rituálna" chladnosť dvoch hobojov a dvoch anglických rohov evokujú hudbu starovekého Grécka. Druhý úsek je mimoriadne kontrastný – plechové dychové nástroje prednášajú chromatické postupy, výrazné akcenty a crescendá zvyšujú napätie. Tretí úsek prináša „vulgárny" zvuk – skladateľ predpisuje elektrické gitary, pričom minimalistické postupy spája so „sladkou" durovou harmóniou. Tieto tri kontrastné úseky v úvode indikujú princípy použité v celom diele.
Symetricky sú rozložené aj tri zborové sekcie: v úvode, strede a v závere skladby. Amplifikované ženské hlasy exponujú výňatky z Platónovej rozpravy o sociálnej funkcii hudby. Skladateľ ich oddeľuje inštrumentálnymi medzihrami v odvážnych nástrojových kombináciách. Prudké kontrasty v celom priebehu skladby, konfrontácia tonálneho a netonálneho indikujú hľadanie riešenia a východiska, čo je podľa skladateľa najdôležitejšou otázkou súčasnej hudobnej tvorby.

Mausoleum

Человек, рожденный в грубом обществе, остается, за очень редкими исключениями, грубым; рожденный в обществе, управляемом священниками, он становится идиотом и ханжей; рожденный в шайке воров, он вероятно сделается вором; рожденный в буржуазии, он будет эксплуататором работы других; а если он имеет несчастье родиться в обществе полубогов, которые управляют этой землей, дворян, князей, царских сыновей, он будет надменным, поработителем человечества, тираном.

Я истинно свободен лишь если все человеческие существа, окружающие меня, мужчины и женщины, точно также свободны.

Človek, ktorý sa narodí do spoločnosti tupcov, ostáva, až na zriedkavé výnimky, tupcom; kto sa narodí do spoločnosti ovládanej kňazmi, stane sa idiotom a pokrytcom; kto sa narodí do svorky zlodejov, určite sa stane zlodejom; kto sa narodí medzi buržoáziu, bude vykorisťovateľom práce druhých; a kto má tú smolu a narodí sa do spoločenstva polobohov, ktorí vládnu tejto zemi – dvoranov, kniežat, cárskych synčekov, bude opovrhovať ľudstvom a zotročovať ho, bude tyranom.

Skutočne slobodný som len vtedy, keď sú v rovnakej miere slobodné všetky ostatné ľudské bytosti, muži aj ženy.

Разрушим торжество зла во всех его видах, со всеми несправедливыми учреждениями. Водворим братство, т.е. равенство прав каждого при всеобщей солидарности, свободу на основаниях равенства.

Кто говорит государство, говорит крепость – говорит насильственное отделение одной части человечества от других его частей, заключенных в такие же государства; говорит соперничество, конкуренция и непрерывная война; говорит завоевания, грабеж и славно-патриотические бойни наружу, а внутри – угнетение и узаконенная, регламентированная эксплуатация труда народа в интересах господствующего меньшинства.

И так, мы хотим упразднения государства, так как его единственной задачей является охрана личной собственности; мы хотим упразднения личной собственности, так как, пока она существует, неизбежно будет существовать и неравенство.

Вместо личной собственности мы хотим собственность коллективную, а вместо государств – всеобщую организацию человечества на основе вольной федерации производительных ассоциаций.

Ukončime triumf zla, vo všetkých jeho podobách, so všetkými inštitúciami nespravodlivosti. Nastoľme bratstvo, to jest rovnosť práv pre každého a solidaritu všetkých, slobodu založenú na rovnosti.

Kto hovorí: štát, hovorí pevnosti, hovorí násilné oddelenie jednej časti ľudstva od iných jeho častí, ktoré sú uväznené v iných štátoch, hovorí súperenie, konkurencia, permanentná vojna, hovorí dobyvačnosť, lúpež, vraždenie na počesť vlasti, a to všetko smerom dovnútra i navonok, hovorí útlak a uzákonené vykorisťovanie práce ľudu v záujme vládnucej menšiny.

Preto chceme zrušenie štátu, keďže jeho jedinou úlohou je ochrana súkromného vlastníctva. Chceme zrušenie súkromného vlastníctva, lebo pokiaľ existuje, nevyhnutne existuje aj nerovnosť.

Namiesto súkromného vlastníctva chceme kolektívne vlastníctvo, namiesto vlád spoločnú organizáciu ľudstva, založenú na voľnej federácii výrobných spoločenstiev.

Michail Alexandrovič Bakunin (1871)

Я любил Бакунина.

Любил со всеми его недостатками, со всеми его пороками.

Я любил его таким, каким он был: сильным и безвольным; добрым и беспощадным; благородным и лишенным нравственного чутья и благоразумия... Несовершенным, безответственным – таким был Бакунин, которым можно восторгаться, которого можно ненавидеть или осуждать, но который был своего рода стихией.

Miloval som Bakunina.

Miloval som ho so všetkými jeho nedostatkami, so všetkými jeho slabinami.

Miloval som ho takého, aký bol: silný a bez vôle, dobrotivý a neúprosný, veľkorysý a bez zmyslu pre morálku a súdnosti.. Nedokonalý, nezodpovedný – taký bol Bakunin. Možno ho zbožňovať, možno ho nenávidieť či odsudzovať. Ale ten človek bol ako prírodný živel.

Arthur Arnould

eān tis apodidō prepūsan harmoniān
kai rüthmon tē lexei, oligū pros
tēn autēn gignetai legein tō orthōs
legonti kai en miā harmoniā
smikrai gar hai metabolai kai dē kai
enrüthmō hōsautōs paraplēsiō tini?
Komidē men ūn, efē, hūtōs echei.

III 397 b7–c2

„Ak dá niekto svojmu prednesu príslušnú
tóninu a rytmus, môže pri správnom
prednese takmer vždy zachovať tú istú
tóninu a vystačiť s jednou – lebo prechody
sú nepatrné, a práve tak aj s rytmom jej
zodpovedajúcim." „Zrejme je to tak,"
povedal.

III 397 b7–c2

To melos ek triōn estin
sünkeimenon, logū te kai harmoniās
kai rüthmū.
nai, efē, tūto ge.
ūkūn hoson ge autū logos estin, ūden
dēpū diaferei tū mē ādomenū logū
pros to en tois autois dein tüpois
legesthai hois arti proeipomen kai
hōsautōs?
alēthē, efē.
Kai men tēn ge harmoniān kai
rüthmon akolūthein dei tō logō.
pōs d' ū?
alla mentoi thrēnōn ge kai odürmōn
efamen en logois ūden prosdeisthai.
ū gar ūn.
tines ūn thrēnōdeis harmoniai?
Lege moi: sü gar mūsikos.
meixolüdisti, efē, kai süntonolüdisti,
kai toiautai tines.
ūkūn hautai, ēn d' egō, afaireteai?
Achrēstoi gar kai günaixin hās dei
epieikeis einai, mē hoti andrasi.
Panü ge.
alla mēn methē ge fülaxin
aprepestaton kai malakiā kai argiā.
pōs gar ū?
Tines ūn malakai te kai sümpotikai
tōn harmoniōn?
Iasti, ē d' hos, kai lūdisti au tines
chalarai kalūntai.
tautais ūn, ō file, epi polemikōn
andrōn esth' hoti chrēsē?
Ūdamōs, efē: alla kindüneuei soi
dōristi leipesthai kai frügisti.

III 398 d1 – 399 a3

„Pieseň sa skladá z troch vecí, z textu,
tóniny a rytmu."
„Áno," povedal, „to môžem potvrdiť."
„Pokiaľ ide teda o text piesne, zaiste sa
v ničom nelíši od nespievaného textu,
pokiaľ sa má prednášať podľa tých
istých zásad, ktoré sme práve vysvetlili,
a rovnakým spôsobom, však?"
„Správne."
„A tónina a rytmus sa musia riadiť podľa
textu."
„Samozrejme."
„Ale sme predsa tvrdili, že pre náreky
a kvílenie niet miesta v našich slovesných
prejavoch."
„Isteže."
„Ktoré tóniny majú teda plačlivý
charakter? Povedz mi to, si predsa
hudobník."
„Zmiešaná lýdická a prísne lýdická
a niektoré podobné."
„Treba ich teda vylúčiť, či nie?", povedal
som. „Lebo nie sú užitočné ani ženám,
ak majú byť ušľachtilé, o mužoch už ani
nehovorím."
„Isteže."
„Veď či nie je veľmi neprístojné pre
strážcov opilstvo, ako aj sentimentálnosť
a nečinnosť?"
„Isteže."
„Ktoré tóniny sú teda sentimentálne
a zvyčajné pri pijatikách?"
„Sú to iónske a lýdické tóniny, nazývajú
sa aj 'chabé'."
„Použiješ ich, priateľ môj, na niečo
u bojovníkov?"
„Vôbec nie," povedal. „Zdá sa teda, že ti
ostáva už iba dórska a frýgická."

III 398 d1 – 399 a3

Ūk ara, polüchordiās ge ūde
panarmoniū hēmin deēsei en tais
ōdais te kai melesin.
ū moi, efē, fainetai.
trigōnōn ara kai pēktidōn kai
pantōn organōn hosa polüchorda
kai polüarmonia, dēmiūrgus ū
threpsomen.
Ū fainōmetha.
Ti de? aulopoiūs ē aulētās
paradexē eis tēn polin? ē ū tūto
polüchordotaton, kai auta ta
panarmonia aulū tünchanei onta
mimēma?
dēla dē, ē d' hos.
lürā dē soi, ēn d' egō kai
kitharā leipetai kata polin
chrēsima: kai au kat' agrūs
tois nomeusi sürinx an tis eiē.
hōs gūn, efē, ho logos hēmin
sēmainei.
Ūden ge ēn d' egō, kainon
poiūmen, ō file, krīnontes ton
Apollō kai ta tū Apollōnos organa
pro Marsüū te kai tōn ekeinū
organōn.
ma Dia, e d' hos, ū moi fainometha.
kai nē ton küna, eipon, lelēthamen ge
diakathairontes palin hēn arti trüfān
efamen polin.
Sōfronūntes ge hēmeis, ē d' hos.

III 399 c7–e7

„Teda," povedal som, „pri našich spevoch
a piesňach nebudeme potrebovať ani
mnohostrunnosť, ani všelijaké tóniny."
„Zdá sa mi, že nie," odpovedal.
„Nebudeme teda u nás živiť výrobcov
hárf a gitár a vôbec mnohostrunných
nástrojov, uspôsobených pre mnohé
tóniny."
„Zrejme nebudeme," riekol.
„A čo výrobcov fláut alebo flautistov,
tých prijmeš do štátu? Nie je to azda
nástroj s najväčším počtom strún a nie
sú nástroje určené pre všetky tóniny
napodobeninami píšťaly?"
„Zrejme," povedal
„Ostáva teda lýra a gitara," povedal som,
„ako nástroje, ktoré sú užitočné pre štát;
pre pastierov na vidieku by sa hodila
nejaká jednoduchá píšťala."
„Tak to aspoň vyplýva z našej úvahy,"
odvetil.
„A zaiste neurobíme nič neslýchané,"
dodal som, „ak uprednostníme Apolona
a jeho nástroje pred Marsyom a jeho
nástrojmi."
„Pri Diovi," povedal, „zdá sa mi, že nie."
„Ani sme si neuvedomili a už zasa
dôkladne čistíme štát, o ktorom sme
predtým tvrdili, že bujnie."
„Iste sme postupovali rozumne," povedal.

III 399 c7–e7

Eidos gar kainon mūsikēs
metaballein eulabēteon hōs
en holō kindüneuonta
ūdamū gar kinūntai mūsikēs
tropoi aneu politikōn nomōn tōn
megistōn.

IV 424 c3–6

„Nech sa básnik chráni zavádzať nový
druh múzického umenia, pretože tým
vystavuje nebezpečenstvu celok. Lebo
nikde sa nemenia múzické zákony, aby
sa zároveň nemenili najdôležitejšie štátne
zákony,"

IV 424 c3–6

Platon: *Štát,* preklad Július Špaňár

MARIÁN LEJAVA študoval dirigovanie na VŠMU v Bratislave pod vedením Ondreja Lenárda, Bystríka Režuchu, Róberta Stankovského a Stanislava Macuru a paralelne v rámci dirigentských kurzov u Andrása Wilheima, Roberta Houlighana, Günthera Herbiga a Petera Eötvösa. V rokoch 2003

a 2004 bol asistentom Zsolta Nagya a na Ostravských dňoch novej hudby, v roku 2005 bol jedným z troch hlavných dirigentov festivalu. Od r. 2000 je hlavným dirigentom VENI ensemble s ktorým absolvoval množstvo vystúpení doma a v zahraničí na festivaloch a koncertných cykloch. Počas tohto obdobia premiéroval viac ako 60 skladieb súčasnych domácich i zahraničných autorov. Od roku 2006 je hosťujúcim dirigentom v Opere Slovenského národného divadla v Bratislave, v nasledujúcom roku debutoval v Slovenskej filhármónii. Spolupracoval s orchestrami VŠMU, Szombathelyským symfonickým orchestrom, Janáčkovou filharmóniou Ostrava, Žilinským komorným orchestrom a množstvom súborov venujúcich sa uvádzaniu súčasnej hudby. Od r. 2006 bol asistentom O. Lenárda v Opernom štúdiu VŠMU, ktoré od r. 2007 umelecky vedie. Bol asistentom dirigentskej triedy Petra Feranca na VŠMU.
V rámci festivalu Melos-Étos prvýkrát vystúpil na koncerte diel Sofie Gubajduliny v r. 2003 a v r. 2005 spolu so Z. Nagyom uviedol Melos Ethos Ensemble, ktorého je stálym dirigentom.

Bratislavský súbor **VENI ensemble** vznikol na sklonku roku 1987 z iniciatívy nadšencov z radov skladateľov a interpretov (v tom čase prevažne študujúcich na Vysokej škole múzických umení v Bratislave), ktorých spájala túžba po hľadaní a slobodnom vyjadrovaní vlastných názorov a postojov prostredníctvom hudby. Základom otvoreného zoskupenia hudobníkov je niekoľko stálych členov, ktorí si na spoluprácu prizývajú podľa potreby ďalších (takto sa za 22 rokov v súbore vystriedalo úctyhodné množstvo viac ako 180 slovenských a zahraničných hudobníkov). Ťažisko aktivít VENI ensemble predstavujú najmä koncerty na domácich a zahraničných festivaloch súčasnej hudby, ale súbor tiež nahráva pre domáce a zahraničné médiá.
VENI ensemble v období rokov 1990–2005 nahral jednu profilovú LP platňu, dve profilové CD a podieľal sa na trojici ďalších. Košické vydavateľstvo Hevhetia prinieslo v roku 2008 na trh nové CD *Bratislava* so skladbami, ktoré vznikli na základe objednávok súboru (Richard Ayres, Tomáš Boroš, Allison Cameron, Daniel Matej a Christian Wolff).
Kmeňový repertoár VENI ensemble tvoria predovšetkým pôvodné diela skladateľov zoskupených okolo súboru, diela názorovo spriaznených autorov zo zahraničia a diela tých osobností hudby 20. storočia, ktorých tvorba bola impulzom k zrodu a formovaniu hudobných poetík uvedených skladateľov (patrí k nim predovšetkým Charles Ives, Giacinto Scelsi, John Cage, Earle Brown, Morton Feldman, Iannis Xenakis, Terry Riley a i.). Časť repertoáru súboru sa formovala a formuje v priamej spolupráci s významnými skladateľmi a interpretmi súčasnosti (Amadinda Percussion Group, Gavin Bryars, Hugh Davies, David Dramm, Christopher Fox, Peter Graham, Hilary Jeffery, OVER4tea, Zoltán Rácz, Jon Rose, Elliott Sharp, James Tenney, Christian Wolff a i.).
Na dnešnom koncerte hrá VENI ensemble v neobvykle veľkom obsadení,

ktorého súčasťou sú významní sólisti a komorní aj orchestrálni hráči z viacerých európskych krajín.

Daniel Matej

VENI ensemble patří v oblasti soudobé hudby bezpochyby ke slovenské interpretační špičce. Během dvacetileté existence se vyprofiloval v soubor s jasnou dramaturgickou linií a vysokou hráčskou kvalitou. Na celém Slovensku ani v Čechách nenajdeme soubor s bohatší minulostí, pokud se týče spolupráce se světovými skladateli či interprety! Pod uměleckým vedením Daniela Mateje, s talentovaným dirigentem Mariánem Lejavou a také úctyhodným počtem vysoce kvalitních hráčů představuje VENI ensemble soubor skutečně evropské úrovně.

Jaroslav Šťastný aka Peter Graham

SOBOTA 7. NOVEMBER

Malé koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
19.00

02

MELOS ETHOS ENSEMBLE

Cyril Šikula – flauta
Pavel Malík – hoboj, anglický roh
Ján Slezák – klarinet, sopránsaxofón
Zuzana Dinková – basklarinet
Peter Kajan – fagot
Karol Nitran – lesný roh
Mikuláš Duranka – trúbka
Michal Motýľ – trombón, tenorový trombón
Pavel Poliak – tuba
László Hudacsek – bicie nástroje
Tomáš Ondrůšek – bicie nástroje
Milan Osadský – akordeón
Andrea Bálešová – klavír
Marek Zwiebel – husle
Zuzana Paštéková – husle
Julián Veverica – viola
Katarína Kleinová – violončelo
Anton Jaro – kontrabas

ZSOLT NAGY – dirigent
MICHAL PAĽKO – fujara
NICHOLAS ISHERWOOD – bas

TANSY DAVIES

neon (2004, rev. 2006) *
pre komorný súbor

JANA KMIŤOVÁ

Metamerie (2009) **
pre fujaru sólo a ensemble
(skladba skomponovaná na objednávku festivalu Melos-Étos)

PRESTÁVKA

TOMÁŠ BOROŠ

Resumé (2009) **
pre komorný orchester
(skladba skomponovaná na objednávku festivalu Melos-Étos)

MAURICIO KAGEL

Fürst Igor, Strawinski (Knieža Igor, Stravinskij, 1982) *
pre basový hlas a nástroje

RE:NEW MUSIC
Bringing the best of new music across Europe

Koncert sa koná v rámci európskeho projektu RE:NEW MUSIC

TANSY DAVIES (1973, Bristol) je napriek svojmu veku prominentným zjavom britskej hudobnej scény: spolupracuje s poprednými súbormi špecializujúcimi sa na uvádzanie novej hudby i s najznámejšími domácimi a zahraničnými umelcami. Po ukončení štúdia na Colchester Institute (lesný roh a kompozícia) pôsobila v symfonických orchestroch i rockových skupinách. Neskôr študovala kompozíciu u Simona Bainbrigdea na Guighall School of Music and Drama a ako ašpirantka u Simona Holta na Royal College v Londýne, kde bola zároveň sídelnou skladateľkou. Tansy Davies dostala viacero objednávok od telies ako Londýnsky symfonický orchester, London Symfonietta, Symfonický orchester BBC, The Composers Ensemble, The Brunel Ensemble i od Festivalu v Aldenburghu. Symfonický orchester BBC pod taktovkou Zsolta Nagya uviedol a nahral jej skladbu *Tilting* (2006), o rok neskôr premiéroval Birmingham Contemporary Music Group pod vedením Thomasa Adésa jej skladbu *Falling Angel* v Birminghame a na festivale Présences v Paríži. Hudba Tansy Davies sa vyprofilovala najmä v jej posledných dielach ako priesečník medzi klasickou avantgardou a experimentálnym rockom; podľa slov kritika Toma Servica osciluje „medzi Xenakisom a Princom". Skladateľka čerpá inšpiráciu z prírody i mestského prostredia, výrazne ju ovplyvnila aj architektúra – najmä kontroverzné výtvory architekta iracké-ho pôvodu Zaha Hadida.

Dielo (výber): *Spiral House* pre trúbku a orchester (2004), *neon* pre 7 hráčov (2004), *Iris* pre sopránový saxofón a 15 hráčov (2004) *Tilting* pre orchester (2005), *Falling Angel* pre 17 hráčov (2006), *Streamlines* pre orchester (2006), *kingpin* pre komorný orchester (2007), *Elephant and Castle,* multimediálny projekt v spolupráci s Warp Records DJ Mira Calix (2007), *Adorned* pre sláčiky, basový klarinet, cimbal a harmónium (2008), *Hinterland* pre komorný ansámbel (2008), *Rift* pre orchester (2008).

neon (2004) pre komorný ansámbel (7 hráčov) je jednou z prvých závažnejších kompozícii autorky. Je založená na kombinácii zvukovosti komerčnej tanečnej hudby a repetitívnych gest tzv. minimal music, pričom Davies vytvorila mimoriadne výraznú, invenčnú skladbu s pozoruhodnou rytmickou energiou. O jej štruktúre autorka hovorí: *„neon* sa skladá z blokov, z ktorých má každý svoj obsah i formu. Niektoré z blokov sú jasné a svetlé, iné pochmúrne a tmavé. Bloky sa môžu zlučovať – ich obsah je koncipovaný tak, aby rôznym spôsobom vzájomne korešpondovali. Pritom je to iba jedna z možností ich zlučovania."

JANA KMIŤOVÁ (1976, Prešov) študovala klavír u Melánie Hermanovej a kompozíu u Jozefa Podprockého na Konzervatóriu v Košiciach, neskôr kompozíciu u Dušana Martinčeka na VŠMU v Bratislave (1996–2001) a u Michaela Jarrella na Hudobnej akadémii vo Viedni (1999–2004, ukončila s Cenou rektora). Absolvovala viacero skladateľských kurzov – Voix Nouvelle v Abbay Royaumont vo Francúzsku (1998), Buckow v Nemecku (1998), Reichenau v Rakúsku (1999, u M. Jarella), Domaine Forget v Kana-

de (2000), Lugano vo Švajčiarsku (2002, 2003), Graz (2005, u Beata Furrera). V rokoch 2001, 2002 a 2004 sa zúčastnila na festivale Takefu v Japonsku, kde získala kompozičnú cenu. Je držiteľkou Ceny Jána Levoslava Bellu za rok 2008. Jej skladby boli uvádzané na festivaloch doma i v zahraničí; spolupracovala s Klangforum Wien, Deutsches Symphonie Orchester, Arditti Quartet a. i. Od svojich štúdií sa zaoberá aj literatúrou a výtvarným umením; v júli 2009 získala Cenu za poéziu na literárnej súťaži *Krídla Ivana Laučíka.*

Dielo (výber): *Fragment* pre akordeón (1996), *Štúdie pre flautu, husle a klavír* (1997), *Na dne dňa* pre klarinet a klavír (1998), *Rozklad* pre fagot (1999), *Mozaika* pre 2 flauty, 2 klarinety a fagot (2000), *Kamea* pre komorný ansámbel (2000–2001), *2. sláčikové kvarteto* (2001), *Skraty,* elektroakustická skladba (2002–<2003), *Tras* pre klavír, saxofón a bicie (2002–2003), *Rana* pre 13 nástrojov (2003), *Trio pre husle, violončelo a akordeón* (2003), *3. sláčikové kvarteto „Strmé mosty"* (2003–2004), *Drei Psalmfragmente* pre symfonický orchester (2004), *Suita v staršom štýle* pre husle a violu (2004), *Briefanfänge an Ursus* pre flautu, akordeón a klavír (2005), *Z mŕtveho domu* pre akordeón a flautu (2005), *Stilleben mit dem Wind/Zátišie s vetrom* pre orchester (2006), *Tjeseň* pre flautu, violončelo a gitaru (2006), *Abschiedsfragmente* pre hoboj a sláčikové kvarteto (2006), *Isola sacra* pre 8 hlasov (2006), *Stille Nacht* pre akordeón a klavír (2007), *Biely most* pre klavír (2007), *Trio pre Evu* (2007–2008), *Pavor nocturnus* pre 10 nástrojov (2008), *Metamerie* pre fujaru sólo a ensemble (2009).

Názov skladby *Metamerie* označuje fyzikálny fenomén, pri ktorom sa určitá farba pri rozličnom svetle javí ako rôzna, pričom nejde len o odlišné odtiene, ale o celkom odlišné farby (napr. modrá – sivá a pod.). Tento fenomén, prenesený do hudby, sa stal základom kompozičného procesu skladby, v ktorom je farba sólového nástroja vystavovaná „rozličnému osvetleniu" ostatných nástrojov ansámblu, čím sa cielene vytvára jeho stále nové a nové farebné vnímanie.
Skladba *Metamerie* pre fujaru sólo a ansámbel (flauta, klarinet, basový klarinet, trúbka, lesný roh, trombón, klavír, 2 bicie, 2 husle, viola, violončelo, kontrabas) bola napísaná na objednávku hudobného festivalu Melos-Étos 2009.

Jana Kmiťová

TOMÁŠ BOROŠ (1971, Bratislava) študoval na gymnáziu v Bratislave (1984–1989), neskôr slovenský jazyk a hudobnú výchovu na Vysokej škole pedagogickej v Nitre (1989–1994). V rokoch 1992–1994 navštevoval súkromné hodiny kompozície u Tadeáša Salvu, potom študoval kompozíciu u Vladimíra Bokesa a klavír u Zuzany Štiasnej-Paulechovej na VŠMU v Bratislave (1994–1999). Zároveň pôsobil ako učiteľ na Strednej pedagogickej škole (1994–1995) a ako externý pedagóg na Vysokej škole pedagogickej v Nitre. Od roku 1995 je redaktorom Slovenského rozhlasu a vyučuje kompozíciu a klavír na ZUŠ Exnárova v Bratislave (od 2005).

Dielo (výber): *Meditácia pre klavír* (1992), *Modlitba kameňa* pre tenor a klavír (1992), *Klarinet a husle. Husle a klarinet. Miniatúry* (1994), *Sonatína pre flautu a klavír* (1995), *Tri reflexie pre klavír* (1996), *Das Gebet der Jungfrau* pre komorný súbor (1996), *Genesis* pre soprán, flautu a bicie (1996), *Dychové kvinteto* (1997), *Sinfonia* pre komorný orchester (1998), *Koncert pre klavír a zbor* (1998), *Anava* pre komorný orchester (1999), *29 variácií na slávu Panny Márie* pre klavír a violončelo (2000), *B-A-C-H pre klarinet, husle, violu, violončelo a klavír* (2000), *Tri etudy pre klavír* (2001), *Sláčikové kvarteto* (2002), *Fantázia, romantický obsah v zložitej forme* pre štvorručný klavír (2003), *Fantázia* pre štvorručný klavír (2004), *Tri etudy pre klavír* (2006), *Polykantilény* pre klarinet a klavír (2008), *Resumé* pre komorný súbor (2009).

Durmolová harmónia, tóniny kvintového a kvartového kruhu sú v nás príliš silno a príliš hlboko. Nedajú sa len tak ľahko zničiť. Nepomôže ani dodekafónia, ani dôsledné obchádzanie čohokoľvek, čo by pripomínalo *C dur*, alebo hoci *h mol*. Rovnako aj romantizmus 19. storočia je v našich končinách ešte vždy prisilný. Najskôr sa mi zdalo, že je to naše prekliatie, z ktorého sa nedokážeme vymaniť, teraz sa mi to nezdá až také nebezpečné. Alebo sú tieto moje pocity spôsobené tým, že ako hudobnému redaktorovi mi prejde ušami množstvo durmolovej klasicko-romantickej hudobnej tradície? Ktovie. Neviem, či je to správna cesta vývoja môjho kompozičného jazyka, ale v súčasnosti to jednoducho cítim takto. *Resumé* – ako by som zhrnul všeličo z môjho poznania, moje skúsenosti, všeličo z toho, čo som si všimol, odpozoroval a zároveň som si vyskúšal ako sa tá durmolová a „nedurnemolová" harmónia v rozličných podmienkach správa, ako funguje. Som veľmi vďačný, že sa mi po dlhšom čase opäť zažiadalo niečo napísať; som vďačný Danielovi Matejovi, že mi dal impulz.
Skladba *Resumé* pre komorný orchester vznikla na objednávku festivalu Melos-Étos 2009.

Tomáš Boroš

MAURICIO KAGEL (1931, Buenos Aires – 2008, Kolín nad Rýnom) pochádzal zo vzdelanej rusko-židovskej rodiny, ktorá prišla do Argentíny v 20. rokoch. Na univerzite študoval literatúru a filozofiu, v hudbe bol prevažne samoukom. Roku 1949 sa stal umeleckým poradcom Agrupación Nueva Musica, v 50. rokoch pracoval ako filmový kritik, od roku 1955 bol korepetítorom a dirigentom v Teatro Colón. Ako držiteľ štipendia DAAD sa v roku 1957 presťahoval do Nemecka, kde žil až do svojej smrti. Založil Kolínsky súbor pre novú hudbu (Kölner Ensemble für Neue Musik, 1959), od roku 1960 prednášal na Prázdninových kurzoch v Darmstadte. Pedagogicky pôsobil na Newyorskej štátnej univerzite v Buffale (1964–1965) a na Filmovej a televíznej akadémii v Berlíne (1967). Viedol Škandinávske kurzy Novej hudby v Göteborgu (1968–1969) a kurzy v Kolíne (1969–1975). Od roku 1974 prednášal o novom hudobnom divadle na Vysokej hudobnej škole v Kolíne nad Rýnom. V rokoch 1988–1989 bol sídelným skladateľom Kolínskej filharmónie. Ako lektor i ako výkonný hudobník cestoval po celom svete. Zomrel 18. septembra 2008 v Kolíne nad Rýnom.

Mauricio Kagel patrí nesporne k popredným predstaviteľom hudobnej kultúry druhej polovice 20. storočia. Reprezentuje typ skladateľa, u ktorého sa imaginácia, originalita či svojský humor spájajú s prenikavým intelektom. Vo svojej tzv. absolútnej hudbe si vytvoril vlastný štýl i osobitú hudobnú estetiku. Radikálne inovácie však priniesla jeho činnosť v oblasti hudobného divadla – najmä keď okolo roku 1960 vytvoril nový žáner tzv. inštrumentálneho divadla (skladateľ napríklad inscenuje kompletné vystúpenie hudobníkov, hráčovi na violončele „nainscenuje" hru s kockami a podobne). Venoval sa tiež objavovaniu novátorských zvukových sfér, často využívajúc netradičné nástroje a nové zvukové zdroje. Od čias svojej koláže *Ludwig van* (1969) sa čoraz väčšmi zameriaval na úlohu skladateľa pri transformovaní klasickej hudby, ktorá v jeho rukách podlieha vždy určitému druhu dekompozície (opera ako žáner sa stáva sama sebe témou v *Staatstheater*). Vyvrcholením Kagelových historicko-kolážových diel sa stalo hudobné prerozprávania Bachovho života *Sankt-Bach-Passion*. Kagel sa príležitostne zasadzoval za politické témy (*Der Tribun*), zasiahol aj do „akustickej teológie" (*Die Erschöpfung der Welt*). V 80. rokoch sa intenzívnejšie začal venovať tradícii v spojení s kolážou (preverujúc spôsobilosť minulosti pre súčasnosť), pričom sa nijako nevzdáva zásady zaviesť jednoznačné detaily do mnohovýznamových kontextov. Zámerným výsledkom je odcudzenie, hra s návykmi, s očakávaniami, ilúziami; cieľom je aktivizácia myslenia a pozornosti poslucháčov/divákov: nič nie je isté. Základným princípom tvorby sa stávajú skepsa a paradox.

Dielo (výber): *Sláčikové sexteto* (1953–1957), *Heterophonie* (1959–1961), *Pas de cinq* (1965), *Himmelsmechanik* (1965), *Camera obscura*, chromatická hra pre svetelné zdroje a hercov (1965), *Staatstheater* (1967), *Acustica* (1968–1970), *Privat pre jedného poslucháča* pre magnetofóny, telefón, rozhlasový prijímač, televízor, vysávač, kávový mixér, sprchu, písací stroj, záclony, dvere a okná, splachovací záchod, riad, kľučku na dverách atď. (1968), *Haleluja* pre hlasy (1968), *Ludwig van* (1969), *Atem* pre dychové nástroje (1970), *Charakterstück* pre citarové kvarteto (1971), *Die Erschöpfung der Welt* (1982), *Händelvariationen* (1971–1972), *Mare nostrum*, objavenie, upokojenie a konverzia stredomorského priestoru kmeňom z Amazónie pre kontratenor, barytón a komorný súbor (1973–1975), *Kantrimusik*, pastorále pre hlasy a nástroje (1973–1975), *Aus Deutschland*, opera (1977–1980), *Finale* pre komorný orchester (1981), *Szenario* pre sláčiky a mg pás (1982), ... *nach einer Lektüre von Orwell*, rozhlasové vysielanie v metanemeckom jazyku (1983), *Sankt-Bach-Passion* (1984–1985), *Tanz-Schule*, balet (1985), *Old/New*, štúdia pre sólovú trúbku (1986), *Ein Brief*, koncertná scéna pre mezzosoprán a orchester (1986), *Mitternachtsstück* pre hlasy a nástroje (1986), *Hudba pre klávesové nástroje a orchester* (1988), *3. sláčikové kvarteto* (1988), *Quodlibet* pre ženský hlas a orchester (1989), *Les idées fixes*, rondo pre orchester (1989), *Fragmente Ode* pre dvojzbor, dychové a bicie nástroje (1989), *Liturgien* pre sólové hlasy, dva zbory a veľký orchester (1990), *Die Stücke der Windrose* pre salónny orchester (1989–1991), *Konzertstück* pre tympany a orchester (1992), *4. sláčikové kvarteto* (1993), *Südwesten* z cyklu *Die Stücke der Windrose* (1993), *Westen* a *Norden* z cyklu *Die Stücke der Windrose* (1994), *Etudes Nos. 2–3* pre veľký orchester (1996),

Duodramen pre hlasy a orchester (1998), *Koncert pre sólo flautu, harfu, bicie a sláčiky* (2002), *Motettes* pre 8 violončiel (2004), *Fremde Töne und Widerhall* pre orchester (2005), *5. sláčikové kvarteto* (2006), *Verborgene Reime* pre zbor a bicie (2007), *In der Matratzengruft* (2008, nedokončené).

Dielo *Fürst Igor, Strawinski* (1982) vzniklo na objednávku Benátskeho bienále pri príležitosti 100. výročia narodenia Igora F. Stravinského. Premiéra sa uskutočnila v kostole na ostrove – cintoríne San Michele, na mieste kde je Stravinskij pochovaný. Sám Kagel spomína, že posvätná atmosféra tohto miesta bola preňho zdrojom trvalej inšpirácie. Skladba je koncipovaná pre bas a inštrumentálny ansámbel – anglický roh, lesný roh, tubu, violu a dvoch perkusionistov. Nástroje sa pohybujú v spodnom a strednom registri, čím skladateľ podčiarkuje smútočný charakter skladby. Okrem tradičných bicích nástrojov využíva autor aj netradičné zdroje zvuku – kovové reťaze, kokosové orechy, rev leva, drevené dosky, či nákovu. Kagel sa vyjadroval, že timbre je „najdôležitejším materiálom" pri kompozícii diela a dômyselne zasadil jednotlivé komponenty do celkového zvukového obrazu skladby v súlade s intenciou vytýčenou ideovým zámerom. Tomu zodpovedá nielen voľba nástrojov, ale aj množstvo dôkladne vypracovaných inštrukcií, ktoré skladateľ vniesol do partitúry.

Text Kagel vybral z Borodinovej opery *Knieža Igor*. Z dôvodu dosiahnutia väčšej expresivity a napätia pasáže predlohy opakuje i skracuje. V neskrátenej podobe preberá len áriu Igora z 2. dejstva opery, hoci s ideovým posunom oproti Borodinovmu poňatiu. Oproti ostatným Kagelovým dielam je skladba ako celok pomerne expresívna. Táto expresivita je však sprevádzaná otázkami – skladateľ ju totiž často privádza až do polohy grotesky alebo karikatúry (Kagel sa napríklad sám vyjadril, že sa snaží karikovať tradičné japonské divadlo). V tejto „kompozícii paradoxov" autor spája vážnosť i iróniu, úsmevnosť i tragiku.

Fürst Igor, Strawinski

Ни сна, ни отдыха
измученной душе,
Мне ночь не шлетъ
отрады и забвенья.
Все прошлое я вновь переживаю,
Одинъ вътиши ночей:
И Божья знаменья угрозу,
И бранной славы пиръ веселый,
Мою победу надъ врагомъ,
И бранной славы горестный конецъ,
Погромъ, и рану, и мой пленъ,
И гибель всехъ моихъ полковъ,
честно,
За родину головы сложившихъ.

Ani sna, ani oddychu
mojej utrápenej duši,
Noc mi nezosiela ani potechu
ani zabudnutie.
Všetko minulé v noci znova prežívam,
Sám v tichu noci:
I hroziace Božie znamenia,
I bojovej slávy mámivý klam,
Moje víťazstvo nad nepriateľom,
I smutný koniec vojenskej výpravy,
Smrť, rany i zajatie,
Záhubu všetkých mojich plukov,
Osudy padlých za svoju vlasť.

Погибло все, и честь моя
и слава,
Позоромъ сталъ я земли родной.
Пленъ, постыдный пленъ
вот удель отныне мой,
Да мысль, что все винятъ меня!
О, дайте, дайте мне свободу,
Я мой позоръ сумею искупить;
Спасу я честь свою и славу,
Я Русъ отъ недруга спасу!

Ужели день за днемъ влачить
въ плену безплодно,
И знать, что врагъ терзаетъ Русь?
Врагъ, что лютый барсъ.
Стонетъ Русь въ когтяхъ могучихъ,
И въ томъ винитъ она меня!
О, дайте, дайте мне свободу,
Я свой позоръ сумею искупить,
Я Русь отъ недруга спасу!

Ни сна, ни отдыха
измученной душе;
Мне ночь не шлетъ надежды
на спасенье;
Лишь прошлое я вновь переживаю,
Одинъ вътиши ночей,
и нет исхода мне!
Охъ, тяжко мне, тяжко мне!
Тяжко сознанье безсилья моего!

Zahynulo všetko, i moja česť i sláva,
Stal som sa hanbou rodnej zeme.
Zajatie, hanebné zajatie je teraz
mojim údelom,
I vedomie, že zo všetkého vinia mňa!
Ó, dajte, dajte mi slobodu,
Ja svoju hanbu zmyjem,
Zachránim česť svoju i slávu,
Ja Rus ochránim pred nepriateľom!

Deň za dňom tu trávim v nečinnosti,
Vediac, že nepriateľ trápi Rus?
Nepriateľ sťa zúrivý zver.
Stoná Rus v mocných pazúroch,
I tým som vinný ja!
Ó, dajte, dajte mi slobodu,
Ja svoju hanbu zmyjem,
Ja Rus ochránim pred nepriateľom!

Ani sna, ani oddychu mojej
utrápenej duši,
Noc mi nezosiela ani nádej
na záchranu,
Iba minulosť v noci znova prežívam,
Sám v tichu noci, a koniec neprichádza!
Och, ťažko, ťažko mi je!
Ťažké je poznanie vlastnej bezmocnosti!

Alexander Porfirievič Borodin:
Knieža Igor, Ária Igora z II. dejstva
(libreto autor, preklad Branko Ladič)

ZSOLT NAGY študoval dirigovanie u Istvána Parkaia na budapeštianskej Lisztovej hudobnej akadémii. Aktívne sa zúčastňoval na Bartókovských seminároch a festivale Petra Eötvösa, získal štipendium Sorosovej nadácie v Miláne a Paríži. Od roku 1990 bol Eötvösovým asistentom na Inštitúte pre novú hudbu Hudobnej akadémie v Karlsruhe, hosťujúcim profesorom na Medzinárodnom Eötvösovom Inštitúte v Stuttgarte a Kolíne. Získal špeciálne ocenenie za zásluhy o uvádzanie novej izraelskej hudby a od roku 1999 je šéfdirigentom a umeleckým poradcom Israel Contemporary Players. V súčasnosti je profesorom dirigovania na Conservatoire Supérieur v Paríži. Je tiež umeleckým riaditeľom majstrovských dirigentských kurzov Janáčkovej filharmónie v Ostrave a majstrovských tried pre mladých skladateľov novej hudby v Jerusalem Music Center. Spolupracoval s telesami ako BBC Sym-

phony Orchestra, Orchestra di Santa Cecilia v Ríme, Symfonický orchester RAI, Jerusalem Symphony Orchestra, Ensemble United Berlin, Helsinský filharmonický orchester, London Sinfonietta, Ensemble Intercontemporain. Vo februári 2003 sa podieľal na svetovej premiére Stockhausenovho cyklu *Hoch-Zeiten*, ktorý vznikol na objednávku WDR, rovnako ako na premiérach autorových *Gruppen* v Turíne a Prahe.

MICHAL PAĽKO študoval kompozíciu u Norberta Bodnára a cimbal u Juraja Helcmanovského na Konzervatóriu v Košiciach. Neskôr pokračoval v štúdiu kompozície u Viktorie Herencsár na Akadémii umení v Banskej Bystrici a od roku 2007 u Vladimíra Bokesa na VŠMU v Bratislave. Jeho záujem o rozličné ľudové nástroje, slovenský folklór a starú hudbu dospel k fúzovaniu týchto elementov do vlastného kompozičného jazyka. Michal Paľko účinkoval v mnohých domácich zoskupeniach a inicioval založenie viacerých umeleckých telies. Je jedným z iniciátorov Občianskeho združenia Všetci pre... a Festivalu amatérskej vedy.

Americký basista **NICHOLAS ISHERWOOD** sa špecializuje na interpretáciu súčasnej a barokovej hudby. Venuje sa aj pedagogickej činnosti, vedie semináre a letné kurzy v Európe a Spojených štátoch (IRCAM Summer Academy, Stockhausen-Kurse, Salzburg Mozarteum, Conservatoire de Reims, Conservatoire de Paris, Univerzita Notre Dame, École Normale de Musique Paris, Conservatorio Giuseppe Verdi Milano, State University of New York, California Institute of the Arts, University of Oregon). Isherwood sa predstavil v úlohe *Lucifera* v rámci svetovej premiéry Stockhausenových opier *Montag*, *Dienstag* a *Freitag* z cyklu *Licht* v milánskom opernom dome La Scala, v Opere v Lipsku a v londýnskej Covent Garden. Spolupracoval s umelcami ako William Christie, Zubin Mehta, Kent Nagano, Gennadi Rožděstvenskij, Sylvano Bussotti, Elliott Carter, George Crumb, Mauricio Kagel, Olivier Messiaen, Giacinto Scelsi, Karlheinz Stockhausen a Iannis Xenakis. Venuje sa tiež improvizovanej hudbe, čo dokazujú jeho projekty so Stevom Lacym, Davidom Mossom alebo Sainkho Namtchilak.

MELOS ETHOS ENSEMBLE vznikol na jeseň v roku 2005. Súbor prijal meno najvýznamnejšieho medzinárodného festivalu súčasnej hudby na Slovensku so zámerom prezentovať ideu festivalu aj v období medzi dvoma festivalmi a vytvárať tak platformu pre pravidelné uvádzanie diel slovenských a svetových skladateľov. Melos Ethos Ensemble tvorí sláčikové kvinteto, drevené dychové kvinteto, trúbka, trombón, bicie nástroje a klavír, čo umožňuje dramaturgickú flexibilitu súboru – od jedného hráča po komorný orchester. Na rovnomennej debutovej nahrávke (Hudobné centrum 2005) predstavil súbor domácich skladateľov mladšej generácie (Jana Kmiťová, Lucia Papanetzová, Boško Milaković, Ľubica Čekovská, Marián Lejava), ku ktorým na albume *Slovaks for the Warsaw Autumn* (Hudobné centrum 2006) pribudli

predstavitelia staršej a strednej generácie Ladislav Kupkovič a Martin Burlas. Aktuálny album *Sotto voce* (Azyl 2009) je venovaný tvorbe Martina Burlasa. Súbor tvoria špičkoví slovenskí hudobníci mladej generácie, jeho stálym dirigentom je Marián Lejava.

NEDEĽA 8. NOVEMBER

Zrkadlová sieň
Primaciálneho paláca
19.00

03

MOYZESOVO KVARTETO

Stanislav Mucha – 1. husle
František Török – 2. husle
Alexander Laktoš – viola
Ján Slávik – violončelo

MARTIN BURLAS
Lament (1979, rev. 1993)
pre sláčikové kvarteto

IVAN HRUŠOVSKÝ
Sláčikové kvarteto č. 1 (1983)
Sostenuto
Allegro ma non troppo. Presto
Adagio. Andante ma non troppo

PRESTÁVKA

JURAJ BENEŠ
Quartetto d'archi No. 3 (1989)

DUŠAN MARTINČEK
Sláčikové kvarteto (1982–1985)
Allegro energico e feroce
Corrente e con eleganza
Largo
Presto ad libitum

MARTIN BURLAS (1955, Bratislava) je skladateľom, gitaristom a hráčom na klávesové nástroje. Pochádza z hudobníckej rodiny – je synom skladateľa a muzikológa Ladislava Burlasa a muzikologičky Soni Burlasovej. Hudbe sa venoval od detstva; keďže mu nebolo umožnené študovať na konzervatóriu, študoval najprv súkromne klavír (M. Masariková) a kompozíciu (J. Hatrík). Po maturite na gymnáziu navštevoval v rokoch 1975–1980 kompozíciu na VŠMU v Bratislave (bol posledným absolventom Jána Cikkera). Neskôr pôsobil ako hudobný režisér vo vydavateľstve OPUS a v Slovenskom rozhlase. V dôsledku odmietania spolupráce zo strany oficiálnych inštitúcií (ktoré o. i. znemožnili uvedenie Burlasovej opery *Ružové kráľovstvo*, komponovanej na objednávku) založil niekoľko súborov (Maťkovia, Ospalý pohyb), neskôr v 90. rokoch spolu s Danielom Matejom a ďalšími skladateľmi inicioval VENI ensemble, Transmusic comp., Vitebsk Broken, Požoň sentimentál, VAPORI del CUORE. S Ľubomírom Burgrom, Zuzanou Piussi a Danielom Salontayom je zakladajúcim členom formácie Dogma (1999), spolu s Ľubomírom Burgrom, Inge Hrubaničovou, Máriusom Kopcsayom a Monikou Čertezni založil Združenie Pre súčasnú operu (2000). Pracuje v Hudobnom centre v Bratislave.

Martin Burlas sa už od svojich skladateľských začiatkov zaoberal výdobytkami európskej avantgardy i nekonformným konceptom rockového média. Pre svoj nekompromisný postoj k preferovaným kompozičným metódam sa stal najradikálnejším predstaviteľom novej skladateľskej generácie. Výrazný tvorivý podnet preňho znamenala minimal music, v slovenskej hudbe priam prelomovo zapôsobili jeho elektroakustické kompozície. Patrí k najvýraznejším postavám slovenskej alternatívnej rockovej scény.

Dielo (výber): *Lament (Nénia)* pre sláčikové kvarteto (1979), *Hudba pre Róberta Dupkalu* pre sláčikové kvarteto, syntezátor, zvony, čembalo a flautu (1981/1990), *Plač stromov* pre mg pás (1981), *Sotto voce* pre miešaný zbor a orchester (1982), *Hudba k rozlúčke* pre dva melodické nástroje, violončelo, fagot a klavír (1982), *Predposledné leto* pre harfu, čelestu, klavír, vibrafón, marimbu a komorný orchester (1984), *Hymnus pre zabudnutých* pre husle, violončelo a klavír (1984), *Koľajnice bez vlakov* pre klavír (1984), *Oáza* pre mg pás (1985), *Decrescendo* pre hoboj, violončelo, fagot a čembalo (1986), *Simultánne kvarteto* pre violončelo, trombón, gitaru, klavír a bicie nástroje (1987), *Ružové kráľovstvo*, opera (1984–1987), *33* pre komorný súbor (1987), *Kríž a kruh* pre 2 trúbky a mg pás (1989–1990), happening *Hexenprozesse* (1991), *Zavesené žily* (1992) pre komorný súbor, *Z môjho života* pre komorný súbor ad lib. (1992), *Building A New Society* pre komorný súbor (1993), *Talking About Paradise Lost*, mg pás (1993), *Bricks Game* pre elektronickú hračku a komorný súbor (1994), *Krásna udalosť* pre mg pás (1995), *Overload* pre mg pás (1996), *Mutrans* pre mg pás (1996), *Nový začiatok (Nová nádej)*, javiskové dielo (1998), *Posledné slová* pre komorný súbor ad lib. a mg záznamy reklám a akčných filmov (1998), *Zbytočný záchvev* pre husle, violu, violončelo klarinet a klavír (1999), *Údel*, opera pre 3 až 5 spevákov a komorný orchester (2000), *Offertorium* pre barokové nástroje (2000), *Zábava až do smrti* pre flautu, klarinet, violu, akordeón, elektrickú gitaru, syntezátor, klavír (2000), *Chorál (pre) nereagujúcich* pre akordeón a záznamník (2001), *Untergang des*

Mindestens, EA (2003), *Bratislavský vzdych* pre akordeón, klavír, husle a kontrabas (2004), *Koniec sezóny* pre sláčikový orchester (2004), *Posttraumatický syndróm* pre sláčikové kvarteto (2004), *Chorale for Piano* (2005), *Panadol* pre dvoje huslí, violu, violončelo a laptop (2006), *In memoriam Stanislav Bartovič* pre klavír (2007), *Kóma*, opera (2007), *Strach* pre komorný súbor (2008).

Lament pre sláčikové kvarteto napísal Martin Burlas počas štúdia na VŠMU v rokoch 1978–1979 (partitúru revidoval roku 1993). Skladba je venovaná skladateľovmu priateľovi Jánovi Palákovi, ktorý zahynul pri autonehode. Dielo premiérovalo Filharmonické kvarteto.

Pri písaní skladby som horizontálne používal výhradne dvojintervalové vzťahy medzi tónmi, pričom vertikálnu výslednicu som upravoval len minimálne. Polyrytmické štruktúry som sa rozhodol favorizovať pred aleatorickým zápisom, k čomu som mal v tých časoch nadmerné sklony.

Martin Burlas

IVAN HRUŠOVSKÝ (1927, Bratislava – 2001, Bratislava) po absolvovaní gymnázia v Žiline študoval kompozíciu na Konzervatóriu v Bratislave u Alexandra Moyzesa a zároveň navštevoval prednášky z hudobnej vedy, filozofie a estetiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského (1947–1952). Roku 1957 absolvoval na VŠMU v Bratislave u A. Moyzesa. Po krátkom pobyte na Ústave hudobnej vedy SAV pôsobil od roku 1953 ako pedagóg hudobnej teórie, od roku 1984 ako profesor skladby na VŠMU.
Hrušovského tvorba je poznamenaná jeho syntetickým myslením, ktoré do seba poníma výdobytky európskej tradície a zároveň si vyberá prvky z moderných súčasných kompozičných metód a štýlov. Ich konfrontáciu prináša najmä jeho prvé tvorivé obdobie. Nasledujúca etapa spadajúca približne do 70. rokov je charakteristická voľbou vokálnych a zborových obsadení. S tým súvisí hlbšia koncentrácia výrazových prostriedkov, čo neskôr využil pri návrate ku komornej a orchestrálnej tvorbe. Pre slovenskú hudobnú kultúru je významná i autorova teoretická a publicistická činnosť.

Dielo (výber): *Proti smrti,* trilógia kantát (1961–1965), *Musica nocturna per archi* (1970), *Madrigalová sonáta,* zbor (1974), *Konfrontácie* pre veľký orchester (1979), *Suita quasi una fantasia* pre komorný sláčikový orchester (1980), *Sláčikové kvarteto č. 1* (1983), *Canticum pro pace,* oratórium pre recitátorku, mezzosoprán, bas, miešaný zbor a veľký orchester (1985), *Hudba V. Hložníkovi,* symfonická freska (1986), *1. symfónia* pre veľký sláčikový orchester (1989), *Tri záhorácke ľudové piesne* pre soprán a malý orchester (1989), *Cantus de caritate* pre miešaný zbor a klavír / zbor a cappella (1989), *Sláčikové kvarteto č. 2* (1990), *Zaklínanie jari* pre detský zbor s klavírom (1990), *Cantate Domino* pre miešaný zbor a cappella (1991), *Elégia in memoriam M. Šimečka* pre recitátora a sláčikové sexteto (1991), *S radosťou slúžte Pánovi,* žalmový triptych pre miešaný a chlapčenský zbor a organ (1992), *Dve staré duchovné piesne* pre miešaný zbor (1992), *Koledy* pre detský, miešaný a ženský zbor (1992), *Musica paschalis* v 5 častiach pre organ (1993), *Fuga in F a 3 voci per organo* (1993), *Dve*

romantické fúgy a postlúdiá pre klavír (1993), *Bagately* pre klavír (1994), *Missa pro iuventute* pre miešaný zbor a cappella (1994), *2. sonáta pre husle a klavír* (1994), *Balady* pre komorný ženský zbor (1994), *Balada* na text ľudovej balady z Horehronia pre ženský/miešaný zbor (1994), *8 variácií na Beethovenovu tému* pre klavír, *Sláčikové kvarteto č. 3* (1995), *Lamento 94/95,* duo pre husle a violu (1996), *2. symfónia* pre komorný orchester a klavír (1996), *A tam za horami,* balada pre miešaný zbor a cappella (1996), *Dotyky,* cyklus meditatívnych piesní pre soprán a klavír na básne M. Trizuljaka (1996).

Teoretické práce (výber): *Klasická hudobná tvorba Mozartovho obdobia na Slovensku* (1956), *Úvod do štúdia teórie harmónie* (1960), *Hudobná reč Cikkerovej opery* Vzkriesenie (1963), *Antonín Dvořák,* monografia (1964), *Vývoj slovenskej hudby v rokoch 1939–1948* (1967), *Vítězslav Novák a slovenská hudba* (1974), *Staronové problémy hudobnej analýzy* (1976), *Princíp riadenia aleatoriky z kompozičného a teoretického hľadiska* (1982).

Sláčikové kvarteto č. 1 („*Nezabudnuteľnej pamiatke môjho syna Romana*") vzniklo ako tryzna skladateľovmu synovi Romanovi. Silný autobiografický podtext Hrušovský podčiarkuje použitím dominantného vysokého tónu a^3, objavujúceho sa v každej časti diela; nachádzame teda paralelu s kvartetom *Z mého života* Bedřicha Smetanu, dielom, ktoré taktiež vznikalo v ťažkom životnom rozpoložení autora. Vo výstavbe jednotlivých hlasov dominuje princíp striedania celého tónu a poltónu, relatívne dôkladne využívanom. Spomínané elementy majú výrazný jednotiaci význam pre skladbu z hľadiska celku. Dielo zároveň môžeme chápať ako skladateľovo vyrovnávanie sa s aleatorikou.

Kvarteto má tri časti – dvojica krajných pomalých (I. *Sostenuto,* III. *Adagio. Andante ma non troppo*) má výrazne meditatívny charakter oživený tremolovými sekundovými postupmi (prvá časť) a vzrušeným aleatorickým úsekom (tretia časť). Ťažiskom celého diela – rozsahom i obsahom – je druhá časť (*Allegro ma non troppo. Presto*). V prvých husliach sa opäť objavuje držaný tón a^3, teraz s rytmicky vzrušeným sprievodom ostatných hlasov. Postupné zhusťovanie rytmického priebehu ústi do aleatorického úseku. Rozsiahlejší stredný diel je charakteristický rytmickými i dynamickými kontrastmi, nasledujúca gradácia pred záverom časti (*Presto. Presto molto*) smeruje opäť k rozsiahlemu aleatorickému úseku. Druhá časť končí krátkym úsekom *Adagio* (7 taktov), pričom, podobne ako v prípade zvyšných dvoch častí kvarteta, dominuje tón a^3. Tento princíp ako jednotiaci prvok podčiarkuje súdržnosť a koncentrovanosť formy jednotlivých častí i kvarteta ako celku.

JURAJ BENEŠ (1940, Trnava – 2004, Bratislava) študoval hru na klavíri u Romana Rychlu na Konzervatóriu v Bratislave (1954–1960) a kompozíciu u Jána Cikkera na VŠMU v Bratislave (1960–1964). Po absolutóriu pôsobil desať rokov ako korepetítor v Opere SND, neskôr učil na Katedre hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty UK v Trnave a od roku 1984 prednášal hudobnú teóriu na Katedre hudobnej teórie Hudobnej a tanečnej fakulty

VŠMU (od 1989 ako docent, roku 1997 získal titul profesora na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne). V rokoch 1988–1991 pôsobil ako dramaturg Opery SND, v rokoch 1994–1998 bol predsedom Slovenskej sekcie ISCM. Prednášal aj na univerzitách v Londýne (1992), Yorku (1992), Krakove (1994) a v Prahe (1995). Ako skladateľ získal viaceré ocenenia doma (Cena J. L. Bellu, Cena ministra kultúry SR) i v zahraničí (prémia na súťaži v Arezze a na World Music Days v Aténach). Jeho diela uviedli na viacerých zahraničných koncertných a divadelných pódiách (Grécko, Veľká Británia, Nemecko, Poľsko).

Juraj Beneš si už od svojich kompozičných začiatkov budoval osobitý jazyk, ktorý pôsobí dojmom bezstarostnosti, „znevažovania vážneho", ktorý narúša konvencie osobitým spôsobom dramatického stvárnenia, narábania s ľudským hlasom a používaním netypických nástrojových zostáv. Literárny text, trvalý zdroj inšpirácie pre Juraja Beneša, sa v jeho javiskových dielach stáva celkom novou entitou, pričom okrem jeho celostného významu pôsobí aj význam – ale i zvuk – izolovaných slov textu, ktorý skladateľ nezriedka rozdrobuje. V inštrumentálnych skladbách z posledného obdobia Beneš nahradil vypätú expresívnosť dôrazom na architektonickú výstavbu kompozície a na rytmické a harmonické vzťahy. Okrem štyroch opier a *Requiem* je Beneš autorom desiatok skladieb pre orchester, pre komorné súbory, zborových, komorných vokálno-inštumentálnych i pre sólové nástroje. Venoval sa aj tvorbe pre deti.

Dielo (výber): *Cisárove nové šaty*, opera (1966), 6 klavírnych sonát (1971, 1976, 1977, 1978, 1985, 1995), *Allegro pre orchester* (1974), *Préférence* pre 9 nástrojov (1974), *Skamenený*, opera na texty Janka Kráľa (1974), *Musique pour Grock No. 1, 2, 3* (1975), *Waltz for Colonel Brumble* pre 11 hráčov (1975), *Zlomky Janka Kráľa* pre hlboký mužský hlas (1976), *Intermezzo No. 1* (pre 6 fláut; 1976), *No. 2* (pre 12 violončiel; 1979), *No. 3* (pre 2 klavíry; 1987), *Manželská hudba* pre 2 klavíry (1976), 5 sláčikových kvartet (*Events*; 1977, 1984, 1989, 1998, 2000), *Mémoire* pre orchester (1977), *Hudba pre trúbku, bicie a sláčikové nástroje* (1978), *Lunovis*, canzone chorale per coro di fanciulli (1978), *Lamento* per violino solo (1979), *Hostina*, opera na texty P. O. Hviezdoslava (1980), *Suita č. 1* pre klavír (1980), *Suita č. 2 – Old Boys Anthology* pre klavír (1981), *In memoriam Pavel Raška* per 12 archi (1981), *Sonata per un clarinetto solo* (1981), *Temptation of St. A for King's Singers* pre 6 mužských hlasov (1981), *Hudba pre orchester* (1982), *Prelúdium pre orchester* (1983), *Il sogno di Poppea* pre soprán a klavír (1984), *Sonata per violoncello solo* (1985), *Requiem* pre sóla, miešaný zbor a orchester (1986), *Intolleranza* pre soprán a klavír (1987), *Quattro identificazioni* pre soprán a klavír (1988), *Hudba pre J. S.* pre orchester (1989), *Hudba pre trombón a orchester* (1989), *Puzzle* pre sláčikový orchester (1990), *Notturni pre klavír 1, 2* (1989), *3* (1992), *4, 5* (1997), *Madrigalsonetto secondo Petrarca-Liszt* per coro misto (1991), *When Music...* pre orchester (1991), *Notturno pre klavír* (1992), *Cantata* (*Eating*) (1992), *For Instance Black Pony* pre basetový roh (1992), *Musica d'inverno* pre husle a orchester (1992), *Alice Was Beginning...* pre klavír (1993), *The Players*, opera na text Shakespearovho *Hamleta* (1994), *Going to* pre 6 violončiel (1994), *Il seme seducente della genealogia* pre sólovú flautu (1994), *Cantata No. 2* (*déjeuner*) pre

soprán, klarinet a bicie nástroje (1995), *Chanson triste* pre husle, klarinet, violončelo a klavír (1996), *His Masters Voice* pre orchester (1997), *Notturno No. 4 / No. 5* pre klavír (1997), *Hudba pre orchester č. 4* (1997), *Intermezzo No. 4* pre 5 lesných rohov (1998), *The white rabbit with pink eyes looking at a watch and Alice started* pre cimbal (1999), *Durée Φ* per organo (2001), *Koncert pre klavír a orchester* (2001), *Durée Δ* per organo (2002).

Quartetto d'archi No. 3 napísal Juraj Beneš roku 1989. Zdrojom napätia v tejto skladbe je predovšetkým simultánnosť (ide hlavne o miestami prerušovanú rytmickú simultánnosť), charakteristické je využitie mikrointervalov a aleatorických postupov. Vo vnútornom členení celku jednočasťovej kompozície sú evidentné prvky trojdielnosti. V úvodnom dieli skladateľ kladie proti sebe dve kontrastné plochy, v ktorých exponuje základný materiál skladby. Úvodnému úseku, ktorému dominuje dôsledné využitie unisona, kontrastuje rytmicky pregnantný úsek oddelený pauzou (*fermata lunga*). Pri ďalšom exponovaní materiálu úvodnej plochy skladateľ využíva štruktúru postavenú na súzvuku 4 tónov (3 veľké sekundy), príp. na tónoch zmenšeného septakordu. Charakteristické je rytmické zhusťovanie priebehu, v ktorom sú badateľné melodické a rytmické náznaky valčíka v karikovanej podobe. Rozsiahly stredný diel (autor tu predpisuje „*indipendente*" – „nezávisle") charakterizuje výrazová i charakterová rôznorodosť. Postupné zahusťovanie rytmickej štruktúry ústi do rozsiahleho aleatorického úseku prerušeného generálnou pauzou. Kontrast skladateľ podčiarkuje opakovaním gradácie na skrátenej ploche. Po následnej generálnej pauze nasleduje „kadencia" – jednotlivé nástroje postupne preberajú sólový hlas, často s aleatorickým sprievodom ostatných hlasov. Plocha s náznakmi kadencie postupne prechádza do rytmicky vzrušeného úseku. Beneš tu využíva chromatické postupy, rytmické akordické pasáže i brilantné akordické rozklady, ktoré ústia do aleatorického úseku. Ten sa postupne rytmicky i dynamicky upokojuje. Po pauze nastupuje záverečný úsek zastupujúci skrátenú reprízu. Využíva materiál z úvodu, pričom skladateľ ho stavia na zhluku štyroch tónov (klaster v rozsahu malej tercie). Upokojujúca tendencia ďalej pokračuje – skladba končí v dynamike *piano pianissimo*.

DUŠAN MARTINČEK (1936, Prešov – 2006, Bratislava) študoval hru na klavíri u Anny Kafendovej na bratislavskom Konzervatóriu, súkromne kompozíciu u Alexandra Albrechta, Jána Zimmera a Jána Cikkera. Je absolventom klavírnej triedy Rudolfa Macudzinského a kompozičnej triedy Jána Cikkera na VŠMU v Bratislave (1956–1961). Od roku 1973 vyučoval kompozíciu na VŠMU (od 1982 ako profesor). Napriek hlbokej zakotvenosti v neskororomantickej hudobnej tradícii, vždy akcentujúc expresívnosť výrazu a homogénnosť formy, sa Martinčekov hudobný jazyk vyvíjal postupne smerom k zhusťovaniu výpovede, redukcii kompozičných prostriedkov a spriehľadneniu faktúry. V prvom tvorivom období sa Martinček venoval najmä klavírnej tvorbe – inšpirovaný neskororomantickou klavírnou litera-

túrou a tvorbou prvej polovice 20. storočia. Neskôr sa zaoberal podnetmi novej hudby západoeurópskej proveniencie. Od polovice 70. rokov vo svojom štýlovom vývoji skladateľ uvoľňuje väzby na tradíciu a smeruje k expresívnejšiemu prejavu (práca s intervalovými štruktúrami, polymetria, sonoristika).

Dielo (výber): 9 klavírnych sonát (1956–1992), *Rapsódia pre klavír a orchester* (1956), *Hudba (Passionato)* pre violu/klarinet a klavír (1959), *Concertino pre flautu a klavír* (1960), *Sedem koncertantných etud* pre klavír (1954/60), *Dialóg vo forme variácie* pre klavír a orchester (1961), *Simple Overture* (1961), *Passacaglia* pre sláčikový orchester (1967), *Rumunská rapsódia* pre klavír (1962), *Tri sonatíny* pre 2 klavíry (1966), *Elégia* pre sólovú violu (1975), *Dvanásť prelúdií* pre klavír (1979), *Symfónia in memoriam J. Haydn* (1981), *Animácie* pre 35 sláčikových nástrojov (1982/85), *Sláčikové kvarteto* (1982–1985), *Klavírne kvinteto* (1989), *Balada,* improvizácie (1989), *Prerušené ticho* pre orchester (1990), *Kontradikcie* pre sláčikové kvarteto (1990), *Variácie pre klavír* (1991), *Klasická predohra* pre malý orchester (1991), *Mouvements* pre klavír (1992), *Kontrasty* pre husle a klavír (1992), *Nové nokturná* (1993), *Variácie pre klavír II* (1993).

Sláčikové kvarteto (1982–1985) predstavuje cyklickú skladbu s klasickým štvorčasťovým rozvrhom. Skladateľ hojne využíva polymetriu, čím dosahuje osamostatnenie zúčastnených línií, pestré je využitie rôznych techník hry na sláčikových nástrojoch. Dušan Martinček napĺňa štruktúru skladby pomocou niekoľkotónových modelov. Tie v makroštruktúre organizujú základné body formy, v detailoch plnia funkciu základnej hudobnej myšlienky, ale aj sprievodných hlasov, imitácií a iných polyfonických „hier". Rytmicky pregnantná je prvá časť (*Allegro energico e feroce*), po stránke rytmickej dôkladne prepracovaná faktúra zvyšuje obsahovosť skladby. Hudobný priebeh ústi do unisona ako najzrozumiteľnejšieho spôsobu riešenia vrcholu skladby. Skladateľ bohato využíva flažolety, pred záverom dokonca flažolety v protihlase. Druhá časť (*Corrente e con elegenza*) sa vyznačuje úplným osamostatnením nástrojov a ich melodických línií (dôkladná polymetria). Má výrazne expresívny charakter (extrémne polohy registra), v stavbe jednotlivých línií je evidentný kontrast malosekundových krokov a veľkých skokov. Tretia časť (*Largo*) začína kadencovitými postupmi, nachádzame tu pre Martinčeka typické rozvíjanie motívu postupným pridávaním nových tónov, čo prispieva k prehľadnosti a zrozumiteľnosti faktúry. Rytmická štruktúra úvodu a celého priebehu skladby finalizuje v aleatorickej skrumáži *senza misura*. Štvrtá časť (*Presto ad lib.*) je brilantným krátkym záverom, konfliktnosť ustupuje plynulému plastickému priebehu. Podobne ako každá časť kvarteta končí „seknutím", krátkym, rytmicky výrazným podpisom.

MOYZESOVO KVARTETO je od svojho založenia roku 1975 jedným z najpopulárnejších komorných zoskupení na Slovensku. Jeho členovia sú absolventmi VŠMU v Bratislave, v štúdiách pokračovali na Hochschule für Musik und darstellende Kunst vo Viedni a na medzinárodných kurzoch, kde

spolupracovali s členmi významných súborov (Amadeus Quartet, Alban Berg Quartet, Smetanovo kvarteto). Moyzesovo kvarteto získalo viacero titulov na domácich i medzinárodných súťažiach (Beethovenov Hradec 1977, Medzinárodná súťaž sláčikových kvartet v Eviane 1982). V rokoch 1986–2005 patrilo teleso k umeleckým súborom Slovenskej filharmónie. Slovenskú hudobnú kultúru prezentovalo s úspechom takmer vo všetkých štátoch Európy, v Japonsku, Indii, Maroku, USA a na Kube. Moyzesovo kvarteto je častým hosťom popredných medzinárodných hudobných festivalov (BHS, Nová slovenská hudba, Bratislavská hudobná jar, Melos-Étos, Pražská jar, festivaly v Bad Kissingene, Salzburgu). V roku 2000 bola telesu udelená cena Frica Kafendu a zároveň cena kritiky, v nasledujúcom roku kvarteto účinkovalo v rámci Mesiaca slovenskej kultúry v New Yorku a bolo účastníkom projektu Prvá spoločná prezentácia stredoeurópskej kultúrnej platformy v Bruseli.
Repertoár telesa zahŕňa všetky štýlové obdobia, nevynímajúc tvorbu súčasných slovenských autorov, z ktorých mnohí skladby kvartetu priamo dedikovali. Premiérové nahrávky diel domácich skladateľov (J. L. Bella, A. Moyzes, I. Zeljenka, I. Parík, J. Beneš, V. Godár, E. Krák) tvoria prevažnú časť bohatej diskografie kvarteta. K posledným nahrávkam patrí výber z kvartet Ilju Zeljenku (Diskant 2007) i kvartetá a kvinteto Ladislava Kupkoviča (Diskant 2009). Úspešnou bola spolupráca ansámblu so skladateľom a hráčom na klávesové nástroje Mariánom Vargom, ktorá vrcholila koncertným turné po mnohých slovenských mestách a nahrávkou (Pavian Records 2006).
V rokoch 2006–2007 bolo Moyzesovo kvarteto komorným súborom mesta Modra, od roku 2008 je komorným súborom mesta Skalica.

PONDELOK 9. NOVEMBER

Zrkadlová sieň
Primaciálneho paláca
19.00

04

STADLER QUARTET

Frank Stadler – 1. husle
Iszo Bajusz – 2. husle
Predrag Katanic – viola
Peter Sigl – violončelo

PETER KOLMAN

Sláčikové kvarteto č. 2 „Refrén" (2006) **

Refrén – 1. medzihra

Refrén – 2. medzihra

Refrén – 3. medzihra

Refrén

JOZEF SIXTA

Sláčikové kvarteto č. 1 (1965)

I.

II.

III.

PRESTÁVKA

HELMUT LACHENMANN

Sláčikové kvarteto č. 3 „Grido" (2001) *

PETER KOLMAN (1937, Bratislava) je slovenským skladateľom žijúcim a pôsobiacim v Rakúsku. Kompozíciu študoval na Konzervatóriu v Bratislave (1951–1956) a na VŠMU (1956–1960). V rokoch 1965 a 1966 participoval na Medzinárodných kurzoch pre novú hudbu v Darmstadte. Po skončení štúdií pôsobil ako redaktor Hlavnej redakcie hudobného vysielania v Československom rozhlase v Bratislave, od roku 1965 ako vedúci Experimentálneho štúdia, ku ktorého vzniku výraznou mierou prispel. Bol členom Zväzu slovenských skladateľov (v rokoch 1967–1968 pôsobil v jeho predsedníctve), spoluorganizoval Smolenické semináre Novej hudby. Počas normalizácie bol vylúčený zo ZSS, následne bol vydaný zákaz na uvádzanie jeho diel i na jeho publikačnú činnosť. V dôsledku perzekúcie Peter Kolman roku 1977 opustil Československo a usadil sa v Rakúsku. Do roku 2002 pôsobil ako redaktor v Universal Edition, v súčasnosti žije a tvorí v obci Deutsch-Wagram neďaleko Viedne.
Kolman je príslušníkom generácie slovenskej avantgardy 60. rokov, intenzívne študoval diela skladateľov Druhej viedenskej školy i ich nasledovníkov. Po tradične koncipovaných dielach z 50. rokov smeroval k odmietaniu tradičných kompozičných štýlov a zameral sa na organizáciu hudobného materiálu v zmysle zásad darmstadtskej školy, v polovici 60. rokov sa snažil o integráciu rôznych techník a postupov Novej hudby (*Panegyrikos*, *Monumento per 6 000 000*). Kolman patrí k priekopníkom elektroakustickej hudby na Slovensku, ktorá výrazne ovplyvnila jeho vlastný skladateľský rukopis. Vo všeobecnosti Kolmanov štýl charakterizuje racionálnosť s narábaním s hudobným materiálom, prepracovaná inštrumentácia, zmysel pre experiment i expresívnosť.

Dielo (výber): *Romeo a Júlia*, symfonická báseň (1956), *Ach, ty zem!*, kantáta (1956), *Smútočná hudba* pre orchester (1958), *Dve časti* pre flautu, klarinet, husle a klavír (1960), *Tri kusy pre klavír* na pamiatku Arnolda Schönberga (1960), *Koncert pre husle a orchester* (1960, rev. 2003), *Partecipazioni per 12 strumenti* (1962), *Štyri skladby pre orchester* (1963, rev. 1996), *Monumento per 6 000 000* pre orchester (1964, rev. 1996), *Panegyrikos* pre 4 hoboje, 4 trúbky, 4 bicie a 4 violončelá (1964, rev. 1998), *D 68*, EA (1968), *Omaggio à Gesualdo*, EA (1970), *Sláčikové kvarteto č. 1* (1970), *Movement*, hudba pre dychové a bicie nástroje (1971), *Malá nočná hudba*, EA (1971), *Poliritmica*, EA (1974), *Hudba pre 14 sláčikových nástrojov* (1978, rev. 1999), *Nota bene* pre klavír (1978), *Tri skladby pre organ* (1982–1986), *Ausgedehnter Dominantseptakkord zu Ehren Alfred Schlees*, hudobná anekdota pre sláčikové kvarteto (1991), *Koncert pre orchester* (1995), *Take over* pre 12 violončelistov (2001), *Sláčikové kvarteto č. 2 „Refrén"* (2006).

Forma môjho *Sláčikového kvarteta č. 2* pozostáva z „refrénu", ktorý sa niekoľkokrát opakuje (vždy v trocha pozmenenej podobe), a troch „medzihier". Medzihry, ktoré sa vyznačujú veľmi rôznym, často aj na malej ploche kontrastným hudobným materiálom, sa striedajú s refrénom; ten vykazuje homogénnu vertikálnu štruktúru s klesajúcimi akordmi. Harmonický postup v refrénoch možno vysvetliť azda takto: predstavme si hmyz so šiestimi nohami. Pohybuje sa tak, že pohne vždy iba *jednou* – ale zakaždým inou – nohou; vo výsledku sa potom pohybuje celý hmyz. Tak aj „kĺzavé" akordy refrénu: vždy sa mení chromaticky iba *jeden* tón (čím vznikajú vždy nové a nové har-

mónie), vo výsledku sa potom pohybuje celý akord (v konkrétnom prípade nadol). Ide teda o akúsi „entomologickú" hudbu...

Peter Kolman

JOZEF SIXTA (1940, Jičín – 2007, Bratislava) študoval kompozíciu a klavír na Konzervatóriu v Bratislave, neskôr kompozíciu na VŠMU v Bratislave (Alexander Moyzes). V roku 1971 absolvoval študijný pobyt v Paríži u Oliviera Messiaena a Andrého Joliveta. Vyučoval teoretické predmety a skladbu na konzervatóriu v Bratislave (1964–1976), neskôr pôsobil pedagogicky na VŠMU (od 1976).

Sixtov umelecký vývoj bol priamočiary a sústredený. Diela z obdobia štúdia poznamenáva vplyv učiteľa a náklonnosť k neoklasicistickým zdrojom pevnej linearity a zvukovej sviežosti. V ďalšej tvorivej etape, siahajúcej do začiatku 70. rokov sa Sixta invenčne a originálne vyrovnával so seriálnou technikou a aleatorikou. Presvedčivo spájal princíp prísnych vzťahov medzi tónmi s uvoľnenosťou a pohybovou varietou zvukových štruktúr. Neskôr sa zameral popri precíznej polyfonickej práci s materiálom na harmonické kvality a vyváženosť melodických a akordických elementov.

Štýlotvorné konštanty Sixtovho kompozičného prejavu sú formované primárne sonorickým myslením a tektonicko-konštrukčnou disciplínou. V popredí je selektívnosť prvkov, sústredenosť kompozičnej práce na zvolený tvar, plynulosť evolučného procesu oblúkovitého typu, symetrickosť a koncentrickosť pohybu v mikro- i makrotektonickom priestore. Racionálnosť až strohosť základných štrukturálnych prvkov a modelov, sústredenie sa na logiku, jednoduchosť a prehľadnosť ich vzťahov, spôsob rozvíjania prostredníctvom inovačne uchopenej imitačnej kontrapunktickej techniky sú kompenzované zvukovou sugestívnosťou, myšlienkovou lapidárnosťou a emocionálnou pôsobnosťou.

Skladateľ sa v zhode so svojím presvedčením o autonómnej výrazovej a významovej hodnote hudobného tvaru zameriava výlučne na inštrumentálnu tvorbu. V orchestrálnych kompozíciách aplikuje v kvalitatívne masívnejších a náročnejších súvislostiach postupy a skúsenosti z komorných útvarov.

Ľubomír Chalupka

Dielo (výber): *Suita pre sláčikový orchester* (1960), *Kvinteto pre flautu, hoboj, klarinet a klavír* (1961), *Tri skladby pre malý orchester* (1962), *Fantázia pre klavír* (1963), *Symfónia č. 1* (1964), *Sláčikové kvarteto č. 1* (1965), *Asynchrónia* pre sláčikový orchester (1968), *Variácie pre 13 nástrojov* (1969), *Noneto pre 4 sláčikové a 5 dychových nástrojov* (1970), *Punctum contra punctum* pre symfonický orchester (1971), *Kvarteto pre 4 flauty* (1972), *Sólo pre klavír* (1973), *Recitatív* pre sólové husle (1974), *Okteto pre 2 flauty, 2 hoboje, 2 klarinety a 2 fagoty* (1977), *Štyri orchestrálne skladby* (1979), *Trio pre 2 hoboje a anglický roh* (1980), *Trio pre klarinet, violončelo a klavír* (1981), *Sláčikové kvarteto č. 2* (1983), *Piano-Sonata* (1985), *Koncertná etuda pre čembalo* (1986), *Hudba pre štyroch hráčov* (hoboj, klarinet, fagot, spinet, 1987), *Trio pre klarinety* (1988), *Symfónia č. 2* (1989), *Trio pre klarinety* (1993), *Hudba pre flautu, hoboj, marimbu, vibrafón a syntezátor* (1994), *Sláčikové kvarteto č. 3* (2000).

Sláčikové kvarteto č. 1 vzniklo v roku 1965 iba niekoľko mesiacov po tom, čo Jozef Sixta svojou *Symfóniou* ukončil štúdium na VŠMU. V novej kom-

pozícii sa radikálne odklonil od školského prostredia, resp. od jeho estetických a kompozičných východísk, a položil základy svojho autentického štýlu. Krátke trojčasťové kvarteto (skladateľ časti označuje iba rímskymi číslicami) vyniká stručnosťou a koncentrovanosťou hudobného materiálu, ktorého organizácia je založená na aleatorickom princípe. Absencia motivického tvaru pôsobila v dobovom kontexte mimoriadne novátorsky. Rozhodujúcim štrukturálnym prvkom je interval – v tomto prípade ide o tritonus (zväčšená kvarta), čistú kvartu a malú sekundu, resp. malosekundový pokles. Skladateľ využíva iba dvojicu rytmických hodnôt – dlhé a krátke noty, pričom pracuje s asynchrónnosťou jednotlivých línií v rámci hudobného procesu. Pri spomínanej úspornosti výrazových prostriedkov sa Sixta nevzdáva originálne poňatej expresivity.

HELMUT LACHENMANN *(1935, Stuttgart)* začal vo veku 11 rokov spievať v chrámovom zbore. Smerovanie k hudbe preukázal krátko nato aj svojimi prvými kompozíciami. V rokoch 1955–1958 študoval na hudobnej škole v rodnom meste (kompozícia a klavír u Johanna Nepomuka Davida, klavír u Jürgena Uhdeho). Roku 1957 sa zúčastnil na Medzinárodných kurzoch pre Novú hudbu v Darmstadte, ktoré výrazne prispeli k zintenzívneniu jeho záujmu o avantgardu. Zoznámil sa tu s Luigim Nonom, u ktorého následne študoval (v rokoch 1958–1960 ako jeho prvý súkromný žiak). Lachenmann absolvoval Kurzy Novej hudby v Kolíne (1963 u Karlheinza Stockhausena), krátko pôsobil v Elektroakustickom štúdiu v Gente (1965). Akademickú kariéru začal Lachenmann roku 1966 ako pedagóg na Musikhochschule v Stuttgarte (od 1981 ako profesor kompozície), neskôr vyučoval na Vysokej škole pedagogickej v Ludwigsburgu a na Musikhochschule v Hannoveri. V rokoch 1972–1973 bol vedúcim skladateľských kurzov na Hudobnej akadémii mesta Bazilej, od roku 1978 pravidelne prednáša v Darmstadte, bol hosťujúcim profesorom na Harvardskej univerzite (2008).
Lachenmann vyšiel z estetiky postwebernovských serialistov, čiastočne ho ovplyvnila Nonova pointillistická technika. Skladateľ sa zaoberal problematikou hudobného jazyka a syntaxe, koncom 60. rokov dospel k originálnej zvukovosti s využitím značne nekonvenčných hráčskych techník. Dôležitým momentom v Lachenmannovej tvorbe je jeho úcta k tradícii. Skladateľ za svoju tvorbu získal viacero prestížnych ocenení (Bachova cena slobodného hanzovného mesta Hamburg 1972, Hudobná cena Ernsta von Siemensa 1997), je členom Akadémie umení v Berlíne, Hamburgu, Lipsku, Mannheime a Mníchove.

Dielo (výber): *Fünf Variationen über ein Thema von Franz Schubert* pre klavír (1956), *Souvenir* pre 41 nástrojov (1959), *Tripelsextett* pre 18 nástrojov (1960–1961), *Fünf Strophen* pre 9 nástrojov (1961), *Angelion* pre 16 nástrojov (1962–1963), *Wiegenmusik* pre klavír (1963), *Introversion I* pre 18 nástrojov (1963), *Introversion II* pre 8 nástrojov (1964), *Scenario* pre mg pás (1965), *Notturno* pre malý orchester a violončelo (1966–1967), *Consolations I* pre 12 hlasov a bicie (1967), *Consolations II* pre 16 hlasov (1968), *Air* pre veľký orchester a bicie sólo (1968–1969), *Dal niente (Interieur III)* pre klarinet (1970), *Kontrakadenz* pre veľký orchester (1970–1971), *Montage* pre klarinet,

violončelo a klavír (1971), *Klangschatten – mein Saitenspiel* pre tri koncertné krídla a sláčikový ansámbel (1972), *Gran Torso* pre sláčikové kvarteto (1972), *Fassade* pre veľký orchester (1973), *Accanto* pre klarinet a orchester (1975–1976), *Les Consolations* pre zbor a orchester (1976–1978), *Tanzsuite mit Deutschlandlied* pre orchester a sláčikové kvarteto (1979–1980), *Ein Kinderspiel,* 7 malých skladieb pre klavír (1980), *Harmonica* pre orchester a tubu (1981–1983), *Mouvement (– vor der Erstarrung)* pre ansámbel (1982–1984), *Staub* pre orchester (1985–1987), *Tableau* pre orchester (1988), *2. sláčikové kvarteto „Reigen seliger Geister"* (1989), *„...zwei Gefühle..." Musik mit Leonardo* pre rozprávača a ansámbel (1992), *Das Mädchen mit den Schwefelhölzern,* hudba s obrazmi (1988–1996), *NUN* pre flautu, trombón, mužský zbor a orchester (1999), *Sakura*, variácie pre saxofón, bicie a klavír (2000), *3. sláčikové kvarteto „Grido"* (2001), *Schreiben* pre orchester (2003), *Double (Grido II)* pre sláčikový orchester (2004), *Concertini* pre veľký ansámbel (2005), *...got lost...* pre soprán a klavír (2008).

Tri sláčikové kvartetá Helmuta Lachenmanna predstavujú medzníky skladateľovej tvorby, ktoré završujú jeho predchádzajúce smerovanie a zároveň smerujú k novým obzorom. Už prvé kvarteto, *„Gran Torso"* (1972), ktoré sa zaraďuje do smeru tzv. konkrétnej hudby, vyniká detailným prepracovaním štruktúry. V druhom kvartete *„Reigen seliger Geister"* (1989) pokračuje skladateľ v dôkladnej práci s hudobným materiálom, hoci skladba stojí na iných základoch a východiskách (autor sa zameriava na zjemnenie výrazu a detailne pracuje so zvukovou stránkou kompozície).
Tretie sláčikové kvarteto „Grido" z roku 2001 je zatiaľ posledným skladateľovým dielom pre toto obsadenie. Lachenmann tu originálnym spôsobom pracuje s hudobnou syntaxou (o čo mu podľa vlastných slov vždy išlo). Kvarteto vyniká invenciou i expresivitou autorskej výpovede. Pritom tu nájdeme dôkladne prepracovanú formu (expozícia i rozvedenie sú evidentne rozoznateľné už pri prostom vypočutí kompozície), čo priamo súvisí s autorovými postojmi a s jeho úctou k tradícii.

STADLER QUARTET založil v roku 1992 Frank Stadler – koncertný majster orchestra Mozarteum v Salzburgu. Jeho členovia (Frank Stadler, Izso Bajusz, Predrag Katanic, Peter Sigl) hrávajú tiež v renomovanom rakúskom Ensemble für Neue Musik (oenm). Kvarteto zamerané na prezentáciu súčasnej hudby premiérovalo od svojho založenia približne 150 skladieb, viaceré z nich boli súboru venované. Repertoár zoskupenia obsahuje mnohé z kľúčových diel a klasického repertoáru 20. storočia, ale aj mikrotonálnu hudbu, prostredníctvom ktorej obohacuje svoju zvukovú paletu. Kvarteto dlhodobo spolupracuje so súčasnými skladateľmi (George Crumb, Helmut Lachenmann, György Kurtág, Johannes Kalitzke, Peter Ruzicka, Jörg Widmann, Chaya Czernowin a i.). Súbor sa niekoľkokrát úspešne prezentoval v rámci Salzburského festivalu (v roku 2003 s *Helikopter-Streichquartett* Karlheinza Stockhausena), okrem toho účinkoval v Holandsku, Českej republike, Nemecku, Nórsku, Taliansku, Japonsku, Južnej Kórei a Brazílii. V roku 2005 získali členovia kvarteta ocenenie „Neues Hören" Medzinárodnej letnej akadémie Mozarteum.

PONDELOK 9. NOVEMBER

A4 – nultý priestor
21.00

05

IKUE MORI – laptop
OKKYUNG LEE – violončelo
DJ OLIVE – gramofóny

Embassy of the United States of America

nultý priestor

Koncert sa koná s podporou Veľvyslanectva USA v Bratislave a v spolupráci s centrom súčasnej kultúry A4–nultý priestor

IKUE MORI (1953, Tokio) sa presťahovala zo svojho rodného mesta do New Yorku v roku 1977. Spočiatku ju ovplyvnil punk-rock, začala hrať na bicích nástrojoch a po krátkom čase založila spolu s gitaristom/spevákom Artom Lindsayom a basgitaristom Timom Wrightom jednu z najvplyvnejších no-waweových zoskupení DNA. Kapela s kultovým statusom v rámci newyorského Downtownu nabúravala konvencie rockovej scény svojím neokázalým, disonantným a nekonvenčným prejavom. Po období postpunkovej éry bola Ikue Mori súčasťou newyorskej improvizačnej scény ako originálna hráčka na bicích nástrojoch. V polovici 80. rokov začala experimentovať s elektronickými bicími modulmi, drum machine, neskôr s laptopmi a samplami. Aj počas elektronického obdobia si zachovala svoj charakteristický štýl rozpoznateľný v rôznorodých zoskupeniach. Od 90. rokov iniciovala množstvo improvizačných projektov s osobnosťami jazzovej, rockovej, avantgardnej a experimentálnej scény (Joey Baron, Anthony Coleman, Fred Frith, John Zorn, Zeena Parkins). V tom období založila trio Death Ambient s japonským basgitaristom Kato Hidekim a experimentálnym gitaristom F. Frithom. Spolu nahrali albumy *Death Ambient* (1995), *Synaesthesia* (1999) a *Drunken Forest* (2007). V roku 1998 dostala Ikue Mori spolu s harfistkou Z. Parkinsovou a F. Frithom ponuku na vystúpenie s Ensemble Modern v rámci projektu *One Hundred Aspects of the Moon* ktorý vznikol na objednávku Roulette/ Mary Flagler Cary Charitable Trust. Na objednávku Tate Modern vytvárala hudbu k nemým filmom americkej avantgardnej filmárky Maye Derenovej (2007). K jej súčasným projektom patria Mephista (so Sylvie Courvoisier a Susie Ibarra), projekty so speváčkou Kim Gordonovou, duom Phantom Orchard so Z. Parkinsovou, rozličné improvizačné zoskupenia s J. Zornom a jeho Electric Masada. Ikue Mori získala za svoju hudbu viacero ocenení (Distinctive Award for Prix Ars Electronics Digital Music category 1999, Civitella Ranieri Foundation Fellowship 2000, Alphert/Ucross Residency 2005...).

Diskografia (výber): *Painted Desert* (Avant/Japan1989), *Hex Kitchen* (Tzadik 1993), *Garden* – sólo bicie (Tzadik 1996), *B/Side*, filmová hudba (Tzadik 1998), *One Hundred Aspects of The Moon* (Tzadik 2000), *Labyrinth* – sólo computer (Tzadik 2001), *Myrninerest* – sólo computer (Tzadik 2005), *Bhima Swarga* (DVD solo + Ensemble, Tzadik 2007), *Orra* (Tzadik 2008), *Class Insecta* – solo electronics (Tzadik 2009).

OKKYUNG LEE (1975, Taejon) je violončelistkou a skladateľkou pochádzajúcou z Južnej Kórey. Po odchode do Spojených štátov v roku 1996 absolvovala bakalárske štúdium filmovej hudby na Berklee College of Music a magisterské štúdium súčasnej improvizácie na New England Conservatory of Music. Ako dvadsaťpäťročná dosiahla poznanie umeleckej slobody v rámci hudobnej scény newyorského Downtownu, kde sa usadila v roku 2000. Jej osobitý štýl vychádza zo zákonitostí súčasnej hudby, jazzu, populárnej hudby, tradičného kórejského folklóru, improvizácie a komponovania v reálnom čase. Na ploche rôznorodých projektov spolupracovala s renomovanými

umelcami jazzovej, alternatívnej a elektronickej scény (Laurie Anderson, Derek Bailey, Steve Beresford, Chris Corsano, Mark Dresser, Peter Evans, Fred Frith, Vijay Iyer, Zeena Parkins, Marc Ribot, Wadada Leo Smith, Skuli Sverrisson, Shelley Hirsch, John Hollenbeck, Andrew Lampert, Christian Marclay, Ikue Mori, Larry Ochs, Alex Ward, John Zorn). Vedie viacero vlastných projektov a nahrala šesť autorských albumov. Začiatkom roku 2009 bola spoluproducentkou a pomocnou choreografkou multimediálneho projektu *Kisaeng Becomes You* čerpajúceho z prózy kórejských kurtizán minulých storočí, ktorý mal premiéru na Dance Thater Workshop v New Yorku. Okkyung Lee skomponovala viacero skladieb na základe objednávok od kultúrnych inštitúcií (New York States Council on the Arts, the kitchen, Meet the Composer public fund) a jej skladby zazneli na mnohých festivaloch (Whitney Biennial, BAM Next Wave Festival, San Francisco Jazz Festival, Time Based Arts Festival, International Festival Musique Actuelle Victoriaville, Sons d'Hiver Festival, Kontra.com Festival, Moers Festival, Taktlos Festival, Bienále v Benátkach, Saalfelden Jazz Festival).

Diskografia (výber): *Dust to Dust* (2002), *Rubbings* (My Cat Is An Alien 2003), *Live at the Stone* (amulet/the orchard 2004), *Okkyung Lee – Nihm* (Tzadik 2005), *I Saw the Ghost of an Unknown Soul and It Said...* (Ecstatic Peace! 2006), *Check for Monsters*, live (Emanem 2008).

DJ OLIVE (rod. Gregor Asch, tiež pseudonym The Audio Janitor) je americkým discjockeyom, turntablistom a priekopníkom illbient music. Vyrastal v Bostone, na Rhode Islande, v kanadskej provincii Nova Scotia, na Trinidade a v Austrálii. Bol aktívnym členom brooklynsko-williamsburskej umeleckej scény (1990–1993) a spoluzakladateľom hnutia Lalalandia Entertainment Research Corporation. V roku 1994 inicioval zoskupenie We združujúce kreatívnych DJ-ov brooklynskej scény (DJ Olive, Lloop, Once 11). Spolu s umelcami ako DJ Spooky, Byzar alebo Sub Dub vydávali illbientové albumy vo vlastných vydavateľstvách Asphodel Records, Agriculture Records, neskôr Phonomena Audio Arts & Multiples. We sa tiež podieľali na mnohých remixoch gitaristu/speváka Arta Lindsaya, alternatívneho zoskupenia Free Kitten alebo jambandového tria Medeski, Martin and Wood. V polovici 90. rokov sa začal zaoberať improvizovanou hudbou v rámci pódiovej komunikácie s renomovanými umelcami jazzovej, avantgardnej, experimentálnej a elektronickej scény (Marc Ribot, Christian Marclay, Kim Gordon, Christian Fennesz, Derek Bailey, Mark Feldman, Don Byron, David Moss, Elliot Sharp, John Zorn, Jim Black, Zeena Parkins, Dave Douglas, David Gillmore, Jamie Saft, John Medeski, Billy Martin, Chris Wood, Brad Jones, Uri Caine, Bobby Previte, Charlie Hunter). V roku 2003 vydal svoj sólový debut *Bodega*. Jeho hudobná produkcia znela na mnohých festivaloch a podujatiach (Treble, Brooklyn Sculpture Center, City Sonics, Mons, Bienále v Benátkach, Whitney Biennial, Bit Streams).

Diskografia (výber): *SYR 5* (SYR Records 2000), *Bodega* (The Agriculture 2004), *Buoy* (Room40 2004), *Scories* (Sub Rosa 2005), *Heaps As – Live in Tasmania* (The Agriculture 2006), *Sleep* (Room40 2007).

Scéna newyorského Downtownu bola prinajmenšom od čias hnutia Fluxus a úspechu minimalistov centrom svetového umeleckého a hudobného diania. Platí to aj v oblasti, ktorej dal Michael Nyman vo svojej rovnomennej knihe – pre niekoho možno kontroverzný – názov „experimentálna hudba". Aj začiatkom 80. rokov boli kluby a nahrávacie štúdiá dolného Manhattanu dejiskom búrlivého vývoja: nastúpila nová tvorivá generácia prinášajúca svojrázny pohľad na minulosť, zvukový radikalizmus, nezvyčajnú rôznorodosť individuálnych prístupov a vizionárske kompozičné postupy. John Zorn, Elliott Sharp, Christian Marclay, Bob Ostertag, Marc Ribot, Ikue Mori, Arto Lindsay, Zeena Parkins a ďalší; tieto mená stoja za vlnou, ktorá s postmoderným nadhľadom a post-punkovou razanciou zmietla dovtedajšie predstavy o tom, čo znamená „súčasná hudba". Hoci tieto osobnosti začínali v alternatívnych kluboch, postupne si prekliesnili cestu aj na pódiá dramaturgicky otvorenejších jazzových festivalov, klasických koncertných siení a nakoniec aj do kníh o hudbe 20. storočia. Pre výrazných zástupcov tejto scény je prirodzené nadväzovanie na free-jazz, vážnu hudbu aj alternatívny rock, rozšírenie používaného materiálu o všetky realizovateľné zvuky, netradičné a virtuózne hracie techniky, využívanie elektroniky a improvizácie, absorbovanie prvkov najrôznejších žánrov (vrátane „zakázaných" subkultúr), splynutie osoby autora a interpreta, často konceptuálne myslenie a vždy kolaboratívnosť a otvorenosť.

Hoci Downtown stále zostáva miestom výraznej aktivity, v 90. rokoch sa dianie začalo presúvať aj do susedného Brooklynu. Mladšia generácia si presadila vlastný termín „illbient", označujúci tvorbu, ktorá obsadila voľný priestor medzi elektronickou tanečnou hudbou a zvukovým experimentom. Typická ukážka illbientu sa vyznačuje vrstvením atmosferických zvukových pásiem s občasným rytmickým podkladom, počuť v nej ozveny štýlov ako dub a hip-hop. Za autora pojmu býva označovaný DJ Olive (známy napríklad zo spolupráce s klaviristom a skladateľom Urim Cainom), hoci prvenstvo si nárokuje aj rovnako známy DJ Spooky, That Subliminal Kid.

V rámci jubilejného ročníka festivalu sa premiérovo predstaví viacgeneračná zostava newyorských improvizátorov. Ikue Mori, pôvodne bubeníčka a perkusionistka pred časom vymenila elektronické bicie moduly za laptop, no napriek tomu si zachovala svoj charakteristický zvuk rozpoznateľný v rôznych zoskupeniach. Jej dlhodobá spolupráca s DJ-om Olivom sa datuje od čias albumu na ktorom túto dvojicu dopĺňala Kim Gordon, speváčka rockových Sonic Youth. Ikue Mori zvykne rovnako hrávať aj s tretím členom aktuálnej formácie – pôvodom kórejskou violončelistkou Okkyung Lee, ktorá spája prvky jazzu s nekonvenčnými hráčskymi technikami a tradičnou kórejskou hudbou.

Slávo Krekovič

UTOROK 10. NOVEMBER

Štúdio 12
19.00

06

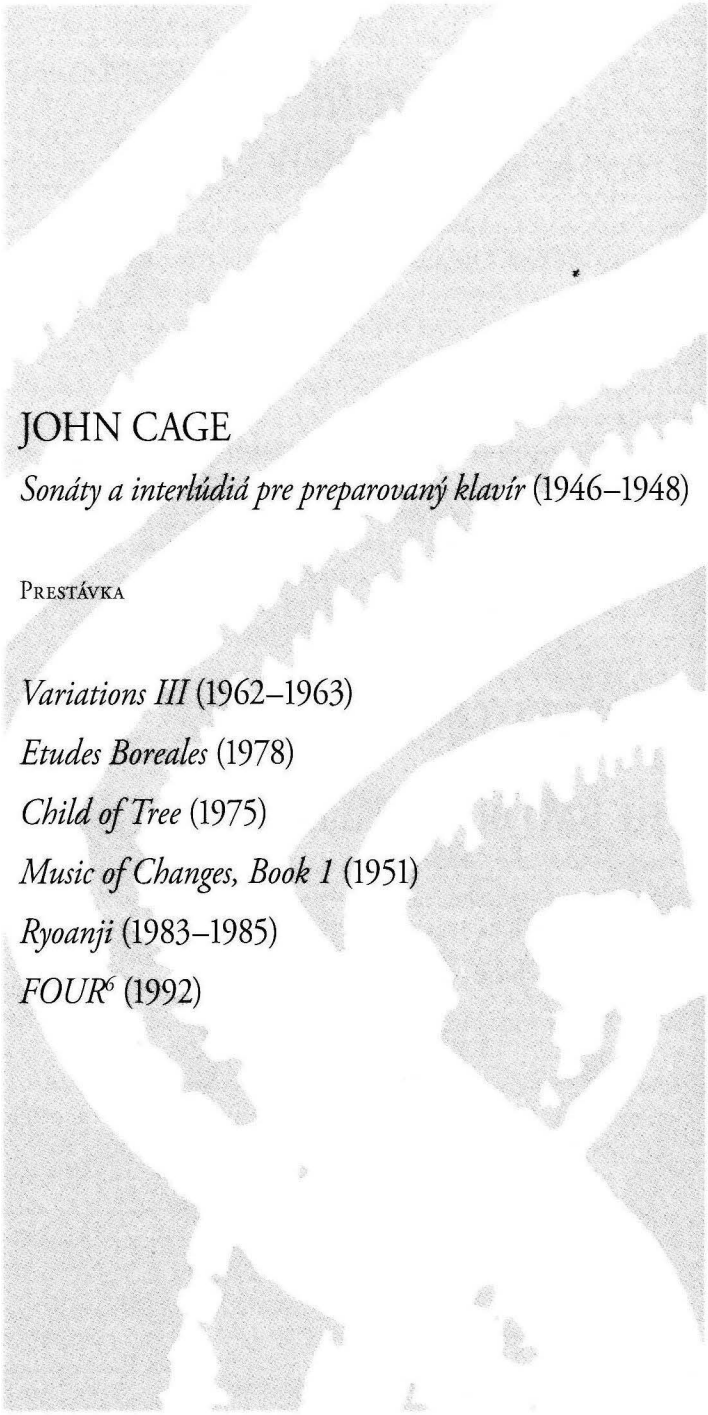
NORA SKUTA – klavír

THE BAD BOYS COLLECTIVE

Daan Vandewalle – klavír
Arne Deforce – violončelo
Jean-Marc Montera – gitara
Chris Cutler – bicie nástroje

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

Koncert sa koná v spolupráci s Divadelným ústavom

JOHN CAGE

Sonáty a interlúdiá pre preparovaný klavír (1946–1948)

PRESTÁVKA

Variations III (1962–1963)

Etudes Boreales (1978)

Child of Tree (1975)

Music of Changes, Book 1 (1951)

Ryoanji (1983–1985)

FOUR^{6} (1992)

JOHN CAGE (1912, Los Angeles – 1992, New York) študoval kompozíciu u Adolfa Weissa, Henryho Cowella a Arnolda Schönberga a mal blízke kontakty s Marcelom Duchampom, Joanom Miróm a Maxom Ernstom. V rokoch 1937–1939 pracoval na Cornish School of Music v Seattli, kde organizoval koncerty pre bicie nástroje. Roku 1941 pracoval ako korepetítor na Chicago School of Design, avšak onedlho sa presťahoval do New Yorku, kde sa roku 1942 prvýkrát stretol s Merceom Cunninghamom, pre ktorého skomponoval hudbu k baletu *Credo in Us.* Začiatkom 40. rokov písal najmä skladby pre bicie nástroje, neskôr pre preparovaný klavír. Vďaka úspechom ktoré dosiahol v týchto oblastiach mu Národná akadémia umenia a literatúry udelila vyznamenanie, získal aj Guggenheimovu cenu (1949). Roku 1951 sa okolo Cagea združila skupina mladých hudobníkov (Morton Feldman, David Tudor, Christian Wolff), o rok neskôr zorganizoval na Black Mountain College prvý happening. V Európe sa stal známym skladbou *34'46.776''* pre preparovaný klavír, ktorá vyvolala škandál na festivale v Donaueschingene (1954). V rokoch 1956–1960 prednášal na New School of Music v New Yorku a často navštevoval Európu (Darmstadt, Kolín, Miláno). Tridsať rokov bol hudobným riaditeľom Merce Cunningham Dance Company; súkromne vyučoval a pohostinne prednášal na amerických univerzitách. Roku 1992 navštívil Bratislavu. Posledné štyri desaťročia svojho života bol vedúcou osobnosťou umeleckej avantgardy a jeho myslenie sa stretlo s mimoriadnou odozvou na celom svete. Popri svojich súputnikoch Marshalovi McLuhanovi a Buckminsterovi Fullerovi bol považovaný za proroka súčasnosti; vyvinul koncepciu neurčitosti v hudbe použitím náhodných operácií cestou „*I Ching*". Cageovo dielo je obrovské a jeho vplyv na súčasné estetické myslenie je väčší, než vplyv ktoréhokoľvek iného amerického skladateľa tohto storočia.

Dielo (výber): *Sonáta pre klarinet* (1933), *Trio,* suita pre troch perkusionistov (1936), *Bacchanale* pre preparovaný klavír (1938), *First Construction (in Metal)* pre 6 perkusionistov (1939), *Second Construction* pre 4 perkusionistov (1940), *Amores* pre 2 preparované klavíry a bicie nástroje (1943), *Ophelia* pre klavír (1946), *Sláčikové kvarteto v štyroch častiach* (1950), *Koncert pre preparovaný klavír a komorný orchester* (1951), *Music of Changes* pre klavír (1951), *4'33''*, mlčanie pre akýkoľvek nástroj/nástroje (1952), *Rádio Music* pre 1–8 rádioprijímačov (1956), *Koncert pre klavír a orchester* (1957–1958), *Ária pre jeden hlas* (1958), *Fontana Mix* pre mg pás (1958), *Theatre Piece* pre 1-8 účinkujúcich (1960), *Rozart Mix* vzostupná a zostupná krivka zdola nahor a opäť dole, s úsekmi pre mg pás (1965), *BirdCage* pre 12 mg pásov (1972), *Etcetera* pre malý orchester a mg pás (1973), *Freeman Etudes* pre husle (1977), *Etudes Boreales* pre violončelo (+ alebo klavír) (1978–1979), *Litany for the Whale* pre 2 huslí (1980), *Postcardfrom Heaven* pre 1-20 hárf (1982), *Thirty Pieces for five Orchestras* (1981), *Ryoanji* pre komorný súbor (1983–1985), *Sonnekus*[2] pre hlas (1985), *Five* pre 5 hlasov alebo nástrojov (1988), *Four* pre 2 huslí, violu a violončelo (1989), *Sculpture Musicale* hudba k *Inventions* Mercea Cunninghama (1989), *Five Stone Sob* pre amplifikované hlinené hrnce (1991), *Europera*[5] (1991), *Two* pre šó a päť lastúr naplnených vodou (1991), *103* pre orchester (1991), *Eighty* pre orchester (1991), *Twenty-six, twenty-three and twenty eight* pre orchester (1991), *Sixty* pre orchester (1991), *One* pre reproduktor (1992).

Variations III (1963) je dílo pro jakékoliv zvukové zdroje. Spadá do období, kdy Cagea zajímala nepředvídatelnost výsledku, při určitém – poměrně rafinovaném – vstupním zadání. Na základě návodu si musí interpreti tuto skladbu sami vytvořit – ovšem výsledek zůstává velice cageovský. Je to vlastně soudobá obdoba renesančních hádankových kánonů a také Cageova pozdní odpověď na Schönbergovu otázku po společném jmenovateli všech řešení harmonického příkladu – je to jeho zadání.

Cyklus čtyř velkých etud pro sólové violoncello, resp. klavír *Etudes Boreales* (1978) má poměrně dlouhou historii. Když byl Cage s Merce Cunningham Dance Company v roce 1964 v Praze, nezbylo jim než honorář – zlomyslně proplacený Pragokoncertem v korunách – utratit na místě. Cage za tyto peníze nakoupil v antikvariátě dva velké atlasy hvězdné oblohy – *Atlas Australis* (jižní obloha) a *Atlas Borealis* (severní obloha). Ty se staly později podkladem pro kompozici dvou velkých cyklů etud – *Etudes Australes* pro klavír a *Etudes Boreales*, které existují ve dvou samostatných verzích, jedna pro violoncello, druhá pro klavíristu, který hraje i na bicí nástroje. Skladby jsou na sobě nezávislé, ale je možno hrát je společně. Východiskem byla myšlenka Erika Satieho, že noty nejsou nic než tečky a čárky. Cage tedy převzal konfigurace bodů z hvězdných map. Podobně jako při pozorování hvězdné oblohy vznikají souvislosti tónů v mysli posluchače.

Cageova vášeň pro objevování nových zvuků jej přivedla i k používání amplifikovaných rostlin. Skladba *Child of Tree* (1975) vznikla pro sólový tanec Merce Cunninghama a Cage v něm použil zesíleného drnkání na ostny kaktusu. Je to jedna z mála jeho skladeb, v níž svolil k improvizaci – protože tónový systém kaktusů je natolik vzdálen od veškeré konvenční hudby a navíc je u každé rostliny jiný, takže nějaká nápodoba běžných melodií ani není možná.

Jaroslav Šťastný

Music of Changes (1951) je klavírní skladba o čtyřech částech, jejíž rytmická struktura *3, 5, 6¾, 6¾, 5, 3⅛* je vyjádřena proměnlivým tempem. Kompoziční prostředky zahrnují náhodné operace ze staročínské *Knihy Proměn* (*I Ching*). Notace představuje vztah mezi časem a prostorem, jaký existuje v případě zvuku nahraného na magnetofonový pás. Zde je trvání jedné čtvrťové noty vyjádřeno délkou 2,5 cm.

John Cage

John Cage byl poměrně silně ovlivněn myšlenkami zen-budhismu. *Ryoanji* (1983–1985) je zenový klášter v Kjótu se slavnou pískovou zahradou – v pečlivě uhrabaném písku je rozhozeno několik velkých kamenů. To se stalo vzorem pro Cageovu skladbu stejného názvu – stereotypní údery bicích představují písek. Nad nimi se vynořují klouzavé nástrojové melodie, jejichž tvar vznikl obkreslením různých kamenů. Toto meditativní dílo existuje v mnoha

verzích, které mohou zaznívat současně. Ale i v sólové verzi je použito nahraného zvuku stejného nástroje, takže se melodické křivky různě protínají.

FOUR[6] (1992) patří k poslední skupině Cageových děl, známých jako „*Number Pieces*". Číslo zde vyjadřuje počet hráčů a index pak kolikátá je to skladba tohoto druhu. Pro „*Number Pieces*" je typická technika tzv. *time brackets* (časových závorek), kdy je – na rozdíl od dřívějších indeterministických kompozic – poměrně přesně určena akce (tón nebo zvuk), která se však může objevit kdekoliv v rámci udaného časového rozmezí. Cage tomu říkal „princip počasí", neboť to se chová stejně nevyzpytatelně. Zatímco mnohé jiné „*number pieces*" jsou psány pro konkrétní nástroje, zde je volba zvukových zdrojů zcela otevřená – je tedy možno použít zvuků, které Cage neznal, nebo nástrojů, které teprve vzniknou...

Jaroslav Šťastný

Skladba *FOUR*[6] (1992) je určena pro jakkoliv vytvářené zvuky (hlas, zpěv, nástrojová hra, elektronika). Vyber si dvanáct různých zvuků fixního charakteru (tedy hlasitost, barva atd.). Hrej je volně v rámci daném časovými pokyny. Pokud jsou tyto spojeny diagonální čárou, mají být zvuky relativně blízko sebe. Je také možno provádět sólově pouze první part pod názvem *One*[7].

John Cage

NORA SKUTA študovala na bratislavskom Konzervatóriu klavír u Juraja Mašindu, pokračovala v štúdiu klavírnej hry u Miroslava Starostu a Daniely Varínskej na VŠMU. V rámci svojho postgraduálneho štúdia sa zamerala na interpretáciu klavírnej tvorby 20. storočia. Bola účastníčkou medzinárodných interpretačných kurzov (E. Indjić, Z. Kocsis, R. Kehrer, A. Némethy, S. Mauser, M. Schröderová). Spolupracovala s domácimi orchestrami a renomovanými dirigentmi (Ľ. Rajter, R. Rewakowicz, A. Fagen, O. Lenárd, T. Koutník, J. M. Ulla, D. Gazon). Patrí medzi najvýznamnejších medzinárodne aktívnych slovenských klaviristov súčasnosti, je vyhľadávanou komornou i sólovou hráčkou a interpretkou súčasnej hudby. Dlhé roky bola členkou súboru VENI, s ktorým sporadicky vystupuje aj v súčasnosti, je spoluzakladateľkou súboru OPERA APERTA, členkou Österreichisches Ensemble für Neue Musik v Salzburgu, vystupuje v klavírnom duu so svojím manželom Mikim Skutom, jej pravidelnými komornými partnermi sú J. Lupták a R. Šebesta. Spolupracovala s významnými osobnosťami ako S. Gubajdulina, L. Andriessen, G. Kančeli, S. Reich, Amadinda Percussion Group, S. Sciarrino, A. Caprioli, J. Kalitzke, R. Huber, G. Kühr, A. Tamayo a i.
Nora Skuta pravidelne vystupuje na stredoeurópskych festivaloch (Melos-Étos, BHS, Večery novej hudby, Konvergencie, Maraton soudobé hudby Praha, Kontrasty Ľvov, Varšavská jeseň, Grenzenlos Berlin, Kulturspektakel Wien, Aspekte, StART festival, Salzburg Biennale, Klangspuren, Milano Musica, Bregenzer Festspiele a i.). Jej sólová nahrávka *Sonát a interlúdií* Johna

Cagea (Hevhetia 2006) bola vysoko hodnotená v domácich a zahraničných odborných časopisoch (Classic FM Magazine, BBC Music Magazine, Muzyka 21). Renomovaný britský kritik Roger Thomas ju zaradil do publikácie *1001 Classical Recordings You Must Hear Before You Die.*

THE BAD BOYS COLLECTIVE vytvořil pianista Daan Vandewalle pro Bad Boys Festival v Brugách 2008, kde se tento soubor podílel na celodenní akci nazvané *John Cage Happening.* The Bad Boys Collective je pozoruhodný tím, že sdružuje hudebníky z velmi rozličných žánrů: violoncellista Arne Deforce a pianista Daan Vandewalle mají klasické školení, zatímco kytarista Jean-Marc Montera vyšel z vyloženě rockového prostředí a hráč na bicí – legendární postava hnutí „*Rock in Opposition*" – Chris Cutler je spojován s rockovou alternativou.

U Daana Vandewalle je ovšem třeba podotknout, že v dětství prošel důkladnou praxí ve folklórním souboru a za studentských let hrával jazz. Všichni jsou zároveň znamenitými improvizátory. The Bad Boys Collective se zaměřuje na interpretaci grafických a „otevřených" partitur (open scores), ale i na hudbu tradičně notovanou. V rámci vystoupení souboru se každý člen uplatňuje sólisticky a vznikají zde i různé nástrojové kombinace.

Heterogenní složení The Bad Boys Collective je výhodou pro interpretaci děl Johna Cagea, neboť jeho členové jsou schopni pokrýt velký stylový záběr, kterým se jeho *œuvre* vyznačuje. Tak například Daan Vandewalle má na repertoáru *Sonatas & Interludes* (1946–1948) pro preparovaný klavír, mistrovské dílo Cageova raného zvukového hledačství, i *Music of Changes* (1951), klavírní monument počátku práce s náhodnými operacemi; Arne Deforce zase hraje *Etudes Boreales* (1978), obrovský cyklus vytvořený pomocí map hvězdné oblohy, kde mu na bicí vypomáhá Chris Cutler. Oba pak spojují síly ještě s Jean-Macerm Monterou, aby provedli grafickou partituru *Ryoanji* (1983–1985). Všichni společně hrají v indeterministických *Variations III* (1963) a v pozdním díle pro neurčené obsazení *FOUR*[6].

Svůj improvizační um a zvukovou fantazii uplatní Chris Cutler při realizaci verbální partitury *Child of Tree* (1975).

Když byl John Cage dotazován, jakou hudbu má nejraději, vždy odpovídal, že tu, kterou ještě neslyšel. The Bad Boys Collective nejsou nějakým puristickým souborem usilujícím o „historicky věrnou" interpretaci (což by zrovna v Cageově případě znamenalo nezřídka provedení úplně špatná), ale snaží se naopak pokračovat v jeho duchu a nalézat nové možnosti výkladu jeho kompozičních podnětů.

John Cage patřil k osobnostem, které v průběhu dvacátého století významně přispěly k proměně pojetí hudby. Jeho dílo, členěné do mnoha tvůrčích období, se výrazně odklání od modelů pěstovaných evropskou tradicí a nastoluje nové paradigma, vycházející z mnohem obecnějších koncepcí, které korespondují se stavem vědeckého poznání, případně je i předjímají. Cage inspiroval další směry vývoje v mnoha oblastech: používání nestandardních

zvuků, přenesení důrazu z harmonie na čas, včlenění principu náhodnosti do umělecké tvorby, otevřenost k nepředvídatelným možnostem, snaha nahradit kontrolu sebekázní, osvobození od vzpomínek a vkusu – tyto myšlenky měly velký dopad i v jiných uměleckých oborech. I když Cage zanechal nezanedbatelné dílo literární a výtvarné, byl především hudebníkem a jeho skladby vykazují stále živou působivost – učí nás naslouchat bez předsudků.

Jaroslav Šťastný

DAAN VANDEWALLE študoval na Kráľovskom konzervatóriu v Gente u Clauda Coppensa, ktorý ho roku 1992 vymenoval za svojho asistenta. Vandewalle sám viedol majstrovské kurzy a workshopy na holandských konzervatóriách v Tilburgu a Enschede. Je umelcom zámerne sa vyhýbajúcim špecializácii charakterizujúcej súčasnú kultúrnu scénu, preto venuje pozornosť hudbe minulosti (situovanej v historickej perspektíve) aj súčasnosti. Komponuje, improvizuje (spoločne s F. Frithom, H. Benninkom, D. Mossom, súborom Palinckx) a v rámci jedného recitálu interpretuje diela čo najrozmanitejších štýlov (Mozart, Ligeti). Daan Vandewalle spolupracoval v rámci festivalov súčasnej hudby so súbormi vo viacerých európskych krajinách (The Simpletones, Champ d'Action, Vapori del Cuore, Sonic Youth, Ostravská banda, Tense Serenity gitaristu F. Fritha). Jeho nahrávka Ivesových klavírnych diel (o.i. *2. klavírna sonáta „Concord"*, Rene Gailly Records 1996) sa stretla s mimoriadne pozitívnym ohlasom americkej odbornej kritiky. V roku 2000 získal Vandewalle ocenenie Spolku belgických skladateľov Jeanne and Willem Pelemans Prize.

ARNE DEFORCE študoval violončelovú a komornú hru so špecializáciou na súčasnú hudbu na konzervatóriách v Gente a Bruseli. Jeho záujem smeruje tiež k experimentálnej hudbe, využívaniu elektroniky, multimediálnych prostriedkov ako aj k interpretácii popierajúcej konvenčné akademické vnímanie umenia. Na pôde Centre de Recherches et de Formation Musicales de Wallonie v Liège spolupracoval so skladateľmi a performermi R. Barrettom a K. Esslom. Popri sólových vystúpeniach (jeho repertoár tvoria diela G. Scelsiho, I. Xenakisa, B. Ferneyhougha, W. Rihma, H. Lachenmanna a iných) pôsobí ako člen komorných súborov (Champ d'Action, The Bad Boys Collective), s ktorými vystupuje na významných európskych festivaloch (Ars Musica, Agora Paris, Archipel Genève, Musica Strasbourg, Huddersfield Contemporary Music Festival, Wien Modern).

JEAN-MARC MONTERA je francúzsky avantgardný gitarista a performer, spoluzakladateľ voľného združenia GRIM (Group of Search and Musical Improvisation, 1978). K jeho stálym zoskupeniam patrí kvinteto F.D.T.C. (so saxofonistom E. Hosdikianom, samplistom F. Giulianim, bubeníkom J. M. Bourrouxom, flautistom M. Yabukim), trio Attila (s perkusionistom J. Menesesom, saxofonistom G. Gebbiom) a duo s hráčom na organistrum

Dominiquem Regefom. Je tiež členom viacerých hudobných zoskupení, v rámci ktorých spolupracuje s umelcami ako F. Frith (rocková opera *Helter Skelter*, grafická kompozícia *Score* spolu s D. Mossom), K. Wheeler, L. Sclavis, Ch. Cutler, L. MazzaCane Connors, T. Moore, spolu s gitaristami N. Akchotéom a J.-F. Pauvrosom účinkuje v gitarovom triu. Komponuje tiež hudbu pre divadlo a film (*Overseas Memories*, *Le voleur et le Harki*, *Air de Sfalte*).

CHRIS CUTLER patrí k priekopníkom britskej experimentálnej a avantrockovej scény. Začínal ako bubeník v R'n'B a soulových kapelách, neskôr skúšal experimentovať v rámci rockových zoskupení. Bol spoluzakladateľom 22-členného rockového orchestra The Ottawa Music Company (1971), neskôr bol ako člen legendárnej experimentálnej kapely Henry Cow aktérom mnohých tanečných a divadelných projektov. V roku 1977 sformoval kvôli európskemu turné bigband zložený z členov kapiel Henry Cow a The Mike Westbrook Orchestra spolu s vokalistom Frankiem Armstrongom. Neskôr bol Cutler členom zoskupení Art Bears, News from Babel, Cassiber, The (ec) Nudes, P53, The Science Group, Pere Ubu, Hail, The Wooden Birds, spolupracoval s umelcami ako J. Rose, F. Frith, Z. Parkins, I. Dumitrescu, P. Blegvad, S. Tickmayer. Je zakladateľom nezávislého vydavateľstva ReR/ Recommended a autorom knihy *File Under Popular*.

STREDA 11. NOVEMBER

A4 – nultý priestor
17.00

07

Improvizačné súbory

MUSICA FALSA ET FICTA
MIO-MIO
VOICE OVER NOISE
PINK BIG PIG
FRUTTI DI MARE
UPOKOJENCI
AUDIOBRATIA
KLANGVERSUCH
MAREK PIAČEK REVIVAL BAND
PRVÁ DUNAJSKÁ IMPROVIZAČNÁ

a iné

KOLEKTÍV AUTOROV – libreto
MAROLD LANGER-PHILIPPSEN – réžia
KOLEKTÍV AUTOROV – scéna
MARTIN ONDRISKA – dramaturgia
PETER VAŽAN – filmová réžia

STANISLAV BEŇAČKA – bas
JOZEF CHABROŇ – hlas, klavír

ZUZANA DUCHOVÁ, a. h. – kurátorka
KATARÍNA KEREKESOVÁ, a. h. – autorka maľby
DANIEL BALÁŽ, a. h. – moderátor diskusnej relácie

MAREK PIAČEK

Kráľ duchov (2009) **

improvizovaná opera

(dielo vzniklo na objednávku festivalu Melos-Étos)

Koncert sa koná v spolupráci s centrom súčasnej kultúry
A4 – nultý priestor

MAREK PIAČEK (1972, Bratislava) súkromne študoval hru na flaute u Vladislava Brunnera st. (1983–1986) a na Konzervatóriu v Bratislave o Dagmar Zsapkovej (1986–1992). Záujem o kompozíciu ho však motivoval aj k súkromnému štúdiu kompozície u Ladislava Burlasa a Ilju Zeljenku, ktorého kompozičnú triedu neskôr navštevoval na VŠMU (1990–1995). Popritom súkromne študoval elektroakustickú hudbu u Juraja Ďuriša v Experimentálnom štúdiu Slovenského rozhlasu (pod jeho vedením vytvoril skladbu *Flauto dolce '91*, ktorá získala prvú cenu na 13. súťaži skladateľov elektroakustickej hudby Rusollo-Pratella 1991). Zúčastnil sa na viacerých študijných pobytoch a kompozičných seminároch (Boswil vo Švajčiarsku, Nottingham Trent University vo Veľkej Británii, Akademie für Neue Musik u B. Schaeffera a M. Choloniewskeho). Jeho skladby odzneli na festivaloch Varšavská jeseň, Wien Modern, Wiener Festwochen, Melos-Étos, Večery novej hudby, Musica Danubiana Ljubljana, BHS, Expozice nové hudby Brno, New-New Brno, Alternativa Praha. V rokoch 1994–1998 pôsobil ako viceprezident slovenskej sekcie ISCM.
Marek Piaček je aktívnym interpretom, performerom a improvizátorom – od roku 1991 je členom VENI ensemble a súboru Tuleň, je spoluzakladateľom Malomestského komorného orchestra Požoň Sentimentál (1993), Vapori del Cuore (1994), aktívne spolupracuje s experimentálnymi a improvizačnými zoskupeniami don@u.com, Son-Drian, Upokojenci, Voise Over Noise, Audiobratia, Skuta & Piacek, Pink Big Pig, Frutti di mare, diriguje improvizačný orchester Musica falsa et ficta. Popri kompozičnej a interpretačnej činnosti pôsobí aj ako pedagóg, režisér, rozhlasový moderátor i organizátor/dramaturg podujatí venovaných novej hudbe. V centre jeho skladateľského záujmu stoja multimediálne projekty syntetizujúce hudobný prejav a prvky naivného divadla. Využíva techniku koláže, citácie i alúzie. Na mnohých projektoch sa často sám aktívne podieľa ako multiinštrumentalista, vedúci hudobného naštudovania i samotného predvedenia.

Dielo (výber): *Drozd*, pieseň pre nižší hlas a sláčikové kvarteto na poéziu M. Rúfusa (1988), *Sláčikové kvarteto* (1989), *Duo pre husle a flautu* (1990), *Priviate vetrom* pre 4 trombóny a veľký bubon (1990), *Andante ma non troppo e molto cantabile* pre nástroje ad lib. a mg pás (1991), *Flauto dolce '91*, EA (1991), *King Rist*, javiskové dielo (1992), *Melodies II* pre sláčikový orchester (1992), *Speranza angelica* pre flautu a klavír (1993), *Quattro per Otto* pre 4 flauty (1993), *C'era una volta...* absurdná lekcia s malými deštruktívnymi skladbičkami pre deti a dospelých, javiskové dielo (1993–1994), *Piano limited* pre klavír (1994), *!AHORA FUERA DE BURLAS! En homenaje a (martin) burlas* pre inštrumentálny súbor (1994), *Učiteľka očami detí* pre 6 až 8 nástrojov ad lib. a klavír (1995), *Non avrei mai creduto...*, EA (1993–1995), *Die schöne Glenn-Millerin (Romantische Poesie neu interpretiert)* pre ansámbel (1995), *Grafiq Remix*, EA (1996), *Desirée* pre flautu, husle, violončelo, akordeón a klavír (1996), *You have a lovely face, but now it lost its grace* pre akordeón (1997), *Labuť*, pieseň bez slov pre flautu, husle, violončelo, akordeón a klavír (1997), *Plačka* pre sláčikový orchester (1998), *„...hráme Duráka"*, hudba pre divadlo (1998), *1. symfónia „Nuntium magnum"* (1999), *Urban Songs*, cyklus piesní (2000), *Posledný let*, opera (2001), *Mild Mind* pre organ (2002), *Caritas* pre miešaný zbor (2003), *66 sezón* – štyri kusy pre kvinteto plechových nástrojov (2003), *Strach z výšky* pre pikolu sólo (2004), *Ragtime* pre klavír, podľa skladby

Three Page Sonata Charlesa Ivesa (2004), *Alea vera* pre akordeón, klavír, husle a kontrabas (2004), *Tri čarovné okamihy* pre dychové trio (2004), *Štyri minimalistické kusy* pre klavír (2005), *Vidmodeva* pre miešaný zbor a klavír (2005), *Zlet*, hudobno-tanečná hra (2006), *El efecto föhn* pre husle, klavír, akordeón a kontrabas (2006), *Ludwigova Kvintesencia* pre klavír (2007), *Symfónie všech Midi lidí* pre orchester (2008), *Zbojníci*, komorná temná romantická opera (2008), *Neusiedler Marsch* pre flautu/gitaru, akordeón a klavír (2009), *Kráľ duchov*, improvizovaná opera (2009).

Hudba k filmom: *Ladomírske morytáty a legendy* (r. P. Kerekes, 1996), *66 sezón* (r. P. Kerekes, 2003), *Lionardo mio* (r. I. Šebestová, 2003), *Cez hranice*, časť *Pomocníci* (r. P. Kerekes, 2004), *Štyri* (r. I. Šebestová, 2006), *Cooking History* (r. P. Kerekes, 2009), *Stones*, animovaná opera/muzikál (r. K. Kerekesová, 2009).

Pôvodná idea novej interpretácie *Kráľa duchov* (*Erlkönig*) vznikla počas dlhoročnej spolupráce skladateľa Mareka Piačeka so spevákom Stanom Beňačkom – romantická téma kráľa duchov oboch autorov fascinovala z kompozičného i interpretačného hľadiska už niekoľko rokov. Ich nový súbor Mio-Mio účinkoval po prvý raz na festivale Multiplace a ďalším významným krokom novej úrovne autorskej spolupráce bola komorná opera *Zbojníci* podľa Schillera premiérovaná na Akademickom Prešove 2008. Téma nemeckého romantizmu zaujala dramaturga Martina Ondrisku, ktorý v tom čase s Piačekom spolupracoval na divadelnom predstavení *Gulliverove cesty* (réžia Tom Ciller). Nemecký režisér a umelec Marold Langer-Philippsen sa často pohyboval v okolí A4 – nultého priestoru a súhlasil s ponukou režírovať pripravovaný projekt. Blízkym spolupracovníkom súboru Mio-Mio (o. i. tvorcom filmových scén opery *Zbojníci*) je mladý filmový režisér Peter Važan, ku ktorého filmu *Perón* nahral hudbu súbor Prvá dunajská improvizačná. Po zhliadnutí predstavenia *Zbojníkov* prijal ponuku na spoluprácu aj dirigent a zbormajster Jozef Chabroň. V predstavení prevzal úlohu syna a korepetítora. Na jar roku 2009 prijal s radosťou autor projektu Marek Piaček veľkorysú ponuku realizovať *Kráľa duchov* v rámci festivalu Melos-Étos. Ponuka, ktorá pozitívne prekvapila a zároveň inšpirovala prišla v čase, keď tvorivý tím hľadal možnosti realizácie projektu či už na Slovensku, alebo v Nemecku.
Autori vytvorili 90-minútovú improvizovanú operu v dvoch dejstvách a viacerých obrazoch s prestávkou, v rámci ktorej sa uskutoční odborná diskusia v priamom prenose pre internetové vysielanie rádia KRAA (moderuje Daniel Baláž). V opere účinkujú dvojica sólistov-spevákov, viacero domácich súborov experimentálnej a improvizačnej hudby (objavovali sa spolu na rôznych festivalových a klubových podujatiach ako A4 – nultý priestor Bratislava, Skutečnost Praha, Fléda Brno, a sú združené okolo serveru kraa.sk), improvizačný spevácky zbor. V rámci *Kráľa duchov* sú použité aj vizuálne zložky – krátke filmy a VJ-ské sety.
Téma človeka chrániaceho svoje dieťa nepochádza len zo severskej mytológie. Podobne pomsta žiarlivého boha (bohyne), ktorý(á) si uzurpuje právo na dieťa, je prítomná v mnohých kultúrach (pozri Mircea Eliadeho). Historka tvrdí, že Johann Wolfgang Goethe sa večer vracal z návštevy svojho priateľa a ces-

VIEŠ ČO SOM VIDEL SYNU?

OTEC, CHOĎTE DOMOV
A ĽAHNITE SI.

tou uvidel osobu, ktorá niesla v náručí balík raždia. Až na druhý deň sa údajne Goethe dozvedel, že miestny sedliak takto niesol v náručí svojho smrteľne chorého synčeka. Tento zážitok je zdrojom pre špekulácie o vzniku Goetheho básne. V každom prípade – sychravosť, cval koňa, halucinácie, prítomnosť smrti ako subjektu, rozhovor otca so synom, rozhovor synčeka so smrťou – to všetko vzbudzuje ešte dnes úzkosť, a to aj v najotrlejšom poslucháčovi. Silná dráma vo veršoch inšpirovala mnohých skladateľov, spisovateľov, či maliarov. Temnota lesa, hmla, vietor, choroba, rýchlosť pohybu, láska rodiča, úlisnosť kráľa duchov nie sú jedinými záchytnými bodmi, paradoxne inšpirácia môže spočívať v súčasnom pohľade na strach z chorôb, z neschopnosti komunikovať, z úzkostí z priameho medziľudského kontaktu. Napokon aj táto verzia diela má minimálne dva konce; ponúka otázku: žije to dieťa v nás?

STANISLAV BEŇAČKA pracoval po absolutóriu elektrotechnickej fakulty STU v nahrávacích štúdiách OPUS-u. Neskôr študoval na bratislavskom Konzervatóriu spev v triede Zlatice Livorovej. Je laureátom medzinárodnej speváckej súťaže Mikuláša Schneidra-Trnavského (1992). Od roku 2001 spolupracuje so Združením pre súčasnú operu (neskôr divadlo SkRAT), premiérovo uviedol diela novej generácie slovenských autorov (Ľubomír Burgr, Martin Burlas, Daniel Matej, Marek Piaček). V rokoch 2006–2007 účinkoval v predstaveniach Asociácie súčasného tanca (*Zlet* a improvizované *Sonáty*). Spolu s Marekom Piačekom založil zoskupenie Mio-Mio (2008). V tom istom roku stvárnil postavu Pacientovho otca v opere M. Burlasa *Kóma* v SND. Nahráva pre SRo, Slovak Treasures, Decca, Naxos, Chesky Records.

JOZEF CHABROŇ študoval zborové dirigovanie u Štefana Sedlického na Konzervatóriu v Žiline, pokračoval na VŠMU u Blanky Juhaňákovej (zborové dirigovanie) a Ondreja Lenárda (orchestrálne dirigovanie). Od roku 2004 je zbormajstrom detského speváckeho zboru Margarétka pri ZUŠ J. Kresánka v Bratislave, od 2006 asistentom zbormajsterky Slovenského filharmonického zboru B. Juhaňákovej. So SFZ naštudoval Schönbergovu operu *Mojžiš a Áron* pre Viedenskú štátnu operu (v spolupráci so zbormajstrom Norbertom Ballatschom). Spolu so SFZ pripravil viacero opier a vokálno-inštrumentálnych diel pre Slovenskú filharmóniu. Spolupracoval s Trnavským komorným orchestrom, miešaným speváckym zborom Cantus a dirigentami ako Peter Schreier, Daniel Gatti, Emmanuel Villaume, Paul Mauffray.

MAROLD LANGER-PHILIPPSEN študoval etnológiu v Berlíne a Mníchove. Štúdiu réžie, herectva a moderného tanca sa venoval v Mníchove, Viedni a Paríži. Od roku 1979 píše scenáre pre divadlo a film. Založil viacero umeleckých združení (EYGENART, FAKTOREI e. V., TEMAT) a svoje projekty inscenoval v divadlách v Berlíne, Bordeaux, Mníchove či Viedni. Jeho produkcie pracujú s poéziou, textovými *„readymade"*, tancom, médiami. Pre Berlínske divadlo HAU pripravil správu z cesty po východnej

Európe *Intourist*, pre Thalia Theater Halle *Zwangsterisiert*, pre festival Ars Electronica 2002 v Linzi projekt *radioerevan*. Nemecká verzia jeho projektu *Novinka chudoba* mala premiéru v Theatrale Halle (2004), projekt intervencií do rovnomenných Händelových oratórií *esterjefta* na festivale Händelfestspiele Halle (2005), projekt *gitmo.tv* v berlínskom HAU (2006).

MARTIN ONDRISKA je divadelníkom so sklonmi k výtvarnému (a inému) umeniu. Bol asistentom kamery ŠKF Koliba, magisterské štúdium na VŠMU absolvoval prácou o združení HUBRIS a doktorandskú prácu venoval dielu Samuela Becketta. Počas štúdia i po ňom absolvoval stáže, realizoval sa na „púťach" vo Viedni, Moskve, Báčskom Petrovci, Kolíne, Nottinghame, Kútoch, Dortmunde, Skopje, New Yorku či Dubline. V súčasnosti prednáša o. i. v Londýne a spolupracuje na scenároch, autorských projektoch, dokumentárnych filmoch. Publikuje o Beckettovi, dramatizuje Gombrowiczove *Denníky*, hororové novely a básne. Je pedagógom na katedre réžie a dramaturgie VŠMU. Spolupracoval s Jozefom Vlkom, Jánom Štrbákom, Martou Polákovou, Monikou Čertezni, Martinom Piterkom, Martinom Burlasom, Tomom Cillerom, Markom Piačekom, Jonatanom Stoneom.

PETER VAŽAN je absolventom bakalárskeho štúdia v Ateliéri kameramanskej tvorby a fotografie FTF VŠMU. Pôsobil ako produkčný v rámci MFF Jeden svet v OZ Človek v ohrození (2006–2008). Ako režisér a kameraman realizuje dokumentárne filmy pre neziskové organizácie, krátke filmy (cena denníka SME – Azyl 2008) a lo-fi videoklipy (Atlantic Cable). Spolupracuje na multimediálnych projektoch občianskeho združenia Euforion (Art of Livin) a Open Design Studio. Venuje sa výtvarnému umeniu (fotografia, ilustrácie, koláže). Je nehrajúcim členom hudobnej skupiny Hugo Čáves Orchestra a pôsobí ako manažér ateliéru Plán C v Cvernovke. Pre Mio-Mio pripravil vizualizácie k predstaveniu *Zbojníci*.

MUSICA FALSA ET FICTA (vznik 2006) je improvizačný symfonický orchester zameraný na kolektívnu improvizáciu. Vznikol pod vedením Mira Tótha a tvorí ho približne 40 študentov Konzervatória, VŠMU a ďalších hudobníkov ktorých združuje predpoklad pre kolektívne hranie. Od roku 2008 súbor diriguje Marek Piaček. S orchestrom účinkovalo viacero významných improvizátorov (Miki Skuta, Alfred Zimmerlin, Marcus Eichenberger). Orchester nahral hudbu k filmu *Ako sa varia dejiny* a realizoval viaceré multimediálne projekty (*Oratórium 929 000 000*, ktoré odznelo na záverečnom koncerte festivalu ANASOFT litera 2008 v priamom prenose na rádiu Devín).

MIO-MIO (vznik 2008) tvorí dvojica domácich erudovaných umelcov ktorí si vravia „Woofer" a „Tweeter". K svojim vystúpeniam využívajú špeciálny softvér Clanger Theremin a zvuk vytvárajú pomocou malých hardverových zariadení Mio DigiWalker P560. Pre ich vystúpenia sú charakteristické glisandá – „Woofer" sa špecializuje na frekvenčný rozsah 20–200 Hz a „Tweeter" na 201–20000 Hz.

VOICE OVER NOISE (vznik 2007) je triom elektronických improvizátorov v obsadení Slávo Krekovič, Marek Piaček a Oliver Rehák. Všetci používajú laptopy a zároveň samplery, syntezátory a iné elektronické zariadenia. Piaček je vyštudovaným skladateľom, Krekovič i Rehák sú hudobníkmi, žurnalistami, muzikológmi a organizátormi umeleckých podujatí. Spája ich hľadanie experimentálnych foriem výrazu ústiacich do kolektívnej improvizácie. Materiálom sú prvky obrovského spektra elektronickej i klasickej hudby.

PINK BIG PIG (vznik 2005) tvorí dvojica skladateľov a interpretov s dlhoročnou skúsenosťou s komponovanou a improvizovanou hudbou, ktorá sa rozhodla použiť pre vytváranie hudby svoje laptopy. Na poli elektroakustickej hudby pracujú so zvukovým materiálom podobne ako súbor Požoň sentimentál na poli hudby klasickej. Ľubo Burgr hrá na husliach, gitare, recykluje a generuje zvukový materiál pomocou svojho laptopu. Marek Piaček hrá na flaute a pikole, recykluje v reálnom čase nahrávané štruktúry a používa rôzne prvky klasickej hudby ako sprievod.

FRUTTI DI MARE (vznik 2007) sú experimentálnym audio-vizuálnym súborom, ktorého produkcie spočívajú na interakcii medzi textom, hlasmi, inštrumentálnou zložkou a vizuálnou projekciou. Každý z uskutočnených projektov (dosiaľ 7 častí – *Tonalita*, *Hudobný život*, *CHAT*, *EJAKULA*, *Früchte des Mordes*, *Plamene nad Slovnaftom*, *Rambo Balboa*) sa tvorivo sústreďoval vždy na iný umelecký, vedecký, filozofický a spoločenský fenomén. Kombinácie performerov sa v závislosti na projekte líšia. Na festivale ANASOFT litera 2009 súbor uviedol *Pašie Štefana H.* Autorom konceptov je skladateľ a saxofonista Miro Tóth.

UPOKOJENCI (vznik 1998) sú triom inštrumentalistov (Boris Lenko, Peter Zagar, Marek Piaček) improvizujúcich na klasických akustických nástrojoch. Spolu s choreografkou Martou Polákovou vytvorili hudobno-tanečné performance *Communication Performance Project.*

AUDIOBRATIA (vznik 2008) – Georgij Bagdasarov a Marek Piaček sa predstavili po prvý raz na scéne vo februári 2008, aby obnovili slovensko-arménske zvukové priateľstvá. Georgij vytvára dlhé ambientné plochy so sólovými vstupmi, Marek ich dopĺňa náhlymi, krátkymi sekvenciami... a naopak.

KLANGVERSUCH (vznik 2007) je pseudonymom, ktorý používa Marek Piaček pre svoje sólové improvizačné projekty.

PRVÁ DUNAJSKÁ IMPROVIZAČNÁ (vznik 2007) je voľným zoskupením členov vyššie uvedených súborov, známych o. i. nočnými happeningami na a pod mostom Apollo v Bratislave. V roku 2008 nahral súbor hudbu k filmu Petra Važana *Perón.*

STREDA 11. NOVEMBER

Veľké koncertné štúdio Slovenského rozhlasu
19.00

08

SYMFONICKÝ ORCHESTER SLOVENSKÉHO ROZHLASU

ŁUKASZ BOROWICZ – dirigent
MARCIN ZDUNIK – violončelo
MILAN PAĽA – husle

Slovenský rozhlas

Poľský inštitút Bratislava

POLISH AIRLINES LOT

Hlavný usporiadateľ koncertu: Slovenský rozhlas

Koncert spojený so slávnostným odovzdaním Ceny Ľudovíta Rajtera

Koncert sa koná v spolupráci s Poľským inštitútom v Bratislave a s podporou LOT Poľských aerolínií

ĽUBICA ČEKOVSKÁ

Adorations (2004–2006)
pre veľký symfonický orchester

GRAŻYNA BACEWICZ

Koncert pre violončelo a orchester č. 1 (1951) *
Allegro non troppo
Andante tranquillo
Finale: Allegro giocoso

PRESTÁVKA

GRAŻYNA BACEWICZ

Koncert pre husle a orchester č. 3 (1948) *
Allegro molto moderato
Andante
Vivo

OĽGA KROUPOVÁ

Judit (2000) **
pre symfonický orchester

CENA ĽUDOVÍTA RAJTERA

Cenu Ľudovíta Rajtera udelilo Hudobné centrum prvý raz v roku 2006. Je určená mladému reprezentantovi slovenskej hudobnej kultúry, ktorý sa svojím talentom a výnimočnou kvalitou svojich interpretačných výkonov dostal do povedomia nielen u nás doma, ale napriek mladému veku jeho meno rezonuje už aj v zahraničí.

Tento rok Cenu Ľudovíta Rajtera prevezme huslista Milan Paľa, jeden z najvýraznejších talentov spomedzi mladých slovenských hudobníkov. Milan Paľa sa predstaví festivalovému publiku ako sólista na koncerte, spojenom s odovzdaním Ceny. Spolu s ocenením získava možnosť nahrať vlastné profilové CD, ktoré vyjde v Hudobnom centre.

Koncert vysiela v priamom prenose Rádio Devín.

ĽUBICA ČEKOVSKÁ (1975, Humenné) začala po absolvovaní gymnázia študovať hudobnú teóriu na VŠMU v Bratislave (1993–1998). Počas tretieho ročníka prejavila záujem o kompozíciu a stala sa študentkou skladby v triede profesora Dušana Martinčeka (1995–2000). Zúčastnila sa na skladateľských kurzoch v Kostelci u Černého lesa (D. Martinček, 1996), v Radziejowiciach v Poľsku (K. Penderecki, P. Patterson, P. M. Hamel, A. Iglesias-Rossi, 1997). V rokoch 1998–2000 získala štipendium na Royal Academy of Music v Londýne a tiež štipendium ISH Foundation of Her Majesty Queen Mother na dvojročné postgraduálne štúdium skladby v triede Paula Pattersona. V roku 1999 dostala objednávku od Royal Academy of Music na skladbu pre veľký symfonický orchester R.A.M. v spolupráci s vynikajúcim estónskym dirigentom Neemem Järvim a asistentom Edwardom Gardnerom. Skladba *Turbulencia* mala premiéru v rámci Festivalu Arvo Pärta v Londýne za prítomnosti skladateľa. Čekovskej kompozície zazneli na mnohých významných festivaloch súčasnej hudby vo Veľkej Británii (Park Lane Group v Queen Elizabeth Hall v Londýne, Russian Festival, New Century Prospects, Spitafield Festival), v Estónsku (David Oistrach Festival v Pärnu), Rakúsku (festival Aspekte v Salzburgu) a na Slovensku (Týždeň novej slovenskej tvorby, Melos-Étos). Spolupracuje so špičkovým telesom BBC Singers, Christianom Lindberghom, Sarah Walker. Zúčastnila sa na kompozičných seminároch (Sir H. Birstwistle, R. Saxton, M. Finissy, S. Montague, T. Ades) a získala viacero ocenení (Elsie Owen Prize of the Royal Academy of Music, Cuthberth Nunn Composition Prize za skladbu *Fragment a elégia*, Leverhulme Award, Mosco Carner Award za skladbu *Turbulencia*, cenu J. L. Bellu za *Klavírny koncert*). Od roku 2008 je členkou umeleckej rady festivalu Pražská jar.

O jej profilovom CD *Passing Impressions* (Hevhetia 2005) Arvo Pärt napísal: „Jednoznačne by som chcel podotknúť, že *Fraktál* i *Klavírny koncert* sú serióznymi dielami, ktoré majú vlastnú tvár, (...) cítiť v nich čistotu, strohosť a dramatické cítenie, (...) z hudby sála pocit sviežosti a života (...) krása a seriózność." Ľubica Čekovská pôsobí na Katedre hudobnej teórie a Katedre skladby na VŠMU v Bratislave (od roku 2000), je klaviristkou súboru Bratislava Hot Serenaders (od roku 1994).

Dielo (výber): *Päť miniatúr* pre klavír (1996), *Fragment a elégia,* (1996–1997, rev. 2005), *Skladba pre trúbku a klavír* (1997), *Dark* pre hoboj a klavír (1997), *At Day – Close in November* pre mezzosoprán a klavír (1997), *Der Tod und Das Mädchen* pre barytón a klavír (1997), *Brownov pohyb* pre komorný súbor (1998), *Skladba pre dychový orchester* (1999), *Arktické klesanie*, septeto pre dychové nástroje (1999), *Skladba pre sláčikový orchester* (1999), *Turbulencia* pre orchester (1999–2000), *Elégia* pre sólo bajan (2000), *Fraktál* pre orchester (2000), *Bach Lines* (2000), *Šesť piesní* pre soprán a klavír (2002), *The Song* pre violončelo a klavír (2002), *Two Portraits* pre klavír a orchester (2003), *Klavírny koncert* (2005), *Shadow Scale* pre orchester (2005), *As Times Goes By*, opera (2005), *Adorations* pre veľký symfonický orchester (2004–2006), *In Conversations* pre violončelo a bajan (2006), *Interrupted Line* pre komorný ansámbel

(2006), *Otello*, hudba k hre W. Shakespeara (2007), *Veľké ilúzie*, hudba k hre S. Štepku (2007), *Lux in Tenebris* pre trúbku a organ (2008), *Musica Homonensis* pre organ (2008), *Tenzione* pre štvorručný klavír (2009), *Husľový koncert* (2009).

Filmová hudba: *Kruté radosti* (réžia J. Nvota), *Slečna Dušehojivá* (réžia J. Nvota), *Altánek* (réžia J. Nvota), *Osem žien* (spoluautor, réžia R. Polák).

Výzva na napísanie skladby pre veľký symfonický orchester je pre mladého skladateľa naozaj výnimočná udalosť a som vďačná Slovenskej filharmónii za prejavenú dôveru. (...) V čase, keď som začala na skladbe pracovať, sa v mojom živote udiali radostné i smutné chvíle. Narodil sa mi syn a zároveň navždy odišlo niekoľko blízkych ľudí; dva okamihy v živote človeka, podčiarknuté silným emočným prežívaním. Radosť, smútok, oslava, nostalgia... Aj o tom sú moje súkromné *Adorations*.

Ľubica Čekovská

Skladba *Adorations* odznela vo svetovej premiére 25. mája 2006 pod taktovkou Vladimíra Válka v koncertnej sieni Slovenskej filharmónie v rámci cyklu *Svetoví interpreti*. Česká premiéra sa uskutočnila vzápätí v Obecnom dome v rámci festivalu Pražská jar.

GRAŻYNA BACEWICZ (1909, Lodž – 1969, Varšava) je významnou predstaviteľkou poľskej hudobnej kultúry, po Marii Szymanowskej (1789–1831) druhou poľskou skladateľkou, ktorá dosiahla medzinárodné uznanie a úspech. Pochádzala z poľsko-litovskej rodiny (jej otec a brat sa hlásili k litovskej národnosti). Základy hudobného vzdelania (od piatich rokov hrala na husliach a klavíri) dostala od svojho otca. Od roku 1928 študovala na varšavskom konzervatóriu (husle a klavír), zároveň filozofiu na Univerzite. V rokoch 1932–1933 navštevovala hodiny kompozície u Nadji Boulangerovej a huslí u Henriho Toureta, neskôr u Carla Flescha na École Normale de Musique v Paríži. Po návrate do Poľska pôsobila ako prvá huslistka v orchestri Poľského rozhlasu, ktorý v tom čase zažíval „zlatú éru" pod taktovkou vynikajúceho dirigenta Grzegorza Fitelberga. Zároveň pôsobila ako skladateľka a členka komisií rôznych súťaží. Roku 1936 sa vydala, jej dcéra Alina Biernacka bola známou poľskou maliarkou. Počas vojnových rokov žila Grażyna Bacewicz vo Varšave, venovala sa kompozícii a tajne uvádzala nové diela (napr. *Suita pre dvoje huslí*). Po skončení vojny učila na konzervatóriu v Lodži. V roku 1954 sa vážne zranila pri autonehode, vzdala sa kariéry huslistky a venovala sa výlučne kompozícii. Jej tvorba vychádzala z neoklasicistického štýlu, ktorý si osvojila počas štúdií v Paríži. Svojský sonoristický štýl si vytvorila v 50. rokoch, keď sa odklonila od neoklasických a neobarokových tendencií. Bola majstrom inštrumentácie, využívala kaleidoskopickú rôznosť zvukov a timbrov s prvkami aforistického fragmentárneho štýlu. Jej hudba je neagresívna a málo disonantná; zachováva si „neoklasickú" jasnosť a esprit.

Dielo (výber): *Štyri prelúdiá pre klavír* (1924), *Dychové kvinteto* (1932), *Koncert pre husle a orchester* (1937), *Sonáta pre husle* (1941), *Suita pre dvoje huslí* (1943), *3. sláčikové kvarteto* (1947), *Koncert pre husle a orchester č. 3* (1948), *Olympijská kantáta* pre zbor a orchester (1948), *Koncert pre klavír a orchester* (1949), *2. symfónia* (1951), *4. sláčikové kvarteto* (1951), *3. symfónia* (1952), *4. symfónia* (1953), *2. sonáta pre klavír* (1953), *Z chlopa król,* balet (1953), *Koncert pre husle a orchester č. 5* (1954), *Hudba pre sláčiky, trúbky a bicie* (1958), *Przygoda króla Artura (Dobrodružstvá kráľa Artura),* rozhlasová opera (1959), *6. sláčikové kvarteto* (1960), *Concerto pre symfonický orchester* (1962), *Esik v Ostende,* balet (1964), *Acropolis,* kantáta pre zbor a orchester pri príležitosti 600. výročia Jagellonskej univerzity (1964), *Koncert pre husle a orchester č. 7* (1965), *Contradizione* pre komorný orchester (1966), *Koncert pre dva klavíry a orchester* (1966), *Koncert pre violu a orchester* (1968, *Desiré/Túžba,* balet podľa hry P. Picassa (1967–1969).

Grażyna Bacewicz bola popri kompozičnej činnosti aj vynikajúcou interpretkou: bola výbornou klaviristkou (roku 1953 premiérovala svoju klavírnu sonátu), medzinárodný ohlas však dosiahla vďaka svojmu husľovému umeniu. Študovala u popredných umelcov svojej doby a hra na husliach bola až do jej zranenia roku 1954 neoddeliteľnou súčasťou jej umeleckej dráhy. Tieto schopnosti ju priam predurčovali na vytvorenie koncertantných diel, ktorými výrazne obohatila repertoár tohto žánru – napísala sedem husľových, dva violončelové, violový a klavírny koncert ako aj *Koncert pre dva klavíry a orchester.*
Koncert pre husle a orchester č. 3 je jedným z najlepších diel skladateľky. Základným inšpiračným zdrojom skladby je folklór – autorka pri výstavbe tém využíva melodiku podhalanského folklóru, pričom táto inšpirácia má na mnohých miestach takmer charakter citácie. Formový rozvrh vychádza (podobne ako v prípade množstva iných skladateľkiných diel) z klasických vzorov – koncert má tri časti: úvodné allegro, vystavané v sonátovej forme, pomalú a bitematickú druhú časť, a tretiu časť, ktorá má charakter brilantného ronda. Dielu dominuje husľový part – evidentné sú autorkine skúsenosti v odbore interpretácie a inštrumentácie. Ako huslistka dokonale využíva technické i výrazové možnosti nástroja. *Koncert pre husle a orchester č. 3,* dobre známy aj v interpretácii samotnej autorky, získal roku 1955 druhú cenu na Chopinovej súťaži vo Varšave (prvá cena nebola udelená).
Koncert pre violončelo a orchester č. 1 napísala autorka na objednávku vynikajúceho českého violončelistu Miloša Sádla, ktorý bol aj jeho prvým interpretom. Dielo má opäť klasický trojčasťový rozvrh – sonátové *Allegro non troppo* strieda pokojné *Andante tranquillo.* Koncert uzatvára brilantné finále – *Allegro giocoso.*

OĽGA KROUPOVÁ (1966, Bratislava) študovala kompozíciu u Juraja Pospíšila na Konzervatóriu v Bratislave (1982–1988), po absolutóriu pracovala v notovom archíve Hudobného fondu. Absolvovala kompozičné kurzy u Giju Kančeliho (1989) a Louisa Andriessena (1990). V rokoch 1989–1991 študovala kompozíciu u Ivana Hrušovského a Miroslava Bázlika na VŠMU v Bratislave, neskôr na Lisztovej akadémii v Budapešti u Józsefa Soproniho

(1991–1994), kde absolvovala aj skladateľský seminár u Clarencea Barlowa a Nicolausa A. Hubera. V rokoch 1993–1994 študovala elektroakustickú hudbu u Zoltána Pongrácza a ako stážistka pôsobila v elektroakustickom štúdiu Maďarského rozhlasu. Neskôr absolvovala postgraduálne štúdium skladby u Martina Christopha Redelna na Hochschule für Musik v nemeckom Detmolde (1994–1996), kde sa usadila a pôsobí ako skladateľka v slobodnom povolaní. Ako externá redaktorka spolupracuje s vydavateľstvami Schott-Wega-Verlag, Bärenreiter-Verlag, Peters-Verlag, Marc Reifft-Verlag, WDR, Eurobottega a Schubert-Gesellschaft. Roku 1999 podpísala autorskú zmluvu s vydavateľstvom Edition Gravis.

Dielo (výber): *Sonáta pre klavír* (1989), *Dychové kvinteto* (1990), *Kammermusik* (1992), *Sinfonietta d'archi* (1993), *Sexteto pre 5 dychových nástrojov a klavír* (1993), *Sonata lirica* pre husle a klavír (1994), *Detmolder Quartett* (1994), *Bericht über dem letzten Stand der Dinge* pre orchester (1995), *Aforizmy pre 3 klarinety* (1995), *Introduzione, Cadenza e Finale per Violine e Orchestra* (1996), *Morgenstern-Lieder* pre soprán a klavír (1997), *Mephisto-Lieder* pre barytón (1998), *Katze mit Hut,* komorná opera (1998), *Nachtträume* pre veľký symfonický orchester (1998), *Ephemera,* koncertantná hudba pre orchester (1999), *Judit* pre symfonický orchester (2000), *Conversion* pre komorný orchester (2001), *Michelangelo-Lieder* pre barytón a klavír (2001), *Guerrophonia,* elektroakustická kompozícia.

Už pri názve mojej skladby sa nepochybne vynorí otázka akú, respektíve ktorú Judit mám vlastne na mysli. Je to Holofermesova krutá Judit, ktorá ho pripraví o hlavu, alebo iná biblická, či nebodaj celkom anonymná, fiktívna románová postava? Nie, mám na mysli ďalšiu milenku a budúcu, priam osudovú manželku kniežaťa Modrofúza. V tejto súvislosti nemôžem nespomenúť vynikajúcu operu Bélu Bartóka *Hrad kniežaťa Modrofúza.* K tomuto dielu som sa dostala počas svojich kompozičných štúdií na Lisztovej akadémii v Budapešti a pravdu povediac, zamestnáva ma dodnes. Veď nenadarmo sa svojím významom a postavením v hudobných dejinách spomína jedným dychom v súvislosti s Bergovým *Wozzeckom.* Hudobnej verejnosti však v nemalej miere aj pre jazykovú bariéru (opera je napísaná v maďarčine) zostáva zastretá závojom neprístupnosti a v istom zmysle aj nezrozumiteľnosti hudobnej, ako aj textovej. V hudobnej literatúre nepoznám podobné dielo, ktorého by samotná hudobná reč, celková výstavba a vznik (dotýkajúce sa pritom skutočne všetkých kompozičných parametrov) boli natoľko determinované jazykom. Ba dovolím si ísť ešte ďalej, tvrdiac na základe vlastnej skúsenosti (po maďarsky som sa zrejme ako jeden z mála Slovákov – podotýkam dobrovoľne – krvopotne naučila), že kto aspoň trochu „nepričuchne" k maďarčine, tomu zostane navždy genóm tohto diela (teda aj jeho jedinečnosť) skrytý. Táto skladba je mojím prvým, a zaiste nie posledným pokusom skoncentrovať vlastné myšlienky a reflexie v súvislosti s touto operou a Bartókom vôbec. Konkrétnym hudobným citátom som sa vedome vyhla. Nešlo mi o to, aby som okomentovala citáty vlastnou hudbou a mala ich vša-

deprítomné ako zámienku na pleonazmy cudzieho hudobného sveta. Skôr mi išlo o to, ako pretaviť dlhodobý, skutočne mnohoročný styk s Bartókovým štýlom a maďarskou kompozičnou školou vôbec (a teda aj ich zákonitým vplyvom na moju hudobnú reč a následnú konfrontáciu s nimi) do vlastného hudobného jazyka. Myslím si, že od majstrov sa treba učiť a štúdiom ich diel podnietiť vlastný štýl ku kryštalizácii.

Aká teda bola táto Judit? Akýsi prototyp ženskej zvedavosti, no najmä neoblomnosti v odhodlaní ísť za svojím cieľom, bez ohľadu na nezvrátiteľné následky (napriek nespočetným radám a varovaniam svojho okolia opustí svojho otca, matku, snúbenca) a nepochybne kruté dôsledky pre ňu samu (stáva sa zaživa uväznenou, najkrajšou štvrtou manželkou, vládkyňou noci, o ktorej sám Modrofúz vzápätí, po získaní posledného kľúča od siedmej komnaty v jej prítomnosti i v prítomnosti troch predchádzajúcich, stále však žijúcich manželiek, začína rozprávať v minulom čase). Prečo chcela vedieť, čo sa skrýva za siedmymi dverami? Prečo ich chcela otvárať a vpustiť do hradu bez okien svetlo? Bola to azda láska, ktorá viac dáva ako berie a či zaľúbenosť, neodolateľná sebecká túžba vlastniť a hlavne zmocniť sa Modrofúza ako muža aj so všetkými jeho tajomstvami? Počas celej Bartókovej opery zaznieva replika: *„Poď, Judit, čakám ťa s bozkom!"*, na ktorú odpovedá: *„Daj mi (ostatné) kľúč(e), lebo ťa milujem"*. Táto výzva ma ohromuje dodnes. O tejto večnej dileme je aj moja skladba.

Zasvätenejší možno objavia isté alúzie na operu, tie však boli úmyslom. Snažila som sa s nimi pracovať veľmi opatrne a nenápadne. Mali byť len akýmsi vánkom, ktorý prinesie letmú reminiscenciu, o ktorej azda ani nevieme.

Oľga Kroupová

ŁUKASZ BOROWICZ študoval dirigovanie na Chopinovej hudobnej akadémii vo Varšave v triede Bogusława Madeya. Bol štipendistom Poľského ministerstva kultúry a Accademia Musicale Chigiana v Siene. Zúčastnil sa na viacerých medzinárodných súťažiach (Trento, Atény, Porto, Bamberg – špeciálna cena Nadácie Alice Rosner). V rokoch 2000–2001 bol asistentom Ivána Fischera, dirigenta Budapest Festival Orchestra, neskôr (2002–2006) asistentom Antoniho Wita v Národnej filharmónii a Kazimierza Korda v Národnej opere vo Varšave. Od roku 2007 je šéfdirigentom Poľského rozhlasového symfonického orchestra vo Varšave, s ktorým absolvoval viacero domácich a zahraničných vystúpení. Pravidelne hosťuje v Poľskej národnej opere, Poľskej baltickej opere v Gdańsku, Veľkom divadle v Lodži, Krakovskej opere a s Beethovenovým akademickým orchestrom. Spolupracoval s Bamberským symfonickým orchestrom, Ruským štátnym filharmonickým orchestrom, Dánskym rozhlasovým orchestrom, Bieloruským národným filharmonickým orchestrom, Ukrajinským národným filharmonickým orchestrom, I Pomeriggi Musicali a s väčšinou poľských orchestrov vrátane Varšavskej filharmónie. V septembri 2008 vystúpil v pražskom Rudolfine v rámci spomienkového týždňa pri príležitosti 40. výročia Pražskej jari.

MARCIN ZDUNIK študoval na Moniuszkovej hudobnej škole vo Varšave u Marie Walasek a Andrzeja Orkisza. V súčasnosti je poslucháčom Chopinovej hudobnej akadémie vo Varšave, kde je žiakom Andrzeja Bauera. Zúčastnil sa majstrovských kurzov pod vedením M. Flaksmana, L. Gorochova, G. Hoffmana, J. Bergera, C. Barczyk. Bol aktívnym účastníkom majstrovských tried a violončelového festivalu v rámci Kronberg Academy, získal štipendium na festivale Týždeň talentov v Tarnowe, štipendium spoločnosti Mozart-Gesellschaft Dortmund a Poľského ministerstva kultúry. Na konte má viacero ocenení z domácich i medzinárodných súťaží (Národná súťaž mladých violončelistov vo Vroclavi, Medzinárodná violončelová súťaž v Poznani, Medzinárodná súťaž violončelistov Liezen, Medzinárodná súťaž Markneukirchen, cena Letnej akadémie Universität Mozarteum Salzburg, 1. cena a Grand Prix za interpretáciu Lutosławského *Violončelového koncertu* na Medzinárodnej súťaži W. Lutosławského vo Varšave 2007). Roku 2008 reprezentoval Poľský rozhlas na Medzinárodnej tribúne mladých interpretov v Bratislave, kde získal titul Nový talent roka 2008. Pravidelne vystupuje ako sólista v Európe a Ázii uvádzajúc tiež vlastné kompozície, úpravy pre violončelo a komorné súbory. Ako sólista spolupracoval s orchestrami Pražský komorný orchester, Poľský rozhlasový symfonický orchester a Vroclavský komorný orchester.

MILAN PAĽA študoval hru na husliach na Konzervatóriu J. L. Bellu v Banskej Bystrici v triede Petra Strenáčika (1996–2000), pokračoval na Universität für Musik und darstellende Kunst vo Viedni v triede Jely Špitkovej a Rainiera Küchla, ako aj na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne, kde absolvoval v triede Františka Novotného. Počas štúdií sa zúčastnil na medzinárodných majstrovských kurzoch (u Vladimíra Spivakova, Semiona Jaroševiča, Jeana Guilloua). Milan Paľa je nositeľom ocenení z domácich i medzinárodných súťaží (Concourse Moderne Riga, Súťaž Leoša Janáčka v Brne, Súťaž Bohuslava Martinů, Anglo-Czecho-Slovak Trust London – absolútny víťaz a cena J. Kodouška za interpretáciu diel E. Suchoňa a M. Ravela, Súťaž slovenských konzervatórií, Cena Ľudovíta Rajtera 2009). Koncertoval vo viacerých európskych krajinách, ako sólista spolupracoval s orchestrami ako je Štátna filharmónia Brno, Slovenská filharmónia, Symfonický orchester slovenského rozhlasu, Kyjevský rozhlasový orchester, Petrohradský kongresový orchester, Petrohradský filharmonický orchester, Capella of St. Petersburg a s dirigentmi ako T. Guschlbauer, A. Černušenko, D. Svee, P. Gribanov). V spolupráci s L. Fančovičom nahral v minulom roku CD s kompletnou tvorbou E. Suchoňa pre husle a klavír.

SYMFONICKÝ ORCHESTER SLOVENSKÉHO ROZHLASU (SOSR) je od svojho vzniku v roku 1929 najstarším profesionálnym orchestrálnym telesom na Slovensku. Od počiatku svojej existencie mal orchester vo svojom programe silne zastúpenú pôvodnú domácu tvorbu a preto aj prvá fáza jeho

rozvoja bola spojená s obdobím rozkvetu slovenskej hudobnej moderny v dielach Alexandra Moyzesa, Eugena Suchoňa, Jána Cikkera a dalších. Spočiatku obsadením malý orchester postupne rozširoval svoje obsadenie a od roku 1942 začal uvádzať pravidelné verejné koncerty, naživo prenášané rozhlasom. V rokoch 1943–1946 bol šéfdirigentom SOSR významný chorvátsky umelec Krešimir Baranović, pod ktorého taktovkou zaznamenal orchester výrazný umelecký rast. Medzi ďalších šéfdirigentov orchestra patrili Ľudovít Rajter, Ladislav Slovák, Otakar Trhlík, Bystrík Režucha, Ondrej Lenárd, Róbert Stankovský a Charles Olivieri-Munroe. Okrem realizácie množstva nahrávok pre potreby Slovenského rozhlasu, orchester venuje zvláštnu pozornosť koncertným vystúpeniam v rámci vlastného koncertného cyklu a účinkuje aj na významných hudobných podujatiach na Slovensku. SOSR hosťoval na početných európskych pódiách, pravidelne spolupracuje s televíziou a s hudobnými vydavateľstvami (Opus, Supraphon, Marco Polo, Naxos, Arte Nova, HNH International, MMC Recordings). S orchestrom spolupracovali významní svetoví dirigenti a sólisti (Charles Mackerras, Zdeněk Košler, Václav Smetáček, Gidon Kremer, Peter Dvorský, José Carreras, Juraj Bartoš, Ivan Ženatý). V súčasnosti stojí na čele SOSR mladý slovenský dirigent Mario Košik.

ŠTVRTOK
12. NOVEMBER

Dvorana HTF VŠMU
19.00

09

DANIELA VARÍNSKA – klavír

Hlavný usporiadateľ koncertu: Hudobná a tanečná fakulta VŠMU

PAVOL ŠIMAI
Sonáta (1958)
Allegro moderato
Andantino cantabile
Rondo / Allegretto

VLADIMÍR BOKES
Sonáta pre klavír č. 4, op. 48 (1985)

JURAJ HATRÍK
Sonata ciacona (1971)
pre klavír

PRESTÁVKA

ROMAN BERGER
Sonáta 1960 (1960)

JEVGENIJ IRŠAI
Caspase Ten (2009) **

PAVOL ŠIMAI (1930, Levice) študoval v rokoch 1941–1943 hru na klavíri a náuku o harmónii u levického rodáka Pála Kadosu v Budapešti. Neskôr sa vrátil na Slovensko a pokračoval u Štefana Németha-Šamorínskeho, na VŠMU v Bratislave u Jána Cikkera (1951–1956, kompozícia) a napokon na základe štipendia u Paula Dessaua v Berlíne, ktorý mu umožnil integrovať sa do kultúrneho života krajiny (Šimai čoskoro spolupracoval aj s filmovými štúdiami DEFA). Od roku 1960 bol postupne zamestnaný ako pedagóg na bratislavskom Konzervatóriu, ako pracovník hudobného vysielania Československého rozhlasu a hudobný dramaturg Štúdia krátkych filmov v Bratislave. Od roku 1968 žije vo Švédsku, kde vyučoval na rôznych hudobných učilištiach v Södertälje, v Arvike a v Štokholme. Naposledy pôsobil na Vysokej hudobnej škole pri Univerzite v Göteborgu. Prechodne bol aj hudobným recenzentom denníka Göteborgs Handels-och Sjöfartstidning a pracoval ako klavírny technik a ladič. Vo svojej tvorbe z obdobia mladosti sa Pavol Šimai orientoval najmä na timbrovú zložku hudobného materiálu, inšpiroval sa aj melodikou slovenskej ľudovej piesne; nehľadiac na použité kompozičné prostriedky a postupy, jeho hudba, ktorá zostala vždy pevne zakotvená v tradícii, je nositeľom silne expresívneho náboja. Básnické texty svojich vokálnych skladieb (P. Neruda, E. Blomberg, G. Illyés a ď.) si vyberal nanajvýš starostlivo. Viacero skladieb napísal na podnet výtvarných prác manželky Jarmily Šimaiovej (*Náčrtky* pre dychové kvinteto).

Dielo (výber): *Flautová sonatína* (1952), *Zuzka*, balet (1956–1960), *Hovorí matka* pre komorný súbor a recitátora (1958), *Vittoria* pre symfonický orchester (1963), *Combattimenti* pre symfonický orchester (1965), *Meditácia* pre alt a sláčikové kvarteto (1966), *Sen a ráno*, cyklus miešaných zborov (1966), *Tri piesne pre soprán, violončelo a klavír* (1975), *Impresie* pre gitaru (1976), *Nordron* pre symfonický orchester/dych. orchester (1979/1998), *Klartext* pre soprán a klarinet (1978), *Škuľaví svedkovia* pre alt, súbor bicích nástrojov a trombón na texty N. Saxovej (1989/91), *Náčrtky* pre dychové kvinteto (1989–1990), *Concertino rustico* pre flautu a sláčikový orchester (1952/1991), *Mosty* pre klavír a dychové kvinteto (1992), *Utan ridá* pre dychový orchester (1992), *Odkaz* pre trúbku a dychový orchester (1993), *Fragmenty z Kafkovho denníka* pre alt a sláčikové kvarteto (1993), *Hudba pre violončelo a sláčikový orchester* (1986/1994), *Il Tramonto dal Monte Solaro a Capri* pre trúbku a organ (1994), *Vďaka* pre organ (1995), *Laetitia recignitionis* pre sláčikové trio (1995), *Tack* pre organ (1995), *Scény* pre komorný súbor (1995), *Hommage à Vladimír Kovář* pre dychový orchester (1997), *O, lappri!* pre orchester (1997), *Alle tarantella* pre klavír (1998), *Gonglot* pre miešaný zbor (1998), *Marcia funebre* pre flautu, husle, akordeón a klavír/dychy (1998), *Spegelresan* pre komorný orchester (2002).

VLADIMÍR BOKES (1946, Bratislava) okrem hry na violončele študoval na Konzervatóriu v Bratislave aj kompozíciu v triede Juraja Pospíšila a Viliama Kořínka (1960–1965). V štúdiu kompozície pokračoval na VŠMU v Bratislave v triede Alexandra Moyzesa a Dezidera Kardoša (absolvoval roku 1970 *1. symfóniou*). Najskôr prednášal teoretické predmety na Konzervatóriu, od roku 1975 vyučuje kompozíciu na VŠMU (za profesora bol menovaný

roku 1993). Bol predsedom festivalového výboru festivalu Melos-Étos (1993–1998). Bokes je skladateľom racionálneho založenia. Tvorivým a svojským spôsobom rozvíja vo svojej tvorbe odkaz Druhej viedenskej školy. Kombinuje dôslednú organizáciu prvkov (princíp tzv. zlatého rezu) s aleatorikou a so snahou zmocniť sa témbrových kvalít Novej hudby, pričom konfrontuje serializmus a tonalitu zasadením radu do tonálnych súvislostí. Ťažiskom Bokesovej tvorby je orchestrálna (6 symfónií, 2 klavírne koncerty) a komorná tvorba.

Dielo (výber): 6 symfónií (1970, 1978, 1982, 1986, 1988, 2003); 2 klavírne koncerty (1976, 1985); 4 klavírne sonáty (1963, 1973, 1979, 1985); *Sláčikové trio* (1963), *Sequenza per 9 stromenti* – hoboj, klarinet, fagot, lesný roh, trúbka, tuba, husle, viola, violončelo (1965), *La Folia*, ciaccona pre sólové husle (1967), 2 sláčikové kvartetá (1970, 1974), *Kadencia na pamiatku P. Picassa* pre flautu a gitaru (1973), *Dobrý deň Mr. Fibonacci*, cyklus klavírnych skladieb (1977), *Spôsob ticha*, cyklus piesní pre bas a 4 nástroje na básne J. Mihalkoviča (1977), *Línie* pre 12 spevákov (1978), *Hudba pre organ a dychy* (1986), *Coll'Age* pre klavír, 2 huslí, violu a violončelo (1989), *Prelúdiá a fúgy pre klavír* (1989), *Päť etud pre klavír*, pre ĽŠU (1989), *Deväť variácií na tému Z. Fibicha* pre klavír (1990), *Pater noster* pre trúbku a barytón (1990), *Missa Posoniensis* pre sóla, zbor, organ a orchester (1990), *Ave Maria* pre soprán a sláčikové kvarteto (1991), *Lied ohne Worte* pre mezzosoprán/trúbku in C, basklarinet a klavír (1992), *Haydn pri počítači*, predohra pre komorný orchester (1992), *Variácie na tému z Haydnovej Londýnskej symfónie* pre sólovú flautu (1992), *Variácie na tému Jána Cikkera* pre sólový klarinet (1992), *Variácie na tému J. Egryho* pre dychové okteto (1994), *Commedia dell'arte*,ária pre tenor a klavír na text ÚV ZSS z roku 1981 (1995), *Cadenza No. 3 per violino solo* (1995), *Capriccio pre flautu a klavír* (1996), *St. Martin*, hymnus pre miešaný zbor (1996), *Variácie na tému J. Haydna* pre orchester (1996), *Rondo pre hoboj a fagot* (1997), *Ostináto* pre kontrabas a klavír (1998), *Musique triste* pre husle, violu a violončelo (1996–1998), *Musica stricta* pre flautu, klarinet, husle, violončelo a klavír (1999), *Ária Margaréty* (2001), *Divertimento* (2001), *Concertino* pre komorný súbor (2004), *Pražské trio* pre flautu, hoboj a klavír (2004), *Csárdás Enikőnek* pre cimbal (2004), *...remembering to...* pre flautu, klarinet, akordeón a klavír (2005), *...nur eine Weile...* pre husle, akordeón a violončelo (2005), *PF 2007* pre klavír (2007), *Appeal* pre cimbal a sláčikový orchester (2008), *Postlúdium k Storočnici E. Suchoňa* pre komorný súbor (2008).

Sonáta voľne nadväzuje na *Klavírny koncert č. 2* z roku 1984. Vznikla o rok neskôr už v celkovo lepšej situácii; na východ od nás už zavládla „perestrojka". Skladba je pokračovaním v tendenciách, aktuálnych i v iných dielach z tohto obdobia – spája tonalitu a serializmus, stavia k sebe často vzdialené výrazy, pracuje s kategóriou času. Nádej, že predošlé neskutočné peripetie sa predsa len dobre skončia, bola stále silnejšia. Asi preto sonáta nevyústi do absurdného záveru, končí zmierlivo. Rozdiel vo formovej koncepcii v porovnaní s koncertom spočíva v tom, že dvojica kontrastných tematických zložiek prechádzajúcich v zreteľných fázach postupnými premenami napokon vyústi do záveru, kde opäť dostáva tú istú podobu ako na začiatku, len z pôvodných dvoch „tém" sa v priebehu sonáty vyvinuli tri. Je to analógia s *Hrou dvojíc* z Bartókovho *Koncertu pre orchester*, prenesená do iných hudobných paramet-

rov, z tematickej do tektonickej štruktúry. V sonáte je prítomné presvedčenie o správnosti zvolenej cesty, nie je v nej miesto pre výraz rezignácie a absurdity, prítomný v *Druhom klavírnom koncerte.* Klavírna *Sonáta č. 4*, op. 48, odznela po prvý raz v skvelom podaní Dany Varínskej v roku 1987.

Vladimír Bokes

JURAJ HATRÍK (1941, Orkucany) pokračoval po gymnaziálnych štúdiách u Alexandra Moyzesa (súkromné štúdium kompozície 1955–1958), neskôr aj na VŠMU v Bratislave (1958–1963). V rokoch 1965–1968 absolvoval ašpirantské štúdium v odboroch kompozícia a hudobná psychológia (VŠMU, Filozofická fakulta UK). Pôsobil ako pedagóg na konzervatóriách v Košiciach a v Bratislave, neskôr na Katedre hudobnej teórie VŠMU. Bol odborným spolupracovníkom Slovenského hudobného fondu (1971–1990), od roku 1991 pôsobí na VŠMU ako docent, od 1997 ako profesor skladby. Popritom pôsobí aj na univerzitách v Nitre a v Prešove. Hatríkov individuálny skladateľský vývoj je do veľkej miery ovplyvnený jeho inklinovaním k mimohudobným podnetom – zaoberá sa literatúrou, poéziou, estetikou i filozofiou hudobného diela. Sémantickou pointou skladateľových diel je kontrast a boj protikladov – dobra a zla, lásky a nenávisti, ale i prostoty a komplikovanosti. Túto konfrontáciu samozrejme prenáša do kompozičného procesu a do využitia štrukturálno-technických prostriedkov. Hatrík vychádzal z tradičných kompozičných postupov, čo sa premietlo vo využívaní tradičnej formovej schémy i melodicko-rytmických útvarov v rámci tzv. rozšírenej tonality v jeho dielach z prvého tvorivého obdobia (*Symfonietta*, *Monumento malinconico*). V priebehu 60. rokov upriamil svoju pozornosť na kompozičné postupy Novej hudby, pričom mimoriadnu dôležitosť pripisuje ľudskému hlasu a ním nesenej výpovedi (*Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať*, *Čakanie*). V neskoršom období smeroval Hatríkov skladateľský vývoj k nahradeniu kontrastných elementov metaforou, či meditáciou. Mimoriadnu aktivitu vyvíja skladateľ na poli hudobnej pedagogiky; množstvo jeho skladieb je adresovaných deťatu – mladému interpretovi i poslucháčovi a jeho výchove bez zaťaženia konvenciami tradičnej hudobnej výchovy (skladby podporujúce kreativitu, hudobno-scénické projekty).

Za svoju tvorbu získal skladateľ viacero ocenení – Cenu mesta Skopje za vokálnu skladbu *Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať* (1967), Cenu mesta Piešťany za skladbu *Sonata ciacona* (1971), Cenu J. L. Bellu za *Ponorenú hudbu* (1984), Cenu SOZA za najúspešnejšiu skladbu v oblasti vážnej hudby v roku 2006 *O Marhuľke a Vĺčkovi Jabĺčkovi.*

Dielo (výber): *Canto responsoriale* pre dva zbory a tympany (1965), *Introspekcia* na latinské texty pre sólový soprán a komorný orchester (1967), *Dvojportrét* pre orchester (1970), *Sonata ciacona* pre klavír (1971), *Da capo al fine (Spev o ľudskom živote)*, poéma pre veľký orchester (1972–1973), *Denník Táne Savičevovej*, monodráma pre soprán a dychové kvinteto (1976), *Fragmenty z denníka* pre ženský zbor (1977), *Šťastný princ*, hudobno-scénická kompozícia na motívy O. Wilda (1978), *1. symfónia „Sans Souci"*

(1979), *Ponorená hudba* pre soprán, sólové husle a 12 sláčikových nástrojov (1982), *Vox memoriae / Hlas pamäti*, cyklus pre 4 inštrumentalistov (1983), *Moment musical avec J. S. Bach*, komorná kantáta pre soprán a komorný súbor (1985), *2. symfónia „Victor"* pre zbor, tenor a orchester (1987), *Diptych* pre klavírne trio (1988), *Adamove deti*, tragifraška pre 8 spevákov, klaviristu a komorný orchester na texty slovenských ľudových príslovía a porekadiel (1991), *Schola ridicula*, kantáta pre detský zbor a orchester (1991), *Partita giocosa* pre akordeón (1992), *Stratené deti*, hudba pre bas a sláčikové kvarteto na poéziu Gregoryho Orra (1993), *Deväť malých prelúdií* pre klavír (1993), *Rozprávky pre Barborku I.–III.* pre klavír (1994). *Notetto di studi facili per fisarmonica* (1994), *An die Musik, sonáta-depeša Schubertovi* pre husle, klarinet, violončelo a klavír (1994), *Svetlo*, sonata-cantata (1996), *Sonáta-depeša* pre komorný súbor (1997), *Klzisko 1951*, mizanscéna II pre komorný súbor (1998), *Requiem za Irisku* pre herca a komorný súbor (1998), *Spievaj, klavír!* (1998), *Bájky o levovi*, spevohra pre deti na motívy Ezopových bájok pre detský zbor, sóla, pantomímu, klavír a ľahko ovládateľné nástroje (1999), *„Liebe, Sinn und Not" / „Kde láskou, zmyslom, núdzou..."*, sonata per contrabasso (1999), *Dievča a strom*, 3 baladické prelúdiá pre dvoje huslí uvádzané vokálno-klavírnymi incipitmi (1999), *Litánie okamihu* (2000), *Liebe, Sinn und Not...*, sonáta pre hoboj a klavír (2000), *Ecce quod natura*, koncertná fantázia pre klavír a orchester (2002), *Due movimenti per tre* pre hoboj, klarinet a fagot (2003), *Western Story (O neposlušnej Cindy)*, malý hudobný western na melódie a motívy amerických ľudových piesní (2004), *Dolcissima mia vita...*, poéma pre sláčikové kvarteto (2005), *Bolo – nebolo*, triptych pre klavír (2006), *V domu otca mojevo...* pre miešaný zbor (2007), *Tri venovania*, triptych pre alt, bas a komorný orchester (2008).

Neviem, ako by som označil uvedenie diela, ktoré v podaní slovenského klaviristu – dávno nebohého, ale nezabudnuteľného I. Paloviča – zaznelo prvý a posledný raz pred 33 rokmi (1971) ako víťazné dielo prvého ročníka Ceny mesta Piešťan. Bránim sa slovu „repríza"... Najskôr by asi vyhovovalo „obnovená slovenská premiéra", pretože – napriek občasnému záujmu pianistov – až Dana Varínska prekonala bariéru obrovskej interpretačnej náročnosti tejto mojej skladby a prináša jej celkom nové poňatie. Keď som skladbu písal, mal som v predstave najmä Lisztovu *Sonátu h mol* – kolos, ktorý v jednočasťovej mohutnosti a tematickej sústredenosti skrýva pôdorys veľkorysého trojčasťového sonátového cyklu. Navyše som pridal princíp ciacony, neustálej „zlatej nite", ktorá sa vinie procesom; je to – mimochodom – hudobný nápad, ktorý pochádza z mojej ranej mladosti. V zahraničí *Sonatu ciaconu* v osemdesiatych rokoch skvele zvládla a uvádzala nemecká klaviristka Bianca Sietzius.

Juraj Hatrík

ROMAN BERGER (1930, Cieszyn, Poľsko) súkromne študoval hudobnú teóriu, hru na klavíri a organe u Jana Gawlasa, skladateľa a organistu v Katoviciach. Po maturite na gymnáziu začal študovať na katovickej Vysokej hudobnej škole, roku 1952 však bol nútený presťahovať sa s rodinou do Bratislavy. Tu pokračoval v štúdiách klavírnej hry na VŠMU (u Frica Kafendu a Štefana Németha-Šamorínskeho). Neskôr pôsobil ako koncertný klavirista i pedagóg, pričom sa venoval aj kompozícii. V rokoch 1961–1965 opäť štu-

doval na VŠMU (kompozíciu ako prvý žiak Dezidera Kardoša). Štúdium zavŕšil skladbou *Transformácie – štyri skladby pre veľký orchester*, ktorá sa stala priam stelesnením snáh dobovej avantgardy. Neskôr naďalej vyučoval klavírnu hru na konzervatóriu, pracoval v Zvukovom štúdiu Československej televízie, v rokoch 1969–1971 pôsobil ako externý pedagóg na Katedre teórie hudby na VŠMU. Normalizácia zasiahla do jeho života tragicky – bol prepustený zo zamestnania, až v roku 1976 začal pôsobiť v Umenovednom ústave Slovenskej akadémie vied (do 1991). V roku 1991 sa angažoval vo výbore vznikajúceho festivalu Melos-Étos. Na návrh medzinárodného kuratória univerzitných profesorov mu Viedenská univerzita udelila v roku 1988 Herderovu cenu za udržiavanie a rozvíjanie európskych kultúrnych tradícií. V roku 2007 získal Výročnú cenu Ministra kultúry a národného dedičstva Poľskej republiky za vynikajúce výsledky v oblasti hudby.

Berger začal písať hudbu ako autodidakt a takmer výlučne sa venoval klavírnej kompozícii. Vychádzal z medzivojnovej a povojnovej avantgardy (Druhá viedenská škola, Boulez), no už počas štúdií sa prejavil ako výrazná skladateľská osobnosť (*Suita v starom slohu pre sláčikové, bicie a klávesové nástroje* – 1963, *Transformácie* – 1965). V skladbách z tohto obdobia skladateľ riešil problematiku integrácie novodobého hudobného jazyka, vzťah presnej organizácie i náhody, racionálnej konštrukcie i kompozičnej intuitívnosti. Neskôr sa snažil syntetizovať hudobnú tradíciu i myslenie avantgardy. Toto úsilie vyvrcholilo vo vytvorení novodobej teórie harmónie (v spise *Logické zásady harmonického systému*, v ktorom sa snažil algebraizovať tónové štruktúry). Z kompozično-technického hľadiska riešil problémy serializmu, aleatoriky, štrukturácie hudobného materiálu pod vplyvom štýlových trendov hudby 20. storočia a ich vyjadrovacích prostriedkov. Od 70. rokov badať uňho príklon k výrazovosti, k expresii a symbolizmu. V tomto období Berger prekonal východiská avantgardy a do svojich kompozičných predpokladov začal zapájať vo väčšej miere sémantické dimenzie. V poslednom období v jeho kompozičnom ideále popri problémoch harmónie hrá čoraz výraznejšiu rolu meditácia. Berger sa stal jedným z priekopníkov v oblasti elektroakustickej hudby na Slovensku, čo len dosvedčuje jeho sklon k experimentovaniu. Skladateľ je aj mimoriadne plodným hudobným spisovateľom – v početných esejách, štúdiách a prednáškach reaguje na aktuálne problémy v spoločnosti, v umení a kultúre. Knižne vydal zbierky esejí *Hudba a pravda* a *Dráma hudby*. Berger je typom autora, ktorý vo svojich kompozíciách a hudobnovedných reflexiách kladie dôraz na filozoficko-etický rozmer výpovede.

Dielo (výber): *Suita v starom slohu pre sláčikové, bicie a klávesové nástroje* (1963), *Transformácie – štyri skladby pre veľký orchester* (1965), *Elégia in memoriam J. Rúčka*, mg pás (1969), *Konvergencie I, II, III* pre sólové sláčikové nástroje (1969, 1970, 1975), *3. sonáta „da camera"* pre klavír (in memoriam F. Kafenda) (1971), *Epitaf Kopernikovi*, mg pás (1973), *Memento po smrti M. Filipa* pre orchester (1974), *Litánia k stromom*, mužský zbor na text H. Jasiczeka – pamiatka zavraždeným v Životiciach (1975), *De profundis* pre bas, klavír a violončelo na text T. Rózewicza (1980), *Exodus II* (s motívom M.

Kabeláča) pre organ (1981), *Sonáta* pre husle a klavír (s motívom K. Szymanowského) (1983), *Exodus-Finále* pre organ (1987), *Adagio pre Jana Branneho* pre husle a klavír (1987), *November music I* pre klavír (1989), *Adagio II Pokánie* pre husle a klavír (1988–1990), *Soft (November Music I.)* pre klavír (1989), *Invencie II.* pre klavír (1990), *Wiegenlied* pre mezzosoprán a klavír na text E. Gutjahrovej (1991), *Transgressus*, EA (1993), *Torzo*, scény III a V z nedokončenej komornej opery *An der schönen blauen Donau* (1994), *Exodus I, II, III* (1997), *Requiem da camera s témou W. Lutosławského*, pre klavírne trio (1998), *Semplice* pre klavír (2000), *Korczak in memoriam* – fragmenty pre sláčikové kvarteto (2000), *Korczak in memoriam* pre mezzosoprán, violu, violončelo, flautu, organ, tympany a sláčikové kvarteto (2000), *Post scriptum* pre sláčikový orchester (2004), *Pesničky zo Zaolzia* pre sláčikové kvarteto (2004), *Musica pro defunctis* pre orchester (2008), *Improvisation sur Herbert* pre zbor (2007), *Oblúk* pre klavír (2007).

Teoretické práce (výber): *Nová paradigma* (1980), *Múzeum a utópia* – úvod do filozofie dokumentácie (1988), *„Menticída"* včera a dnes (1991), *Webern? Varèse?* (1991), *Hudba a totalita* (1991), *Kresťanstvo a nacionalizmus* (1993), *Stály konflikt medzi umením a mocou* (1993), *Semiotika a prax* (príspevok na medzinárodnom semiotickom sympóziu na Sorbonne, 1994), *Hudba a pravda*, výber textov z rokov 1977–1987 (1997).

Klavír je médium, ktoré Romana Bergera sprevádza po celý jeho život, venovaný hudbe. S klaviatúrou boli spojené jeho hudobné začiatky, štúdiu klavírnej a organovej hudby sa venoval v Katoviciach aj na VŠMU v Bratislave. Až ako koncertujúci klavirista a klavírny pedagóg sa stal študentom skladby a tento jeho záujem nakoniec prevládol. Zoznam Bergerových klavírnych skladieb začína prvou klavírnou sonátou (*Fantasia quasi una sonata*) z roku 1955. V klavírnych skladbách z prelomu 50. a 60. rokov, medzi ktoré spolu so *Sonátou 1960* patrí *Päť veľmi krátkych skladieb*, *Päť štúdií*, *32 variácií na krátku tému* a *Malá suita*, sa skladateľ zameral na analýzu hudobného jazyka a hľadanie nových princípov integrácie hudobnej textúry. *Tretia sonáta „da camera" in memoriam Frico Kafenda* (1971) spája seriálny i tonálny princíp, pričom ostáva nositeľom závažnej expresívnej výpovede. Bergerove klavírne kompozície z posledného obdobia sa zameriavajú na harmonický parameter skladby, ktorý autor povýšil na hlavného nositeľa hudobného procesu.
Sonáta 1960 prebieha na pozadí Messiaenovho modálneho systému, ten je však prispôsobený dramaturgii dynamicky chápanej formy. Je venovaná Iljovi Zeljenkovi.

JEVGENIJ IRŠAI (1951, Petrohrad) je ruským skladateľom a klaviristom pôsobiacim na Slovensku. Roku 1969 ukončil štúdium na Špeciálnej desaťročnej hudobnej škole (kompozícia u S. J. Volfenzona, klavír u T. B. Rumševiča), neskôr pokračoval na Konzervatóriu N. Rimského-Korsakova vo svojom rodnom meste – kompozíciu u S. S. Černova a V. A. Uspenského (absolvoval roku 1975), klavír u P. A. Serebrjakova (absolvoval roku 1978). Od roku 1979 je členom Zväzu skladateľov Ruska. Ako klavirista koncertoval v Španielsku, Bulharsku a Maďarsku. V rokoch 1971–1991 pôsobil ako pedagóg klavírnej hry a kompozície na Špeciálnej desaťročnej hudobnej škole

v Petrohrade. Po príchode na Slovensko bol korepetítorom opery Štátneho divadla v Banskej Bystrici (1991–1992), pôsobil na Konzervatóriu J. L. Bellu ako profesor kompozície a hry na klavíri (1992–1996), od roku 1996 prednáša na Katedre hudobnej a estetickej výchovy na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Stal sa významným organizátorom hudobného života – okrem koncertov na konzervatóriu zorganizoval roku 1997 medzinárodný festival Hudobné salóny v Banskej Bystrici. Od roku 1993 je členom Spolku slovenských skladateľov. V súčasnosti vyučuje kompozíciu na VŠMU v Bratislave.

Jevgenij Iršai je skladateľom, ktorý vo svojom diele citlivo a originálnej pretvára výdobytky európskej a ruskej hudobnej tradície. Experimentuje s tradičným zvukom, harmóniou, rytmom i melodikou, inšpiráciu nachádza aj v pravoslávnej liturgickej hudbe, jeho skladby zaujmú intenzitou výrazu. Dominantnou časťou jeho tvorby sú zborové skladby i diela pre sólový hlas so sprievodom rôznych nástrojových kombinácií, pričom skladateľ preukázal cit pre stvárnenie básnického textu. Venuje sa komornej, orchestrálnej tvorbe i malým hudobno-dramatickým formám, tiež poézii a publikovaniu odborných článkov. Autora, ktorého diela odzneli o. i. na javisku akademického Malého divadla opery a baletu 1973 v Leningrade (*Don Juan*) a v rámci medzinárodných festivalov vo viacerých európskych krajinách i v USA, zaradil S. Vasenko do „skupiny neskorého postkonzervativizmu" (Sovietskaja muzyka 1990, č. 2). V roku 2004 vydal Hudobný fond profilové CD Jevgenija Iršaia *omni tempore* (*Sedem reflexií in C*, *Sonáta pre Edvarda Griega*, *BACH...*, *Omni tempore*, *Musical Remake*, *Concetto rituale*) a nemecké vydavateľstvo Akvamarin Verlag vydalo CD *E. M.* na ktorom skladateľ interpretuje klavírne diela W. A. Mozarta, L. van Beethovena a F. Chopina.

Dielo (výber): *Variácie pre klavír* (1968), *Don Juan, alebo láska ku geometrii* podľa M. Frischa (1973), *Improvizácie Kandinského* pre fagot a kontrabas (1978), *Sedem odrazov in C*, sonáta pre klavír (1983), *Sonáta – Lúčenie* pre violončelo a klavír (1985), *Epigrafy*, kantáta na básne A. Tarkovského pre miešaný zbor (1985), *Cestovná symfónia* pre lesný roh a klavír (1987), *Hovor*, štyri romance pre soprán a violončelo (1987), *Anagram na meno Ernst Bloch* pre sláčikový komorný orchester (1994), *Menuet na ostrove* pre spev, šepot, potlesk, pohyb a klávesový nástroj na básne N. Hosťoveckej (1994), *Die Tage wollen länger werden*, 7 piesní pre mezzosoprán a klavír na básne I. Bachmannovej, *Toccata pre 12 violončiel a klavír* (1996), *Exodus* (1996), *I'm not going to die today, I'm only going again away* pre organ (1997), *Variácie pre violončelo* (1996), *Nenávisť*, sonáta pre husle a klavír (2003), *Zvezda* (na slová A. Feta) pre zbor (1996–1997), *Omni tempore* pre husle (1999–2000), *BACH...* pre husle, violu, violončelo a klavír (2000), *Musical Remake* pre violončelo a klavír (2002), *Concetto rituale* pre akordeón (2003), *Nenávisť* pre husle a klavír (2003), *Anstaborling anagramango* pre husle, akordeón, klavír a kontrabas (2004), *Radikálny rez* pre 2 klavíry (2005), *4.48 Kyrie eleison* pre soprán, klarinet, tympany, veľký bubon, klavír, husle a violončelo (2005), *Koncert pre husle, violončelo a orchester Uangazimi/Zmiznutie* (2006), *Quotations*, koncert pre klavír a orchester (2007), *Odnikiaľ s láskou* pre husle (2008), *do, Lac(s)i, fa* pre klavír (2008), *Surmounting* pre hoboj, husle a klavír (2009).

Skladbu *Caspase Ten* som skomponoval na objednávku Daniely Varínskej. Kaspázy (caspase) sú dôležité enzýmy katalyzujúce procesy v živom organizme. Kaspáza 10 patrí k iniciačným kaspázam, ktoré v organizme človeka spúšťajú mechanizmus ničenia buniek. Tento proces môže byť škodlivý, môže však aj pozitívne pôsobiť na ochranu organizmu. Vedci predpokladajú, že keď dokážu regulovať mechanizmus činnosti kaspáz, budú nielen môcť liečiť rôzne ťažké ochorenia, ale budú schopní spomaliť napríklad aj proces starnutia.
Nechávam úplne voľný priestor imaginácii poslucháčov, aby mohli posúdiť, ako to súvisí s hudbou, ktorú som skomponoval.

Jevgenij Iršai

DANIELA VARÍNSKA absolvovala okrem štúdia na Konzervatóriu (A. Elanová) a VŠMU v Bratislave (A. Kafendová, R. Macudzinski) aj študijné pobyty na leningradskom Konzervatóriu (D. A. Svetozorov) a vo Weimare (H. Boschi). Roku 1965 zvíťazila na Chopinovej súťaži v Mariánskych Láznach, diplom získala aj na Medzinárodnej klavírnej súťaži v Leeds (1969). Pôsobila ako klavírny pedagóg na Konzervatóriu v Bratislave (1972–1983) a od roku 1990 na VŠMU (k jej študentom patrili J. Palovičová, N. Skuta a Z. Štefunková). Získala Cenu Zväzu slovenských skladateľov a koncertných umelcov za propagáciu súčasnej slovenskej hudby (1986), Cenu Frica Kafendu za vynikajúce interpretačné výkony a reprezentáciu slovenského koncertného umenia (1991) a Cenu hudobnej kritiky za prínos v oblasti interpretácie komornej hudby (1995).
Daniela Varínska sa venuje sólistickej i komornej hre. Koncertuje a pravidelne vystupuje na popredných hudobných festivaloch v Európe, v Kanade, v USA a v Ázii. Spolupracovala s domácimi a zahraničnými telesami, v oblasti komornej hudby sú jej partnermi významní umelci (Cappella Istropolitana, Musica aeterna, Moyzesovo kvarteto). Je tiež uznávanou čembalistkou a hráčkou na kladivkovom klavíri. Realizovala nahrávky pre spoločnosti Marco Polo (J. L. Bella), Musica (A. Albrecht), Donau, Opus, Hudobný fond (V. Bokes, Beethovenove sonáty na kladivkovom klavíri). V rámci abonentných koncertov Slovenskej filharmónie predviedla a následne nahrala komplet Beethovenových klavírnych sonát (Diskant 2008).

PIATOK 13. NOVEMBER

Divadlo Aréna
19.00

10

zeitkratzer

Frank Gratkowski – klarinet, saxofón
Hild Sofie Tafjord – lesný roh
Hilary Jefferey – trombón
Reinhold Friedl – umelecký vedúci, klavír
Maurice de Martin – bicie nástroje
Burkhard Schlothauer – husle
Anton Lukoszevieze – violončelo
Werner Dafeldecker – kontrabas
Marc Weiser – elektronika

Ralf Meinz – zvuk
Andreas Harder – svetlá

DIVADLO ARÉNA
BRATISLAVSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ

Koncert sa koná v spolupráci s divadlom Aréna

MERZBOW (MASAMI AKITA)
Groove Attack *

ZBIGNIEW KARKOWSKI
White (2002) *

JAMES TENNEY
Critical Band (1988) *
pre komorný orchester

LOU REED
Metal Machine Music, Part 1 (1975) *

Prestávka

REINHOLD FRIEDL
Xenakis [a]live! (2007) *

MERZBOW (1956, Tokio, rod. Masami Akita, jeho pseudonym má pôvod v názve koláží *Merzbau* nemeckého umelca Kurta Schwittersa) je priekopníkom noise music, experimentálnej hudby a dark ambient – špecifických odnoží industriálnej a elektroakustickej hudby. Jeho tvorbu charakterizuje živelnosť, eruptívnosť a totálna spontaneita. V roku 1979 založil spolu so spolužiakom Kiyoshim Mizutanim noise projekt *Merzbow*. Ich hudobná produkcia sa začiatkom 80. rokov šírila najmä prostredníctvom demonahrávok. Týmto spôsobom (nadnesene označovaným ako „partizánska vojna v džungli hudobného biznisu") sa ku konzumentom dostalo približne 300 autentických nahrávok súboru. Merzbow sa zakrátko stal popredným zoskupením japonskej noise scény (spolu so skupinami Hijokaidan a Hanatarash). V tomto období používali hlavne syntetizátory a rôzne zvukové efekty, neskôr v 90. rokoch začali na vystúpeniach využívať laptopy. Ich vystúpenia prebiehajú v hraniciach free-jazzu, novej hudby a performing art. Merzbow využíva zvukové efekty syntetizátorov, spätnú väzbu, zvuk strojov a rôznych domácky vyrobených nástrojov. V protiklade s „ortodoxnou" noise music však Masami Akita vo svojej hudbe využíva aj elementy melódie a rytmu. V 90. rokoch inovoval svoj štýl pod vplyvom blackmetalových skupín.

Dielo (výber): štúdiové albumy – *Metal Acoustic Music* (1981), *Material Action for 2 Microphones* (1981), *Collection 001* až *010* (1981–1982), *Solonoise 1–2* (1982), *Mechanisation Takes Command* (1983), *Performance Series Vol. 1–5* (1983–1984), *Pornoise Xtra* (1985), *Antimonument* (1986), *Rainbow Electronics* (1990), *Metal Mad Man* (1992), *Venereology* (1994), *Noisembryo* (1994), *Music for Bondage Performance 2* (1996), *Frog+* (2001), *Merzbeat* (2002), *Bloody Sea* (2006).
Koncertné albumy: *Live in Khabarovsk, CCCP* (1988), *Dutch Tour 1989* (1992), *Live in Geneva* (2005). Box sets – *Merzbow* (50 CD, 2000), *13 Japanese Birds* (2009).

ZBIGNIEW KARKOWSKI (1958, Krakov) začal ako osemročný hrať na klavíri a flaute, neskôr študoval na Hudobnom lýceu Fryderyka Chopina v Krakove, roku 1979 odišiel do Švédska a študoval kompozíciu u M. Edlunda, B. Holtena, L. J. Werleho a A. Parmerunda na Štátnom kolégiu v Göteborgu (od 1985). Na Univerzite v Göteborgu vyštudoval estetiku modernej hudby a na Chalmerskej technickej univerzite počítačovú hudbu (1986–1989). Popritom pôsobil v Elektroakustickom štúdiu v Štokholme. Po ukončení štúdií sa vzdelával v sonológii na Kráľovskom konzervatóriu v Haagu, navštevoval skladateľské kurzy a semináre v Aix-en-Provence a v Avignone (u Iannisa Xenakisa, Oliviera Messiaena a Georgesa Aperghisa). V rokoch 1990–1993 pôsobil v STEIM (Studio for Electro Instrumental Music) v Amsterdame, neskôr ako „artist in residence" v berlínskom Tachelos Kunsthaus (1994–1995), kde spolupracoval umelcami ako Blixa Bargeld a Elektronaut. V súčasnosti je aktívnym členom undergroundovej noise scény v Tokiu, kde žije od roku 1995 (spolupracuje napríklad s Masamim Akitom).
Zbigniew Karkowski je aktívnym skladateľom akustickej i elektroakustickej hudby. Píše symfonickú (viacero skladieb pre Göteborský symfonický or-

chester) i komornú hudbu, skomponoval operu. Vydal viac ako 100 CD, píše hudbu aj pre film a divadlo. Je zakladajúcim členom tria Sensorband, ktoré sa venuje interpretácii elektroakustickej hudby. Na svojich umeleckých cestách sa predstavil v Európe, Ázii, Severnej a Južnej Amerike i Austrálii.

Dielo (výber): albumy: *Bad Bye Engine* (1984), *Uexkull* (1991), *Phauss/Karkowski/Bilting* (1992), *Disruptor* (1998), *World As Will* (1998), *Mutation* (1999), *Choise Of Points For The Application Of Force* (2000), *It* (2000), *Reverse Direction And Let The Sound Reach Out To You* (2000), *Whint* (spolupráca s Franciscom Lopezom, 2000), *Function Generator* (2001), *Consciously Unconscious Unconsciously Conscious* (2002), *World As Will II* (2002), *ElectroStatics* (2003), *Turnoff* (2003), *Attuning/Attending* (2004), *Intensifier* (2004), *KHZ* (2005), *One And Many* (2005), *Live At Waterland* (2006), *Continuity* (2007), *Divide by Zero* (2007), *World As Will III* (2008).

Filozofia tvorby Zbigniewa Karkowského je odrazom jeho životných skúseností a postojov. Autor tvrdí, že geografický, politický a sociálny „exil" je hlavnou podmienkou pre skutočnú a pravdivú hudobnú kreáciu. Zničené musia byť tiež kultúrne koncepty doterajších hudobno-teoretických systémov, aby uvoľnili priestor pre nové teórie. Odrazom týchto zámerov je avantgardná skladba *White* z roku 2002.

JAMES TENNEY (1934, Silver City, Nové Mexiko – 2006, Valencia, Kalifornia) bol americkým skladateľom a vplyvným teoretikom. Študoval kompozíciu u Johna Cagea a Edgarda Varèsa na Juilliard School of Music v New Yorku, Bennigton College a Univerzity of Illinois, neskôr informačné technológie u Lejarena Hillera na Denverskej univerzite. Na začiatku kariéry sa venoval predovšetkým počítačovej hudbe, neskôr svoj záujem orientoval na akustické nástroje s príležitostným využitím elektroakustiky. V 60. rokoch udržiaval kontakty s newyorskou avantgardou (Cage, Feldman, Browne). V tom čase pracoval s elektrickými zvukovými zdrojmi, s obľubou používal alternatívne ladenia. Významnou bola jeho spolupráca s Bellovými laboratóriami. Vydal teoretický spis *Meta/Hodos* (1961) v ktorom načrtol novú metódu analýzy. Pre pochopenie hudobných fenoménov pokladal za dôležité poznanie konceptuálnych a vedeckých princípov obsiahnutých v diele. Tenney bol aj významným bádateľom v oblasti mikrotonálnej hudby. V rokoch 1993–1994 prednášal v Berlíne, neskôr pôsobil na Polytechnickom inštitúte v Brooklyne, Kalifornskej univerzite a Univerzite v Toronte.

Dielo (výber): *Choregrams*, javiskové dielo (1964), *Three Rags* pre klavír (1969), *Quiet Fan for Eric Satie* (1970–1971), *For 12 Strings (rising)* (1971), *Clang* pre orchester (1972), *Three Harmonic Studies 1* pre orchester (1974), *Tangled Rag* (1978), *Chromatic Canon* pre klavír (1980), *Deus ex machina*, javiskové dielo (1982), *Bridge* pre klavír (1984), *Critical Band* (1988), *Flocking* pre klavír (1993), *Spectrum 3* pre orchester (1995), *Last Spring in Toronto* (2000).

Skladba *Critical Band* (1988) pre komorný orchester je postavená na poma-

lej mikrointervalovej zmene (expanzii) v rozsahu veľkej sekundy nad a pod tónovým centrom (a=440Hz). Skladateľ skúma percepčné hranice toho, čo pokladáme za konsonanciu. Kombinácie použitých princípov často u poslucháča evokujú mimohudobné predstavy. Dielo pochvalne zhodnotil John Cage a *Critical Band* vyhlásil za *„najzaujímavejšiu skladbu, ktorú v posledných rokoch počul"*.

LOU REED (1942, Brooklyn, New York, rod. Lewis Allan Reed) je americkým rockovým spevákom, gitaristom a skladateľom. Študoval angličtinu na Syracuse University v New Yorku, v priebehu 60. rokoch sa však začal venovať výlučne hudbe. Od roku 1965 bol gitaristom, spevákom a autorom piesní skupiny The Velvet Underground, ktoré sa tematicky často dotýkali tabuizovaných problémov (sadizmus a masochizmus, transsexualita, prostitúcia, drogová závislosť). Ako gitarista bol Lou Reed priekopníkom rozličných inovatívnych efektov – zvukovej deformácie (distortion) a s ňou spojenej spätnej väzby, alebo využívania neštandardných ladení. Roku 1970 opustil kapelu a začal sólovú kariéru. Výraznejší úspech zaznamenala skladba *Walk on the Wild Side* z albumu *Transformer* (1972), nasledujúce albumy *Berlin* alebo *Sally Can't Dance* vyvolali protichodné reakcie. Rozruch a odmietavé stanovisko kritiky priniesol dvojalbum *Metal Machine Music* (1975) pozostávajúci zo slučiek gitarových spätných väzieb. Spolu s bývalým spoluhráčom Johnom Calem nahral album *Songs for Drella* (1987) venovaný zosnulému Andymu Warholovi (Warhol produkoval debutový album *The Velvet Underground & Nico*; Drella bola jeho prezývka). Reed ako skladateľ dosiahol uznanie, získal viacero ocenení (Rád čestnej légie), je aktívny v politike. Výrazný úspech zaznamenal jeho konceptuálny album *Ecstasy* (2000), odrážajúci osobné skúsenosti s manželstvom a medziľudskými vzťahmi. V minulom roku sa Reed oženil s dlhoročnou hudobnou partnerkou – violončelistkou, speváčkou a performerkou Laurie Anderson.

Dielo (výber): albumy: *The Velvet Underground & Nico* (1967), *The Velvet Underground* (1969), *Lou Reed* (1972), *Transformer* (1972), *Berlin* (1973), *Sally Can't Dance* (1974), *Metal Machine Music* (1975), *Rock and Roll Heart* (1976), *Legendary Hearts* (1983), *Songs for Drella* (1987), *New York* (1989), *Ecstasy* (2000), *The Raven* (2003). Koncertné albumy: *Rock'n'Roll Animal* (1974), *Lou Reed Live* (1975), *Live in Italy* (1984), *Animal Serenade* (2004).

Dvojalbum *Metal Machine Music* s podtitulom *The Amine ß Ring* (RCA 1975) pozostával zo slučiek gitarových spätných väzieb, nahraných v rôznych rýchlostiach. Neštandardným spôsobom ladené gitary umiestnil Reed pred reproduktory a nechal ich rozozvučať prostredníctvom spätnej väzby. Album pozostávajúci zo štyroch „skladieb" *Part 1–4* (každá trvá približne 16 minút) nahral umelec vo svojom newyorskom byte. Najväčší vplyv na *Metal Machine Music* mala hudba La Monte Younga, ktorú písal pre svoj súbor Theatre of Eternal Music (jeho členmi boli aj John Cale, Tony Conrad a Agnus Maclise,

s ktorými Reed spolupracoval v skupine The Velvet Underground). Dobová kritika album *Metal Machine Music* odsudzovala (Rolling Stones Records Guide), mnohí poslucháči však boli nadšení. Legendárny zvukový režisér Bob Ludwig porovnával význam nahrávky s dielami klasických avantgardných skladateľov Xenakisa a Stockhausena. Album v každom prípade ostáva jedným z najdôležitejších pilierov industriálnej hudby, pričom Reed ním anticipoval žánre ako punk, heavy metal a industriálny rock.

REINHOLD FRIEDL (1964) je nemeckým skladateľom, klaviristom a performerom. Okrem štúdia klavíra u Renaty Werner, Alana Marksa a Alexandra von Schlippenbacha sa zaoberal matematikou a hudobnou vedou v Stuttgarte a Berlíne. Zúčastnil sa na viacerých štipendijných pobytoch a projektoch (Eurocréation Paris, Villa Serpentara, STEIM Amsterdam). Založil súbory Piano–Inside–Out a zeitkratzer, ktorý vedie. V rámci súboru sa venuje prezentácii novej hudby bez štýlových a žánrových hraníc s využitím nezvyklých hráčskych techník (pre konvenčný inštrumentár transkriboval napríklad skladbu Lou Reeda *Metal Machine Music*). Friedl pôsobil ako kurátor Podewilovho centra pre súčasnú hudbu, spolupracoval s Masami Akitom, Elliotom Sharpom, Dietrom Schnebelom, Lou Reedom, Mariom Bertoncinim, Phillom Niblockom a i. Ako skladateľ skúmajúci nové možnosti akustických nástrojov o svojej tvorbe hovorí: „Hudba je prax, kompozícia, interpretácia a improvizácia sú spontánne aktivity, z ktorých jedna inšpiruje druhú. Moja práca nezačína filozofiou alebo estetickou teóriou. Filozofické a estetické teórie síce často môžu inšpirovať rôzne projekty, avšak s podmienkou, že ma nedovedú k strate senzuality, erotizmu a iracionality."

Dielo (výber): *Au Défaut De Silence*, EA minimalistická kompozícia v spolupráci s M. Vorfeldom (2001), *Anostalgia*, elektronická jazzová kompozícia v spolupráci s E. Sharpom (2002), *Message Urgent* s M. Vorfeldom a B. Günterom (2004), *Fuechtify*, jazzová improvizácia s E. Sharpom (2006), *Pech*, EA experimentálna kompozícia s M. Vorfeldom (2006), *Schönberg Pierrot Lunaire Cheap Imitation* (2007), *Xenakis [a]live!*, experimentálna EA (2007).

Experimentálna elektroakustická kompozícia *Xenakis [a]live!* z roku 2007 je až impresionistickou poctou jednému z najvýznamnejších skladateľov 20. storočia – Iannisovi Xenakisovi (1922–2001). Reinhold Friedl preinštrumentoval pôvodne elektroakustickú kompozíciu, na rozdiel od Reedovej *Metal Machine Music* však nejde o konkrétnu Xenakisovu skladbu. Reorchestrácia, podobne ako v prípade Reedovej skladby, oživuje pôvodnú textúru a použitím zosilnených akustických nástrojov Friedl pretvára Xenakisovu hudbu, ktorá bola založená na zvuku vygenerovanom v štúdiu. Autor sa sústreďuje na poslucháčsku skúsenosť a pritom rozvíja svoju koncepciu, ktorá sa zakladá na jeho vlastnej akustickej percepcii Xenakisových diel a vplyve jeho stochastických techník. Skladbu robí poslucháčsky sugestívnou skutočnosť, že autor len zriedka upúšťa od prudkých zmien a kontrastov. Sprievodné

video (autorom je Lillevan z intermediálneho združenia Rechenzentrum) je inšpirované Xenakisovými matematickými kompozičnými technikami a fotografiami mesta Persepolis.

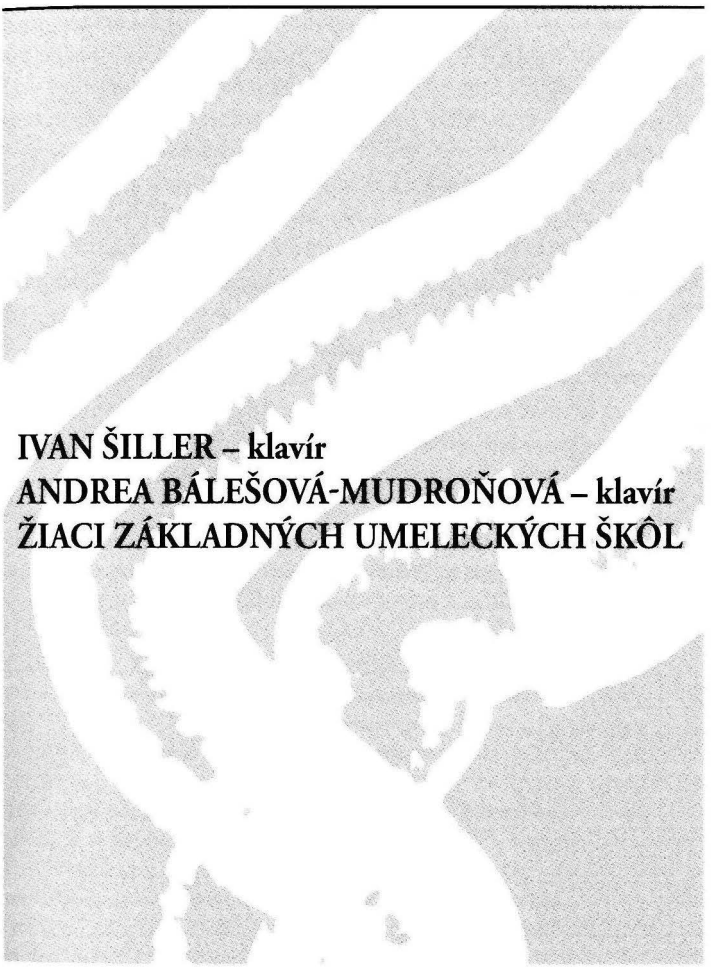
Súbor **zeitkratzer** vznikol v roku 1999. Koncept tohoto európskeho sólistického ansámblu pod vedením umeleckého vedúceho Reinholda Friedla je skutočne unikátny: deväť hudobníkov, osvetľovač a zvukový inžinier žijú a pôsobia v rozličných európskych mestách – od Viedne cez Amsterdam po Londýn – a stretávajú sa na pracovných stretnutiach v Berlíne. zeitkratzer nezastrešuje žiadna inštitúcia – vďaka tejto nezávislosti disponuje súbor osobitosťou a originalitou dramaturgického smerovania. Jeho repertoár ponúka diela a projekty takých rôznorodých osobností ako Karlheinz Stockhausen, Lou Reed, Carsten Nicolai, John Cage, Keiji Haino, Jim O'Rourke, James Tenney, Helmut Oehring, La Monte Young, Merzbow či Alvin Lucier, a, samozrejme, množstvo interdisciplinárnych spojitostí. Do projektov vstupujú členovia súboru bez obavy zo „znesvätenia" novej hudby. zeitkratzer úročí schopnosti a zručnosti svojich členov, osobitosť ich hráčskych techník, ich skúsenosti s elektronikou a technológiami, s novou a improvizovanou hudbou, experimentálnym rockom a populárnou hudbou, noise, ambientom i folklórom. Rôznorodá koncepcia súboru sa stretáva s uznaním z mnohých strán (ocenenie German Jazz Award – F. Gratkowski, kooperácia s Kings College Cambridge – A. Lukoszevieze, objednávka Francúzskeho zastupiteľstva – R. Friedl). Popri koncertovaní v európskych krajinách súbor nahral desiatku albumov – posledné tri *Volksmusic*, *Schönberg Pierrot Lunaire Cheap Imitation* a *3CD-Box* vyšli vo vydavateľstve zeitkratzer RECORDS.

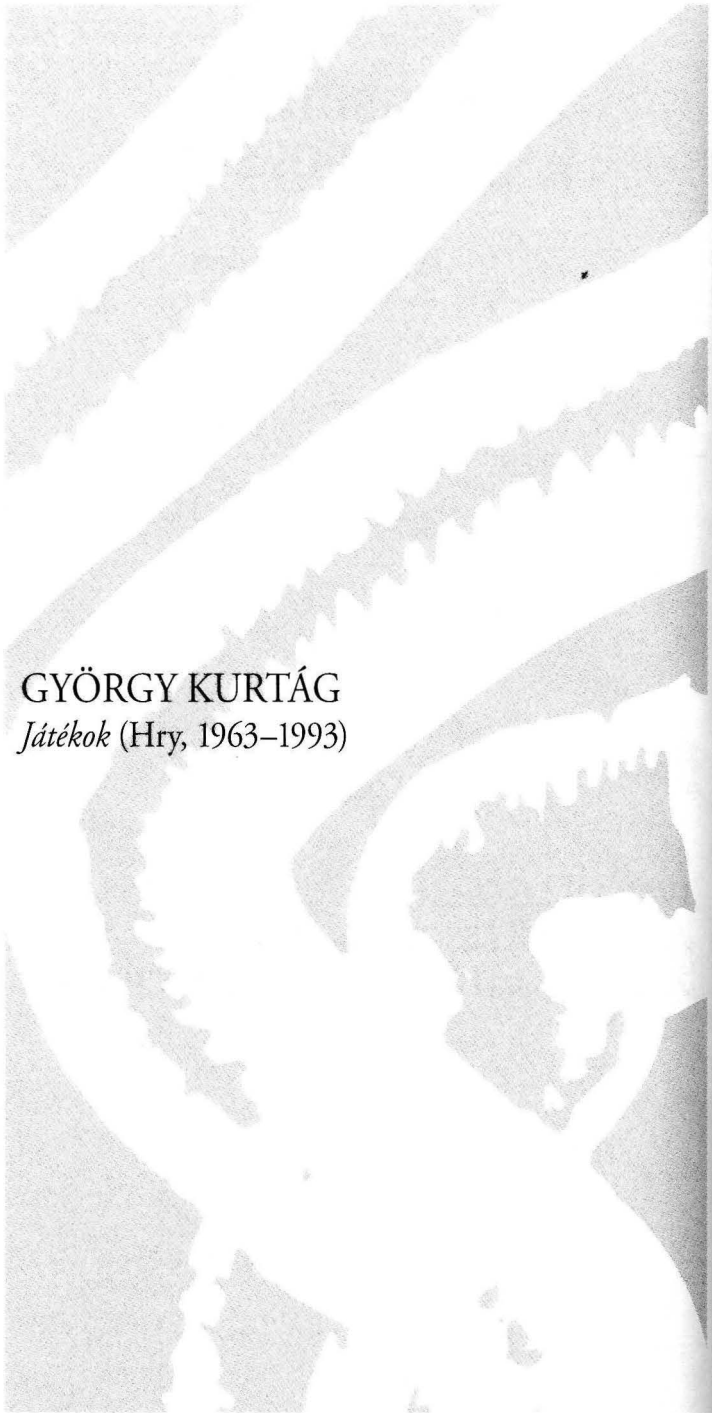
SOBOTA
14. NOVEMBER

Zrkadlová sieň
Primaciálneho paláca
10.30

11

IVAN ŠILLER – klavír
ANDREA BÁLEŠOVÁ-MUDROŇOVÁ – klavír
ŽIACI ZÁKLADNÝCH UMELECKÝCH ŠKÔL

GYÖRGY KURTÁG
Játékok (Hry, 1963–1993)

GYÖRGY KURTÁG (1926, Lugos/Lugoj, Rumunsko) začal svoje hudobné štúdiá roku 1940 štúdiom klavírnej hry u Magdy Kardosovej a štúdiom kompozície u Maxa Eisikovitsa v Temešvári. Po skončení II. svetovej vojny sa presťahoval do Budapešti v nádeji, že sa stane žiakom Bélu Bartóka (s rovnakým cieľom prišiel do Budapešti tiež z Rumunska iba o niečo starší György Ligeti, s ktorým Kurtága odvtedy spájalo pevné priateľstvo). Túto nádej zmarila správa o Bartókovom úmrtí. Kurtág potom študoval na Hudobnej akadémii F. Liszta v Budapešti u Sándora Veressa, Ferenca Farkasa, Pála Kadosu a Lea Weinera (1946–1951, absolvoval v odbore klavír a komorná hudba), neskôr v Paríži (1957–1958), kde bol v kontakte s psychologičkou Mariannou Steinovou a navštevoval kurzy Oliviera Messiaena a Dariusa Milhauda. Po inšpiratívnom stretnutí s Karlheinzom Stockhausenom v Kolíne sa Kurtág vrátil do Budapešti, kde žije dodnes. Pôsobil ako korepetítor Národnej filharmónie (1960–1968), bol profesorom klavírnej hry, neskôr komornej hudby na Hudobnej akadémii v Budapešti (1967–1993). Ako držiteľ DAAD štipendia strávil rok v Berlíne, v rokoch 1993–1995 bol sídelným skladateľom Berlínskeho filharmonického orchestra, v sezóne 1995/1996 v tej istej funkcii vo viedenskom Konzerthause. Roku 1996 sa stal čestným profesorom na Kráľovskom konzervatóriu v Haagu. György Kurtág je nositeľom domácich a medzinárodných ocenení (Erkelovej a Kossuthovej ceny, titulu Officier des Arts et des Lettres, členstva v Bavorskej akadémii krásnych umení, Akadémii umení Berlín, Herderovej ceny, Rakúskej štátnej ceny pre európskeho skladateľa, Foundation for Contemporary Arts Grants to Artists Award, dánskej Sonning Award, americkej Grawemeyer Award za skladbu *...concertante...*).

Rozhodujúci vplyv na formovanie Kurtágovho hudobného jazyka mal Webern a Bartók. Ťažisko jeho tvorby spočíva v komornej hudbe, v miniatúre, vo fragmente, ktoré neraz spája do veľkých celkov. Roku 1995 sa zúčastnil na spoločnom projekte 15 skladateľov (L. Berio, F. Cerha, P. H. Dittrich, M. Kopelent, G. Kurtág, J. Harbison, A. Nodheim, B. Rands, M.-A. Dalbavie, J. Weir, K. Penderecki, W. Rihm, A. Schnittke/G. Roždestvenskij, J. Yuasa) na kompozícii *Rekviem zmierenia*, ktorého premiéru v Stuttgarte uviedol Helmuth Rilling s Israel Philharmonic Orchestra a Gächinger Kantorei.

Dielo (výber): *Violový koncert* (1954), *Sláčikové kvarteto* (1959), *Dychové trio* (1959), *Osem klavírnych skladieb* (1960), *Osem duet pre husle a cimbal* (1961), *Jelek* pre sólovú violu (1961), *The Sayings of Péter Bornemisza* pre soprán a klavír (1963–1968), *In Memory of a Winter Sunset*, štyri fragmenty pre soprán, husle a cimbal (1969), *Štyri capricciá* pre soprán a komorný súbor (1972), *Hry* pre klavír, 4 knihy (1973–1976), *Štyri piesne na básne Jánosa Pilinszkého* pre bas/basbarytón a komorný súbor (1975), *S. K. Remembrance Noise* pre soprán a husle (1975), *Messages of the late Miss R. V. Troussova* pre soprán a komorný súbor (1976–1980), *Hommage à Mihály András* pre sláčikové kvarteto (1977), *Herdecker Eurythmie* pre flautu/husle/hlas a tenorovú lýru (1979), *The Little Predicament* pre pikolu, trombón a gitaru (1978), *Tre pezzi* pre husle a klavír (1979), *Bagately pre flautu, klavír a kontrabas* (1981), *Omaggio a Luigi*

Nono pre zbor a cappella (1979), *Scény z románu* pre soprán, husle, kontrabas a cimbal (1981–1982), *Fragmenty Attilu Józsefa* pre sólový soprán (1981), *Sedem piesní* pre soprán a cimbal (1981), *Osem zborov* (1981–1984), *Kafka-Fragmente* pre soprán a husle (1985–1986), *Three Old Inscriptions* pre soprán a husle (1986), *Requiem po drugu* pre soprán a klavír (1986–1987), *...quasi una Fantasia...*(č. 1 pre klavír a skupiny nástrojov 1987–1988, č. 2 pre klavír, violončelo a komorné súbory 1989–1990), *Officium breve* pre sláčikové kvarteto (1988–1989), *3 in memoriam* pre klavír pre 1-2-3 ruky (1988–1990), *Ligatura-Message to Frances-Marie (The Answered Unanswered Question)*, 3 verzie pre rôzne obsadenia (1989), *Náhrobok pre Stephana* pre gitaru a skupiny nástrojov (1989), *Ligature e Versetti* pre organ (1990), *Hommage à R. Sch.* pre klarinet, violu a klavír (1990), *Samuel Beckett: What is the Word* pre sólový alt, hlasy, klavír a komorný súbor v priestore (1991), *Transkripcie od Machauta až po J. S. Bacha* pre klavír (dueto pre 6 rúk a pre 2 klavíry (1974–1991), *Životopis* pre 2 klavíry a 2 basetové rohy (1992), *Pohľad späť – staré a nové* pre 4 hráčov, *Hommage à Stockhausen*, komponovaný program diel a transkripcií skladateľových diel pre trúbku, kontrabas a klávesové nástroje (1993), *Tre pezzi per violino e pianoforte* (1993), *Hry* – 2. séria pre klavír (1975–1993), *Piesne clivé a smutné*, 6 zborov s nástrojmi (1980-1994), *Friedrich Hölderlin: An...* (1993–1995), *Stele* pre veľký orchester, *Messages for Orchestra* (1991), *Rekviem zmierenia* (*Epilóg*) pre miešaný zbor a nástroje (1995), *Hölderlin-Gesänge* pre barytón (1993–1995), *Samuel Becket* pre barytónové sólo, *Einige Sätze aus den Sudelbüchern Georg Christoph Lichtenbergs* pre sopránové sólo (1996), *Tre pezzi per clarinetto e cimbalo*, *Signs, Games and Messages* pre sláčiky (1989–1996), *Scenes* pre flautu (1999), *Miriam Marbé in memoriam* pre tri zobcové flauty (1999), *Šesť kusov pre trombón a klavír* (1999), *Piesne na básne Anny Achmatovovej* pre soprán a súbor (1997–, nedokončené), *...concertante...* pre husle, violu a orchester (2003), *Hipartita* pre husle (2004), *Six Moments Musicaux* pre sláčikové kvarteto (2005).

Játékok Györgyho Kurtága je jedno z najdôležitejších diel modernej výučby hry na klavíri a rozvíjania hudobnej zručnosti a tvorivosti. Sedemdielny cyklus vytvára priestor na experimentovanie so zvukom, so spôsobom, ako sa zmocniť hudobného nástroja, a tak súčasnými ušami a rukami objavovať hudbu. Ivan Šiller už dlhodobo mapuje tento priestor spolu s niektorými učiteľmi a žiakmi základných umeleckých škôl. Preto vyšiel s iniciatívou pozvať deti a tínedžerov na festivalové pódium a spolu s nimi interpretovať výber z *Hier* známeho maďarského skladateľa. Nie je ich veľa, ale hádam ich vystúpenie motivuje ďalších študentov a ich učiteľov zahĺbiť sa viac do hudby 20. storočia. Lebo je stále čo objavovať. Aj ako interpret, aj ako poslucháč.

Ivan Šiller

Játékok (Hry) sú otvoreným dielom. V rokoch 1963–1993 skomponoval Kurtág sedem zošitov miniatúr pre dva klavíry. Skladateľ si želal, aby *Játékok* neboli vnímané ako študijný materiál alebo náhodná zbierka: nie je to návod na klavírnu hru, ale dielo otvárajúce možnosti na experimenty. Kurtágova hudba s výraznou emocionálnosťou, hlbokým a vrúcnym bohatstvom zahŕňa široké spektrum ľudských pocitov, od krehkých, nestálych piesní k nespútanej radosti z hry. Kurtág vystaval svoje dielo mimo pominuteľnosti prírody, mimo obmedzení a možnej „nezmyselnosti" ľudského života. Vyznačil sym-

boly, vyrazil mince ako mýto pre Chárona. Zanechal stopy svojej existencie. Jej dosah je len zdanlivo mizivý. Mnohé zo skladieb sú mimoriadne drobné, avšak pritom sú to sebestačné, dokonalé diela, podobné neukončeným zlomkom. Vo sfére večnosti je všetko mozaikou. Čriepky a útržky obsahujú ohromnú moc. Sú bezmocné, vystavené každému napospas; ponúkajú všetko, aj keď len na malom priestore; sú existenciou, smerujúcou k najzásadnejšej ľudskej tragédii: „Ecce Homo".

Peter Bitterli (krátené)

IVAN ŠILLER je koncertným klaviristom, dirigentom a organizátorom hudobných projektov. Bol žiakom Milice Kailingovej (ZUŠ Ľ. Rajtera), Daniely Varínskej (VŠMU v Bratislave) a Daana Vandewalleho (Kráľovské konzervatórium v Gente). Zúčastnil sa na Medzinárodných interpretačných kurzoch v Piešťanoch, bol štipendistom Internationale Ferienkurse für Neue Music Darmstadt, Tanglewood Music Center, USA (2005) a Banff Centre for the Arts, Kanada (2007). Ocenenia získal aj na medzinárodných súťažiach (European Music Competition for Youth, Hamburg a i.). Ako sólový a komorný hráč koncertuje doma i v zahraničí. Medzi jeho komorných partnerov patria A. Bálešová, J. Lupták, G. de Vries, E. Ginzery, P. Klinck, D. Danel, P. Guiridi. Spolupracuje s rôznymi zoskupeniami a orchestrami (VENI ensemble, Ostravská banda, Prague modern, Komorní sólisti Bratislava, Phoenix ensemble, Tanglewood Music Center Orchestra, Melos Ethos Ensemble) ako aj so súčasnými skladateľmi (D. Matej, P. Zagar, J. Iršai, M. Lejava, B. Milaković, M. Seneši, Y. Wyner, G. Schuller, L. Andriessen, J. Rose). Podieľal sa na realizácii opery Ľ. Burgra a M. Burlasa *Tvárou tvár* v Luxemburgu (2001), spolupracoval s divadelnými súbormi *Walpurgis* (Antverpy) a *Wederzijds* (Amsterdam), s ktorými uviedol novú produkciu o hudbe a živote Charlesa Ivesa (2002–2003). V spolupráci s Nitrianskou galériou a s použitím hudby Erika Satieho vytvoril happening *Vexations* (2006), so študentami VŠMU predviedol slovenskú premiéru skladby Steva Reicha *Six Pianos* (2009) a pripravil ďalšie koncerty v tomto netradičnom obsadení.
Ivan Šiller dirigoval mládežnícky spevokol Eben Ezer a detský spevokol Kvapôčky. Je zakladateľom a umeleckým riaditeľom festivalu Space, zameraného na prezentáciu hudby 20. storočia. Popri koncertnej činnosti realizuje viacero hudobných a hudobno-edukačných projektov pre deti, mládež a ich pedagógov (cykly tvorivých dielní a koncertov Stretnutia s hudbou). Od roku 2008 pripravuje Hammerklavierfestival zameraný na prezentáciu dobového nástroja z 19. storočia a komorný festival Schubertiády. Je členom festivalového výboru festivalu Melos-Étos.

ANDREA BÁLEŠOVÁ (rod. Mudroňová) absolvovala Konzervatórium v Žiline (u Evy Kudjovej), VŠMU v Bratislave (u Cyrila Dianovského a Idy Černeckej). V štúdiách pokračovala na Kráľovskom Konzervatóriu v Gente u Daana Vandewalleho (klavírna hra so zameraním na súčasnú hudbu)

a u Marcela Lequeuxa (komorná hudba). V štúdiu komornej hry pokračovala v majstrovskej triede Jana Michielsa na inštitúte pre postgraduálne vzdelávanie Orpheus Institut v Gente (2004–2005). V roku 2005 ukončila doktorandské štúdium na Univerzite Komenského v Bratislave. Absolvovala interpretačné kurzy u P. Jasmina, E. Indjića, L. Bermana, v roku 2000 získala štipendium na Medzinárodnej letnej akadémii Praha-Viedeň-Budapešť v rakúskom Badene (u G. Nádora a P. Toperczera). Aktívne participovala na majstrovských seminároch hudby 20.storočia a súčasnej hudby u A. Ljubimova (Schönberg) a Jana Michielsa (Ligeti, Kurtág). Bola štipendistkou Internationale Ferienkurse für Neue Musik Darmstadt (K. Haan, N. Hodges, U. Wiget, 2004), Luxemburského veľkovojvodstva (na Medzinárodných interpretačných kurzoch; D. Protopopescu, 2005), Európskeho centra umení Hellerau v Drážďanoch (2005) a účinkovala ako členka medzinárodného súboru v projekte Zeitsplitter na festivale Drážďanské dni súčasnej hudby 2006. V tom istom roku absolvovala semináre improvizovanej hudby pod vedením A. Lukoszeviezeho v Drážďanoch. V roku 2002 sa zúčastnila na Medzinárodnej súťaži K. Pendereckého v Krakove, kde získala 2. miesto v kategórii komorná hudba (klarinet a klavír).

Venuje sa sólovej i komornej hre (spolupráca s I. Šillerom, M. Mártonovou-Kormanovou, M. Duarte-Štreitovou, Melos Ethos Ensemble, súborom Trio Neue Musik, Ensemble Neue Musik Bratislava). Aktívne spolupracuje so súčasnými skladateľmi, pravidelne účinkuje na domácich a zahraničných festivaloch. Podieľala sa na realizácii viacerých nahrávok a CD vydaní (autorské CD M. Lejavu *Chant d'amour,* 2006; *Musik für/aus Ravensbrück*, 2003; CD skladateľského združenia SOOZVUK, 2005; debutové CD *Melos Ethos Ensemble*, 2005; *Slovaks for the Warsaw Autumn*, 2006; nahrávky víťazných skladieb Moyzesovej súťaže spolu s Melos Ethos Ensemble, 2006; Musica contemporeanea a Trio Neue Musik, 2007).

SOBOTA
14. NOVEMBER

Zrkadlová sieň
Primaciálneho paláca
19.00

12

QUASARS ENSEMBLE

Andrea Bošková – flauta
Júlia Gálová – hoboj
Martin Mosorjak – klarinet
Diana Cibuľová – klavír
Martin Opršál – bicie nástroje
Marek Zwiebel – husle
Peter Mosorjak – husle
Peter Zwiebel – viola
Andrej Gál – violončelo

IVAN BUFFA – klavír, dirigent

VIERA JANÁRČEKOVÁ

Noneto (2009) **

pre flautu, hoboj, basový klarinet, klavír, bicie,
2 husle, violu a violončelo
(skladba skomponovaná na objednávku festivalu Melos-Étos)

TRISTAN MURAIL

Territoires de l'oubli (Krajiny zabudnutia, 1977) *

pre klavír

PRESTÁVKA

GÉRARD GRISEY

Vortex Temporum (Vír časov, 1994–1996) *

pre klavír a päť nástrojov
I. à Gérard Zinsstag
attaca
II. à Salvatore Sciarrino
attaca
III. à Helmut Lachenmann

VIERA JANÁRČEKOVÁ (1951, Svit) študovala na Konzervatóriu v Bratislave a na AMU v Prahe (klavír u Ilony Štěpánovej-Kurzovej, čembalo u Zuzany Růžičkovej). Pôsobila ako sólová klaviristka i ako pedagogička. V období normalizácie emigrovala do Kanady, neskôr do Nemecka, kde pedagogicky pôsobila v Rottenburgu. Bola aktívna aj ako v rámci zoskupenia Janárček duo (husle/klavír). Od konca 80. rokov pôsobí ako skladateľka v slobodnom povolaní. V 90. rokoch vyvinula nové techniky nástrojovej hry a notácie, pričom v jej partitúrach sa prejavuje osobitý spôsob zaobchádzania so zvukom a rezonanciou. Hudba Viery Janárčekovej je senzuálna, prekvapujúca, technicky brilantná a mimoriadne expresívna. Skladateľka sa zúčastnila na Medzinárodných kurzoch pre novú hudbu v Darmstadte (1986, 1990, 1992, 1998) a za svoju tvorbu získala viacero ocenení: dve ceny z Medzinárodnej súťaže skladateliek v Mannheime (1994), prvú cenu na Súťaži komornej hudby v Bratislave (1996) a Cenu Wolfganga Zippela (1997). Roku 2000 sa na pozvanie Gidona Kremera stala sídelnou skladateľkou Medzinárodného festivalu v Lockenhause, kde zazneli vo svetovej premiére jej štyri diela (*Quadratura* pre violončelo sólo, *Pulsator* pre klarinet, violončelo a klavír, *6. sláčikové kvarteto* a *Dotyk* pre sláčikové kvarteto). Profilové CD s jej komornými kompozíciami vydala spoločnosť Intersound PRO VIVA (1999), klavírna skladba *Splitter-nackt* pre klavír a mg pás sa objavila na albume *New Slovak Music for Piano* (Hevhetia 2006).

Dielo (výber): 7 sláčikových kvartet (1984, *„Vom Kahlschlag zur Lichtung"*, 1984–1985, 1986, 1989,1992, 2000, 2007), *F+F* pre klavír (1982), *6 haiku* pre husle a klavír (1982), *Avalokiteshvara*, štyri piesne pre barytón a klavír na text U. Holbeina (1983), *Nespavosť*, sexteto pre klarinet, hoboj, fagot, dva lesné rohy a klavír (1983), *Abgestaubte Saiten* pre klavír (1986), *Sedem čínskych piesní* pre soprán/tenor a klavír (1986), *Heftige Landschaft mit dreizehn Bäumen* pre sláčikový orchester (1987), *Lieder auf der Flucht* pre mezzosoprán a komorný súbor na text I. Bachmann (1987), *Zwischen ON und OFF* pre hlas, flautu, hoboj, klarinet a klavír (1989), *Der geheimnisvolle Nachen* pre mezzosoprán a violončelo na text F. Nietzscheho (1989), *Issa Haiku* pre mezzosoprán a violončelo (1989), *Donna Laura*, dramatická scéna pre mezzosoprán a 15 nástrojov na text Christine Brückner (1989), *Actionen R* pre klavír, recitáciu a pantomímu (1989), *Hymnos an Vater Lärm* pre mezzosoprán a bicie na text U. Holbeina (1990), *Antiophoenix* pre 8 violončiel (1990), *Sechs Siebenschläferinnen* pre zbor (1990), *Beschattungstheater* pre 4 violončelá (1990), *Klavírny koncert* (1991), *Ashrukantha* pre sláčikové nástroje, harfu a klavír (1991), *Scatto automatico* pre sláčikové nástroje, bicie a harfu (1992), *Irre Parabel* pre orchester (1993), *Ozeanische Sekunde* pre orchester (1994), *Quintessenzen* pre basovú flautu a sláčikový orchester (1998), *durchpulst* pre flautu (2001), *Splitternackt* pre klavír a mg pás (2003), *wabi – sabi*, trio pre husle, akordeón a violončelo (2005), *Samorast*, trio pre klarinet, klavír, tam-tam a marimbu (2006), *Klavírny koncert* (2008), *Spievanky*, 5 slovenských ľudových piesní (2008), *Narratorium*, septeto pre flautu, hoboj, klarinet, klavír, husle, violu a violončelo (2008).

Táto skladba sa dotýka, alebo prekračuje viacero najkrajnejších hraníc. Hranica absolútnej hudby nie je pevná; voľba tónov, faktúra, farebnosť alebo

techniky hry nie sú abstraktné, ale naplnené obsahom, výpovedné, ďaleko od akéhokoľvek „l'art pour l'art"; zato veľmi blízke k životnej energii, ako i k jej zničeniu. Je priamo fyzickým zážitkom, ako sa v úvode priestor otvára, rozširuje, zahusťuje. Atmosféra je od už začiatku ako z iného sveta. K tomu napomáha zvláštne ladenie sláčikových nástrojov; scordatura je založená na preladení strún od základného A podľa radu alikvotných tónov. Na každom nástroji síce jedna struna ladená v A ostáva, zvyšné však hráči preladia podľa tretieho až sedemnásteho alikvotného tónu pretransponovaného do hlbokej polohy, kde sa stane základným tónom nového radu. Týmto systémom vzniknuté deriváty – od týchto strún získané nové prirodzené flažolety stoja navzájom v komplikovaných, ale vždy proporcionálnych vzťahoch. Spektrálne nebo sa otvára. Dychové nástroje sa pripájajú v mikrotonálnych, pre túto skladbu špeciálne skonštruovaných stĺpcoch. Otázka disonancií nie je namieste – podstatné je napätie a jeho stupňovanie pomocou diferenciálnych kmitov, ktoré sa v štiepení vĺn chovajú agresívne.
Formálne diely sa neobjavujú náhle, prudko, ale plynulo sa striedajú, prekrývajú, prikrádajú alebo miznú. Oproti väčšine súčasných skladieb tu hrá dôležitú úlohu harmónia. Je rozvinutá na základe organického intervalového rastu a ubúdania. V rôznych nástrojoch prinášam tóny vejárovite v nádhernom mikrointervalovom dychu, šikmo posunutom do viacerých časových priebehov, ktoré sa v uchu opäť spájajú do kozmických harmónií (podľa Adorna *„vertikale Dissoziation"*). V priebehu skladby sa vyskytujú prekvapivé súzvuky, zhody, ale aj tvrdé perforácie a vzájomné rušenia, až po ničivé vzťahy. Priebeh je podstatný, existenciálny, bez zvyčajného posudzovania o hodnotách. Týmto sa otvára možnosť k individuálnemu prístupu a voľnému, slobodnému výkladu diela.

Viera Janárčeková

TRISTAN MURAIL (1947, Le Havre) sa zaslúžil o redefinovanie chápania hudobného materiálu viac než ktorýkoľvek iný žijúci skladateľ. Návratom k základným akustickým vlastnostiam zvuku objavuje hudobný svet neuveriteľnej originality; inovácie v oblasti teórie, sofistikovanosť, záujem o harmóniu, sonoritu a farbu radia Muraila k línii popredných francúzskych skladateľov (Pierre Boulez, Olivier Messiaen, Maurice Ravel a Claude Debussy).
Jeho otec Gérard bol básnikom, matka Marie-Thérésa Barrois novinárkou. Literatúre sa venujú aj jeho traja súrodenci – brat Lorris a sestry Elvire a Marie-Aude, ktorá je poprednou francúzskou autorkou detských kníh. Po štúdiách ekonómie a klasickej i severoafrickej arabčiny Murail navštevoval kompozičnú triedu Oliviera Messiaena na Parížskom konzervatóriu (1967–1972), kde vyštudoval aj počítačovú hudbu. Roku 1971 získal Rímsku cenu a dva roky strávil ako štipendista Francúzskej akadémie krásnych umení v Ríme. Tu sa zoznámil s tvorbou Giacinta Scelsiho, na ktorého ho upozornil už Messiaen. Roku 1973 založil spolu s Gérardom Griseym a Michaëlom Lévinasom súbor Ensemble itinéraire, ktorý mal zásadný význam pre aplikáciu a zavá-

dzanie nových teórií a techník stojacich na začiatku vývoja spektrálnej hudby (pojem použil skladateľ a filozof Hugues Dufourt v článku *Musique spectrale* až roku 1979). Tendencie k explorácii v oblasti vnútorného zloženia tónu ešte nikto predtým nerozvinul do takejto podoby, neboli však úplne nové. Zaoberal sa nimi už Edgar Varèse (1883–1965), či Giacinto Scelsi (1905–1988), ktorého cieľom bolo „rozložiť zvuk v jeho spektre a nie komponovať zvuky medzi sebou" (G. Castagnola). Išlo o výraznú zmenu v chápaní a tradícii európskej hudby, pretože tá bola dovtedy v najvýraznejšej miere ovplyvnená kombinovaním a superpozíciou. Murail sa ako skladateľ spektrálnej hudby orientoval na tónové spektrum obsahujúce základnú frekvenciu a niekoľko vyšších frekvencií, pričom rozoznával dvojicu typov spektra: harmonické (obsahujúce všetky harmonické zložky tónu vychádzajúce z alikvótneho radu tónov, pričom jednotlivé harmonické zložky sú celým násobkom základnej frekvencie) a neharmonické (harmonické zložky nie sú celým násobkom základnej frekvencie). Pridávaním harmonickej zložky k neharmonickej vznikajú nové zvukové kombinácie. Spektrálna hudba bola prirodzenou reakciou na abstraktné štruktúry serializmu, ktorý organizoval iba vonkajšie parametre tónu a v konečnom dôsledku bola kompromisom medzi ním a dovtedy existujúcimi koncepciami elektroakustickej hudby využívajúcimi farebnosť a sonoritu. K rozvoju spektrálnej hudby vo veľkej miere prispeli výskumy v oblasti elektroakustiky, ktoré v Laboratóriu hudobnej akustiky na Univerzite Paris-Jussieu viedol Émil Leipp.

Murail vo svojich kompozíciách zo 70. rokov (*Mémoire/Erosion*, *Ethers*) využíva formálne procesy inšpirované štúdiovými technikami (frekvenčná modulácia tónu, mg pás), pričom „neortodoxný" inštrumentálny zvuk mu slúži na zmazanie rozdielu medzi harmóniou a timbrom, medzi hudbou a hlukom. Táto fáza skladateľovej tvorby kulminuje v majestátnom orchestrálnom diele – spektrálnej symfónii *Gondwana*. V 80. rokoch skladateľ spolupracoval s počítačovými štúdiami IRCAM, čo mu umožnilo využiť „vnútorný svet tónu" a oživiť elektroakustický element jeho tvorby. Charakteristickým dielom tohto obdobia je *Desintégrations* (1983) založená na analýze a dekonštrukcii určitých inštrumentálnych timbrov, pričom dôležitou súčasťou skladby je počítačom vygenerovaný mg pás. Skladateľ o filozofii svojej tvorby hovorí: *„Už nie je ďalej možné skladať zvuk pomocou juxtapozície či superpozície, môžeme už len rozkladať, dokonca ho úplne rozložiť."*

Kým v skorších dielach Murail využíval relatívne abstraktné objekty ako partikulárne inštrumentálne timbre a elektronicky vygenerované harmónie, v dielach z 90. rokov (*L'esprit des dunes*, *Partage des eaux*) sa zameral na nové zvukové komplexy – využíva mongolský alikvótny spev, tradičné tibetské nástroje a prirodzené zvuky – hluk, či vodu tečúcu zo skál. Murail od roku 1997 pôsobí ako profesor skladby na Columbia University v New Yorku.

Dielo (výber): *Couleur de Mer* (1969), *Altitude 8000* pre orchester (1970), *Les Miroirs étendus* pre Martenotove vlny a klavír (1971), *Au-delá du Mur dus son* pre veľký

orchester (1972), *Cosmos privé* pre orchester (1973), *Les Nuages de Magellan* (1973), *Tigre de verre* pre Martenotove vlny a klavír (1974), *Sables* pre orchester (1974–1975), *C'est un jardin secret, ma soeur, ma fiancée, une fontaine close, une source scellée* pre violu (1976), *Mémoire/Erosion* pre lesný roh a 9 nástrojov (1976), *Territoires de l'oubli* pre klavír (1977), *Ethers* pre flautu a súbor (1978), *Gondwana* pre orchester (1980), *Désintégrations* pre 17 nástrojov a elektronické zvuky (1982), *Sillages* pre orchester (1985), *Random Access Memory* (1984–1987), *Les Sept Paroles du Christ en Croix* pre orchester a zbor (1986 – 1988), *La Dynamique des fluides* pre orchester (1990–1991), *Cloches d'adieu, et un sourire...in memoriam Olivier Messiaen* pre klavír (1992), *Serendib* pre 22 hudobníkov (1992), *La Barque mystique* pre 5 nástrojov (1993), *L'esprit des dunes pre ensemble* (1993–1994), *Unanswered question* pre flautu (1995), *La partage des eaux* pre veľký orchester (1996), *Feuilles á travers les cloches, extrait de „Portulan"* pre flautu, husle, violončelo a klavír (1998), *Winter fragments* pre flautu, klarinet, klavír, husle, MIDI keyboard a počítač (2000), *Le lac* pre orchester (2001), *Terre d'ombre* pre veľký orchester a elektronick zvuky (2003–2004), *Les Ruines circulaires, extrait de „Portulan"* pre klarinet a husle (2006), *Seven Lakes Drive* pre flautu, klarinet, lesný roh, klavír, husle a violončelo (2006).

Svoju najrozsiahlejšiu klavírnu skladbu *Territoires de l'oubli* napísal Murail v roku 1977 pre skladateľa a klaviristu Michaëla Lévinasa, ktorý ju premiéroval roku 1978 v Ríme. V diele sa skladateľ usiluje hudobne postihnúť nepatrnosť a artikuláciu jemných odtieňov harmonických a timbrových zmien, a to ako súčasť zámeru prehodnotenia tradičnej európskej notácie, možností akustických nástrojov a zároveň schopností interpretov a poslucháčov. *Territoires de l'oubli* je dielom zásadného významu – nové tézy spektrálnej hudby skladateľ mimoriadne dôkladne vysvetľuje práve v kontexte svojich klavírnych diel. Popri aplikácii jednotlivých inovácií tu zároveň vzdáva hold svojmu učiteľovi Olivierovi Messiaenovi, ale aj Claudovi Debussymu a Franzovi Lisztovi. Murail v skladbe využíva odlišnú idiomatickú charakteristiku nástroja – pracuje s rezonanciou na úkor klasického rozozvučania struny úderom kladivka, nakoľko údery pokladá za „jazvy na kontinuu" a klavír nepokladá za bicí nástroj. S tým úzko súvisí dôsledné využívanie pedálu; pedál stlačený počas celej skladby vytvára fantastické zvukové obrazy a ako akustický fenomén je ukážkou možností klavíra, poslucháčskych ilúzií (noty počuté, no „nehrané", znejúce prostredníctvom vibrácií, mikrotóny – ako výsledok interakcie harmonických tónov) i zvláštnej sonority.

Čo sa hudobného priebehu týka, skladba osciluje medzi opakujúcimi sa momentmi stability a chaotickými, často hlukovými úsekmi, vyznačujúcimi sa zhustenou textúrou. Najstabilnejšie miesta majú mnohokrát jambický charakter (rytmus tlkotu srdca). Pre faktúru skladby sú mimoriadne dôležité momenty, v ktorých skladateľ využíva klastre hlbokých nôt. Tie vytvárajú „harmóniu" nasledujúceho úseku. Týmto spôsobom je „harmonická reťaz" vybudovaná v celej skladbe. Originálne je využitie „vibrata" (súzvuk fundamentálu so siedmym tónom alikvotného radu), v závere skladateľ pripája dramatickú kadenciu. *Territoires de l'oubli* je nepochybne jednou z najsugestívnejších Murailových skladieb.

GÉRARD GRISEY (1946, Belfort – 1998, Paríž) bol popredným francúzskym skladateľom druhej polovice 20. storočia, predstaviteľom spektrálnej hudby a spolupracovníkom Tristana Murailla. Hudbu začal študovať na Konzervatóriu v nemeckom Trossingene (1963–1965) a pokračoval na parížskom Conservatoire National Supérieur de Musique v triede Oliviera Messiaena (1968–1972). Paralelne navštevoval aj hodiny Henryho Dutilleuxa na École Normale de Musique. Grisey navštevoval letné skladateľské kurzy na Accademia Chigiana v Siene a Darmstadtské kurzy (1972), kde prednášali renomovaní skladatelia György Ligeti, Karlheinz Stockhausen a Iannis Xenakis. Konzervatórium ukončil s najvyšším ocenením vo všetkých predmetoch. Navštevoval tiež prednášky z akustiky na Faculté des Sciences de Paris. Roku 1972 Grisey získal Rímsku cenu a ako štipendista žil v Mediciovskej vile v Ríme (1972–1974). Spolu s Tristanom Murailom, Rogerom Tessierom a Michaëlom Lévinasom bol zakladajúcim členom Ensemble itinéraire. V 80. rokoch popri komponovaní pôsobil v štúdiách IRCAM, získal štipendium DAAD na pobyt v Berlíne, neskôr pôsobil ako profesor hudobnej teórie a kompozície na kalifornskej Berklee School of Music. Po návrate do Európy vyučoval kompozíciu na Parížskom konzervatóriu a viedol skladateľské semináre vo Francúzsku (Centre Acanthes, Avignon, Lyon, Paríž) a v zahraničí (Darmstadt, Freiburg, Miláno, Reggio Emilia, Oslo, Helsinki, Malmö, Göteborg, Los Angeles, Stanford, Londýn, Moskva, Madrid). Zomrel v novembri 1998 vo veku 52 rokov.

Dominantnou tendenciou Griseyho tvorby je jeho smerovanie k spektrálnej hudbe; skladateľ skúmal tónové spektrum, využitie harmonických tónov i hluku. Zaoberal sa časom v kontexte hudobnej tvorby – na základe jeho fascinácie pomaly sa rozvíjajúcimi hudobnými procesmi urobil čas najdôležitejším procesuálnym elementom viacerých svojich kompozícií.

Dielo (výber): *Echanges* pre preparovaný klavír a kontrabas (1968), *Initiation* pre trombón, kontrabas a barytón (1970), *D'eau et de pierre* pre dve skupiny nástrojov (1972), *Périodes* pre siedmich interpretov, *Prologue* pre alt a live electronic (1976), *Tempus ex machina* pre šiestich hráčov na perkusie (1979), *Transitoires* pre veľký orchester (1981), *Les Chants de l'Amour* pre 12 hlasov prirodzených a jeden syntetický (1984), *Talea* pre husle, violončelo, flautu, klarinet a klavír (1986), *Le Temps et l'Ecume* pre 4 hráčov na perkusie, 2 syntetizátory a komorný orchester (1989), *Le Noir de l'Etoile* pre 6 perkusionistov obklopujúcich publikum, mg.pás a in situ retransmisiu astronomických signálov (1990), *Anubis et Nout* pre dva saxofóny (1990), *Lilene Paradoxe (Hommage à Pierro della Francesca)* pre dva ženské hlasy a veľký orchester v dvoch skupinách (1994), *Vortex Temporum I, II, III* pre klavír a päť nástrojov (1995), *Stele piece* pre dvoch hráčov na perkusie (1995), *Quatre chants pour franchier le seuil* pre komorný orchester (1998).

Sám názov skladby *Vortex Temporum* (Vír časov) indikuje využitie systému rotácie, ktorý skladateľ aplikuje vždy v odlišnom časovom kontexte, i opakovaných arpeggií a ich metamorfóz. Hudobný priebeh Grisey buduje z troch

základných elementov, v zmysle symboliky čísla 3: sínusovej vlny, úderu s rezonanciou alebo bez nej a zvuku s crescendom alebo bez neho. Využíva trojicu typov spektier (harmonické, rozšírené a zúžené neharmonické spektrum) a trojicu temp (základné, základné rozšírené a zúžené). Pomocou týchto archetypov skladateľ buduje štruktúru skladby. S výnimkou úvodnej vibračnej formuly je celá skladba založená na práci so štyrmi tónmi zmenšeného septakordu, mimoriadne vhodného na rotáciu. Klavír použitý v skladbe je naladený o štvrťtón nižšie. Preladenie mení zvuk nástroja a uľahčuje integráciu mikrointervalov, ktoré sú dominantné v celej skladbe. Dielo sa skladá z troch častí (prvá je venovaná Gérardovi Zinsstagovi, druhá Salvatore Sciarrinovi a tretia Helmutovi Lachenmannovi), ktoré oddeľujú krátke interlúdiá. Skladateľ tu pracuje s dychom i hlukom, vždy však v súvislosti s morfológiou skladby. Griseyovi sa vo *Vortex Temporum* vynikajúco podarilo spojiť štrukturálnu zložitosť partitúry s posluchačsky príťažlivou zvukovosťou.
Dielo vzniklo na objednávku francúzskeho Ministerstva kultúry, Ministerstva kultúry Badenska-Würtemberska a Západonemeckého rozhlasu v Kolíne na žiadosť ensemble recherche.

IVAN BUFFA študoval hru na klavíri (O. Reiprich, P. Kaščák) a neskôr kompozíciu (Jozef Podprocký) na Konzervatóriu v Košiciach. Pokračoval na Universität für Musik und Darstellende Kunst vo Viedni v triede Dietmara Schermanna, Mareka Kopelenta a Michaela Jarrella, a súčasne na VŠMU v Bratislave (kompozícia Vladimír Bokes, klavír Ivan Gajan). V súčasnosti je posluchárom doktorandského štúdia kompozície, ako aj klavírnej hry u Mariána Lapšanského a Marcela Štefka. Zúčastnil sa na medzinárodných skladateľských a interpretačných kurzoch v Českom Krumlove (H. Oehring, L. Toressen, M. Kopelent), v rakúskom Reichenau (G. Fekete, získal tam 2. cenu za *Sláčikové kvarteto*), vo Viedni (G. Kurtág) a v nemeckom Walderbachu (J. Nesterenko). Od roku 2002 pôsobí v klavírnom duu s Dianou Cibuľovou, s ktorou pravidelne vystupuje na domácich a zahraničných pódiách (Haus der Musik, Stadtinitiative, Konzerthaus vo Viedni). V roku 2006 nahrali profilové CD *New Slovak Music for Piano* (Hevhetia). Spolupracuje s rakúskou sopranistkou Petrou Chiba, s Zwiebelovým kvartetom, je členom rakúskeho súboru Ensemble Lux a umeleckým vedúcim Quasars Ensemble. Ako klavirista premiérovo uviedol desiatky diel slovenských a zahraničných autorov a je taktiež vyhľadávaným komorným hráčom.

Komorné zoskupenie **QUASARS ENSEMBLE** vzniklo v roku 2008 ako reakcia na dlhoročnú umeleckú činnosť jeho členov pôsobiacich na domácej, ale aj zahraničnej hudobnej scéne. Súbor disponuje špecifickým zložením, ktoré determinujú konkrétni, vzájomne sa inšpirujúci umelci s vlastnou spoločnou predstavou o interpretácii hudby všetkých uplynulých období, ktorú chcú stavať do aktuálnych konfrontácií. Repertoár súboru tvoria diela francúzskych autorov spektrálnej hudby (T. Murail, G. Grisey), M. Jarrella,

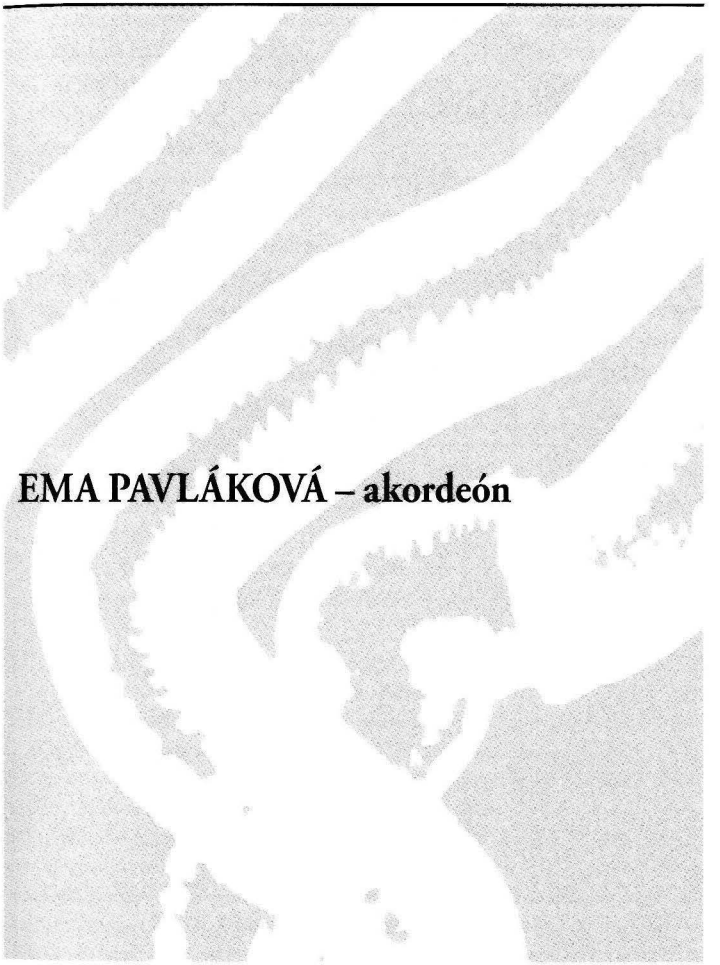
A. Schnittkeho či S. Sciarrina a nové diela slovenských skladateľov. Mnohé z nich vznikli na objednávku súboru (V. Bokes, J. Kmiťová, P. Oliveira-Bachratá, V. Janárčeková, J. Vajo). Medzi priority Quasars Ensemble patrí aj konfrontácia repertoáru baroka a klasicko-romantickej epochy s novými skladbami (projekt *„Bach v kontexte"*). Súbor sa predstavil na festivaloch Musica Viva (Lisabon), Festivais de Outono (Aveiro), Nová slovenská hudba (Bratislava), 20. jubileuszowe Dni muzyki kompozytorów krakowskich (Krakov), Festival súčasného umenia (Košice). Umeleckým vedúcim súboru je skladateľ a klavirista Ivan Buffa.

NEDEĽA
15. NOVEMBER

Mirbachov palác
10.30

13

EMA PAVLÁKOVÁ – akordeón

ĽUBICA ČEKOVSKÁ
Fragment a elégia, op. 4 (1996–1997)
pre bajan sólo

LUCIA PAPANETZOVÁ
Imaginácie

IRIS SZEGHY
Canticum (2002)

JANA KMIŤOVÁ
Fragmenty I, II, III (1996–2007)
pre bajan sólo

LUCIA CHUŤKOVÁ
Desertshore (2009)

IRIS SZEGHY (1956, Prešov) študovala kompozíciu u Jozefa Podprockého a hru na klavíri u Marty Reiterovej na Konzervatóriu v Košiciach (1971–1976). V štúdiu kompozície pokračovala na VŠMU v Bratislave u Andreja Očenáša (1976–1981). Bola štipendistkou Slovenského hudobného fondu (1984–1986) a internou ašpirantkou skladby na VŠMU u Ivana Hrušovského (1986–1989). Od roku 1990 je Iris Szeghy skladateľkou v slobodnom povolaní. Na základe štipendií Ministerstva kultúry SR absolvovala stáž na Lisztovej akadémii v Budapešti (1989), vo Varšave ako hosť Zväzu poľských skladateľov (1991), štipendijný tvorivý pobyt na Akademie Schloss Solitude v Stuttgarte (1992–1993), „visiting composer" Sorosovej nadácie počas šesťtýždňového pobytu na University of California v San Diegu (1994), krátkodobý tvorivý pobyt v amsterdamskom STEIM Studiu (1995), „composer-in-residence" Štátnej opery v Hamburgu (1995), absolvovala ročný tvorivý pobyt v Künstlerhäuser Worpswede v Nemecku (1999), štipendijné pobyty v Künstlerhaus Boswil a v Künstlerwohnung Stein am Rhein vo Švajčiarsku spojené s kompozičnou objednávkou nadácie Pro Helvetia (2001–2002). Od r. 2002 žije v Zürichu.
Iris Szeghy vychádza vo svojom diele na jednej strane z tradície európskej hudby, na strane druhej absorbuje výdobytky avantgardy posledných 50. rokov, pričom obe tieto tendencie vzájomne integruje. Tento syntetický proces ozvláštňuje využitím najrôznejších prostriedkov a elementov – od zvuku elektroakustických nástrojov až po aplikáciu tradičných foriem (napr. ciaccona). Dôležitým inšpiračným zdrojom sú pre skladateľku impulzy z literatúry (*Afforismi*), výtvarného umenia (*Hommage à Rodin*), archaického folklóru (*Midsummer Night's Mystery*), ale aj prírody, života spoločnosti a filozofie. Za svoju tvorbu získala viacero ocenení na Skladateľskej súťaži Generace '84, '85 a '89 v Ostrave, na Súťaži zborového spevu v Jihlave (1989, 1998) a na Aleksander Tansman International Competition of Musical Pesonalities (Lodž, 2006). Jej diela odzneli na viacerých prestížnych európskych hudobných podujatiach (UNESCO v Paríži, festival ISCM vo Varšave, Medzinárodné kurzy novej hudby v Darmstadte) i na autorských koncertoch v Stuttgarte (1993), San Diegu (1994) a Hamburgu (1996). Spolupracovala s významnými interpretmi súčasnej hudby (H. Sparnaay, J. Manning, ensemble recherche, Ensemble SurPlus, 2E2M, Hilliard Ensemble).

Dielo (výber): *Prosté a ťažké* pre mezzosoprán a klavír na básne M. Rúfusa (1978), *Tebe* pre soprán, tenor, flautu, violončelo, gitaru a triangel na slová *Piesne piesní* (1983), *Jarná sonáta* pre organ (1984), *Poetické štúdie* pre husle, violončelo a klavír (1984), *Sláčikové kvarteto „Musica dolorosa"* (1985), *Vivat leto!* pre klarinet (1985), *Canto triste* pre trombón (violončelo) a klavír (1986), *Suita do vrecka* pre gitaru (1986), *Žalm hladujúceho* pre miešaný zbor (1989), *Koncert pre violončelo a orchester* (1989), *Tri piesne zo Shakespeara* pre ženský/miešaný zbor (1990), *De profundis* pre hlas a nástroje na poéziu M. Buonarottiho (1990), *Afforismi* pre flautu, hoboj a basklarinet (1991), *Ciaccona* pre husle/violu sólo (1990), *Afforismi II* pre flautu, hoboj a basklarinet (1992), *Svätojánske mystérium* pre 2/4 hráčov na bicích (1992), *Ave Maria* pre spev, violu, violončelo a kontrabas/sláčikový orchester (1992), *Psalm* pre

sólový hlas na text P. Celana (1993), *Perpetuum mobile* pre klavír (1993), *In Between* pre hoboj a mg pás (1993), *Oratio et gratias actio pro sanitate matris meae* pre 4 mužské hlasy (1994), *Story* pre hlas a mg pás (1995), *Variácie na nemeckú ľudovú pieseň* pre trio lesných rohov (1995), *Musica folclorica* pre klarinet, bicie nástroje a klavír (1996), *Deň na Manhattane* pre gitarové kvarteto (1996), *Cestou domov* pre orchester (1997), *Story*, EA (1995), *Un petit sentiment de Pologne* pre komorný súbor (1998), *Modlitba* pre miešaný zbor (1998), *Žalm 130* pre miešaný zbor a organ (1999), *Bolero-Blues* pre klavír (2000), *Vielleicht, dass uns etwas aufginge* pre soprán a sláčiky na poéziu K. Merza (2003), *Anrufung des Grossen Bären* pre soprán, flautu a klavír (2003), *Ad Parnassum* podľa obrazov P. Kleea pre sláčikový orchester (2004–2005), *Slovenský tanec* pre husle/violončelo (2006), *Hesse Splitter* pre soprán/tenor a klavír (2006), *Sláčikové trio „Goldberg"* (2006–2007).

K napísaniu skladby *Canticum* inšpiroval autorku Boris Lenko, ktorý prvýkrát uviedol dielo na festivale Varšavská jeseň 2002. Štruktúra kompozície je založená na téme chorálneho charakteru. Po pomalej introdukcii sa hudobný priebeh rozvíja na spôsob variácií, ktorých osobitosťou je to, že téma vo svojej „čistej" podobe zaznie až na konci skladby po exponovaní všetkých variácií. Citlivá melódia (téma) sa vinie celým dielom ako jeho idea, ktorá rozvíja svoju drámu a v závere sa ozve vo svojej prostej podobe. Analógiu môžeme nájsť v literatúre – použitý princíp pripomína novelu, v ktorej mnoho indícií naznačuje rozuzlenie; to však prichádza až na konci. Podľa vlastných slov bolo zámerom skladateľky prezentovať nástroj – akordeón v jeho rozmanitej plasticite s expresívnymi možnosťami využívaním glissánd, tremoláND, trilkov, klastrov, kontrastov medzi extrémne vysokou a nízkou polohou a masívnou koncentráciou zvuku. Spolu s dôkladne premyslenou koncepciu tak vznikla mimoriadne efektná skladba využívajúca široké výrazové spektrum nástroja.

JANA KMIŤOVÁ › s. 25

Tri fragmenty pre bajan sólo písala skladateľka v rozsahu viac ako desiatich rokov (1996–2007). Hoci jednotlivé časti možno hrať i osobitne, sú zamýšľané ako celok. Pri formovom riešení každého z fragmentov skladateľka postupne koncentruje organizáciu hudobného materiálu; kým prvý z fragmentov sa vyznačuje prudkými zmenami tempa, dynamiky, metra i rytmu na krátkej ploche (čo korešponduje s fragmentárnosťou a útržkovitosťou kompozície), druhý fragment sa rozvíja v rámci voľne poňatej reprízovej formy. Mimoriadne koncentrovane a jednoliato pôsobí brilantný tretí fragment. Všetky tri fragmenty ako celok po prvý raz naštudovala a premiérovala interpretka dnešného koncertu Ema Pavláková.

ĽUBICA ČEKOVSKÁ › s. 72

Skladbu *Fragment a elégia* napísala Ľubica Čekovská na podnet akordeonistu a bajanistu Petra Katinu v roku 1996. Štruktúra diela je založená na dvoch

výrazných figúrach – triolovej, ktorá sa objavuje vždy v tej istej polohe, a kontrastnej veľkoseptimovej, ktorá je protipólom k prvej. Skladateľka buduje formu postupným priraďovaním takto koncipovaného materiálu. Pre priebeh skladby je charakteristické „narastanie" formy: zahusťovanie sadzby i zvyšovanie dynamickej intenzity smerom k vzrušenému strednému dielu a postupné upokojenie. Sir Harrison Birstwistle neskôr skladateľku počas kompozičných kurzov podnietil k inštrumentovaniu skladby pre sláčikový orchester (v tejto podobe odznela po prvý raz na festivale Nová slovenská hudba v Bratislave roku 2004). *Fragment a elégia* získali ocenenie Curbeth Nunn Composition Prize na Royal Academy of Music v Londýne roku 1999.

LUCIA PAPANETZOVÁ (1978, Lučenec) študovala cirkevnú hudbu (organ a zborové dirigovanie) na Konzervatóriu J. L. Bellu v Banskej Bystrici (1992–1997). V priebehu štúdia sa začala zaujímať o kompozíciu. Svoje skladateľské začiatky konzultovala so skladateľom a klaviristom Jevgenijom Iršaiom, ktorý bol jej prvým učiteľom kompozície. V štúdiu pokračovala na VŠMU v Bratislave v triede Vladimíra Bokesa (1998–2003). V rokoch 2003–2006 bola internou doktorandkou na Katedre skladby a dirigovania, od roku 2006 na nej pôsobí pedagogicky. Je zakladateľkou a organizátorkou Študentského festivalu súčasnej hudby Orfeus a tiež spoluzakladateľkou združenia mladých skladateľov SOOZVUK. Jej diela odzneli na viacerých festivaloch (Nová slovenská hudba, Melos-Étos, Orfeus, Studio N Praha, Petrohradská hudobná jar).

Papanetzová sa snaží vo svojej tvorbe využiť racionálne metódy formovania hudobného zvuku, ktoré sa začali vo svetovej hudbe objavovať po 2. svetovej vojne, zároveň ju však zaujímajú tradičné postupy formovania hudobného procesu. Jej skladby sú preto pokusom o syntézu oboch týchto pohľadov na hudbu, racionálnosť a expresivita nestoja vo vylučujúcom sa postavení, ale sa vo svojich účinkoch navzájom podmieňujú.

Vladimír Godár

Dielo (výber): *Melancholia* pre komorný orchester (2000), *Sonet I* pre flautu, husle, violu a violončelo (2000), *Meditácia vďaka Bachovi* pre sláčikový orchester (2001), *Imaginácie* pre klavír (2002) *Sonet II* pre akordeón, flautu a klarinet (2002), *Passacaglia pre klavír a orchester* (2003), *Klavírne trio* (2003), *Tri skice* pre violončelo (2003), *Apeirón* pre saxofónové kvarteto (2004), *Threesome* pre barytónsaxofón, gitaru a tri bongá (2004), *Piesne z diaľok* na poéziu D. Pastiříčáka z básnickej zbierky *Tehilim* pre alty a basy (2004), *Teleportácia* pre akordeón a sláčikový orchester (2004), *Tiene – Sonáta pre husle a klavír* (2005), *Záhir* pre komorný ansámbel (2005), *Variácie Es – B* pre štvorručný klavír (2007), *Sonáta pre husle a klavír II (venovaná priateľovi a záchrancovi Jánosovi Gubovi).*

LUCIA CHUŤKOVÁ (1984, Bratislava) sa pre kompozíciu rozhodla počas gymnaziálnych štúdií. V rokoch 2001–2006 študovala pod vedením Petra Martinčeka na Konzervatóriu v Bratislave, od roku 2006 navštevuje kom-

pozičnú triedu Jevgenija Iršaia na VŠMU v Bratislave. Popri kompozícii sa venuje hudbe aj ako aktívna interpretka – hrá na klavíri, bicích nástrojoch a klarinete, pôsobí a tvorí pre skupinu Hvozd. Za skladbu *Sinfonietta* získala 2. miesto na konzervatoriálnej súťaži (2006).

Dielo (výber): *Drevené sexteto* pre flautu, klarinet, xylofón, husle, violončelo a kontrabas (2004), *Humorondo* pre husle a klavír (2005), *Sinfonietta* pre komorný orchester (2005–2006), *Trio con brio* pre husle, akordeón a klavír (2006), *Childish*, hudba k tancu pre klavír, violončelo a perkusie (2007), *Salterio trio* (2008), *Humří čtverylka* pre husle, violončelo a zvonkohru (2008), *Ein kleines Streichstück* pre sláčikové kvarteto (2009), *Desertshore* pre akordeón (2009).

Skladbu *Desertshore* som napísala na požiadanie mojej kamarátky akordeonistky Emy Pavlákovej, ktorej je zároveň venovaná. Obsah diela ovplyvnila hmlistá spomienka na atmosféru hudby z albumu *Desertshore* od interpretky Nico, ktorého názov som použila aj pre svoju skladbu. Predstava slnečnej horúčavy, pieskových dún, tisícov odtieňov žltej, cesty po rozpálenej zemi ma premohla a priviedla k „púštnemu pobrežiu".

Lucia Chuťková

EMA PAVLÁKOVÁ študovala na Konzervatóriu J. L. Bellu v Banskej Bystrici u Igora Vlacha (1999–2004) a na VŠMU v Bratislave u Rajmunda Kákoniho a Borisa Lenka (2004–2009). V roku 2007 absolvovala interpretačné kurzy u prestížneho fínskeho akordeonistu Mikka Luomu. Zúčastnila sa na viacerých súťažiach: Medzinárodný festival akordeónovej hudby v Premyśli, Poľsko (2000 a 2001), medzinárodná súťaž Koncertný akordeón Tvrdošín (2004), kde získala ocenenie Strieborné pásmo. Už počas štúdia na ZUŠ sa Ema Pavláková predstavila v zahraničí (Poľsko, Taliansko, Česká republika) a na viacerých domácich festivaloch (Prehliadka mladej súčasnej tvorby, Revúcke augustové koncerty). Spolupracovala aj na hudobno-divadelných projektoch. Sólový recitál mladej talentovanej akordeonistky v rámci medzinárodného festivalu Melos-Étos je vyústením snáh o hľadanie novátorských prístupov k nástroju na ploche kompozícií, ktorých vznik Pavláková iniciovala alebo premiérovala (skladateľky L. Chuťková, J. Kmiťová).

NEDEĽA 15. NOVEMBER

Divadlo Aréna
19.00

14

musikFabrik

Elisabeth Hirst – flauta
Peter Veale – hoboj
Carl Rosman – klarinet
Richard Haynes – klarinet
Heidi Mockert – fagot
Christine Chapman – lesný roh
Bill Forman – trúbka
Chris Houlding – pozauna
Melvyn Poore – tuba
Mirjam Schröder – harfa
Dirk Rothbrust – bicie
Ulrich Löffler – klavír
Juditha Haeberlin – husle
Axel Porath – husle
Dirk Wietheger – violončelo
Michael Tiepold – kontrabas

Paul Jeukendrup – zvuková réžia

ANU TALI – dirigentka
MARTYN HILL – tenor

KARLHEINZ STOCKHAUSEN

KLANG – 9. Stunde: Hoffnung
(ZVUK – 9. hodina: Nádej, 2007) *

Prestávka

MAURICIO KAGEL

In der Matratzengruft
(V hrobke z matracov; 2007/2008)*
pokus o opis na slová Heinricha Heineho
pre tenor a inštrumentálny súbor

GOETHE-INSTITUT
Veľvyslanectvo Spolkovej republiky Nemecko Bratislava
Auswärtiges Amt
EUNIC
DIVADLO ARÉNA
BRATISLAVSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ

Koncert sa koná s podporou Goetheho inštitútu v Bratislave, Veľvyslanectva Spolkovej republiky Nemecko v Bratislave, Ministerstva zahraničných vecí Spolkovej republiky Nemecko, European Union National Institutes for Culture a v spolupráci s divadlo Aréna

KARLHEINZ STOCKHAUSEN (1928, Mödrath – 2007, Kürten) patrí k najvýznamnejším, ale zároveň aj k najkontroverznejším skladateľom druhej polovice 20. a prvých rokov 21. storočia. Ako tvorcu prelomových diel aleatoriky, elektronickej, seriálnej a konkrétnej hudby ho už mnohí jeho súčasníci pokladali za jedného z najväčších vizionárov 20. storočia. Vplyv jeho hudby a teórií sa neobmedzoval iba na skladateľov tzv. vážnej hudby, ale aj na umelcov populárnej hudby a jazzových hudobníkov. Stockhausen študoval na Hochschule für Musik a na Univerzite v Kolíne (muzikológia, filozofia a germanistika). V rokoch 1952–1953 pokračoval v Paríži u Oliviera Messiaena, neskôr u Wernera Meyera–Epplera na Univerzite v Bonne (fonetika, akustika a informačné technológie). Od roku 1953 bol asistentom Herberta Eimerta v novozriadenom Elektroakustickom štúdiu NWDR. V tom istom roku začal pôsobiť aj na Medzinárodných prázdninových kurzoch novej hudby v Darmstadte, neskôr prednášal vo viacerých európskych krajinách, v Severnej Amerike (Univerzita v Pennsylvánii, 1965, Kalifornská univerzita, 1966–1967) a v Ázii. V rokoch 1971–1977 pôsobil na Univerzite v Kolíne, roku 1998 založil tzv. Stockhausenovské kurzy vo svojom bydlisku Kürtene. Skladateľsky sa Stockhausen začal vyvíjať pod vplyvom O. Messiaena, E. Varèsa a A. Weberna. V 50. rokoch začal pracovať s atematickým materiálom, schönbergovskou dvanásťtónovou technikou a punktualizmom (*Klavierstücke I–IV*, *Kontra-Punkte*). Už od roku 1950 sa venoval tzv. group composition (*Klavierstücke I*), neskôr konkrétnej hudbe, aleatorike a elektroakustickej hudbe. V 60. rokoch sa opäť vrátil k vokálnej tvorbe (jeho prvými skladateľskými pokusmi boli zborové skladby): *Carré* pre 4 zbory a 4 orchestre, kantáta *Momente*, pracoval s tzv. process composition. V 70. rokoch zavádza tzv. formulovú kompozíciu (opera *Sirius*, *Mantra* pre 2 klavíry a elektroakustické nástroje), inšpirovaný stredovekými a ázijskými náukami snaží sa o zduchovnenie svojho skladateľského prejavu, ktorý bol predtým orientovaný prevažne technicky. V rokoch 1977–2003 sa venoval grandióznemu projektu – cyklu opier *Licht: Die sieben Tage der Woche* (Svetlo: Sedem dní v týždni). Stockhausenova operná koncepcia založená na ceremónii a rituáli je ovplyvnená japonským divadlom Nó, židovsko-kresťanskou a indickou tradíciou. V jednotlivých častiach cyklu skladateľ uvádza trojicu základných archetypov (Michael, Lucifer, Eva), koncepčne vychádza z historickej tradície a stredovekej symboliky jednotlivých dní. Od roku 2003 pracoval na cykle skladieb *Klang* (Zvuk), inšpirovanom 24 hodinami dňa. Ten však nestihol dokončiť – náhla smrť 5. decembra 2007 prerušila jeho prácu po 21. časti cyklu (*Paradies* – Raj).

Výber z diela: *Kreuzspiel* pre hoboj, basový klarinet, klavír a bicie (1951), *Kontra–Punkte* pre 10 nástrojov (1952), *Etude* (musique concréte, 1952), *Klaviestücke I – IX* (1952–1955/61), *Studie I* (EA, 1953), *Studie II* (EA, 1954), *Klavierstücke X* 1954/1961, *Klavierstücke XI* (1956), *Gesang der Jünglinge im Feuerofen* (EA, 1956), *Gruppen* pre 3 orchestre (1957), *Cyklus pre hráča na bicie* (1959), *Carré* pre 4 zbory a 4 orchestre (1960), *Kontakte* (EA, 1960), *Originale* (1961), *Momente* pre soprán, 4 skupiny zborov a 13 nástrojov (1962–1964/1969), *Mixtur* pre orchester a 4 sínusové generáto-

ry (1964), *Telemusik* (EA, 1966), *Hymnen* 1967, *Stimmung* pre 6 vokalistov (1968), *Aus den sieben Tagen* (intuitive music, 1968), *Kurzwellen* pre 4 hráčov s nástrojmi a krátkovlný prijímač (1968), *Spiral* pre sólistu s ľubovoľným nástrojom a krátkovlný prijímač (1968), *Mantra* pre 2 klavíry a elektroakustické nástroje (1970), *Sternklang* (*Parkmusik*, 1971), *Inori* (modlitba) pre jedného/dvoch sólistov a orchester (1974), *Tierkreis* (1975), *Der kleine Harlekin* pre klarinet (1975), *Sirius*, opera (1977), *Licht. Die sieben Tage der Woche* (1977–2003), *Der Jahreslauf* (1. dejstvo z opery *Dienstag*, 1977), *In Freundschaft* (pre sólové nástroje, rôzne verzie, 1979), *Donnerstag* (z cyklu opier *Licht*, 1980), *Samstag* (1983), *Montag* (1983), *Dienstag* (1988), *Freitag* (1994), *Helikopter-Streichquartett* (1995), Scéna z opery *Mittwoch* (1996), *Mittwoch* (1997), *Sonntag* (2003), *Klang. Die 24 Stunden des Tages* (2004).

Už od najstarších čias chápali skladatelia hudbu ako znejúci odraz univerza. V predstavách stredovekej „musica mundana" bola hudba odrazom harmónie sfér, pričom skladatelia sa snažili preniesť do tónov svet s jeho súvislosťami. Aj Stockhausen videl svoje dielo v kozmologických súvislostiach a ako znejúci odraz svojej hlbokej religiozity vytvoril monumentálny „Gesamtkunstwerk" – cyklus siedmich opier *Licht* venovaných jednotlivým dňom týždňa. Ako súčasť cyklu chápal skladateľ už svoje skoršie diela – *Sternklang* ako zhudobnenie nebeskej konštelácie a operu *Sirius* ako opis roka s 12 mesiacmi a charakteristiku 12 ľudských typov. Stockhausen plánoval ďalšie cyklické projekty: „Dúfam, že *Licht* nie je mojim posledným dielom... Teraz pracujem na týždni, potom chcem ďalej pracovať na dni, hodine, minúte a sekunde." Po dokončení vyklu *Licht* sa začal skladateľ venovať cyklu skladieb inšpirovaných hodinami dňa, ktorý nazval *Klang* (*Zvuk*). Pri kompozícii prvých piatich skladieb (*Himmelfahrt*, *Freude*, *Natürliche Dauern*, *Himmelstür*, *Harmonien*) vychádzal z dvoch dvanásťtónových radov. V nasledujúcich skladbách – piatej až dvanástej hodine (*Schönheit*, *Balance*, *Glück*, *Hoffnung*, *Glanz*, *Treue*, *Erwachen*) používa materiál zrkadlovo. Od 13. hodiny (*Cosmic Pulses*, ďalej *Havona*, *Orvonton*, *Uversa*, *Nebadon*, *Jerusem*, *Urantia*, *Edentia*, *Paradise*) pracuje s radom opäť v originále. Tieto skladby sú sólovými skladbami s elektroakustickým sprievodom – skladateľ využíva materiál tzv. zvukových vrstiev z 13. hodiny – *Cosmic Pulses*, ktorá je elektroakustickou skladbou vytvorenou zložením 24 zvukových pásem s použitím 8 reproduktorov. *Hoffnung* – deviata hodina – je jedinou Stockhausenovou skladbou koncipovanou pre klasické sláčikové trio – husle, violu a violončelo (pre klasické nástrojové zoskupenie napísal aj tzv. *Helikopter Streichquartett*, avšak v úplne inom kontexte). Skladateľ vyžaduje od interpretov, aby menili svoju pozíciu na javisku, prípadne aby vo vzduchu opisovali isté hudobné figúry. Na záver v unisone spievajú: *„Dank sei Gott... Danke Gott für das Werk... Hoffnung!"* (*„Vďaka Bohu... Vďaka Bohu za dielo... Nádej!"*)

MAURICIO KAGEL › s. 27

Až do svojej smrti pracoval Mauricio Kagel na zhudobnení Heineho básní z konca básnikovho života, ktoré pod názvom *In der Matratzengruft* zamýš-

ľal zoradiť do cyklu. Ten však nedokončil; prácu priam symbolicky prerušil v poslednej časti pri slovách *„Mich ruft der Tod!"* (*„Volá ma smrť!"*). Nemecký romantický básnik Heinrich Heine (1797–1856) strávil záver života v ústave neďaleko Paríža, pričom svoj nútený pobyt sám nazval „Matratzengruft" („hrobka z matracov").

„V mojom diele sa postupne kryštalizuje dvojica tematických línií. Jednu tvorí postupujúca agónia básnika, ktorý umiera pri plnom vedomí v stave definitívnej nehybnosti tela, druhú líniu tvorí zase neutíchajúca vôľa a chuť básnika tvoriť – snaha o dosiahnutie precízneho výrazu a jednoznačného významu rýmujúcich sa slov. Obe línie však prechádzajú bez odozvy a ženú básnika v ústrety neodvratnému koncu."

Texty skladateľ rozdelil do 15 odsekov – 15 samostatných častí skladby (po formálnej stránke môžeme hovoriť o komornom rekviem). Pomocou meniacich sa inštrumentálnych kombinácií spája Kagel fragmenty básní do scénických obrazov. Svojský humor Heineho neskorej lyriky zvýrazňuje použitím priam groteskných nástrojových zoskupení (napr. tuba, hoboj a flauta). Náročný spevácky part osciluje medzi spevom a *sprechgesangom*. Na interpreta tak kladie nesmierne nároky a vyžaduje flexibilitu v speve i výraze.

In der Matratzengruft

I.
Es schmilzt das Fleisch von meinen
(armen) Rippen.
ich kann mich vom Siechbett nicht mehr
erheben.
.....
Mein Mut erlischt, mein Herz ist krank.
.....
Mein Todesangst ist ein Wiegenlied –
.....
Die Kirchen sind von außen rot,
doch drinnen steckt als Kern der Tod;
nur droben, wo die Sterne,
gibts Kirchen ohne Kerne.

II.
... die Klavierkonzerte
zerreißen uns die Ohren.
[... Klavierkonzert zerreißen uns die ...]
O, bittre Winterhärte!
Weit besser ist es im Summer,
da kann ich im Walde spazieren
allein mit meinem Kummer
und Liebeslieder skandieren.
.....

I.
Stráca sa mäso z mojich
(biednych) rebier,
už nevládzem sa ani zdvihnúť
z lôžka.
.....
Odvaha hasne, srdce choré je.
.....
Smrteľný strach ma uspáva --
.....
Čerešňa navonok je ružová,
však v jadre smrť sa ukrýva;
len hore, kde hviezdy žiaria,
čerešne nemajú jadrá.

II.
... Klavírne koncerty
trhajú nám uši
[...klavírne koncerty trhajú...]
Ó, trpká tvrdosť zimy!
Oveľa viac vždy leto dá mi,
môžem sa prechádzať v lese
sám so svojimi trápeniami,
skandovať ľúbostnú pieseň.
.....

Das Glück ist eine leichte Dirne,
und weilt nicht gern am selben Ort;
sie streicht das Haar dir von der Stirne
und küßt dich rasch und flattert fort.

Frau Unglück hat im Gegenteile
dich liebefest ans Herz gedrückt;
sie sagt, sie habe keine Eile,
setzt sich zu dir ans Bett und strickt...
[... und strickt... und strickt ... und...]

III.
Ach! Der Schmerz ist stumm geboren,
ohne Zunge in dem Munde;
hat nur Tränen, hat nur Blut,
Blut aus tiefer Todeswunde.
.....
Ich bin so alt wie das Meer und der Wald.
.....
Ich stand am schnurrenden Webstuhl der Zeit.
.....
Und dennoch widerstand ich dem Sturm
der sinnlich dunkeln Gewalten.

[Was... was... was... was hilft... was hilft mir? ...]
Was hilft mir meine [meine] Tugend
jetzt? [... jetzt]
[Was hilft mir meine... meine Tugend
jetzt?]

IV.
... fürcht dich nicht [lieber Hörer],
ich bin
kein Gespenst, ich bin kein Spuk;
Leben kocht in meinen Adern,
bin des Lebens treuster Sohn.

Doch durch jahrelangen Umgang
mit den Toten, nahm ich an
der Verstorbenen Manieren
und geheime Seltsamkeiten.

[unverstandliche Laute: ....., danach:
... seltsam... seltsam...]
.....

Šťastie sa ako pobehlica plaší,
od teba odchádza hneď,
z čela si vyhrnie vlasy,
rýchlo ťa bozká, a už jej niet.

Nešťastie naopak neuniká,
tisne ťa stále v objatí,
tvrdí, že nenáhli sa nikam,
nikdy sa z lôžka nestratí
[...nestratí... nestratí...]

III.
Bolesť zrodila sa nemá,
v ústach nemá ani jazyk,
má len slzy, má len krv,
smrteľná ju rana ťaží.
.....
Som starý ako more, ako les.
.....
Stál som pri tkáčskom stave času.
.....
A predsa som vzdoroval víchru temných zmyslových mocností.

[Čo... čo... čo mi pomôže... pomôže?...]
Čo pomôže mi teraz [moja] cnosť?
[cnosť?]
[Čo pomôže mi teraz moja... moja cnosť?]

IV.
... neboj sa, [milý poslucháč],
ja nie som
prelud, nie som strašidlo;
v žilách mi koluje život,
som jeho najvernejší syn.

Dlhé roky som sa však
stýkal s mŕtvymi, takže som si
osvojil ich zvyklosti
a tajomné čudesá.

[nezrozumiteľné hlásky ..... potom:
... čudné... čudné...]
.....

Die schöne Zeit, sie ist verschlendert
und alles hat sich seitdem verändert.

.....

Der Kranz ist mir vom Haupt genommen,
ich weiß es nicht, wie es gekommen
doch seit der schöne Kranz mir fehlt,
ist meine Seele wie entseelt.

V.

[Tenor: mit beiden Händen einen Trichter vor dem Mund bilden (wie ein Wah-wah Dämpfer):
os an en uf ef ül ie
uf un ur as al es id er]

.....

Posaunenruf erfüllt die Luft
und furchtbar schallt es wieder;
die Toten steigen aus der Gruft,
und schütteln und rütteln die Glieder.
[... sie steigen... sie steigen...
sie steigen aus der Gruft!]

.....

Verstummt sind Pauken, Posaunen und Zinken.

.....

Doch horch! ein schollernd schnöder Klang
ertönt unfern der öden Bühne; –
vielleicht daß eine Seite sprang
an einer alten Violine.
Verdrießlich rascheln im Parterre
etwelche Ratten hin und her,
und alles riecht nach ranzgem Öle.
[... nach ranzgem...]
Die letzte Lampe ächzt und zischt
verzweiflungsvoll und sie erlischt.
Das arme Licht war meine Seele.

VI.

Im süßen Lied ist oft ein saurer Reim,
wie Bienenstachel steckt im Honigseim.

.....

Unsterbliche Seele, nimm dich in acht,
daß du nicht Schaden leidest,
wenn du aus dem Irdischen scheidest;
es geht der Weg durch Tod und Nacht.

Ten krásny čas je premárnený,
odvtedy navôkol sa všetko mení.

.....

Sňali mi vavrínový veniec pre poeta,
ako som k nemu prišiel, nepamätám
však odkedy ho nemám, za živa
v duši mi prázdno prebýva.

V.

[Tenor – oboma rukami drží pred ústami lievik a vytvára zvuky ako trúbenie parníka:
Os an en uf ef ul í
uf un ur as al es id er]

.....

Hlas trúby vzduchom strašne znie
a nikdy neprestane,
aj mŕtvych z hrobky zodvihne,
tí vystierajú dlane
[... aj mŕtvych... aj mŕtvych...
hneď z hrobky zodvihne!]

.....

Zmĺkli už bubny, trúby,
všetko už stíchlo.

.....

Akýsi chladný zvuk ťa upúta,
na pustej scéne v ušiach duní,
možno z veľkého napnutia
na starých husliach praskli struny.
Šuchocú zlostne na prízemí
potkany všade sem a tam
skazený olej páchne dookola.
[... skazený...]
Posledná lampa vzdychne, zasyčí
zúfalo, kým sa celkom nezničí.
Tá biedna lampa moja duša bola.

VI.

Často sa v sladkej piesni skrýva kyslý
rým, žihadlo z medu vyčnieva.

.....

Nesmrteľná duša, zachovaj si česť,
aby ti niekto veľmi neuškodil
pri opúšťaní zemskej pôdy,
keď v noci smrťou budeš musieť prejsť.

VII.
Als ich nach Hause ritt, da liefen
die Bäume vorbei in der Mondenhelle,
wie Geister. Wehmütige Stimmen
riefen –
doch ich und die Toten,
wir ritten schnelle.
.....
[was ich...]
Was ich der Stimme zur Antwort gab,
das weiß ich nimmer,
denn ich erwachte jählings – und ich war
wieder ein Kranker, der im
Krankenzimmer
trostlos daniederliegt seit manchem Jahr .
.....
Des Tages Lärm verhallt, es steigt
die Nacht herab mit langen Flören.
.....
Hier wirst du sicher vor Musik,
vor des Piano-Fortes Folter
und vor der großen Oper Pracht
und schrecklichem Bravourgepolter.

VIII.
In jenen Nächten hat Langweil ergriffen,
sie zu verscheuchen, hab ich dann
gepfiffen
[... ja, so hab ich gepfiffen...]
die frechen Reime eines Spottgedichts.
.....
Wie langsam kriechet sie dahin,
die Zeit, die schauderhafte Schnecke!
[... die Zeit, die schauderhafte Schne...]
Ich aber, ganz bewegungslos
blieb ich hier auf demselben Flecke.

IX.
Jahre kommen und vergehen –
[... kommen und vergehen...]
in dem Webstuhl läuft geschäftigt
schnurrend hin und her die Spule –
was er webt, das weiß kein Weber.

VII.
Keď cválal som domov, okolo mňa stromy
leteli v mesačnom svite po údolí
podobné duchom. Ich plačlivé tóny
volali.
Ale ja a mŕtvi
rýchlejší sme boli.
.....
[čo som...]
Neviem, čo som tým hlasom
odpovedal, lebo som zrazu
precitol a zas bol som ten
chorý, čo ho kvári bieda,
na lôžku bezútešne
trávi čas.
.....
Utícha denný hluk a noc
klesá sem so smútočným flórom.
.....
Tu nemusíš sa hudby báť, mučivých
tónov na klavíri, nádhery opier,
strašných potleskov,
ktorými plná sála víri.

VIII.
Za nocí nudu vždy mi zaháňala
píšťalka,
ktorá bezočivé rýmy hrala
[... bezočivé rýmy...]
výsmešných pesničiek.
.....
Čas ako slimák
plazí sa pohybmi
pomalými
[čas, ten odporný sli...]
Ale ja pretrvávam tu,
hodiny zastali mi.

IX.
Roky prídu, odchádzajú
[prichádzajú, odchádzajú...]
v tkáčskom stave usilovne
cievka hýbe sa, však nevie
ani jeden tkáč, čo tká sa.

Jahre kommen und vergehen,
Menschtränen träufeln, rinnen
auf die Erde, und die Erde
saugt sie ein mit stiller Gier.

X.
Vielleicht bin ich gestorben längst;
es sind vielleicht nur Spukgestalten
die Phantasien, die des Nachts
im Hirn den bunten Umzug halten.

Es mögen wohl Gespenster sein,
Altheidnisch göttlichen Gelichters,
sie wählen gern zum Tummelplatz
den Schädel eines toten Dichters.

XI.
Ja, nur stammeln, stottern kann ich.
.....
Erschüttert hat mich, was ich sah!
... erbarm dich mein und spende
die Ruhe mir, o Gott [... o Gott,
o Gott], und ende
die schreckliche Tragödia.

XII.
Die Schönheit ist der Staub verfallen,
du wirst zerstieben, wirst verhallen.
Viel anders ist es mit Poeten;
die kann der Tod nicht gänzlich töten.
Uns trifft nicht weltliche
Vernichtung,
wir leben fort im Land der Dichtung,
[... im Land der Dichtung...]
in Avalun, dem Feenreiche –
Leb wohl auf ewig, schöne
Leiche!

XIII.
Mit spottischen sumsen mein Bett
umschwirrn
die schwarzen Fliegen; auf Nas und Stirn
setzen sie sich – fatales Gelichter!
Etliche Fliegen haben wie
Menschengesichter
auch Elefantenrüssel daran,
wie Gott Ganesa in Hindostan. – –

Roky prídu, odchádzajú,
Ľudské slzy z očí tečú
a zem, tá ich všetky prijme
žiadostivo, potichu.

X.
Možno som dávno zomrel už;
možno ma strašia iba bludy,
možno len fantázia za noci
ma ešte zo snov budí.

Určite sú to strašidlá,
pohanské božstvá práve,
ktoré tak rady strečkujú
tu v mŕtvej básnikovej hlave.

XI.
Áno, už sa len zajakávam, vajatám.
.....
Otriaslo mnou, čo videl som!
... zmiluj sa nado mnou a dožič mojej
duši pokoja, Bože [... Bože,
Bože môj], veď táto tragédia
skončiť sa raz musí.

XII.
Na prach sa premenila krása,
doznela, celá rozprskla sa.
S básnikmi inak osud krúti
a smrť ich celkom
neusmrtí.
Svet nezničí nás, nezabije,
žijeme ďalej v kraji poézie
[... poézie...]
Nuž maj sa dobre v ríši víl a večne
nádherný mŕtvy, vitaj
v nekonečne.

XIII.
Výsmešne bzučia, keď tu stále lietajú
okolo lôžka čierne muchy, na nos
sadajú
a na čele sa fatálne mi maria,
niektoré podobné sú ľudským tváram,
ba sloní chobot ich zdobí
ako boha Ganeša,
čo v Hindustane rozťahuje sa. – –

In meinem Hirne rumort es und knackt,
ich glaube, da wird ein Koffer gepackt,
und mein Verstand reist ab – o wehe –
noch früher als ich selber gehe.

XIV.
... mochte es wohl geschehen,
(seines Hauptes)
Mohnblumenkranz auch meine Stirn
berührte
und seltsam duftend allen Schmerz
verscheuchte
aus meiner Seel – Doch solche Linderung,
sie dauert kurze Zeit; genesen gänzlich
kann ich nur dann,
wenn seine Fackel senkt
der andre Bruder,
der so ernst und bleich. –
Gut ist der Schlaf, der Tod ist besser –
freilich
das beste wäre, nie geboren sein.

XV.
Mich ruft der Tod – Es wär
noch besser,
müßt ich auf hohem Seegewässer...
.....
... der tolle Nordpol-Wind
peitscht dort die Wellen,
und aus den Tiefen
die Ungetüme, die dort schliefen,
Haifisch und Krokodile kommen
mit offenem Rachen emporgeschwommen
–
Nicht so gefährlich ist das wilde,
erzürnte Meer und der trotzige Wald
als mein jetziger Aufenthalt.
.....
Viel grimmere, schlimmere Bestien enthält
Paris, die leuchtende Hauptstadt der Welt.

Mozog mi asi rachot rozlomí,
myslím, že kufor pripravujú mi,
už odchádza mi rozum, dobre viem –
ešte skôr, ako sám odídem.

XIV.
... keby sa to tak stalo, keby sa
(z jeho hlavy)
makový veniec dotkol
môjho čela
a zvláštnou vôňou
odplašil by bolesť
mi z duše. – Lenže taká úľava
trvá len krátko;
uzdraviť sa celkom
môžem len vtedy,
keď mi fakľu zhasne
iný brat, ktorý vážny, bledý je. –
Dobrý je spánok,
smrť je lepšia,
však najlepšie je nenarodiť sa.

XV.
Volá ma smrť – však radšej
by som chorý
prebýval niekde v rozbúrenom mori...
.....
.... úžasné víchry od pólu
tam na chrbtoch vĺn
nosia príšery,
ktoré v hĺbke spali dosiaľ,
žraloky, krokodíly prichádzajú
a pažeráky otvárajú,
no divé rozbúrené more
ani temný les
nie sú horšie,
ako sa mám dnes.
.....
Oveľa horšie beštie mi ublížia
tu v metropole, v lesku Paríža.

Básne Heinricha Heineho,
textová montáž Mauricio Kagel,
preklad Ladislav Šimon

Poznámka prekladateľa:
Skladateľ Mauricio Kagel si z neskorej

Heineho poézie vybral úryvky, ktoré sa mu hodili do koncepcie kompozície. Rezignoval na úplné znenie jednotlivých básní (prechody, resp. skoky v texte označujú vybodkované riadky). Vynechával, ale aj pridával (to je takisto graficky vyznačené – slová v okrúhlych zátvorkách sú v zhudobnení vynechané, slová v hranatých zátvorkách sú naopak dopísané). Prameňom, s ktorým Kagel pracoval, bola Heineho zbierka Romanzero, ktorá vznikla počas básnikovej ťažkej choroby. Verše „na pomedzí života a smrti" nachádzame najmä v cykle *K Lazarovi*. Libreto Kagelovej kompozície je vlastne montážou vybraných Heineho veršov.

Estónska dirigentka **ANU TALI** študovala v 90. rokoch klavír na tallinnskom konzervatóriu, neskôr pokračovala v štúdiu dirigovania u Kuno Arenga, Toomasa Kaptena a Romana Matsowa na Estónskej hudobnej akadémii a u Jormu Panulu na Sibeliovej akadémii v Helsinkách. V rokoch 1998–2000 pokračovala u Iľju Musina a Leonida Korčmara na Štátnom konzervatóriu v Petrohrade. Spolu so svojou sestrou-dvojčaťom Kadri Tali založila v roku 1997 Nordic Symphony Orchestra (NSO), v ktorom hrajú mladí hudobníci z pätnástich krajín. Orchester vystupuje niekoľkokrát ročne v rámci tematických programov (*Život a smrť, Symfónia, Musica Grande, À la Russe, Apocalyptica*) a nahráva diela estónskych (Erkki-Sven Tüür, Veljo Tormis) i škandinávskych (Sibelius) skladateľov. Za debutovú nahrávku s Tormisovými orchestrálnymi suitami (Finlandia/Warner Classics 2002) získala Tali ocenenie Mladý umelec roka Echo Klassik Awards v Nemecku. V tom istom roku získala Cenu za kultúru a Cenu estónskeho prezidenta, Estónska rozhlasová a televízna spoločnosť ju označila ako Hudobníka roka 2006. V rámci pravidelného účinkovania s Estónskym národným symfonickým orchestrom sa Tali špecializuje na rodinné koncerty a vokálno-inštrumentálne diela. Po úspešnom debute na Salzburskom festivale s orchestrom Mozarteum a na opernom festivale Savonlinna spolupracovala počas uplynulej sezóny s ďalšími významnými európskymi orchestrami (Symfonický orchester MDR v Lipsku, Madison Symphony Orchestra, London Sinfonietta) a hosťovala vo Fínsku, Švédsku, Rakúsku, Nemecku, Rusku, Japonsku a Spojených štátoch.

Britský tenorista **MARTYN HILL** počas svojej kariéry spolupracoval s najvýznamnejšími dirigentskými osobnosťami (Richard Hickox, Sir Neville Marriner, Yehudi Menuhin, Riccardo Muti, Seiji Ozawa, André Previn,

Wolfgang Sawallisch). Hillov operný a koncertný repertoár siaha od baroka po súčasnú hudbu. Pozornosť vzbudili jeho nahrávky piesní a piesňových cyklov Sira Michaela Tippetta (Hyperion). Za osobnej účasti skladateľa ich prezentoval na koncerte pri príležitosti jeho 90. narodenín v januári 1995. V tom istom roku počas troch po sebe nasledujúcich večerov spieval Hill v londýnskom St. John's Smith Square trojicu Schubertových piesňových cyklov (*Die Schöne Müllerin*, *Winterreise*, *Schwanengesang*), neskôr spolu s Ensemble Modern uviedol *Winterreise* v aranžmánoch Hansa Zendera. So súborom Ensemble InterContemporain uviedol Schönbergovu operu *Von Heute auf Morgen* a vo svetovej premiére *In Sleep, in Thunder* Elliotta Cartera. Martyn Hill nahráva pre viaceré prestížne spoločnosti (EMI, Hyperion, Chandos, Harmonia Mundi, Erato, Wergo, Virgin Classics).

Kolínsky súbor **musikFabrik** (musikFabrik Landesensemble NRW e.V.) vznikol v apríli 1991 pri príležitosti festivalu Wittener Tage für Neue Musik. Názov „hudobná továreň" poukazuje na nepretržitú umeleckú inováciu. Pri jeho vzniku (pôvodne Ensemble Neue Musik Nordrhein-Westfalen) stáli skladatelia Bernhard Wambach, Nicolaus A. Huber, Gerhard Stäbler, dirigentom a umeleckým riaditeľom sa stal Johannes Kalitzke. Prvotnou ideou bolo zostavenie profesionálneho súboru zameraného výlučne na predvádzanie diel súčasníkov. Repertoár spočiatku reflektoval spoluprácu so skladateľmi Horného Porýnia, po roku 1997 prišlo k posunu v prospech iných európskych skladateľov a intermediálnych projektov (live electronics, tanec, divadlo, film, literatúra). V súčasnosti odohrá súbor takmer 100 koncertov ročne v Nemecku a zahraničí, v spolupráci s kolínskym WDR pripravuje koncertný cyklus *musikFabrik in WDR*. Počas niekoľkých rokov získala musikFabrik renomé ako jeden z najperspektívnejších európskych súborov novej hudby a začala spolupracovať s najvýznamnejšími hudobnými osobnosťami (Louis Andriessen, Richard Ayres, Sir Harrison Birtwistle, Péter Eötvös, Vinko Globokar, Heiner Goebbels, Georg Friedrich Haas, Michael Jarrell, Mauricio Kagel, Helmut Lachenmann, Klaus Lang, Wolfgang Rihm, Karlheinz Stockhausen). Súbor funguje na demokratickej báze bez umeleckého vedúceho.

SPRIEVODNÉ PODUJATIA

STREDA 4. NOVEMBER

Dvorana HTF VŠMU
Zochova 1
11.00

Prednáška Louisa Andriessena

UTOROK–ŠTVRTOK 10.–12. NOVEMBER

Rakúske kultúrne fórum,
Mozartova sieň, Zelená 7
10.00 – 17.00

Hudobné centrum v spolupráci s Rakúskym kultúrnym fórom, Goetheho inštitútom a Poľským inštitútom

Sympózium Melos-Étos 2009 /

„Melos" a „Étos": včera, dnes..., zajtra?

Symposium Melos-Ethos 2009

„Melos" und „Ethos": gestern, heute..., morgen?

10. november 2009

10.00 – 12.30

Nová hudba – Étos / Neue Musik – Ethos

Frieder Reininghaus (Köln)
Abschied von der Avantgarde / Rozlúčka s avantgardou
Martin Thrun (Frankfurt am Main)
Verwirrspiel: Authentizität in der Musik des 20. Jahrhunderts / Spletitá hra. Autenticita v hudbe 20. storočia
Wolfgang Dömling (Augsburg)
„Nusmido" und die Tradition / „Nusmido" a tradícia
Vladimír Zvara (Bratislava)
„Slavische Katharsis" revisited. Anmerkungen zu einem von Vladimír Helfert geprägten Begriff / Znovu o „slovanskej katarzii". Poznámky k pojmu Vladimíra Helferta
Ivan Marton (Bratislava)
Neue slowakische Musik im Kontext der politischen Umwandlungen – Krisen und Erfolge / Nová slovenská hudba v kontexte politických premien – krízy a úspechy

14.00 – 16.30

Hudba a utrpenie / Musik und Leid

Hartmut Krones (Wien)
Österreichische Anti-Kriegs-Musik der 1980-er und 1990-er Jahre / Rakúska protivojnová hudba 80. a 90. rokov
Maria Kostakeva (Essen-Sofia)
Die Idee des Apokalyptischen im Musiktheater des 20. Jahrhunderts / Idea apokalypsy v hudobnom divadle 20. storočia
Gabriele Jonté (Hamburg)
Heimat als Fatum. Über Sehnsucht und Abschied im Werk Bohuslav Martinůs / Vlasť ako osud. O túžbe a lúčení v diele Bohuslava Martinů

16.00 – 17.00

Marek Keprt (Olomouc)
Chopin ako novátor. Vplyvy Chopina v hudbe 20. storočia / Chopin als musikalischer Neuerer. Chopinsche Einflüsse in der Musik des 20. Jahrhunderts (moderovaný koncert)

11. november

10.00 – 12.30

Hudba a politika / Musik und Politik

Danuta Gwizdalanka (Köln)
Melos, étos a CIA / Melos, Ethos und CIA
Peter Kolman (Deutsch–Wagram)
Wie die Zeit vergeht... Ein Selbstportrait / Ako plynie čas... Autoportrét
Naďa Hrčková (Bratislava)
Last event...

14.00 – 16.30

Skladatelia, osudy, poetiky, diela /
Komponisten, Schicksale, Poetiken, Werke

Klaus Döge (München)
„Rufer in der Wüste" Anmerkungen zum Komponisten Volker David Kirchner / Volajúci na púšti. Poznámky k skladateľovi V. D. Kirchnerovi
Krzysztof Meyer (Köln)
Einige Gedanken über Witold Lutosławski und seine künstlerische Anschauung / Myšlienky o Witoldovi Lutosławskom a jeho umeleckých náhľadoch
Péter Halász (Budapest)
Werte und Wandlungen: Zu Zoltán Jeneys Totenritual (1987–2005) / K „Rituálu smrti" Zoltána Jeneya (1987–2005)
Robert Kolář (Bratislava)
Back to melos. Few remarks on Ligeti´s late works /
Návrat k melosu. Niekoľko poznámok k neskorým dielam G. Ligetiho
Norbert Adamov (Bratislava)
About V. Godár´s compositional poetics /
O skladateľskej poetike V. Godára

12. november

10.00 – 12.30

Tradícia – moderna – recepcia / Tradition – Moderne – Rezeption
Hudba a viera / Musik und Glaube

Peter Andraschke (Wien)
„Komm Trost der Welt." Über die geistliche Gedichte von Eichendorff und ihre Vertonungen / Príde útecha sveta. O duchovných básňach J. von Eichendorffa

Helmut Loos (Leipzig)
Robert Schumanns Ethos / Étos Roberta Schumanna

Branko Ladič (Bratislava)
Strauss' Rosenkavalier – *Verrat der Moderne? / Straussov* Gavalier s ružou – *zrada moderny?*

Jaroslav Šťastný (Brno)
20' for a Speaker

14.00 – 17.00

Jonas Vytautas Bruveris (Vilnius)
Echo from Vilnius: Lithuanian Music Festivals / Echo z Vilniusu. Litovské hudobné festivaly

Regina Chłopicka (Kraków)
Penderecki's St Luke Passion *1966 and Mykietyn's* St Mark Passion *2008 – the passion theme as interpreted by Polish composers of different generations and historical periods / Téma pašií u poľských skladateľov rôznych generácií a historických období*

Teresa Malecka (Kraków)
Henryk Mikołaj Górecki's Late Style / Neskorý štýl H. M. Góreckého

Magdalena Chrenkoff (Kraków)
Religious music in the oeuvre of Cracovian composers in the second part of 20th century / Duchovná hudba u krakovských skladateľov druhej polovice 20. storočia

(Simultánny preklad)
(Simultanü bersetzung)

KONCERT V RÁMCI SYMPÓZIA

UTOROK 10. NOVEMBER

Mozartova sieň,
Zelená 7
16.00–17.00

Chopin ako novátor.

Chopinovské vplyvy v hudbe 20. storočia
/ Chopin als musikalischer Neuerer.
Chopinsche Einflüsse in der Musik des 20. Jahrhunderts

Moderovaný koncert

***Marek Keprt** – klavír*

Fryderyk Chopin: *2 Nocturnes (op. 62, č. 1, op. 55, č. 2)*
Alexander Nikolajevič Skrjabin: *2 Poèmes, op. 69*
Fryderyk Chopin: *Prélude, op. 28, č. 2*
Alexander Nikolajevič Skrjabin: *Prélude, op. 74, č. 2*
Fryderyk Chopin: *Prélude, op. 28, č. 14*
Alexander Nikolajevič Skrjabin: *Prélude, op. 67, č. 2*
Nikolaj Andrejevič Roslavec: *2 Poèmes*
Arthur-Vincent Lourié: *Formes en l´air*
Marek Keprt: *Květ vyškeblování se zhmotňuje na sněhu*
(Der Entmuschlungskelch materialisiert sich am Schnee)
Fryderyk Chopin: *Polonaise-Fantaisie, op. 61*

DOKUMENTÁCIA

1991 / 1993 / 1995 / 1997 / 1999 / 2001 / 2003 / 2005 / 2007
(skladatelia – diela – interpreti)

Acezantez: *Ružacvijet* (97, Acezantez)
Adamík, Josef: *Tance labilní a nepravděpodobné* (91, Agon)
Adams, John: *Koncert pre husle a orchester* (95, SF/P. Keuschnig, dir./K. Nikkanen, vn), *Shaker Loops* (99, ŠKO Žilina/J. Powolny, dir.)
Ager, Klaus: *An die Stille* (93, I. Fábera, ob/Trávníčkovo kvarteto), *Blätter* op.45 (03, M. Bajuszová, pf)
Aiblinger, Peter: *Verkündigung** (97, Ensemble Wien 2001)
Andriessen, Louis: *Ouverture pour Orphée* (93, E. Chojnacka, cmb), *La Voce* (95, F.-M. Uitti, vc), *Registers* (97, Z. Krauze, pf), *On Jimmy Yanceyn with New Video* (03, Orkest de Volharding)
Aperghis, Georges: *Les 7 crimes de l'amour* (05, Aleph Ensemble)
Arizaga, Rodolfo: *Diferencias del tercer tiento* (01, H. Sparnaay, bcl)
Avni, Tzvi: *Mizmorei Tehilim* (91, Slovenskí madrigalisti/L. Holásek, zbm)
Baán, Jozef: *Mirrors*, (01, Arte Quartett)
Bagin, Pavol: *Pastorále* (93, M. Jurkovič, fl), *Poetické nálady** (95, Slovenské filharmonické trio)
Balakauskas, Osvaldas: *Arkada* (05, Gaida Ensemble)
Barber Samuel *Andromache's Farewell* (07, C. Farley, s/SOSR, J. Serebrier)
Barrett, Richard: *Ne songe plus ŕ fuir* (95, F.-M. Uitti, vc)
Bartoň, Hanuš: *Míjení času* (01, Mondschein Ensemble)
Bartulis, Vidmantas: *De profundis* (03, Opera Aperta)
Bázlik, Miro: *Ária* (91, EA), *Koncertantná hudba* (91, SF/W. Michniewski, dir.), *Piesne na čínsku poéziu* (91, M. Beňačková, a/kom.súbor), *Dychové kvinteto* (95, Nové slovenské dychové kvinteto); *Apparition d'aprés Stéphane Mallarmé** (97, Melos Ensemble/A. Popovič, dir./H. Lednárová, s), *Introitus** (99, SOSR/ R. Stankovský, dir/A. Kohútková, s), *Septetto resonancen on B-A-C-H + poesie J. E. Vincze** (01, Ensemble SurPlus), *Prelúdiá pre klavír** (07, D. Buranovský, pf)
Beneš, Juraj: *Intermezzo pre 6 fláut* (91, Flauti di Bratislava), *O virtů mia* (91, S. Kopčák, b/J. V. Michalko, org), *Il sogno di Poppea* (91, A. Csengery, s/ M. Kurtág, pf), *Waltz for Colonel Brumble* (93, Bratislavské komorné združenie/D. Gazon, dir), *Requiem** (95, Státní filharmonie Brno, Brněnský filharmonický sbor/ R. Bernas, dir./ I. Matyášová, s/M. Beňačková, ms/ I. Pasek, t/F. Ďuriač, b); *Intermezzo 3* (97, M. Škuta, pf/E. Škutová-Slaničková, pf); *Chanson triste** (97, Opera aperta); *Lunovis** (97, Detský a mládežnícky zbor SRo); *Cantata No. 2 (déjeuner)* (97, Ensemble 2e2m), Haiku* (99, N. Higano, s/E. Ginzery, zmb), *Hudba pre J. S.* (99, ŠKO Žilina/ L. Svárovský, dir.), *Going To** (01, Violončelové sexteto), *Koncert pre klavír a orchester** (01, SOSR/R. Rewakowicz, dir./E. Škutová, pf), *Koncert pre klavír a orchester č.3** (05, SF/J. Valčuha, dir./V. Lacková, pf), *2. sláčikové kvarteto* (07, Moyzesovo kvarteto), *Nocturná* (07, V. Lacková, pf)
Berger, Roman: *Exodus IV* (91, J.V.Michalko, org), *Adagio pre Jana Branného* (91, M. Jokanovic, vn/N. Popovic, pf), *Epitaf pre Mikuláša Kopernika* (91, EA), *De profundis* (91, S. Kopčák, b/J. Salay, pf/?vc/mg. pás), *Memen-*

to po smrti Mira Filipa (93, SF Brno/A.Tamayo, dir.), *November Music* (95, D. Buranovský, pf), *Korczak in memoriam* (01, Moyzesovo kvarteto/Voci Festose), *Päť štúdií* (07, I. Buffa, pf), *Sonáta 1960* (07, I. Buffa, pf), *3. sonáta "da camera" in memoriam Frico Kafenda* (07, I. Buffa, pf), *Soft (November – Music I)* (07, I. Buffa, pf), *Semplice* (07, I. Buffa, pf), *Musica pro defunctis* (07, Slovenská filharmónia, Z. Nagy)

Berio, Luciano: *Folk Songs* (91, S.v.Osten, s/Agon/Musica viva Pragensis/ B.Kulínský, dir.), *Sequenza VIII* (93, T. Grindenko, vn), *Sinfonia* (03, Slovenská filharmónia/Z. Nagy, dir./Synergy Vocals), *O king* (07, Melos Ethos Ensemble/D. Gazon, dir.)

Betko, Miloš: *Office on the Road** (97, Ensemble Wien 2001), *Pohyb podľa Dionýza D.** (99, SOSR/R. Stankovský, dir.), *Sem a tam (Vektorové mizanscény)*, (07, M. Drlička, cl/M. Shikari, bat/J. Illešová-Černá, vm/D. Kamenská, ft/E. Pálaníková, acc/Z. Biščáková, pf/Ľ. Kamenský, tb/O. Belešová, her. rola/M. Shiraki, her.rota/B. Kelíšková, her. rola/T. Pisár, her. rola/M. Horná, tanec/P. Fornayová, tanec/M. Chalmovský, tanec/J. Hatrík, M. Betko, scénar/V. Klimáček, r.)

Nick Bicât *Libera me, Domine* (from *Requiem – Songs in Memory)* (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot)

Bokes, Vladimír: *Línie pre 12 spevákov* (91, Slovenský komorný zbor/ P. Procházka, zmb), *3.dychové kvinteto* (93, Bratislavské dychové kvinteto), *Prelúdiá a fúgy pre klavír* op.53 (95, S. Zamborský, pf), *Variácie na tému Jána Egryho* op.60* (95, Bratislavské dychové okteto/A. Popovič, dir.); *Inquieto* (97, Ensemble 2e2m), *Musica stricta** (99, Concorde), *Capriccio pre flautu a klavír* (99, M. Štreitová-Popelářová, fl/E.Škutová, pf), *Prelúdiá a fúgy* (99, E. Škutová, pf), *Ária Margaréty** (01, G. Jašková, cl/H. Sparnaay, bcl), *Symfónia č. 6 Op. 73** (03, Slovenská filharmónia/Z. Nagy, dir.), *„...nur eine weile..."* (05, Trio Dounia), *Csárdás Enikőnek* (05, E. Ginzery, zmb), *Sekvencia** (07, Melos Ethos Ensemble/D. Gazon, dir.)

Borden, David: *The Continuing Story of Counterpoint, Part 2* (93, Double Edge)

Boroš, Tomáš: *Pantomíma zvuku* (97, študenti VŠMU)

Borzík Lukáš *Vergangene Zeiten** (07)

Bosseur, Jean Ives: *Création En Quete de Tango* (99, Intervalles)

Boucourechliev, André: *Tombeau* (97, Collegium for Contemporary Music)

Boulez, Pierre: *Don* (93, SF Brno/A. Tamayo, dir./ J. Mende, s), *Dérive* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A.Vinogradov, dir.), *Domaines* (05, Aleph Ensemble), *Dérive* (05, Melos Ethos Ensemble/Z. Nagy, dir.)

Bowles, Paul: *Night Waltz* (93, Double Edge)

Bräm, Thüring: *Einhorn* (05, Amaltea)

Brandmüller, Theo: *Bilder der Nacht* (05, E. Ginzery, zmb)

Brough, Harvey *Vespers* (from *Valete in Pace)* for tenor, choir, and organ (07, M. Klátik, t/S. Urdová, org/Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot)

Bruynèl, Ton: *Dust* (01, S. Sparnaay, org/mg. pás)

Bryars, Gavin: *Glorious Hill* (95, Hilliard Ensemble)
Buck, Ole: *Fiori di Ghiaccio* (99, Storstroms Kammerensemble/Henrik Vagn Christensen, dir.)
Buffa, Ivan *Sláčikové kvarteto* (07, Zwiebelovo kvarteto)
Burgr, Ľubomír: *Bože, Bože, prečo si mi odpustil?** (97, študenti VŠMU), *Mimo obrazu** (03, Opera Aperta)
Burlas, Ivan: *Jarná pieseň* (93, K. Roško, tr/M.Škuta, pf/Reiterovo kvarteto/M. Vach, dir.)
Burlas, Martin: *Súmrak bohov* (93, M. Burlas, klávesy/D. Baláž, gramof., meotar/V. Sláma, bicykel), *Krásna udalosť** (95, EA), *Záznam siedmeho dňa* (95, VENI ensemble), *Zbytočný záchvev** (99, Opera aperta/V. Zboroň, spk), *Die unendliche Melodie** (01, Mondschein Ensemble), *Záznam siedmeho dňa* (05, Gaida Ensemble), *Rupturologia* (07, Jozef Lupták, vc)
Burt, Francis: *2.sláčikové kvarteto* (95, Arditti String Quartet)
Busotti, Sylvano: *5 skladieb pre D. Tudora* - 1 skladba (97, Z. Krauze, pf)
Cage, John: *Aria* (S.v.Osten, s/Agon/Musica viva Pragensis/B.Kulínský, dir.) *5 Melodies* (93, A. Malkus, pf), *The Composed Improvisation* (93, W. Konink, tamb.pic), *Two²* (93, Double Edge), *Etudes Boreales I & II* (95, F.-M. Uitti, vc), *She is Asleep* (99, B. Grifith, v/E. Škutová, ppf), *Six Melodies* (05, Trio Dounia), *First Construction (in Metal)* (07, Les Percussions de Strasbourg)
Cameron, Allison: *The Chamber of Statues* (93, VENI ensemble/T. Battista, dir.), *Rainsnout* (95, VENI ensemble/A. Popovič, dir.)
Campana, Jose Luis: *Création pour quatuor* (99, Intervalles)
Caprioli, Alberto: *A quinze ans* (91)
Cardew, Cornelius: *Material* (93, Agon/ P. Kofroň, dir.)
Casken, John: *Sharp thorne* (95, Hilliard Ensemble)
Cenova, Julia: *Das Wasser schläfert mich ein* (97, Collegium for Contemporary Music)
Cifariello Ciardi, Fabio: *Finzione* pre vn, mg a kvadrof.(93, A. Jablokov, vn/X. Chabot, réžia, IRCAM)
Clément, Dominique: *Dépeches III* (05, Aleph Ensemble)
Corrette, Michel: *Combat Naval* (03, J. Tiensuu, cmb)
Cowell, Henry: *The Aeolian Harp* (99, Z. Krauze, pf)
Crumb, George: *Vox balaenae* (93, Trio Salomé), *Vox Balaenae* (05, Amaltea), *Black Angels* (07, Zwiebelovo kvarteto)
Čekovská, Ľubica: *Brownov Pohyb** (97, študenti VŠMU), *Fractal* (01, D. Buranovský, pf/ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.), *Two Portraits** (03, Orkiestra muzyky nowej, S. Bywalec, dir./M. Škuta, pf)
Dalbavie, Marc-André *Chant, récitation, danse* (07, Les Percussions de Strasbourg)
Dediu, Dan: *Latebrae* op. 79 (03, I. Pristašová, vn, P. Šesták, vl, M. Škuta, pf)
Demierre, Jacques: *Bleu* (95, L'art pour l'art/B. Griffith, s)
Denisov, Edison: *2. komorná symfónia* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir.)

Detoni, Dubravko: *Assonance* (97, J. Lupták, vc/N. Škutová-Slaničková, pf); *Phonomorphia II* (97, F. Došek, pf/D. Detoni, pf); *Vergessene Musiken* (97, Moyzesovo kvarteto); *Fairy Tale* (97, Acezantez); *Walzer* (97, Acezantez)
Dimitrova, Tzveta: *Diptychon* (03, M. Kozub, cl/T. Dimitrova, pf)
Dinescu, Violeta: *Scherzo da fantasia III* (97, I. Pristašová, vn/J. Lupták, vc)
Dlouhý, Dan: *Nejistoty* (95, DAMA DAMA)
Domanský, Hanuš: *Ad libitum* (93, Duo clarinettina/F. Rek, bat/ T. Gaál, pf), *Sonáta-fantázia pre klavír* (99, J. Palovičová, pf)
Durieux, Frédéric: *Devenir* pre cl a elektr (93, R. Šebesta, cl/X. Chabot, réžia/IRCAM)
Ďuriš, Juraj: *Portrét* (95, EA)
Eben, Petr: *Nedělní hudba* (91, J. V. Michalko, org); *Festive Voluntary* (97, J. Kalfus)
Eckert, Gerald: *Gefaltetes Moment* (01, Ensemble SurPlus)
Eötvös Peter *zeroPoints* (07, Slovenská filharmónia, Z. Nagy)
Falik Jurij *Kompozícia* (07, Jozef Lupták, vc)
Faltus, Leoš: *Jméno růže* (91, DAMA-DAMA)
Fedele, Ivan: *Donax* (95, X. Chabot, fl/EA)
Feldman, Morton: *Last Pieces* (93, M. Schroeder, pf), *Piano* (93, M. Schroeder, pf), *Only* (95, Hilliard Ensemble); *King of Denmark* (97, Collegium pre súčasnú hudbu), *The Viola in my Life 1* (01, Ensemble SurPlus)
Ferneyhough, Brian: *Bone Alfabeth* (93, W. Konink, bat)
Ferrari, Luc: *Programme commun* (93, E. Chojnacka, cmb)
Flammer, Ernst Helmuthg: *Etude 1*; *Farbenmusik* (95, Ch. M. Moosmann, org)
Ford, Ronald: *High Rise* (01, A. Gabryś, cb)
Fox, Christopher: *Straight Lines in Broken Times* (99, Opera aperta)
Freitag, Erik: *V hodine smrti Alfonsa Alfreda Schmidta* - Scéna z opery *Da Capo al Capone* (01, Ensemble Wiener Collage)
Fribec, Krešmir: *Makedonia* (97, Acezantez)
Frith, Fred: *Seven Circles* (97, D. Wandewalle, pf)
Fujikura, Dai: *Vanished Whisper** (01, H. Sparnaay, bcl/S. Sparnaay, org)
Fundal, Karsten: *The Wings of a Butterfly* (99, Storstrøms Kammerensemble/ Henrik Vagn Christensen, dir.)
Fürst, Paul Walter: *Tromboncussion* (99, Percussion Plus)
Gabryś, Ryszard: *An die Freude* (01, A. Gabryś, cb)
Gabunija, Nodar: *Elégia pre sláčikový orchester* (99, Ľvovskí virtuózi)
Garcia, Pablo: *Piano T* (03, I. Buffa, pf)
Gardner, Stephen: *You Never Know What's Round the Corner* (99, Concorde)
Gašparík, Róbert: *Deep-Bluew Rockturne* op. 40* (97, študenti VŠMU), *The Strong Experience* (05, Albrechtovo kvarteto)
Georgescu, Corneliu Dan: *Sláčikové kvarteto č. 3* (99, Moyzesovo kvarteto)

Gerhardt, Frank: *Nachtwärts Musik* (91, B. Sitzius, pf)
Gismonti, Egberto: *Cherubin* (99, Intervalles)
Glass, Philip: *Pád domu Usherovcov* (99, Agon Orchestra/P. Kofroň, dir./ P. Tyc, réžia)
Globokar, Vinko: *Échanges* (95, V. Globokar, tn), *?Corporel* (95, V. Globokar, tn), *Cris des Alpes* (95, V. Globokar, alpský roh), *Kolo* (95, Coro Zerocento/K. Seidmann/ V. Globokar, tn)
Godár, Vladimír: *Sonáta na pamäť Viktora Šklovského* pre violončelo a klavír (91, J. Slávik, vc/D. Rusó, pf), *Barkarola** (93, SKO/J. Čižmarovič, vn/ B. Warchal, dir.), *Meditácia pre sólové husle, sláčikový orchester a tympany** (95, ŠKO Žilina/ L. Svárovský, dir./J. Čižmarovič, vn); *Ricercar per quattro stromenti* (97, Opera aperta), *Emmeleia** (99, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir./I. Pristašová, vn), *Partita pre 54 sláčikových nástrojov, čembalo, tympany a trubicové zvony* (05, SF/J. Valčuha, dir.)
Górecki, Henryk Mikolaj: *Juz se zmierzka, sláč. kvarteto č.1* (93, Sliezske kvarteto), *3.symfónia* op. 36 (93, SF/A. Borejko, dir./E. Izykowska, s), *Hudbička IV.-Trombónový koncert* op. 28 (95, A. Hrubovčák, tn/J. Luptáčik ml., cl/J. Lupták, vc/V. Godár, pf), *2.sláčkové kvarteto-Quasi una fantasia* op.64 (95, Moyzesovo kvarteto), *Recitatívy a arióza-Lerchenmusik* op.53 (95, J. Luptáčik, cl/J. Lupták, vc/V. Godár, pf), *Amen* (95, Detský a mládežnícky zbor SRo/Echo), *Beatus vir* (95, SF/Technik/Tempus/ A. Borejko, dir./P. Mikuláš, b); *Refrain* (97, SF/P. Keuschnig, dir.), *Kleines Requiem für eine Polka* op. 66 (03, Orkiestra muzyky nowej/S. Bywalec, dir./J. Maksymiuk, pf), *Amen pre zbor a cappella* (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot)
Graham, Peter: *Get Out Of Whatever Cage You Are In* (93, Agon/P. Kofroň, dir.), *MOENS aneb Dvořákův problém* (01, Mondschein Ensemble)
Grisey, Gérard: *Tempus ex machina* (01, Krakowska grupa perkusyjna), *Tempus ex machina* (07, Les Percussions de Strasbourg)
Groll, Peter: *Megane** – *The Melos Ethos Music** (07, Melos Ethos Ensemble/D. Gazon, dir.)
Grygar, Milan: *Lineární partitura* (93, Agon/P. Kofroň, dir.)
Gubajdulina, Sofia: *De profundis* (93, E. Moser, bajan), *Sedem slov* (93, Mladí bratislavskí sólisti/D. Gazon, dir./K. Georgian, vc/E. Moser, bajan), *Concordanza* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir.), *Introitus* (03, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir./E. Škutová, pf), *Fata Morgana: Die tanzende Sonne* (03), *Quaterion, (03), Am Rande des Abgrunds* (03, J. Podhoranský/E. Prochác/J. Slávik/J. Lupták/J. Alexander/K. Kleinová/ K. Zajacová/C. Rácz, vc), *Garten von Freunden und Traurigkeiten* (03, C. Šikula, fl/A. Antalová, ar/A. Lakatoš, vl), *Offertorium* (03, SOSR, P. Gribanov, dir.), *Silenzio* (05, Trio Dounia)
Gubler, Rico: *Klarste Durchsicht* (01, Arte Quartett), Loudspeakers (01, Arte Quartett)
Guillou, Jean: *Colloque č.2*, op.11, *Colloque č.5*, op.19 (01, J. Guillou, pf/ Z. Ferjenčíková, org), *HYPERION or the Rhetoric of the Fire*, op. 45 (01,

J. Guillou, org), *Cantiliana* op. 24 (01, M. Štreitová-Popelářová, fl/M. Farkaš, pf), *Sonáta I.* op. 5 (01, M. Farkaš, pf), *Fête* op. 55 (01, M. Paľa, vn/M. Kovařík, org), *Co-incidence* (01, M. Paľa, vn), *Alice au Pays de l'Orgue* (01, Z. Ferjenčíková, org/D. Jamrich, spk)

Guy, Barry: *Un coup de dés* (95, Hilliard Ensemble)

Haas, Georg Friedrich: *...kein Ort für Begegnung* (99, Percussion Plus)

Hakim, Naji: *from Shasta: Rondo, Aria, Toccata* (03, J. Tiensuu, cmb)

Hamel, Peter Michael: *Kaffka-Weiss-Dialoge* (91, M.Radič, vl/E.Prochác, vc)

Hamilton, Andrew: *Tree* (99, Concorde)

Hartzell, Eugene: *Kto hovorí, že zločin sa nevypláca?* - Scéna z opery *Da Capo al Capone* (01, Ensemble Wiener Collage)

Harvey, Jonathan: *Curve with Plateaux* (95, F.-M.Uitti, vc)

Haselböck, Lukas: *Dva kusy* (03, A. Gál, vc/I. Buffa, pf)

Hatrík, Juraj: *Canto responsoriale* (91, Slovenský komorný zbor/P. Procházka, dir./ Slovensí madrigalisti/L. Holásek, zmb), *Sonata ciacona* (91, B. Sitzius, pf), *Ponorená hudba* (93, Mladí bratislavskí sólisti/F. Lynch, s/D. Gazon, dir.), *Moment musical avec J.S.Bach* (95, A. Kohútková, s/V. Samec, fl/J. Budzák, cr/A. Jablokov, vn/R. Šašina, cb/M. Lapšanský, pf); *An die musik* (97, P. Krajniak, vn/J. Lupták, vc/R. Šebesta, cl/Eleonóra Škutová-Slaničková, pf), *Stratené deti* (99, Moyzesovo kvarteto/G. Beláček, b), *Bolo raz jedno ticho* (99, Animae Trio), *Dievča a strom* (01, H. Bachová, s/K. Hlistová, I. Sovová, vn/J. Hatrík, pf), *Due movimenti per tre** (03, Una anima), *Sem a tam (Vektorové mizanscény)*, (07, M. Drlička, cl/M. Shikari, bat/J. Illešová-Černá, vm/D. Kamenská, ft/E. Pálaníková, acc/Z. Biščáková, pf/Ľ. Kamenský, tb/O. Belešová, her. rola/M. Shiraki, her.rota/B. Kelíšková, her. rola/T. Pisár, her. rola/M. Horná, tanec/P. Fornayová, tanec/M. Chalmovský, tanec/J. Hatrík, M. Betko, scénar/V. Klimáček, r.)

Haubenstock-Ramati, Roman: *Les symphonies des timbres* (91, SOSR/M. Bamert, dir.)

Heiniö, Mikko: *Tri fínske ľudové piesne* (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.)

Hellstenius, Henrik: *Sokk* (99, G. Drausvoll/mg. pás)

Henze, Hans Werner: *El Rey de Harlem* (97, Ensemble Musica temporale/A. Mounk/S. V. Osten, s)

Hespos, Hans Joachim: *Santur* (03, E. Ginzery, zmb)

Holliger, Heinz: *Päť skladieb pre organ a EA* /95, Ch. M. Moosmann, org)

Hosokawa, Toshio: *Slow Dance* (05, Melos Ethos Ensemble/M. Lejava, dir.)

Hölszky, Adriana: *Avance* (97, Ensemble Musica temporale/A. Mounk, dir.)

Hrušovský, Ivan: *Preludio, Continuum* (z cyklu *Canti*) (91, Slovenský komorný zbor/P. Procházka, zbm), *Idée fixe* (91, M. Piaček, fl), *Combinationi sonoriche per 9 stromenti* (93, Bratislavské komorné združenie/D. Gazon, dir.), *Tri etudy* (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.), *2. sonáta pre husle a klavír** (95, Ensemble Wiener Collage); *Lamento* (97,

P. Šaray, vn/M. Banda, vl); *Sedem bagatel pre klavír* (S. Čápová-Vizváryová, pf); *Sláčikové kvarteto č. 3* (97, Moyzesovo kvarteto), *Sláčikové kvarteto č. 3* (07, Moyzesovo kvarteto)

Huber, Klaus: *Plainte - lieber spaltet mein Herz...II* (95, L'art pour l'art)

Huber, Nicolaus Anton: *Ohne Hölderlin* (01, Ensemble SurPlus), *Herbstfestival* (03, Schlagquartett Köln)

Hyde, Joseph: *Songlines* (03)

Chini, André: *Le chant des coquillages* (99, Kroumata Ensemble)

Iršai, Jevgenij: *Gospodi vozvach* (95, Moyzesovo kvarteto), *Nenávisť* (03, M. Paľa, vn/J. Iršai, pf), *4.48 – Kyrie eleison** (05, Aleph Ensemble)

Ištvan, Miloslav: *2. sláčikové kvarteto* (91)

Ives, Charles: *The Unanswered Question* (93, VENI ensemble/T. Battista, dir.), *2. symfónia* (95, Štátní filharmonie Brno/R. Bernas, dir.); *Study 20 - Seven Durations Unwvenly Divided* (97, D. Vandewalle, pf)

Janárčeková, Viera: *Aber alles war Musik* (91), *Sláčikové kvarteto č. 6* (03, Kvarteto Corona), *wabi – sabi* (05, Trio Dounia)

Járdányi, Pál: *Lúbostné piesne* (91, A.Csengery, sopr)

Jarrell, Michael: *Conversions* (03, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.)

Jasinski, Marek: *Beatus vir* (97, Detský a mládežnícky zbor SRo/J. Rychlá, zmb)

Jekimovskij, Viktor: *Avicennovo zrkadlo* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir.)

Jeney, Zoltán: *Soliloquium No 1* (91, Z. Gyöngyösi, fl), *Self quotations* (95, Componensemble), *Miserere mei, Deus* (99), *Forgácsok* (03, E. Ginzery, zmb)

Kabeláč, Miloslav: *8 invencií* (91, Krakowska grupa perkusyjna)

Kagel, Mauricio: *Recitativarie* (95, L'art pour l'art/B. Griffith, s/cmb), *La Voce* (95, L'art pour l'art), *Serenáda* (95, L'art pour l'art), *Trio v troch častiach* (99, Animae Trio), *Phantasiestück* (01, Mondschein Ensemble), *Schattenklänge* (01, H. Sparnaay, bcl), *Unguis Incarnatus est* (05, Aleph Ensemble)

Kaipainen, Jouni: *Lacrimosa* op.36 (93, Finnish Radio Chamber Choir/ E.-O. Söderström, dir.), *Andamento – Trio II* (99, Storstroms Kammerensemble)

Kančeli, Gija: *Život bez Vianoc-IV.Nočné modlitby* (95, Moyzesovo kvarteto), *Ranné modlitby / Denné modlitby / Večerné modlitby / Nočné modlitby* – I.–IV. časť cyklu *„Život bez Vianoc"* (07, Cappella Istropolitana/ Ženské vokálne okteto/J. Čižmarovič dir.), *Time... and again pre husle a klavír* (07, M. Bajuszová, pf/J. Čižmarovič, vn), *In L'istesso tempo pre klavírne kvarteto* (07, J. Čižmarovič, vn/J. Slávik, vc/M. Radič, vl/V. Godár, pf), *Oplakané vetrom* (07, M. Radič, vl/SOSR/J. Serebrier), *Nach dem Weinen* (07, Jozef Lupták, vc)

Kapyrin, Dmitrij: *Pastorále* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/ A. Vinogradov, dir.)

Karajev, Faradž: *...a crumb of music for George Crumb* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A.Vinogradov, dir.)

Kasparov, Jurij: *Nad večným pokojom*: 95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir./ V. Popov, fg)

Kaufmann, Dieter: *Paganihilismo* (99, E. Denisowa, vn/mg. pás), *Grand Jeu* (01, R. Jurčo, acc/mg.pás), *Paganihilismo* – Overtúra k opere *Da Capo al Capone* (01, Ensemble Wiener Collage)

Kazandžiev, Vasil: *Epizódy* (97, Collegium pre súčasnú hudbu)

Kelemen, Mirko: *Tantana* (97, Acezantez)

Kinsella, John: *Symphony for Five* (99, Concorde)

Klusák, Jan: *Malá hlasová cvičení na texty F.Kafku, Přísloví pro hluboký hlas a dechové nástroje, Sonáta pro housle a dechové nástroje* (91)

Kmiťová, Jana: *Štyri miniatúry* (97, študenti VŠMU), *Sláčikové kvarteto č. 2** (03, Albrechtovo kvarteto), *Kamea* (05, Gaida Ensemble), *Rana* (05, Melos Ethos Ensemble/M. Lejava, dir.)

Knajfel Alexander *Lamento* (07, Jozef Lupták, vc)

Knapik, Eugeniusz: *Sláčikové kvarteto* (93, Sliezske kvarteto)

Knittel, Krzystof: *Nibiru* (97, ŠKO Žilina/J. Powolny, dir.)

Kofroň, Petr: *Enhexe* (93, Agon/P. Kofroň, dir.)

Kollert, Jiří: *Domino* (95, DAMA DAMA)

Kolkovič, Jozef: *Elégia* (03, Orkiestra muzyky nowej/S. Bywalec, dir.), *Tiché slzy otcov* (05, R. Gašpar, A. Jaro, P. Jurčenko, R. Sokol, R. Vizváry, cb)

Kolman, Peter: *E 15* (91, EA), *Monumento per 6,000.000* (91, SF/W. Michniewski, dir.), *Panegyrikos* (93, Bratislavské komorné združenie/D.Gazon, dir.), *Koncert pre orchester** (95, SF/P.Keuschnig, dir.), *Hudba pre 14 sláčikových nástrojov* (03, Komorní sólisti Bratislava/D. Gazon, dir.)

Komorous, Rudolf: *Olympia, Chanson, Sweet Queen* (91, Agon)

Koňakovská Lucia *Sólo pre violončelo* (07, K. Zajacová, vc)

Kopelent, Marek: *Hudba pro 5* (91, Agon), *Chant du merle au détenu* (91, S.v.Osten, s/ Agon), *Zátiší* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir.), *Sláčikové kvarteto č. 3* (03, Kvarteto Corona)

Košut, Michal: *Trio** (95, Sonata a tre), *Šaty pro Desdemonu* (95, Nao Higano, s/P. Vrbinčík, vl), *Imprese* (01, N. Higano, s/E. Ginzery, zmb)

Kouneva, Penka: *Rága* (03, J. Tiensuu, cmb)

Kozarenko, Alexandr: *Sinfonia estravaganza* (99, Ľvovskí virtuózi)

Krajči, Mirko: *Laudate Dominum** (93, Mladí bratislavskí sólisti/D. Gazon, dir.); *Proroctvá** (97, V. Račková, fl/J. Šimonovič, spk/Detský a mládežnícky spevácky zbor SRo/J. Rychlá, zbm), *Prelúdium toccata a fúga** (99, Animae Trio)

Krák, Egon: *Panoptikum* (93, T. Gaál, pf), *Sonate en deux expressions caractéristiques* (95,J. Slávik, vc/D. Rusó, pf); *Sonate en deux expressions caractéristique francaises* (97, Ensemble 2e2m), *Lettre de mon moulin ** (99, Intervalles/D. Benčová, gui/A. Rusnák, vbf)

Krauze, Zygmunt: *Voices for ensemble* (91, Agon), *Arabesque* (97, ŠKO Žilina/J. Powolny, dir./Z. Krauze, pf), *Stone Music* (99, Z. Krauze, pf), *Gloves Music* (99, Z. Krauze, pf), *Quatuor pour la Naissance* (97, Opera aperta), *Koncert pre klavír a orchester č.1* (01, SOSR/R. Rewakowicz, dir./Z. Krauze, pf)

Křenek, Ernst: *Tape and Double* (01, E. Škutová, M. Škuta, pf/mg. pás)
Kubička, Víťazoslav: *Vlci* op. 118 (97, Bratislavské klarinetové kvarteto)
Kulenty, Hana: *E for E* (93, E. Chojnacka, cmb)
Kupkovič, Ladislav: *Mäso kríža* (91, Krakowska grupa perkusyjna), „..." (91, Moyzesovo kvarteto), *Sláčikové kvarteto A dur* (91, Moyzesovo kvarteto), *Malá rokoková symfónia B dur** (93, SKO/B. Warchal, dir.)
Kurtág, György: *Hry-výber* (91, M. Kurtág, pf), *Zlomky J. Attilu* (91, A. Csengery, s), *Znamenia/Signs* (91, J. Fehérváry), Hommage à J.S.B. (91), *Hommage to John Cage*; *Pilinszky János*: *Gerard de Nerval* op.5b; *Ligatura-Message to Frances-Marie* op. 31b (95, F.-M. Uitti, vc); *Hommage à R.Sch.* op.15d (95, Componensemble; 97, Opera aperta), *Capriccio* (99, C. Klenyán, clb), *Hozzám már hütlen lettek a szavak* (99, C. Klenyán, clb), *Tre pezzi per clarinetto e cimbalom* (99, C. Klenyán, cl/E. Ginzery, zmb), *Tre altre pezzi per clarinetto e cimbalom* (99, C. Klenyán, cl/E.Ginzery, zmb), *Splinters/Triesky* (99, E. Ginzery, zmb), *Sedem piesní* (99, A. Csereklyei, s/ E. Ginzery, zmb), *Officium breve in memoriam Andreae Szervánszky* (99, Moyzesovo kvarteto), *Egy tély alkony emlekere* (01, N. Higano, s/E. Ginzery, zmb/F. Török, vn), *Játékok* (05, Amaltea), *Játékok* (05, E. Ginzery, zmb), *Játékok* (05, I. Šiller, pf/A. Mudroňová, pf)
Kutavičius, Bronius: *Anno cum tettigonia-2.sláčikové kvarteto* (93, Sliezske kvarteto)
Kühnl, Claus: *„...im horizont hätten fahnen zu stehen* (91, B. Sitzius, pf)
Lachenmann, Helmut: *Dal niente -Interieur III* (97, Collegium pre súčasnú hudbu), *Pression* (01, E. Prochác, vc)
Lejava, Marián: *Opera Aperta Quintet** (03, Opera Aperta), *Quaoar** (03, Schlagquartett Köln), *Flat Lands and Plains* (05, Melos Ethos Ensemble/ Z. Nagy, dir.), *Tri kusy pre dva klavíry* (05, I. Šiller, pf/A. Mudroňová, pf), *Dickinson-Songs* (07, S. Adamíková, s/Z. Biščáková, pf)
Liddle, Elizabeth: *Whale Rant* (95, Hilliard Ensemble)
Ligeti, György: *Capriccio č.1, Capriccio č.2-Invention, Musica ricercata, Etudes pour piano* (91, P.-L. Aimard, pf), *Lontano* (91, SF/W. Michniewski, dir.), *Tri ranné piesne* (91, A. Csengery, s), *Éjszaka, Reggel* (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, pf), *Hungarian Rock* (93, E. Chojnacka, cmb), *2.sláčikové kvarteto* (95, Arditti String Quartet), *Monument-Selbstporträt-Bewegung* (95, D. Rusó, pf/E. Škutová-Slaničková, pf; 97, M. Škuta, pf/E. Škutová-Slaničková, pf), *Trio* (95, Ensemble Wiener Collage), *3 bagately - č. 2* (97, Z. Krauze, pf), *Ramifications* (03, Komorní sólisti Bratislava/ D. Gazon, dir.), *Continuum* (03, J. Tiensuu, cmb), *Independence* (05, Amadinda Percussion Group), *Sippal, dobbal nádihegedűvel* (05, Amadinda Percussion Group/K. Károlyi, s), *Tri skladby pre dva klavíry* (05, I. Šiller, pf/ A. Mudroňová, pf), *Komorný koncert pre 13 hráčov* (07, Melos Ethos Ensemble/ D. Gazon, dir.), *1. sláčikové kvarteto* (07, Zwiebelovo kvarteto)
Lin, Mei-Fang: *Time-Tracks* (05, Melos Ethos Ensemble/M. Lejava, dir.)
Locklair, Dan: *Cluster's Last Stand (on the Ground)* (03, J. Tiensuu, cmb)

Logothetis, Anestis: *Styx* (93, Agon/P. Kofroň, dir.)
Lombardi, Luca: *Essay* (01, A. Gabryś, cb)
Loudová, Ivana: *Canto amoroso* (97, J. Slávik, vc)
Lutosławski, Witold: *Koncert pre klavír a orchester* (91, SF/W. Michniewski, dir. /E. Poblocka, pf), *Dve klavírne etudy* (93, E. Škutová-Slaničková, pf), *Variácie na Paganiniho tému* (93, A. Solárik, P. Pažický, pf), *Sláčikové kvarteto* (93, Sliezske kvarteto), *Epitaph* (93, J. Ďurdina, ob/O. Šebesta, pf), *Grave* (93,J. Lupták, vc/E. Škutová-Slaničková, pf), *Sacherovská variácia* (93, J. Lupták, vc), *Partita* (93, J. Rissin, vn/O. Rissin-Morenova, pf), *4.symfónia* (95, SF/P. Keuschnig, dir.), *Melodie ludowe* - 2 skladby (97, Z. Krauze, pf), *Symfónia č. 3* (03, Slovenská filharmónia/Z. Nagy, dir.)
Lützow-Holm, Ole: *Contour* (01, Ensemble SurPlus)
Mahler, Gustav: *Kvarteto a mol* (99, Opera aperta)
Macušita, Isao: *Hi-Ten-Yu* (05, SOSR/Z. Nagy, dir./L. Hudacsek, bat)
Machajdík, Peter: *logo** (95, EA, detská trúbka), *Wrieskalotkipaoxq* (01, Arte Quartett)
Mâche, François-Bernard: *Nuit blanche* (91, EA), *Korwar* (93, E. Chojnacka, cmb), *Trois chants sacrés*; *Figures*; *Phénix*; *Aulodie* (95, Ensemble Accroche Note), *Aera* (07, Les Percussions de Strasbourg)
MacMillian, James: *Three Dawn Rituals* (01, Mondschein Ensemble)
Malovec, Jozef: *Poéma pre sólové husle* (91, P. Michalica, vn), *Ortogenezis* (91, EA), *Avvenimento ricercado* (93, Trávníčkovo kvarteto/Bereníkovo kvarteto/ Nové slovenské kvinteto), *Hudba pre bas a komorný orchester* (95, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir./J.Galla, b)
Malovec, Pavol: *Invocazione II.* (95, J. Čižmarovič, vn)
Man, Roderik de: *Écoute, Écoute* (01, H. Sparnaay, bcl/mg. pás)
Manoury, Philippe: *Jupiter* pre fl a elektr (93, C. Novak, fl/X. Chabot, réžia, IRCAM)
Mansurian, Tigran: *Koncert č.3 pre violončelo a 13 dychových nástrojov* (93, Bratislavské komorné združenie/D. Gazon, dir./K. Georgian, vc)
Marez Oyens, Tera de: *Nam San* (93, W. Konink, mb)
Marthinsen, Niels: *A Bright Kind of High* (99, Storstrøms Kammerensemble/H. V. Christensen, dir.)
Martin, Frank: *Die Weise von Liebe und Tod* (01, SOSR/R. Rewakowicz, dir./B. Balleys, ms)
Martinček, Dušan: *Coextistences** (95, Ensemble Wiener Collage), *Sláčikové kvarteto* (07, Moyzesovo kvarteto)
Martinček, Peter: *D, Es, C, H* (05, M. Benková, A. Magyarová, vn)
Martynov, Vladimir: *Partita* (93, T. Grindenko, vn)
Mashayekhi, Nader: *mise en scène* (97, Ensemble Wien 2001)
Matej, Daniel: *Musica aeterna* (93, VENI ensemble/T. Battista, dir.), *Make love not art** (95, VENI ensemble/A. Popovič, dir.), *Rock Me, Baby! No.1 (in the style of old masters)** (95, VENI ensemble/A. Popovič, dir.), *(Three) Songs & Refrains** (95, Hilliard Ensemble), *Wenn wir in höchsten Nöten sein...**

(99, Opera aperta), *Machaut (after Ma fin est mon commentcement by Guillaume de Machaut)*, (01, Krakowska grupa perkusyjna)
Mayzumi, Toshiro: *Bunraku* (93, K. Georgian, vc)
Mažulis, Rytis: *Mensurations* (03, Opera Aperta), *Bézier Spline Canon* (05, Gaida Ensemble)
McKay, Deirdre: *through still pollen* (99, Concorde)
McPherson, Gordon: *Western Darlings* (03, Orkest de Volharding)
Medek, Ivo: *Zlomený kríž*/ 1.časť (91, DAMA DAMA/synt/M. Vašek, pf)
Meis, Susanne: *Orthopädische Lieder* (99)
Mellnäs, Arne: *Intimate Games* (99, ŠKO Žilina/J. Powolny, dir.)
Mence, Selga: *The Songs* (01, E. Škutová, M. Škuta, pf)
Mengjiqi, Mehdi: *Valle* (91, Krakowska grupa perkusyjna), *Shota* (01, Krakowska grupa perkusyjna)
Messiaen, Olivier: *Réveil des oiseau* (91, SOSR/M. Bamert, dir./P. Crossley, pf), *Quatuor pour la fin du temps* (91, Quaderni Perugini), *Un sourire* (93, SF Brno/A. Tamayo, dir.), *Visions de l'Amen* (95, D. Rusó, pf/E. Škutová-Slaničková, pf), *Cantéyodjaya* - 3 fragmenty (97, Z. Krauze, pf), *Le Merle noir* (05, Amaltea), *Vingt Regards sur l'enfant Jésus* (07, R. Muraro, pf)
Mettraux, Laurent: *Trio pre husle, violončelo a klavír** (99, Animae Trio)
Mihalič, Alexander: *Composition* (91, EA), *Ce 7** (93, Trio Salomé), *Fractals* (95, EA), *Phaestos Disk A II** (99, Storstroms Kammerensemble/H. V. Christensen, dir.), *Fractals III** (03, I. Buffa, pf)
Miki, Minoru: *Marimba Spirituals* (01, Krakowska grupa perkusyjna)
Milakovič, Boško: *Stolen Beauty* (03, Orkest de Volharding), *Losing My Religion...* (07)
Milučký, Marián: *Implantácie* (97, študenti VŠMU)
Moller Pedersen, Gunnar: *Periphery* (99, Paul Terracini, tr)
Monk, Meredith: *Phantom Waltz* (93, Double Edge)
Moody, Ivan: *Canticum canticorum II* (95, Hilliard Ensemble)
Mosolov, Alexandr: *Dve prelúdiá* (93, A. Malkus, pf)
Müller-Weinberg, Achim: *Elégia pre sólové husle* (91, P. Michalica, vn); *Sláčikové kvarteto č. 3* (97, Moyzesovo kvarteto)
Münz, Harald: *Parkfiguren* (99)
Nancarrow, Conlon: *3. sláčikové kvarteto: Kánon 3-4-5-6* (95, Arditti String Quartet)
Neuwirth, Olga: *Spleen* (97 E. Molinari, bcl)
Nishimura, Akira: *Keczak* (01, Krakowska grupa perkusyjna)
Nono, Luigi: *La fabbrica illuminata* (91, Agon), *Con Luigi Dallapiccola* (91, Krakowska grupa perkusyjna), *Fragmente – Stille, An Diotima* (05, Minguet Quartett)
Nordin, Jesper: *Calm Like a Bomb* (03, G. Szathmáry, vn)
Nørgård, Per: *Hanne Meltling, Tortoise Tango* (99, Storstrøms Kammerensemble), *Out of This World* (03, Komorní sólisti Bratislava/D. Gazon, dir.)
Numan, Toek: *Pavane Lachrimae* (01, H. Sparnaay, bcl/S. Sparnaay, org)

Nussbaumer, Georg: *AnArmonica* (97, Ensemble Wien 2001)
Nyman, Michael: *Koncert pre čembalo a sláčikový orchester* (99, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.)
Ohana, Maurice: *Trois Contes de l'Honorable Fleur* (97, Ensemble 2e2m)
Oliveira-Bachratá, Petra: *Piano Trio* (97, študenti VŠMU), *Ontogenesis* (99, M. Štreitová-Popelářová, fl), *Subjective risk** (07, Melos Ethos Ensemble/ D. Gazon, dir.)
Onna, Peter van: *Momentum* (01, H. Sparnaay, bcl)
Orbán, György: *Duo č.2* (91)
O'Leary, Jane: *Into the Wordless* (99, Concorde)
Padding, Martijn: *Remote Place* (03, Orkest de Volharding)
Pagh-Paan, Younghi: *Tsi-Shin-Kut* (03, Schlagquartett Köln)
Papanetzová Lucia: *Imaginácie* (03, M. Bajuszová, pf), *Záhir* (05, Melos Ethos Ensemble/M. Lejava, dir.), *Tiene, sonáta pre husle a klavír* (07, M. Paľa, vn/V. Šarišský, pf)
Paríik Ivan: *Piesne o padajúcom lístí* (91, B. Sitzius, pf), *Sonata-Canon* pre vc a mg (91), *Hudba pre Miloša Urbáska* (93, Sliezske kvarteto), *Listy* (95, I. Černecká, pf); *Dve árie na fragmenty textu Stabat Mater* (97, J. Pastorková, s/L. Marcinger, pf), *Missa Brevis** (01, Moyzesovo kvarteto/Voci Festose), *Triptych** (03, SOSR, P. Gribanov, dir./N. Higano, s), *Hudba pre Miloša Urbáska pre sláčikové kvarteto* (07, Moyzesovo kvarteto)
Parsch, Arnošt: *Květy* (91), *Kresby* (95, Sonata a tre)
Pärt, Arvo: *Berliner Messe* (93, Collegium iuvenae Posoniensis/Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.), *Magnificat* (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.), *Summa; And one of the Pharisees...* (95, Hilliard Ensemble), *Festina Lente* (95, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.); *Te Deum* (97, Komorní sólisti Bratislava/Camerata Bratislava/J. Rozehnal, dir.), *Trisagion* (01, Komorný sólisti Bratislava/A. Popovič, dir.), *...which was the son of...* (01, Camerata Bratislava/J. Rozehnal, dir.), *Orient & Occident* (01, Komorní sólisti Bratislava/A. Popovič, dir.), *The Woman with the Alabaster Box* (01, Camerata Bratislava/J. Rozehnal, dir.), *Tribute to Ceasar* (01, Camerata Bratislava/J. Rozehnal, dir.), *Cecilia, vergina romana* (01, Komorní sólisti Bratislava/Camerata Bratislava/A. Popovič, dir.), *Magnificat* (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot), *Beatitudines* (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot), *Cantate Domino canticum novum* (Psalm 95) (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot), *Festina lente pre sláčikový orchester a harfu* (07, SKO, A. Parrot)
Peitsalo, Peter: *Tri básne na Williama Blakea* (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.)
Penderecki, Krzysztof: *Credo* (99, SF/Krakovský filharmonický zbor/Bratislavský chlapčenský zbor/K. Penderecki, dir./A. Kohútková, s/J. Valášková, s/M. Beňačková, a/A. Zdunikowski, t/R. Ţukowski, b)
Piaček, Marek: *Flauto dolce '91* (91, EA/M. Piaček, fl), *Melodies and Rhythms for Shoko and Hidemi* (93, M. Piaček, fl/K. Seidmann, pf), *Ešte viac čarov-*

*ných okamihov** (95, Bakalárske dychové trio), *Učiteľka očami detí* (95, VENI ensemble/A. Popovič, dir.), *Jar prišla...* (99, R. Šašina, cb/D. Šašinová, pf)

Piazzolla, Astor: *Histoire du tango Nr. 1-3* (99, Storstrøms Kammerensemble/H. V. Christensen, dir.), *Koncert pre bandoneón, sláčikový orchester a bicie nástroje* (01, B. Lenko, bandoneón/ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.)

Piňos, Alois: *Euforie* (91, DAMA DAMA/M. Vašek, pf/D. Forró, sth/L. Couralová, vc)

Podprocký, Jozef: *Dve chorálové meditácie* (99, J. Klein, cl), *Quasi una Fantasia** (07, Melos Ethos Ensemble/D. Gazon, dir.)

Pospíšil, Juraj: *2. klavírne trio* (91, Hummelovo trio), *Malá suita pre trúbku in B a klavír* op. 54* (95, T. Svitek, tr/V. Kelly, pf)

Psathas, Ioannis John: *Zeal**-výber (93, Double Edge)

Pudlák, Miroslav: *The Last Word** (93, Trio Salomé), *Drobné radosti* (01, Mondschein Ensemble)

Račingaj, Ljubo: *Metamorfoze* (03, I. Pristašová, vn/E. Prochác, vc/M. Škuta, pf)

Radak, Xenia: *7-9-11* (97, Acezantez)

Rasmussen, Sunleif: *Sunshine and Shadows* (01, Moyzesovo kvarteto)

Rautavaara, Einojuhani: *Credo* op.63 (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.)

Reich, Steve: *Drumming* (91, Krakowska grupa perkusyjna); *Piano Phase* (97, M. Škuta, pf/E. Škutová-Slaničková, pf), *The Four Sections* (05, SF/J. Valčuha, dir./Amadinda Percussion Group), *Clapping Music* (05, Z. Rácz, S. Reich, bat), *Tehillim* (05, Amadinda Percussion Group/Z. Rácz, dir./I. Fodor, s/M. Horváth, s/K. Károlyi, s/K. Lóczi, s), *Music gor 18 Musicians* (05, Amadinda Percussion Group/VENI ensemble/Komorní sólisti Bratislava/Duo Percufonia), *Drumming* (1. časť) (05, Amadinda Percussion Group), *Pendulum Music* (05, Amandinda Percussion Group), *Different Trains* (05, Zwiebelovo kvarteto)

Resch, Gerard: *Gesten und Schleifen* (03, A. Bošková, fl/B. Černakovič, vn/A. Gál, vc/I. Buffa, pf)

Reudenbach, Michael: *Standlinien 1,2,3* (95, Ch. M. Moosmann, org)

Rihm, Wolfgang: *Hölderlin-Fragmente* (91, S. v. Osten, s), *Sláčikové kvarteto č. 9* (01, Moyzesovo kvarteto), *Sláčikové kvarteto č. 3, „im innersten"* (05, Minquet Quartett)

Riley, Terry: *Chanting the Light of Foresight* (01, Arte Quartett)

Ropek, Jiří: *Partita „Adoro te devote"* (97, J. Kalfus, org)

Rosing-Schow, Niels: *Granito y Arco Iris* (99, Storstrøms Kammerensemble/H. V. Christensen, dir.)

Roy, Camille: *Parmi l'arbre* (05, Aleph Ensemble)

Rudolf, Róbert: *Scar* (95, EA), *Hamro for 4* (01, Arte Quartett)

Rybář, Ján: *Psychóza* (03, I. Buffa, pf)

Rzewski, Frederic: *Lost and Found* (93, W. Konink, bat), *Coming Together* (97, Ensemble Musica temporale/A. Mounk, dir./S. v. Osten, s); *The Road* (97, D. Vandewalle, pf)

Saariaho, Kaija: *Suomenkielinen Sekakuorokappale* (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.), *Laconisme de l'aile* (95, X. Chabot, fl), *Noa-Noa* (95, X. Chabot, fl/el.zariadenie), *Lonh* (03, K. Varkondová, s), *Die Aussicht* (05, Amaltea), *Lichtbogen* (05, Gaida Ensemble)

Sakač, Branimir: *Barasou* (97, Acezantez)

Salva, Tadeáš: *Balada pre sólové violončelo* (91), *Slovenské concerto grosso č.I/b* (93, Trávníčkovo kvarteto/Cappella Istropolitana), *Balada* (95, EA), *Sedem kresieb* (97, ŠKO/J. Powolny, dir.)

Sandström, Sven-David: *Spring Music* (99, Kroumata Ensemble)

Sári, József: *Five sound models* (95, Componensemble)

Sáry, László: *Magnificat* (91, A. Csengery, s), *Hommage à Philip Glass* (01, E. Prochác, vc)

Scelsi, Giacinto: *Olehö* (91, S. v. Osten, s/ Agon), *Tri štúdie* (91 Quaderni Perugini), *Suita č.10 „KA"* (93, M. Schroeder, pf), *Ygghur* (95, F.-M. Uitti, vc), *3.sláčikové kvarteto* (95, Arditti String Quartet); *I presagi* (97, Agon Orchestra/J. Wyttenbach); *Anahit* (97, Agon Orchestra/J. Wyttenbach/ C. Fournier, vn); *Yamaon* (97, Agon Orchestra/J. Wyttenbach, dir./ J. Schmidt, b), *Ko-Lho* (99, B. Wystraete, fl/A. Marschutz, cl) *Quattro pezzi su una sola nota* (Agon Orchestra/J. Wyttenbach, dir.), *C'est bien la nuit* (01, A. Gabryś, cb), *Canti del Capricorno* (05, Aleph Ensemble)

Sciarrino, Salvatore: *Centauro marino* (99, Opera aperta)

Seidmann, Kristian: *Komorná hudba* (93, Ensemble Zerocento)

Seneši, Marcel: *Štúdia pre dva klavíry* (05, I. Šiller, pf/A. Mudroňová, pf)

Serei, Zsolt: *Seven minutes for twenty years* (95, Componensemble)

Semerák, Oldřich: *Prelude, Chorale and Fugue* (97, J. Kalfus, org)

Schnebel, Dieter: *Lieder ohne Worte* (99)

Schnittke, Alfred: *Sonáta pre violončelo a klavír* (91, E. Prochác, vc/M. Pivka, pf), *Pianissimo* (91, SOSR/M. Bamert, dir.), *4.koncert pre husle a orchester* (93, SF/A. Borejko, dir./T. Grindenko, vn), *2.sonáta (Quasi una sonata)* (93, T. Grindenko, vn/A. Malkus, pf), *Malé tragédie* - verzia pre súbor sólistov J. Kasparov (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir.), *Sonáta pre husle a komorný orchester* (95, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir./J. Čižmarovič, vn), *Klavírne kvarteto* (99, Opera aperta), *Triová sonáta* (99, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.), *Koncert pre violončelo a orchester č. 1* (99, SOSR/R. Stankovský, dir./J. Bárta, vc), *Gospodi, Gospodi Iisuse* (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot), *Hymny pre violončelo a komorný súbor* (07, Jozef Lupták, vc// Adriana Antalová, ap/ Judith Izsáková, cmb/ Richard Gašpar, cb/ Peter Kajan, fg/ Peter Kosorin, tp/ Marek Štrpka, cmp), *Hymnus I pre violončelo, harfu and tympany* (07, Jozef Lupták, vc/ Adriana Antalová, ap/ Peter Kosorin, tp), *Hymnus II pre violončelo a kontrabas* (07, Jozef Lupták, vc/ Richard Gašpar, cb), *Hymnus III pre violončelo, fagot, čembalo, trubicové zvony a tympany* (07, Jozef Lupták, vc/ Judith Izsáková, cmb/ Peter Kajan, fg/ Peter Kosorin, tp/ Marek Štrpka, cmp), *Hymnus IV pre violončelo, fagot, kontrabas, čembalo, harfu, tympany a trubicové zvony* (07, Jozef Lupták, vc/

Adriana Antalová, ap/ Judith Izsáková, cmb/ Richard Gašpar, cb/ Peter Kajan, fg/ Peter Kosorín, tp/ Marek Štrpka, cmp)

Schönberg, Arnold: *Begleitungsmusik zu einer Lichtspielszene* (91, SOSR/ M. Bamert, dir.)

Schumann, Robert: *Märchenerzählungen* op. 132 (97, Opera aperta)

Schulhoff, Erwin: *Duo pre husle a violončelo* (05, Trio Dounia)

Schupp, Sjeng: *Loops/Den Pijp/Beat* (03, Orkest de Volharding)

Schweinitz, Wolfgang von: *Sehr kleiner Drachen* (99)

Siegel, Wayne: *Concerto for Trumpet and ensemble „Millenium Café"* (99, Storstrøms Kammerensemble/H. V. Christensen, dir.)

Sierra, Roberto: *Con Salsa* (03, Orkest de Volharding)

Sikora, Elzbieta: *On the Line* (93, F. Lynch, s/A. Burges, zvuk.inž.)

Silvestrov, Valentin: *Dedikácia pre husle a orchester* (97, SF/P. Keuschnig/ I. Pristašová, vn), *Serenáda* (99, Ľvovskí virtuózi)

Singier, Jean-Marc: *Apendice* (93, Trio Salomé)

Sixta, Jozef: *2.sláčikové kvarteto* (91, Moyzesovo kvarteto), *Kvarteto pre 4 flauty* (91, Flauti di Bratislava), *Piano-Sonata* (93, M. Schroeder, pf), *Variácie pre 13 nástrojov* (93, Bratislavské komorné združenie/D. Gazon, dir.); *2. symfónia** (97, SF/P. Keuschnig, dir.), *Sláčikové kvarteto č. 1* (07, Moyzesovo kvarteto)

Slavický, Milan: Invocation IV (03, I. Pristašová, vn/R. Šebesta, cl/M. Škuta, pf)

Slonimskij, Sergej: *Symfónia č. 8* (03, SOSR/P. Gribanov, dir.), *Chromatičeskij rasspev* (07, Jozef Lupták, vc)

Sluka, Luboš: *Via del silenzio* (97, J. Kalfus, org)

Smolka, Martin: *Půjčovna ricercarů* (93, Agon/P. Kofroň, dir.)

Spassov, Bojidar: *Ode* (99, J. Lupták, vc), *Fiato continuo* I (99, T. Janošík, fl/mg. pás), *Wasserfälle* (99, M. Škuta, pf), *Asylphonia* (99, EA/T. Waliczky, počítačová animácia)

Staar, René: *Gemini A1, A5*, A7** (95, Ensemble Wiener Collage), *The Fortunes of War* – Scéna z opery *Da Capo al Capone* (01, Ensemble Wiener Collage)

Steinecker, Anton: *Notturno* (97, študenti VŠMU), *Kvinteto pre cimbal a sláčikové kvarteto* (03, Moyzesovo kvarteto/E. Ginzery, zmb), *Notturno VI. – Ticho* (05, E. Ginzery, zmb), *Notturno VII. – Enikin sen* (05, E. Ginzery, zmb)

Stockhausen, Karlheinz: *Harlequin*; *Tierkreis* (93, Moving Music Theatre/I. Stuart, cl, tanec/F. Best, s, tanec/P. Alvares, pf), *Klavierstück IX* - začiatok (99, Z. Krauze, pf)

Stravinskij, Igor *Ave Maria (Bogorodica Devo)* (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot)

Suzuki, Kotoka: *Umidi Soni Colores* (03)

Szeghy, Iris: *De profundis* (93, M. Beňačková,ms/J. Ďurdina, ob/P. Selecký, vl), *Svätojánske mystérium* (95, DAMA DAMA), *Oratio et gratias actio pro sanitate matris meae** (95, Hilliard Ensemble); In between (97, Ensemble 2e2m), *Ha meghalok** (99, Percussion Plus), *Psalm* (99, B. Griffith, v), *Ave*

Maria (99, B. Griffith, v/A. Lakatoš, vl/J. Lupták, vc/R. Šašina, cb), *Preludio e danza* (01, H. Sparnaay, bcl), *Musica folclorica (Hommage à Bartók)* (01, Ensemble SurPlus), *Vielleicht, dass uns etwas aufginge* (03, ŠKO Žilina, L. Svárovský, dir./S. Nopper, s), *Anrufung des Großen Bären* (05, Amaltea)

Szemző, Tibor: *Čajka - chorálová variácia č. 2* (97, Moyzesovo kvarteto)

Szokolay, Sándor: *Due motetti* (91, Slovenský komorný zbor/P. Procházka, zbm)

Szöllösy, András: *Fragmenty pre mezzosoprán, flautu a violu* (91, A. Csengery, s/Z. Gyöngyösi, fl/J. Fehérváry, vl), *Elegy* (95, Componensemble)

Szymanski, Pawel: *Bagatela pre A.W.** (95, Ensemble Wiener Collage)

Ščetinskij, Alexander: *Tvárou k hviezde* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir.); *Slovo kazateľa* (97, Moyzesovo kvarteto/N. Higano, s), *A prima vista** (05, SOSR/Z. Nagy, dir.)

Šimai, Pavol: *Sen a ráno* (91, Slovenský komorný zbor/P. Procházka, zbm), *Laetitia recognitionis** (95, Moyzesove kvarteto), *Škuľaví svedkovia* (99, Percussion Plus), *Vittoria* (05, SOSR/Z. Nagy, dir.)

Šimandl, Karel: *Modlitby* (95, DAMA DAMA)

Šostakovič, Dmitrij: *Antiformalističeskij rajok* (91)

Štědroň, Miloš: *Kondukty a moteta* (91, Due Boemi)

Takemitsu, Toru: *Les yeux clos* (91, B. Sitzius, pf), *Nostalghia* (95, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir./J. Čižmarovič, vn), *Rain-Tree* (99, Kroumata Ensemble), *How slow the Wind* (01, ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.)

Tavener, John: *The Last Sleep of the Virgin* (95, Moyzesovo kvarteto), *Song for Athene* (07, Zbor bratislavského Konzervatória, A. Parrot) *Chant* (07, M. Šťahel, vc), *Eternal Memory (Večná pamäť) pre violončelo a sláčikový orchester* (07, M. Šťahel, vc, SKO, A. Parrot), *Thrinos* (07, Jozef Lupták, vc)

Tenney, James: *Chromatic Canon* (93, Double Edge), *Quiet Fan for Erik Satie* (93, VENI ensemble/T. Battista, dir.)

Tiensuu, Jukka: *„M"* (03, Komorní sólisti Bratislava/D. Gazon, dir./J. Tiensuu, cmb), *Etudy* (03, J. Tiensuu, cmb), *Fantango* (03, J. Tiensuu, cmb), *Veto* (03, J. Tiensuu, cmb)

Tómasson, Haukur: *Quartet II* (99, Storstrøms Kammerensemble/Henrik Vagn Christensen, dir.)

Tormis, Veljo: *Kullervo's message*; *Orja palk* (95, Hilliard Ensemble)

Tüur, Erkki-Sven: *Requiem* (97, Bratislavskí komorní sólisti/Camerata Bratislava/J. Rozehnal, dir.)

Tyranny, „Blue" Gene: *The De-Certified Highway of Dreams* (93, Double Edge)

Uitti, Frances-Marie: *Ricercar* (95, F.-M. Uitti, vc)

Urbanner, Erich: *Quasi una Fantasia** (95, Ensemble Wiener Collage)

Ustvoľskaja, Galina: *12 prelúdií*; *5. klavírna sonáta* (93, M. Schroeder, pf), *Sonáta pre husle a klavír*; *Duo pre husle a klavír* (93, J. Rissin, vn/O. Rissin-Morenova, pf), *Symfónia č. 4* (07, Melos Ethos Ensemble/D. Gazon, dir.), *Symfónia č. 5* (07, Melos Ethos Ensemble/D. Gazon, dir.)

Vajo, Juraj: *Bez názvu pre 3 dychové nástroje* (97, študenti VŠMU), *Kvarteto pre flautu, violu, violončelo a klavír** (03, M. Štreitová, fl/P. Zwiebel, vl/A. Gál, vc/I. Buffa, pf)

Varèse, Edgard: *Densité 21,5* (99, B. Wystraete, fl), *Octandre* (05, Melos Ethos Ensemble/Z. Nagy, dir.), *Ionisation* (07, Les Percussions de Strasbourg), *Amériques* (07, Slovenská filharmónia, Z. Nagy)

Vidovszky, László: *Soft errors* (95, Componensemble)

Viňao, Alejandro: *Chant d'Ailleurs*; *Borges y el Espejo* (93, F. Lynch,s/A. Burges, zvuk.inž.); *Trojkoncert* (93, Trio Salomé)

Volans, Kevin: *Leaping Dance* (95, D. Rusó, pf/E. Škutová-Slaničková, pf)

Vostřák, Zbyněk: *Maharasvátí* (91, Agon)

Vustin, Alexander: *Hudba pre 10* (95, Moskovský súbor pre súčasnú hudbu/A. Vinogradov, dir.)

Wallin, Rolf: *Stonewave* (99, Kroumata Ensemble)

Walter, Caspar Johannes: *Luftspiegelung* (03, Schlagquartett Köln)

Webern, Anton: *Päť častí pre sláčikové kvarteto* op.5 (91, Moyzesovo kvarteto, *Variácie* op. 27 - 2 fragmenty (97, Z. Krauze, pf), *Kvarteto pre husle, klarinet, tenorsaxofón a klavír* op. 22 (03, Opera Aperta)

Weir, Judith: *King Harald's Saga* (93, F. Lynch, s/A. Burges, zvuk.inž.)

Widmann, Jörg: *Sláčikové kvarteto č. 3, „Poľovnícke"* (05, Minquet Quartett)

Wielecki, Tadeusz: *Concerto à Rebours* (03, ŠKO Žilina, L. Svárovský, dir./K. Bakowski, vn), *Tafle* (05, SOSR/Z. Nagy, dir.)

Wolff, Christian: *Bratislava** (95, VENI ensemble/A. Popovič, dir.), *Eisler Ensemble Piece* (99, Opera aperta)

Wüthrich-Mathez, Hans: *Weinenarie* (95, B. Griffith, s)

Wysocki, Zdzislaw: *Etudy pre komorný súbor-III-VI** (95, Ensemble Wiener Collage)

Wystraete, Bernard: *Vacilacao e danca* (99, Intervalles)

Xenakis, Iannis: *Dikhthas* (93, T. Grindenko, vn/A. Malkus, pf), *Jonchaies* (93, SF Brno/ A. Tamayo), *Naama* (93, E. Chojnacka, cmb), *Nuits* (93, Finnish Radio Chamber Choir/E.-O. Söderström, dir.), *Rebonds* (93, W. Konink, bat), *Tetora* (93, Sliezske kvarteto), *Kottos* (95, F.-M. Uitti, vc), *Tetras* (95, Arditti String Quartet), *Gmeeoorh* (95, Ch. M. Moosmann, org), *Theraps* (01, A. Gabryś, cb), *Rebonds* (05, Z. Rácz, bat), *Persephassa* (05, Amadinda Percussion Group/L. Tömösközi, bat/M. Szabó, bat), *Charisma* (05, Aleph Ensemble)

Xu Yi: *Tui pre kb a PC* (93, A. Viskup/X. Chabot, réžia, IRCAM)

Yuasa, Joji: *Bass Clarinet Solitude* (01, H. Sparnaay, bcl)

Yun, Isang: *Königliches Thema* (91, Quaderni Perugini), *Intermezzo* (93, K.Georgian, vc)

Zagar, Peter: *Stabat mater* (91, Slovenský komorný zbor/P. Procházka, zbm), *Hudba k videu* (93, VENI ensemble/T. Battista, dir.), *Štyri kusy pre sláčiky** (93, Mladí bratislavskí sólisti/D. Gazon, dir.), *Sláčikové kvarteto* (95, Moyzesovo kvarteto), *Blumentálsky tanec č. 2** (99, Opera aperta), *Blumentálsky*

*tanec č. 1** (99, Percussion Plus), *Rondo pre violončelo a komorný orchester** (01, J. Lupták, vc/ŠKO Žilina/L. Svárovský, dir.)

Zach, Ján: *Krátka hudba* (93, I. Maršálek, vn/S. Sokol, pf)

Zeljenka, Ilja: *Polymetrická hudba, 2. klavírne kvinteto* (91); *Zariekania* (91, Moyzesovo kvarteto/M. Beňačková, a); *3 monológy pre sólové violončelo* (91); *Sonáta pre husle a klavír* (93, P. Michalica, vn/T. Gaál, pf), *Rozmar*; *Sourire** (95, Ensemble Accroche Note); *Sonatína pre klavír** (97, D. Šašinová, pf); *Toccata** (97, M. Škuta, E. Škutová-Slaničková, pf); *Marecania* (97, Collegium pre súčasnú hudbu), *Prologo e Barbaro per pecussioni** (99, Kroumata Ensemble), *Sonáta pre klarinet a klavír* (99, M. Drlička, cl/E. Škutová, pf), *Concertino pre klavír a sláčikový orchester** (99, Ľvovskí virtuózi/M. Lapšanský, pf), *Sláčikové kvarteto č. 7* (01, Moyzesovo kvarteto), *Klavírna sonáta č. 15** (03, M. Bajuszová, pf), *Sláčikové kvarteto č. 12* (05, Albrechtovo kvarteto), *Sonáta č. 23 pre klavír** (07, M. Bajuszová, pf), *Sonáta pre violončelo a klavír* (07, M. Bajuszová, pf/J. Slávik, vc), *Oświęcim* (07, Spevácky zbor mesta Bratislavy, L. Holásek/SOSR, J. Serebrier), *Elégia pre sólové husle a sláčikový orchester* (07, I. Pristašová, vn/SKO, A. Parrot)

Zemek, Pavel: *Chvála manželství* (91, J. Horák, clb/DAMA DAMA)

Zimmerlin, Alfred: *Raumspielsuite* (95, M. Schröder, gui)

Zorn, John: *Carny* (97, D. Vandewalle, pf)

Zouhar, Vít: *Zdá se mi zato pokaždé...* (95, Sonata a tre)

*svetová premiéra

SKLADATELIA 2009

Andriessen, Louis	14–20	Karkowski, Zbigniew	91
Bacewicz, Grażyna	73	Kmiťová, Jana	25, 116
Beneš, Juraj	37	Kolman, Peter	45
Berger, Roman	84	Kroupová, Oľga	74
Bokes, Vladimír	81	Kurtág, György	99
Boroš, Tomáš	26	Lachenmann, Helmut	47
Burlas, Martin	35	Lee, Okkyung	50
Cage, John	55	Martinček, Dušan	39
Čekovská, Ľubica	72, 116	Merzbow	91
Davies, Tansy	25	Mori, Ikue	50
DJ Olive	51	Murail, Tristan	106
Friedl, Reinhold	94	Papanetzová, Lucia	117
Grisey, Gérard	109	Piaček, Marek	63
Hatrík, Juraj	83	Reed, Lou	93
Hrušovský, Ivan	36	Sixta, Jozef	46
Chuťková, Lucia	117	Stockhausen, Karlheinz	121
Iršai, Jevgenij	86	Szeghy, Iris	115
Janárčeková, Viera	105	Šimai, Pavol	81
Kagel, Mauricio	27, 122	Tenney, James	92

INTERPRETI 2009

Audiobratia 68
Bad Boys Collective 58
Bálešová-Mudroňová, Andrea 101
Baláž, Daniel 63
Beňačka, Stanislav 66
Borowicz, Łukasz 76
Buffa, Ivan 110
Cutler, Chris 60
Deforce, Arne 59
DJ Olive 51
Duchová, Zuzana 63
Frutti di mare 68
Hill, Martyn 129
Chabroň, Jozef 66
Isherwood, Nicholas 31
Kerekesová, Katarína 63
Klangversuch 68
Lee, Okkyung 50
Lejava, Marián 20
Melos Ethos Ensemble 31
Mori, Ikue 50
Moyzesovo kvarteto 40
Mio-Mio 67
Montera, Jean-Marc 59
Musica falsa et ficta 67
musikFabrik 130
Nagy, Zsolt 30
Ondriska, Martin 67
Paľa, Milan 77
Paľko, Michal 31
Pavláková, Ema 118
Philippsen, Marold Langer 66
Pink Big Pig 68
Prvá dunajská improvizačná 68
Quasars Ensemble 110
Skuta, Nora 57
Stadler Quartet 48
Symfonický orchester Slovenského rozhlasu 77
Šiller, Ivan 101
Tali, Anu 129
Upokojenci 68
Vandewalle, Daan 59
Varínska, Daniela 88
Važan, Peter 67
VENI ensemble 21
Voice Over Noise 68
zeitkratzer 95
Zdunik, Marcin 77

ADRESY

Slovenský rozhlas – Veľké koncertné štúdio, Malé koncertné štúdio
Mýtna 1

Primaciálny palác – Zrkadlová sieň
Primaciálne námestie

A4 – nultý priestor
Nám. SNP 12

Štúdio 12
Jakubovo námestie 12

Hudobná a tanečná fakulta VŠMU
Zochova 1

Divadlo Aréna
Viedenská cesta 10

Mirbachov palác
Františkánske námestie 11

Mozartova sieň
Zelená 7

Hudobné centrum
Michalská 10

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenský rozhlas

Devín
Slovenský rozhlas 3

v š m u
BRATISLAVA
HUDOBNÁ A TANEČNÁ FAKULTA

nultý priestor

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

BRATISLAVA

BKIS
BRATISLAVSKÉ KULTÚRNE A INFORMAČNÉ STREDISKO

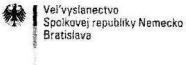

ISCM
SLOVAK SECTION

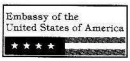

iamic
International Association of
Music Information Centres

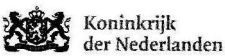

EUNIC

GOETHE-INSTITUT

Veľvyslanectvo
Spolkovej republiky Nemecko
Bratislava

Auswärtiges Amt

Embassy of the
United States of America

Koninkrijk
der Nederlanden

rakúske kultúrne fórum

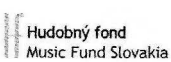

POĽSKÝ
INŠTITÚT
BRATISLAVA

POLISH AIRLINES
LOT

RE:NEW MUSIC

DIVADLO
ARÉNA

BRATISLAVSKÝ
SAMOSPRÁVNY
KRAJ

Hudobný fond
Music Fund Slovakia

ŠTÚDIO PRE NOVÚ DRÁMU

GMB
GALÉRIA MESTA BRATISLAVY
Galéria roka
2007

1919 - 2009

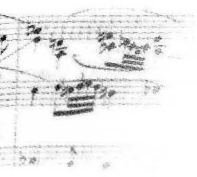

exe
informácie sú to, čo potrebujete

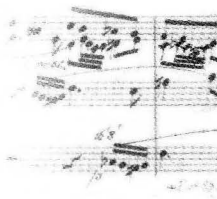
PREDAJ VSTUPENIEK

v sieti predajní ticket portal
a hodinu pred začiatkom koncertu v mieste jeho konania

ticketportal
VSTUPENKY NA DOSAH
www.ticketportal.sk 02 / 529 333 23

ČÍT AJTE O FES TIVALE MELOS-ÉTOS

V ČASOPISE

hudobný život

udobný život: **recenzie koncertov, rozhovory, reportáže, portréty, štúdie...**
hudobný život: **história, súčasnosť a interpretácia hudby...**
hudobný život: **klasická hudba a jazz...**
...pod lupou

hudobné centrum
MUSIC CENTRE SLOVAKIA

Michalská 10, 815 36 Bratislava 1,
tel. +421 (2) 5920 4811, 5443 4003,
fax +421 (2) 5443 0379
hc@hc.sk, www.hc.sk

Hudobné centrum je pracovisko pre hudobnú kultúru s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorého poslaním je podporovať slovenské hudobné umenie doma a v zahraničí.
The Music centre Slovakia is a working place for music culture with nationwide activities. Its task is to promote the Slovak musical culture at home and abroad.

Hudobné centrum je členom medzinárodných mimovládnych organizácií:
The Music centre Slovakia is a member of these international NGOs:
IAMIC (The International Association of Music Information Centres)
IAML (The International Association of Music Libraries)
ECPNM (European Conference of Promoters of New Music)

spravuje a dopĺňa fonotéku, notový archív a videotéku slovenských a zahraničných skladateľov a buduje databázu informácií o súčasnej hudobnej kultúre
manages and completes a sound library, a musical archive and video library of Slovak and foreign composers, and creates a database of contemporary musical culture

záujemcom z radov odborníkov i hudbymilovnej verejnosti poskytuje prístup k archívom ako aj k periodickej a neperiodickej odbornej tlači v študovni pre verejnosť
gives interested experts and the music-loving public access to the archives, and makes accessible the professional periodicals and non-periodical journals in the Public Music Study

vydáva noty a knihy o hudbe a časopis HUDOBNÝ ŽIVOT, ktorý prináša informácie o hudobnom živote na Slovensku a v zahraničí
publishes scores and books about music and the journal HUDOBNÝ ŽIVOT - with information about the music life in Slovakia and abroad

organizuje vybrané medzinárodné hudobné festivaly, sprostredkováva koncerty slovenských a zahraničných umelcov doma a v zahraničí, propaguje slovenské hudobné umenie na Slovensku a v zahraničí
organizes selected international music festivals, concerts of Slovak and foreign artists in Slovakia and abroad, promotes Slovak music art in Slovakia and abroad.

organizuje cyklus koncertov nedeľné hudobné matiné v Mirbachovom paláci v Bratislave
organizes The concert cycle SUNDAY MUSIC MATINEE in the Mirbach Palace in Bratislava

Editori ďakujú všetkým autorom, interpretom a vydavateľstvám za poskytnutie biografických údajov, komentárov k skladbám a ďalších potrebných informácií.

Zmena programu a účinkujúcich vyhradená!

Programový bulletin medzinárodného festivalu súčasnej hudby Melos-Étos 2009

Vydalo Hudobné centrum,
Michalská 10, 815 36 Bratislava
Riaditeľka: Oľga Smetanová

Redakcia: Branko Ladič, Peter Motyčka
Redakčná spolupráca: Silvia Zvarová
Autor grafického návrhu: Stanislav Stankoci
Layout a tlač: Orman

www.hc.sk/melos-ethos

ISBN 978-80-89427-03-1

www.goethe.de/bratislava

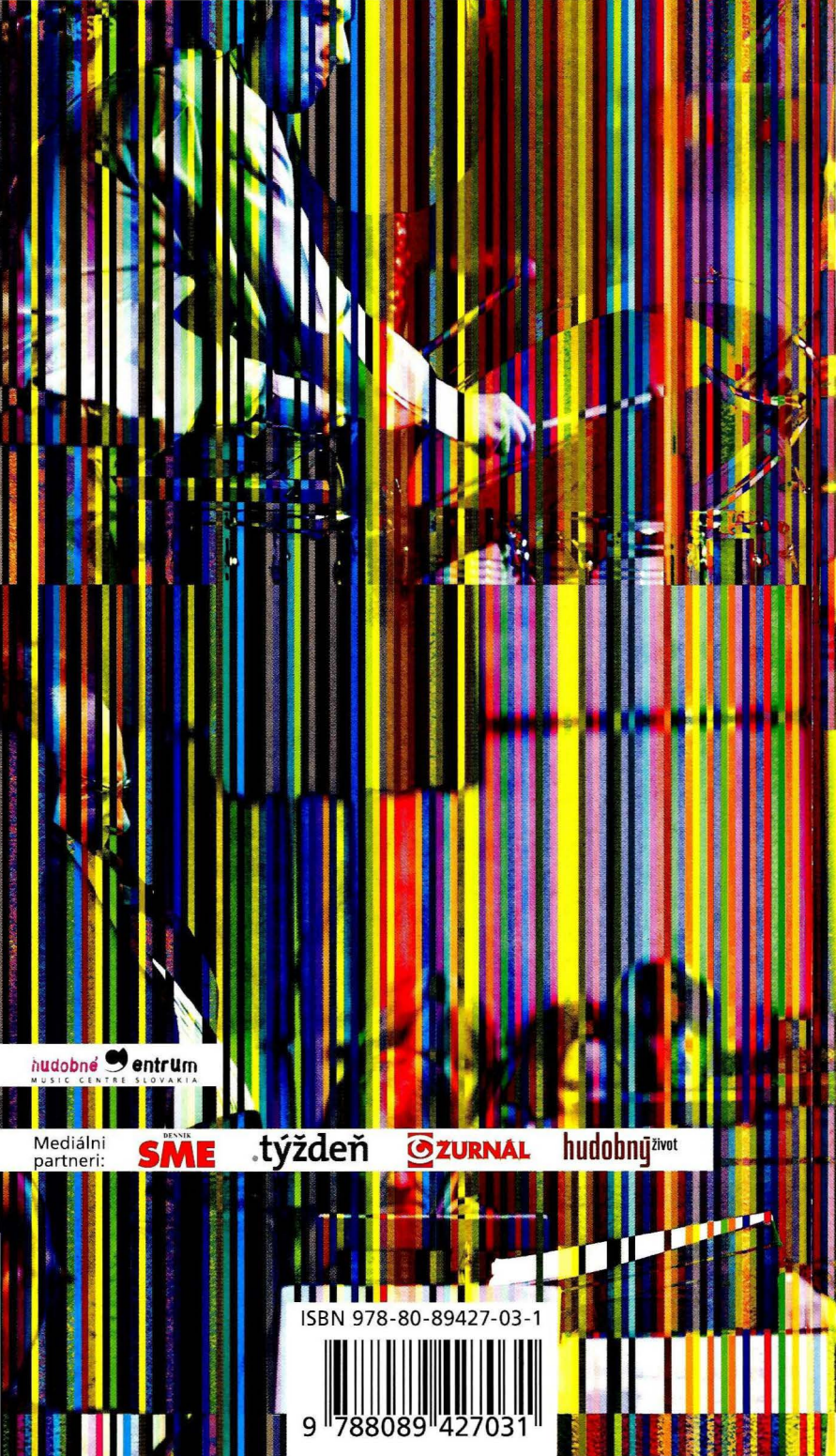
deutsch@goethe.de

Goethe-Institut - Váš partner v Nemecku a na Slovensku

Flexibilne sa učiť po nemecky na 13 inštitútoch v Nemecku a v Bratislave, kurzy pre mládež a dospelých, pre zamestnaných a firmy, v skupinách a individuálne a formou dištančného vyučovania

Informácie a poradenstvo Goethe-Institut
Panenská 33, 814 82 Bratislava
Tel.: 02 / 59 20 43 22
E-Mail: kurzy@bratislava.goethe.org

GOETHE-INSTITUT

hudobné centrum
MUSIC CENTRE SLOVAKIA

Mediálni partneri: DENNÍK SME .týždeň ŽURNÁL hudobný život

ISBN 978-80-89427-03-1

9 788089 427031